

**NÁRODNÉ POĽNOHOSPODÁRSKE
A POTRAVINÁRSKE CENTRUM**
Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva
a potravinárstva Bratislava

**EKONOMICKÝ ÚSTAV
SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED**

ČASŤ A
SEKTOROVÁ ANALÝZA DOPADOV CETA
NA POĽNOHOSPODÁRSTVO A POTRAVINÁRSTVO SR

ČASŤ B
SEKTOROVÁ ANALÝZA DOPADOV CETA NA AUTOMOBILOVÝ,
STROJÁRSKY A ELEKTROTECHNICKÝ PRIEMYSEL

Nehmotný realizačný výstup

September 2017

SPOLOČNÉ ZÁVERY

Národohospodárske efekty

- Slovenská ekonomika sa v dôsledku prílevu priamych zahraničných investícií (PZI) špecializuje najmä na priemyselné sektory s proexportne orientovanou produkciou, tzn. na vývoz priemyselných výrobkov a dovoz potravín.
Liberalizácia obchodu EÚ s Kanadou bude naďalej **posilňovať špecializáciu SR na priemyselné sektory.**
- Na základe rôznych variantov vývoja v dôsledku odstránenia tarifných prekážok sa **vplyv** Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody – CETA (*Comprehensive Economic and Trade Agreement*) na slovenskú ekonomiku očakáva v priemere na úrovni 0,013 % HDP.
- Vplyv dohody CETA **na tvorbu pracovných miest** na Slovensku sa predpokladá na úrovni **0,012 % celkovej zamestnanosti.**
- Prijatie dohody CETA bude mať **pozitívny efekt na čistú zahraničnoobchodnú výmenu** medzi Slovenskou republikou a Kanadou, a to **najmä** vďaka očakávaným **pozitívnym efektom v automobilovom priemysle.**
- **Odstránenie tarifných** prekážok by malo viesť k zvýšeniu vývozu do Kanady v priemere o 8 %, v prípade vysokej reakcie na pokles cien až o 18 %.
- **Odstránením tarifných opatrení a netarifných bariér bol** pre všetky odvetvia hospodárstva SR **indikovaný potenciál zvýšenia vývozu v rozsahu 30 – 38 %.** Ročne to pri vývoze do Kanady predstavuje zvýšenie o **68,1 – 88,1 mil. USD (57,1 – 73,9 mil. EUR)**¹.

Poľnohospodárstvo a potravinárstvo

- Agropotravinársky zahraničný obchod SR s Kanadou dosahuje nízke objemy. Podiel Kanady na dovoze SR pri agropotravinárskych komoditách dosahuje **len 0,16 %** a na vývoze **dokonce len 0,06 %.**
- **Liberalizácia dovozných ciel by znamenala úsporu pre slovenských výrobcov,** hlavne pri výrobkoch orientovaných na kanadský trh, t. j. cukrovinky bez kakaa, čokoláda, výrobky z obilia.
- Výrobky dovážané z Kanady priamo na Slovensko, ako sú ostatné potravinové prípravky, suché strukoviny, výživa pre mačky a psov, krmne zmesi, býčie spermie, sójové bôby **nepredstavujú konkurenciu domácej produkcii** a plná liberalizácia dovozných ciel môže predstavovať prínos nielen pre slovenských poľnohospodárov a potravinársky priemysel, ale najmä pre spotrebiteľov.
- Agropotravinársky obchod EÚ s Kanadou sa koncentruje na krajiny EÚ 15. Podiel Kanady na agrovývoze EÚ do tretích krajín dosahuje až 2,5 % a na agrodovoze 2,1 %. Európska únia je druhým najvýznamnejším exportérom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov do Kanady. Exportný potenciál EÚ by sa liberalizáciou obchodu s Kanadou mohol zvýšiť. Na druhej strane, **vysoká dovozná závislosť Kanady od Spojených štátov amerických môže vyvolať obavy, že do uzatvorenia dohody o voľnom obchode medzi EÚ a USA môže práve Kanada predstavovať vstupnú bránu pre výrazný prienik**

¹ Prepočty menovým výmenným kurzom Národnej banky Slovenska zo dňa 1. 9. 2017 – 1 EUR = 1,192 USD.

amerických agropotravinárskych výrobkov na európsky trh. Takýmto podvodom sa zabráni dôsledným dodržiavaním pravidiel preukazovania pôvodu tovaru.

- Zvýšený vývoz agropotravinárskych komodít z EÚ do Kanady môže mať sekundárne pozitívny vplyv aj na slovenský trh. Dôvodom je skutočnosť, že na jednej strane sa tým môže uvoľniť konkurenčný tlak z ostatných európskych krajín na náš trh, a na druhej strane to bude pre slovenských výrobcov príležitosť vyviezť väčšie objemy agropotravinárskych výrobkov na trh EÚ pri priaznivejšej cenovej hladine.
- Na liberalizácii obchodu s využitím už existujúcich odbytových ciest európskych producentov by mohli profitovať aj slovenskí producenti hovädzieho mäsa, obilnín, sladu, škrobov, konzervovaného mäsa, cukrovín, čokolády, cestovín, sušienok, polievok, omáčok a potravinových prípravkov.
- Kanada si extrémne vysokým dovozným clom primárne chráni domáci mliekarenský priemysel, ako aj produkciu mäsa a mäsových výrobkov, čokolády a potravinárskych prípravkov využívaných v potravinárskom priemysle. **Liberalizácia vzájomného obchodu by mala exportérom priniesť najväčšie úspory práve v uvedených sektoroch a pri týchto výrobkoch je možné očakávať najvýraznejšiu akceleráciu exportu EÚ.**
- Európska únia vyčlenila z bezcolného režimu živú hydinu, chladené a mrazené hovädzie mäso, bravčové mäso, hydinové mäso s výnimkou vodnej hydiny, vtáacie vajcia v škrupine aj bez nej a kukuricu cukrovú. Ide o výrobky, ktoré aj z pohľadu agropotravinárskeho zahraničného obchodu Slovenskej republiky možno označiť za **citlivé položky**. Na druhej strane, medzi citlivými položkami úplne absentujú poľnohospodárske a potravinárske výrobky, pri ktorých slovenskí producenti čelia silnej konkurencii hlavne z ostatných členských štátov EÚ. Výrazné zvýšenie dovozu týchto výrobkov z tretích krajín, v tomto prípade z Kanady, by ešte posilnilo cenový konkurenčný tlak. Ide hlavne o mliečne výrobky (Kanada nebude v krátkodobom a strednodobom horizonte konkurencieschopná na trhu EÚ s výrobkami mliekarenskeho priemyslu), obilie a mlynské výrobky, ako aj ovocie a zeleninu vrátane výrobkov z nich.
- Všetky dovozy z Kanady musia spĺňať pravidlá a predpisy EÚ vrátane sanitárnych alebo fyto-sanitárnych predpisov, predpisov o bezpečnosti potravín, noriem pre bezpečnosť a ochranu zdravia, pravidiel o geneticky modifikovaných organizmoch (GMO). Kanada svojim výrobcom neukladá povinnosť ich produkty označiť v prípade použitia GMO. Európska legislatíva vyžaduje označovanie potravín, ktoré sú vyrobené alebo obsahujú GMO a platí povinné označovanie prímiesí nad 0,9 % autorizovaných GMO. Vstupom dohody CETA do platnosti sa naša legislatíva nemení.
- Pre strategické rozhodnutia slovenských exportérov je relevantná finančná náročnosť na vstup a presadenie sa v maloobchodných reťazcoch a silná domáca i zahraničná konkurencia na trhu s potravinami, keďže Kanada dováža agropotravinárske produkty z celého sveta, t. j. aj z nízkonákladových krajín. **Osobitné postavenie majú maloobchodné reťazce obchodujúce s alkoholickými nápojmi.**
- Napriek limitovanému výrobnému potenciálu slovenských alkoholických nápojov a zložitej a nákladnej procedúre na vstup do uvedených sietí, na kanadskom trhu zaznamenáva úspech slovenské pivo. Šancu majú aj liehové nápoje, ich vývoz je však minimálny. Slovenské vína sa zatiaľ na kanadskom trhu presadiť nepodarilo vzhľadom na nízky objem výroby a konkurenciu tradičných vinárskych krajín EÚ. Vzhľadom na obmedzený výrobný potenciál SR pri alkoholických nápojoch a dlhodobu nízke objemy ich vývozu nie je reálne, aby sa hodnota slovenského vývozu alkoholických nápojov do

Kanady v strednodobom horizonte veľmi výrazne zvýšila. **Napriek uvedeným skutočnostiam, vysoká kvalita slovenských vín a alkoholických nápojov a ich priaznivé hodnotenia na svetových výstavách im otvárajú možnosť postupne preniknúť v čoraz väčšej miere aj na kanadský trh s cieľenou orientáciou na krajské komunity.**

- **Zemepisné označenia** patria k dôležitým marketingovým nástrojom výrazne zvyšujúcim konkurencieschopnosť predávaných výrobkov na zahraničných trhoch. Pre agropotravinárske komodity (s vylúčením vína a liehových nápojov) si v rámci dohody CETA Kanada žiadne nároky na ochranu svojich agropotravinárskych výrobkov v súčasnosti neuplatňuje. Európska únia si uplatňuje nárok na ochranu 171 zemepisných označení pre agropotravinárske komodity. Tie pochádzajú zo 14 krajín EÚ. **Slovenská republika v uvedenom zozname nefiguruje.** Dôvodom je fakt, že EÚ si prednostne vyneociovala zemepisné označenia výrobkov citlivých na falšovanie. Zoznamy zemepisných označení, ktorými sa identifikujú výrobky EÚ na trhu Kanady, sa v budúcnosti môžu na základe bilaterálnych rokovaní postupne rozširovať a **existuje reálna možnosť do predmetného zoznamu zahrnúť aj slovenské výrobky.**
- Úspešnosť slovenských výrobkov na kanadskom trhu závisí od druhu, kvalitatívnych parametrov a atraktívnosti výrobku, optimálneho pomeru medzi cenou a kvalitou a očakávaných objemov predaja. Dôležité je nadviazanie kontaktov s kanadskými importérmi, veľkoobchodnými distribútormi alebo maloobchodnými reťazcami, investovanie do marketingového prieskumu, reklamy a pravidelné udržiavanie osobných kontaktov s kanadským trhom (účasť na špecializovaných výstavách v jednotlivých ekonomických centrách Kanady, organizovanie propagačných a prezentačných aktivít).
- Dohoda CETA by mala mať pozitívny vplyv na export poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Aktívne saldo EÚ s Kanadou v roku 2016 dosiahlo 714,2 mil. EUR. **Rizikom môže byť znižujúci sa domáci rozsah výroby agrosektora a rastúci import potravín.** Modelové výsledky vedú k záverom, že uzatvorenie dohody CETA môže stimulovať **rast exportu do Kanady viac v potravinárskom priemysle** ako v poľnohospodárstve, a to v rozsahu 0,7 mil. USD (0,59 mil. EUR) až 1,1 mil. USD (0,92 mil. EUR).
- Ani zvýšený indikovaný rast agropotravinárskeho exportu významnejšie **neovplyvní nízku úroveň obchodnej výmeny poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu Slovenska a Kanady.**
- **Cieľom Kanady je zvýšiť aj agropotravinársky export na jednotný trh EÚ.** Modelované odhady naznačujú výhodnosť CETA v raste exportu. Exportný potenciál rastu je vyšší, ako bez CETA a než aký by bol medzi danými ekonomikami bez hlbšej obchodnej liberalizácie. **Z Kanady by účinkom CETA mohol na Slovensko prúdiť agropotravinársky tovar vyšší o 0,8 mil. USD (0,67 mil. EUR), ale na trh EÚ vyšší až zhruba o 1,1 mld. USD (0,92 mld. EUR) (+ 32 %).**
- Vygenerovaný rozdiel v zmene vzájomného obchodu SR a Kanady je zanedbateľný. Je však pravdepodobné, že bude **silne pôsobiť nepriamy efekt CETA, a to export z krajín EÚ s najväčším podielom obchodu s Kanadou** (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Poľsko) **na slovenský trh.** Svedčí o tom takmer nulový, resp. nulový export viacerých dezagregovaných skupín zo Slovenska do Kanady a naopak, čo nie je platné pre vzájomný obchod SR a ostatných členských štátov EÚ.
- **Najvyššia citlivosť slovenského exportu** agropotravinárskych výrobkov na tvorbu zóny voľného obchodu (FTA) je pri olejninách a výrobkoch z nich, ďalej pri cukrovinkách a pri mlieku a mliečnych výrobkoch. Naopak, čo sa týka zmeny aktuálnych objemov

obchodu, tie by mohli najvýraznejšie rásť pri cukre a cukrovinkách, ďalej pri nápojoch a následne pri obilninách a výrobkoch z nich.

- **Citlivosť slovenského importu** je najvyššia pri nápojoch, ďalej pri mlieku a mliečnych výrobkoch, ako aj pri mäse a mäsových výrobkoch.
- **Priamy kanadský export do SR je taký nízky, že aj napriek novým podmienkam v dôsledku uzatvorenia dohody CETA sa jeho zmeny približujú k nule. Zmena objemu kanadského exportu do EÚ je však najvyššia pri obilninách a výrobkoch z nich, mäse a nápojoch.**

Netarifné obchodné bariéry (NTB)

- **V odvetví poľnohospodárstva pri exporte do Kanady sú NTB výrazne vyššie ako pri exporte na Slovensko** (a teda aj do EÚ). Výsledok odhadu pre Kanadu naznačuje, že Kanada môže znížiť obchodné náklady o približne 21 % a pre Slovensko by sa mohli pri exporte do Kanady znížiť výraznejšie, a to o 33 %.
- **V potravinárskom priemysle sú NTB pre slovenský export nižšie** (12 – 29 %) a sú porovnateľné s úrovňou vygenerovanou pre všetky odvetvia hospodárstva SR (22 – 32 %). **Pri exporte Kanady je potenciál zníženia obchodných nákladov výrazne vyšší**, a to až 62 %. V odvetví agropotravinárstva exportný potenciál SR predstavuje zníženie nákladov o 25 – 33 %. V prípade Kanady je opäť vyšší (46 %). Z hľadiska eliminácie obchodných nákladov je výhoda jednoznačne na strane Kanady.
- **Pri exporte živých zvierat do Kanady sú NTB nižšie ako pri exporte do EÚ, a to na úrovni 64 %.** Ich eliminácia v prospech Kanady môže dosiahnuť až 80 %. V prípade Kanady existuje aj výrazne vyšší potenciál exportu živých zvierat ako v prípade Slovenska.
- **NTB sú pri skupine mias vyššie pri exporte do EÚ (49 %), ako do Kanady (6 %).** Preto na strane Kanady existuje **pravdepodobnosť** (aj z dôvodu jej veľmi vysokého potenciálu výroby), **že využije elimináciu výrazne vyššej NTB na trhu EÚ.**
- V skupine mlieka a mliečnych výrobkov, masla a syrov a cukru a cukroviek v prípade exportu do Kanady NTB oscilujú na úrovni okolo 20 % (t. j. okolo priemeru potravinárskeho priemyslu). **Pri skupine cukru a cukrovíniek sa potenciálna eliminácia NTB javí výrazne v prospech Kanady (50 %);**
- Skupiny obilnín a olejnía nemôžeme, pre absentujúce preukazné výsledky, porovnávať. **Export olejnía a výrobkov z nich zo Slovenska je pri deficite olejnía na európskom trhu, napriek potenciálne vysokej eliminácii obchodných nákladov (takmer 43 %), skôr hypotetický.**

Automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

- Pre Slovenskú republiku je v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle dôležitý hlavne tzv. vnútroúniový zahraničný obchod (medzi členskými štátmi EÚ). Podiel Kanady na celkovom **automobilovom exporte SR** dosahoval v roku 2016 **len približne 1 %**, pričom v **elektrotechnickom a strojárskom** priemysle tento podiel nebol **ani 0,5 %**.
- Slovenská republika (ale aj celá EÚ) má vo vzájomnom zahraničnom obchode s Kanadou dlhodobo **vysoké aktívne saldo obchodnej bilancie práve v automobilovom priemysle.**

K pasívnemu saldu obchodnej bilancie SR s Kanadou v elektrotechnickom a strojárskom priemysle v niektorých rokoch prispievali najmä nasledovné tovarové položky: Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti; Lode, člny a plávajúce zariadenia; Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické vrátane ich častí, súčastí a príslušenstva.

- **Export zo SR do Kanady** v rámci nami skúmaných troch odvetví je neporovnateľne **viac koncentrovaný ako import z Kanady do SR**.
- V exporte zo SR do Kanady má prevahu **automobilový priemysel (73 % celkového slovenského exportu do Kanady)**, s dominantným zastúpením osobných automobilov na celkovom exporte.
- Uzavretie dohody o voľnom obchode s Kanadou by tak malo byť **príležitosťou najmä pre automobilové spoločnosti pôsobiace na území SR** na zvýšenie exportu do Kanady, čo by prispelo k jeho väčšej diverzifikácii.
- V slovenskom **importe** z Kanady **v automobilovom priemysle dominujú medzi-produkty**, čo súvisí s tým, že podiel Kanady na výrobe konštrukcií a komponentov na celkovom objeme výroby v slovenskom automobilovom priemysle bol viac ako polovičný.
- **Veľká časť produkcie** v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle je **koncentrovaná v západoslovenskom regióne**, čo znamená, že prípadné benefity plynúce z uzatvorenia dohody CETA nebudú na Slovensku rozložené rovnomerne.
- **Ťažobný priemysel tvoril 39 % z celkového slovenského importu z Kanady**. Odstránenie tarifných a netarifných bariér pre slovenských importérov by mohlo prispieť k zníženiu ich nákladov na vstupe, ktoré musia vynaložiť pri výrobe konečných produktov.
- **Až približne 80% z celkového počtu importujúcich firiem** v slovenskom automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle **tvorili malé a stredné podniky**.
- Z celkového počtu **exportujúcich firiem** pôsobiacich na Slovensku len **necelé 1 % exportuje do Kanady** (bez ohľadu na priemyselné odvetvie).

Na exporte SR do Kanady v rámci automobilového priemyslu sa podieľal približne rovnaký počet malých a stredných podnikov a veľkých firiem.

- Priame benefity plynúce z odstránenia tarifných a netarifných bariér po schválení CETA budú v tomto odvetví rozdelené medzi malý počet firiem (v roku 2016 exportovalo do Kanady v automobilovom priemysle len 11 podnikov).
- **Prevažujúcu väčšinu z celkového počtu** slovenských firiem v elektrotechnickom a strojárskom priemysle exportujúcich do Kanady **tvoria práve malé a stredné podniky**, ktoré by z uzatvorenia dohody CETA mali profitovať najviac.
- Postupné odstraňovanie tarifných aj netarifných prekážok obchodu **môže pomôcť čiastočne zvýšiť konkurencieschopnosť slovenských malých a stredných podnikov na kanadskom trhu**, keďže sú pri existencii súčasných bariér zahraničného obchodu len veľmi ťažko schopné konkurovať veľkým etablovaným spoločnostiam, prípadne transnacionálnym korporáciám.
- Hodnota colných platieb týkajúcich sa importovaného tovaru v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle s deklarovávaným pôvodom z Kanady tvorila **len 0,5 % celkových vybraných colných platieb súvisiacich s importom zo všetkých krajín** a z tohto dôvodu odstránenie tarifných bariér s Kanadou **nebude mať významný vplyv na štátny rozpočet SR**.

Eliminácia netarifných obmedzení obchodu by európskym firmám mohla priniesť v porovnaní s tarifnými prekážkami na strane Kanady väčšie pozitívne efekty. Na strane Kanady je totiž účinných viac netarifných obmedzení ako na strane EÚ a po ich odbúraní by sme mohli očakávať pozitívnejšie efekty pre európske a slovenské firmy.

NÁRODNÉ POĽNOHOSPODÁRSKE A POTRAVINÁRSKE CENTRUM

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva Bratislava

SEKTOROVÁ ANALÝZA DOPADOV CETA NA POĽNOHOSPODÁRSTVO A POTRAVINÁRSTVO SR

Nehmotný realizačný výstup

September 2017

Zoznam skratiek

AVE	Ad valorem ekvivalent
CAD, \$, ¢	peňažná mena Kanady
CEPII	francúzsky inštitút (Studies, research, databases and analyses on the world economy)
CETA	Komplexná hospodárska a obchodná dohoda (Comprehensive Economic and Trade Agreement)
CN	colná nomenklatúra
ČR	Česká republika
EUR	peňažná mena Európskej menovej únie
Eurostat	Štatistický úrad Európskej únie
EÚ	Európska únia
FTA	Dohoda o voľnom obchode (Free Trade Agreement)
GMO	geneticky modifikované organizmy
GMP	geneticky modifikované plodiny
ha	hektár
HDP, GDP	hrubý domáci produkt (Gross Domestic Product)
HS	harmonizovaný systém
CHOP	chránené označenie pôvodu
CHZO	chránené zemepisné označenie
jat. hm.	jatočná hmotnosť
kg	kilogram
l	liter
mil.	milión
ml	mililiter
mld.	miliarda
MTR	mnohostranná obchodná rezistencia (Multilateral Trade Resistance)
MZVaEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
NAFTA	Severoamerická dohoda o voľnom obchode (North American Free Trade Agreement)
NPPC-VÚEPP	Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – Výskumný ústav ekono- miky poľnohospodárstva a potravinárstva
NTB	netarifné obchodné bariéry
p.b.	percentuálny bod
PPML	Poisson pseudo maximum likelihood
rho	koeficient korelácie zvyškov dvoch rovníc
RTA	Regionálna obchodná dohoda (Regional trade agreement)
SITC	štandardná klasifikácia medzinárodného obchodu (Standard International Trade Classification)
SPS	sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia (Sanitary and Phytosanitary Measures)
SR	Slovenská republika
SSG	Špeciálne ochranné opatrenia (Special Safeguard)
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
t	tona
tis.	tisíc
TK	tretie krajiny
TTIP	Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo medzi EÚ a USA (Transat- lantic Trade and Investment Partnership)

UNCTAD	databázy OSN o clách a obchode (United Nations Conference on Trade and Development - The United Nations Commodity Trade Statistics database)
USA	Spojené štáty americké (United States of America)
USD	americký dolár
WITS	World Integrated trade solution, Svetová banka, prístup k informáciám o clách a obchode
WTO	Svetová obchodná organizácia (World Trade Organization)

Obsah

- A. Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel
 - A.1. Analýza obchodných tokov
 - A.2. Tarifné opatrenia a colné kvóty v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle
 - A.2.1. Colné kvóty
 - A.3. Netarifné prekážky a opatrenia v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle
 - A.3.1. Geneticky modifikované organizmy (GMO)
 - A.3.2. Sanitárne a fytosanitárne predpisy (SPS)
 - A.3.3. Vybrané aspekty uplatnenia sa slovenských agropotravinárskych komodít (vrátane vína a alkoholických nápojov) v maloobchodnej sieti Kanady
 - A.3.3.1. Distribúcia alkoholu cez obchodné reťazce
 - A.3.3.2. Perspektíva pre slovenských vývozcov alkoholických nápojov
 - A.3.4. Zemepisné označenia
 - A.4. Aplikácia gravitačných modelov pre kvantifikáciu dopadov dohody CETA
 - A.4.1. Stručná metodika a popis gravitačných modelov
 - A.4.1.1. Poisson pseudo maximum likelihood (PPML)
 - A.4.1.2. Heckmanov výberový model
 - A.4.1.3. Netarifné bariéry - kvantifikácia rozsahu redukcie nákladov obchodu CETA
 - A.4.2. Špecifikácia a použité dáta
 - A.4.3. Výsledky aplikácie gravitačných modelov
 - A.4.3.1. Aplikácia gravitačných modelov na agregované a dezagregované dáta
 - A.4.3.2. Odhady dosahov vytvorenia FTA na agregované odvetvie poľnohospodárstva, potravinárstva a agropotravinárstva
 - A.4.3.3. Odhady dosahov vytvorenia FTA na vybrané kategórie (SITC) agropotravinárskeho obchodu
 - A.4.3.4. Odhad potenciálneho vplyvu CETA na zníženie nákladov obchodu (NTB)

Závery

Prehľad použitej literatúry

Prílohy

A. Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel

Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel predstavujú kľúčovú oblasť dohody o voľnom obchode CETA, ktorá sa dotýka strategických záujmov členských krajín EÚ. Európska únia aj Kanada disponujú rozvinutým a efektívnym systémom poľnohospodárskej pr-ovýroby a potravinárskeho priemyslu, relatívne silne chráneným dovozným clom a regulačnými opatreniami. V procese uzatvárania bilaterálnych či multilaterálnych dohôd o voľnom obchode zohráva agropotravinársky sektor významnú rolu. V rámci globalizácie a liberalizácie svetového obchodu sú postupne odstraňované rôzne obchodné bariéry, avšak tarifné a ochranné opatrenia primárne pretrvávajú v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle. Uvoľnenie prístupu na domáci trh môže mať dopad na rozvoj vidieka, zamestnanosť vidieckeho obyvateľstva, životnú úroveň a potravinovú bezpečnosť krajiny.

Súčasná úroveň agropotravinárskeho obchodu medzi EÚ a Kanadou je pomerne nízka, nakoľko obe strany patria v poprednom producentom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Pritom export EÚ, ako aj Kanady sa vo výraznej miere opiera o agropotravinárske výrobky, ktoré tvoria až 10 % z ich celkovej hodnoty vývozu.

A.1. Analýza obchodných tokov

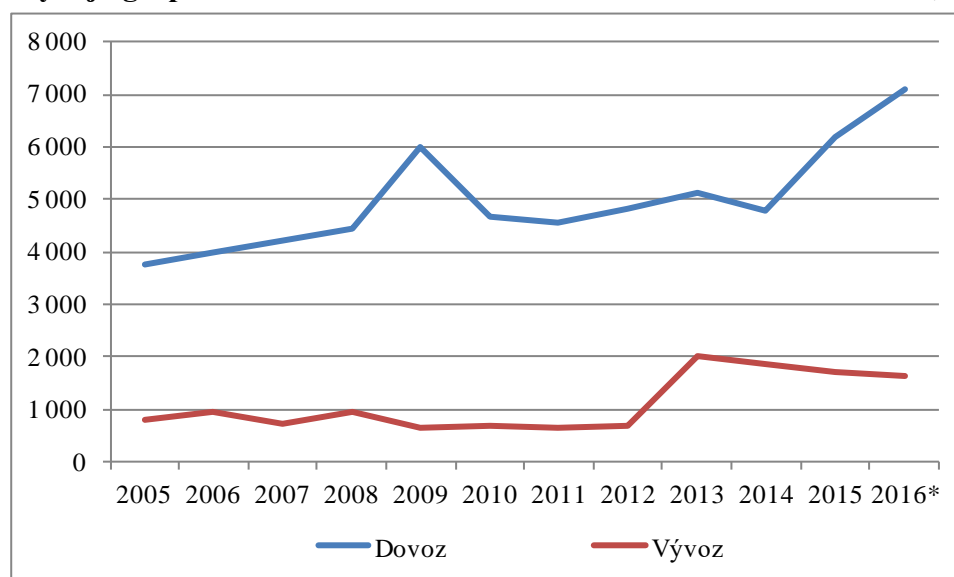
Pri spracovaní tejto kapitoly boli použité údaje z databáz Štatistického úradu Slovenskej republiky, Eurostatu, Štatistického úradu Kanady, ako aj z databáz International Trade Centre so sídlom v Ženeve. Štatistické výstupy od roku 2005 sú uvádzané v členení HS (harmonizovaný systém). Z dôvodu dostupnosti relevantných dát z medzinárodných databáz boli pre účely podrobných analýz využité definitívne údaje za rok 2015.

V rámci medzinárodnej del'by práce Slovenská republika dlhodobo nepatrí medzi významných svetových producentov a vývozcov poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Slovenská ekonomika sa v dôsledku prílevu priamych zahraničných investícií špecializuje najmä sa priemyselné sektory s proexportne orientovanou produkciou, tzn. na vývoz priemyselných výrobkov a dovoz potravín. Podiel agropotravinárskeho sektora na celkovej zahranično-obchodnej tovarovej výmene SR dlhodobo osciluje na úrovni 6 % na strane dovozu a na úrovni 4,5 % pri vývoze. Pretrvávajúci trend vývozu výrobkov prevažne s nižšou pridanou hodnotou a dovozu orientovaného na výrobky s vyššou pridanou hodnotou vedie k neustále sa prehĺbujúcemu pasívnemu saldu agropotravinárskeho zahraničného obchodu, čo negatívne vplýva aj na celkovú obchodnú bilanciu SR. Významnou črtou nášho agropotravinárskeho zahraničného obchodu je jeho jednoznačná orientácia na členské štáty EÚ, keďže až 91 % celkového agrodovozu do Slovenskej republiky smeruje z a dokonca až 96 % agrovývozu do členských krajín Európskej únie. Z uvedeného je možné logicky všeobecne predpokladať, že **liberalizácia obchodu EÚ s Kanadou bude naďalej posilňovať špecializáciu SR na priemyslové sektory.**

Z grafu A1 je evidentné, že agropotravinársky zahraničný obchod SR s Kanadou nedosahuje vysoké objemy. Vývoz SR do Kanady po dlhobojnej stagnácii sa v roku 2013 výrazne zvýšil, avšak v nasledujúcom období pozvoľna klesá. V roku 2015 sa Kanada nachádzala na 38. mieste medzi exportnými partnermi SR. Vzhľadom na dominantné postavenie krajín EÚ v teritoriálnej štruktúre nášho agropotravinárskeho zahraničného obchodu Kanada bola v rámci tretích krajín dvanástym najvýznamnejším odberateľom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, za Spojenými štátmi americkými a pred Čínou. ***Podiel agrovývozu SR do Kanady predstavoval len 0,06 % z celkového agropotravinárskeho vývozu***, pričom na vývoze do tretích krajín sa podieľal 1,3 %-mi. Dovozy z Kanady vykazujú rastúci trend. Napriek tomu v roku 2015 tvorili ***kanadské agropotravinárske dovozy do SR len 0,16 % z celkovej hodnoty*** a 1,8 % z hodnoty dovozu z tretích krajín. Kanada bola až

osemnástym najvýznamnejším dodávateľom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov (38. pozícia celkovo), za Gruzínskom a pred Marokom. Slovensko dlhodobo nepatrí medzi významných obchodných partnerov Kanady. Potvrdzujú to aj údaje Štatistického úradu Kanady (Statistics Canada), podľa ktorých sa Slovensko v roku 2015 v štruktúre kanadského dovozu umiestnilo až na 90. priečke a dokonca až na 124. priečke v štruktúre kanadského vývozu.

Graf A1: Vývoj agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR s Kanadou (v tis. EUR)

Prameň: ŠÚ SR.

* Predbežné údaje.

Objem vzájomného obchodu SR a Kanady však môže byť reálne vyšší ako štatisticky vykázané hodnoty. Poľnohospodárske suroviny, ako aj potravinárske polotovary a finálne výrobky sú predmetom intenzívneho obchodovania. Významnú rolu zohrávajú obchodné spoločnosti, ktorých predmetom podnikania nie je výroba, ale nákup agropotravinárskych výrobkov vo veľkých objemoch a ich následný predaj. Touto cestou v rámci obchodovania na spoločnom trhu EÚ môžu byť aj slovenské výrobky následne vyvezené do tretích krajín, hoci pôvodne boli predmetom obchodu v rámci členských krajín EÚ. Obdobne sa k nám môžu dostať cez členské krajiny EÚ aj výrobky z tretích krajín. Významnú úlohu v obchode s potravinami zohrávajú aj nadnárodné veľko a maloobchodné reťazce. Prostredníctvom svojich distribučných centier zásobujú celú sieť obchodných prevádzok naprieč celou Európou aj tovarmi pôvodom z tretích krajín. Takéto detailné informácie o pohybe tovarov v rámci spoločného trhu EÚ nám však štatistické údaje neumožňujú identifikovať a sledovať.

Z nasledujúcej tabuľky je zrejmé, že **cukrovinky bez kakaá, pivo zo sladu a plnená čokoláda sú naše najexportovanejšie výrobky do Kanady** a v roku 2015 tvorili až 83,8 % hodnoty celkového agroexportu SR do Kanady. Podľa podielu týchto komodít na celkovom slovenskom vývoze do tretích krajín predstavuje Kanada významný trh. V prípade horčice, borovičky, koreninovej papriky a výrobkov z obilia, napriek nízkej hodnote exportu, ide o významný podiel na celkových vývozočoch do tretích krajín. Z hľadiska colných bariér je väčšina hlavných položiek nášho agrovývozu zaťažená dovozným clom. Liberalizácia dovozných ciel by znamenala určitú úsporu pre slovenských výrobcov, hlavne pri výrobkoch, kde je producent orientovaný na kanadský trh.

Tab. A1: Top 15 položiek agrárneho vývozu SR do Kanady v roku 2015 (tis. EUR)

HS	Popis	tis. EUR	Podiel Kanady na celkovom vývoze SR do TK	Clo
170490	Cukrovinky bez kakaa ost.(vr cokolady bielej)	829,21	20,9 %	0 - 10 %
220300	Pivo zo sladu	478,43	21,9 %	0 %
180631	Cokolada plnena,v kusoch,tycinkach,tabulkach	112,55	12,8 %	6 %
180690	Cokolada,prpravky s kakaom ostatne	64,05	1,4 %	6 %, 265 %, ale nie menej ako 1,15 \$/kg
170290	Cukry vr invert.a sirupy ost,med umely,melasy	44,29	1,2 %	6-11 %, 4,52 - 26,67 \$/t
010619	Zive zvierata ostatne	30,69	7,5 %	0 %
190410	Vyrobyky z obilia ziskane bobtnanim,prazenim	27,45	22,6 %	4-6 %, 8,5 % + 11,64 - 12,6 €/kg
090422	Koren.rod.Piper,papri.r.Capsicum,sus.driv.pras	22,39	47,2 %	0 - 3 %
190532	Wafle a oblatky	14,63	1,8 %	0-3 %, 4 % + 5,42 €/kg
210330	Mucka horcicna,horcica pripravena	11,89	72,4 %	3 - 9,5 %
220850	Dzin a boroviccka	8,74	61,9 %	4,92 €/l absolútneho etylalkoholu
220210	Voda vr mineralnej,sodovky,sladene,aromatiz.	7,33	4,7 %	11 %
220600	Ostatne kvasene napoje	5,76	2,9 %	3 %, 2,11-28,16 €/l, 12,28 €/l absolútneho etylalkoholu
190531	Sladke susienky	5,63	0,1 %	0-3 %, 4 % + 5,42 €/kg
220110	Vody mineralne,sodovky,nesladene,nearomatiz.	5,35	1,1 %	0 %

Prameň: ŠÚ SR, International Trade Centre, vlastné výpočty.

Napriek pomerne vysokému colnému zaťaženiu *ostatné potravinové prípravky, suchá šošovica, výživa pre mačky a psov, ako aj krmné zmesi* dominujú v štruktúre dovozu SR z Kanady. Tieto položky v roku 2015 tvorili až 84,7 % celkového agrodovozu z Kanady. Suché strukoviny, býčie spermie, sójové boby, whisky, horčičné semená a časť krmných zmesí sa k nám dovážali s nulovou colnou sadzbou. Až dve tretiny najvýznamnejších kanadských dovozov sa podieľa viac ako 10 %-mi na celkovom importovanom množstve z tretích krajín. Väčšina z uvedených dovážaných výrobkov z Kanady **nepredstavuje konkurenciu domácej produkci** a plná liberalizácia dovozných ciel môže naopak predstavovať prínos nielen pre slovenských poľnohospodárov a potravinársky priemysel, ale aj pre spotrebiteľov.

Tab. A2: Top 15 položiek agrárneho dovozu SR z Kanady v roku 2015 (tis. EUR)

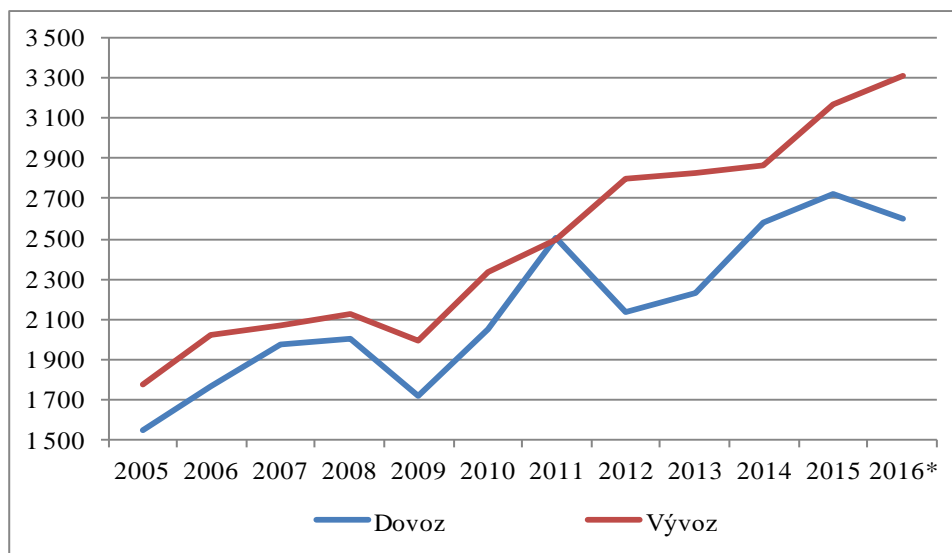
HS	Popis	tis. EUR	Podiel Kanady na celkovom dovoze SR z TK	Clo
210690	Prpravky potravinove ostatne	1 918,45	14,1 %	12,8%, 0,4 EUR - 42,7 EUR/100 kg net
071340	Sosovica sucha,vylupana,i drvena	1 794,19	92,9 %	0 %
230910	Vyziva pre psov,macky,balenie na drobny predaj	1 065,61	40,2 %	0 - 9,6 %, 102 - 948 EUR/t
230990	Prpravky ostatne pouzivane k vyzive zvierat	461,15	48,0 %	0 - 12 %, 23 - 948 EUR/t
071333	Fazula obyc.i mala biela,sucha,vylup. i drv.	183,21	9,0 %	0 %
051110	Bycie spermie	134,90	65,1 %	0 %
120190	Sojove boby, drvene	100,44	51,5 %	0 %
030312	Ryby mrazene s vynim.rybac.file a masa c.0304	83,52	13,6 %	2 %
220830	Whisky	82,87	2,7 %	0 %
030289	Ryby cerst.,chlad.s vynim.rybac.file a c.0304	73,19	3,1 %	0 - 22 %
120750	Semena horcicne,i drvene	66,07	25,4 %	0 %
210610	Koncentraty a latky texturovane bielkovinove	47,99	6,0 %	12,8 %
081340	Ovocie ost.susene,mimo skup.0801 a 0806	42,93	4,0 %	0 - 6,4 %
071339	Fazula ost.sucha,vylupana,i drvena	30,24	26,6 %	0 %
030319	Ryby mrazene s vynim.rybac.file a masa c.0304	23,54	15,8 %	9 %

Prameň: ŠÚ SR, International Trade Centre, vlastné výpočty.

Európska únia na rozdiel od Slovenska, patrí k svetovým lídrom v produkcii a v obchode s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami. Podiel agropotravinárskeho zahraničného obchodu EÚ na celkovom obchode sa pohybuje na úrovni 10 %, s prevažne mierne negatívnou obchodnou bilanciou. Poľnohospodárske a potravinárske výrobky sú predmetom intenzívneho obchodu v rámci jednotného trhu EÚ. Až 73 % hodnoty agrodovozu a 76 % hodnoty agrovývozu predstavuje vzájomný obchod členských krajín EÚ.

Graf A2 zachytáva vývoj agropotravinárskeho zahraničného obchodu EÚ s Kanadou. Hodnota vývozu vykazuje výrazne rastúci trend, prerušený len poklesom dopytu v roku 2009, ktorý bol dôsledkom globálnej ekonomickej krízy. V roku 2015 boli do Kanady vyvezené agropotravinárske výrobky v celkovej hodnote takmer 3,2 mld. EUR. Napriek tomu **podiel Kanady na celkovom agroexporte EÚ predstavoval len 0,66 %**, pričom jeho podiel na vývoze do tretích krajín bol až 2,5 %. V roku 2015 bola Kanada až desiatym najvýznamnejším odberateľom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov EÚ v rámci tretích krajín, za Alžírskom a pred Spojenými arabskými emirátmi. Štatistický úrad Kanady uvádza, že v rovnakom období Európska únia s 10,7 %-ným podielom na celkovom kanadskom agrodovozе bola druhým najvýznamnejším exportérom pred Mexikom (4,6 %-ný podiel), ale výrazne za dominantnými Spojenými štátmi americkými (59,1 %-ný podiel). Uvedené fakty *naznačujú značný exportný potenciál EÚ, ktorý by sa mohol zvýšiť liberalizáciou obchodu s Kanadou*. Na druhej strane *vysoká dovozná závislosť Kanady od Spojených štátov amerických môže vyvolať obavy, že do uzatvorenia dohody o voľnom obchode medzi EÚ a USA môže práve Kanada predstavovať vstupnú bránu pre výrazný prienik amerických agropotravinárskych výrobkov na európsky trh. Je vecou colných orgánov EÚ, aby takýmto podvodom zabránili dôslednou kontrolou pravidiel pôvodu tovaru*.

Graf A2: Vývoj agropotravinárskeho zahraničného obchodu EÚ s Kanadou
(v mil. EUR)

Prameň: Eurostat.

* Predbežné údaje.

Hodnota dovozu z Kanady do EÚ za poslednú dekádu vykazuje prevažne rastúci trend. V roku 2015 sa z Kanady na spoločný trh EÚ doviezli poľnohospodárske a potravinárske výrobky v celkovej hodnote viac ako 2,7 mld. EUR. Avšak podiel **Kanady na celkovej hodnote agrodovozu EÚ dosiahol len 0,56 %**, resp. 2,07 % na hodnote dovozu z tretích krajín. Napriek tomu bola Kanada až šestnástym najvýznamnejším dodávateľom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov do EÚ v rámci tretích krajín, až za Chile a pred Juhoafrickou

republikou. V teritoriálnej štruktúre exportu Kanady zastáva Európska únia podstatne významnejšie postavenie. Export kanadských agropotravinárskych výrobkov je dominantne orientovaný na trh Spojených štátov amerických (54,2 % celkového exportu), nasledovanými Čínou (9,5 %-ný podiel), Japonskom (6,2 %-ný podiel), Európskou úniou (5,6 %-ný podiel) a Mexikom (2,8 %-ný podiel).

Tabuľka A3 popisuje najvýznamnejšie položky komoditnej štruktúry exportu EÚ do Kanady, ktorá je výrazne odlišná v porovnaní s komoditnou štruktúrou vývozu SR. V štruktúre exportu **dominujú alkoholické nápoje**, na ktoré Kanada uplatňuje nulovú, resp. minimálnu sadzbu dovozných ciel. V roku 2015 Európska únia do Kanady vyviezla hroznové víno, pivo zo sladu, whisky, šumivé vína, likéry, vodku a destiláty z hrozna za takmer 1,3 mld. EUR, čo predstavovalo až 40,6 % celkového agroexportu. Nulové colné sadzby sú uplatňované aj na olivový olej, bravčové mäso a minerálne vody pôvodom v EÚ. Pomerne vysoké objemy vývozu dosahuje EÚ, obdobne ako aj SR, u čokolády, potravinových prípravkov a cukrovínok. Napriek extrémne vysokej colnej ochrane mliečnych výrobkov sa EÚ na kanadskom trhu podarilo vo väčšej miere etablovať s ostatnými syrmi.

V komoditnej štruktúre agrodovozu EÚ z Kanady dominuje pšenica, olejnaté semená (sójové bôby, repka, ľan), ako aj suché strukoviny (fazuľa, šošovica), ktoré vo väčšine prípadov nie sú zaťažené dovozným clom. V prípade chladených a mrazených morských plodov, ako aj u javorového sirupu, Kanada dosahuje rozhodujúci podiel na celkových dovozoch v rámci daných položiek. Komoditná štruktúra dovozu EÚ z Kanady odhaľuje, že dovážané výrobky, s výnimkou pšenice, nepredstavujú priamu konkurenciu pre slovenských poľnohospodárov a potravinárov a liberalizácia dovozných ciel u týchto výrobkov by nemala ohroziť domácich producentov. Pritom import kanadskej pšenice, hlavne tvrdej pšenice využívanej pri výrobe cestovín, primárne smeruje do Talianska.

Tab. A3: Top 15 položiek agrárneho vývozu EÚ do Kanady v roku 2015 (v mil. EUR)

HS	Popis	mil. EUR	Podiel Kanady na celkovom vývoze EÚ do TK	Cl
220421	Vino z hrozna cerstv.,must vinny,do 2l	667,63	9,3 %	0 %, 1,87 - 4,68 €/l
220300	Pivo zo sladu	224,34	6,7 %	0 %
220830	Whisky	125,11	2,7 %	0 %
180690	Cokolada,prpravky s kakaom ostatne	102,44	4,8 %	6 %, 265 %, ale nie menej ako 1,15 \$/kg
040690	Ostatne syry	102,03	4,2 %	245,5 %, ale nie menej ako 3,53-5,26 \$/kg
220410	Vino sumive	91,69	4,0 %	0 %
220870	Likery a cordialy	82,73	8,2 %	12,28 €/l absolútneho etylalkoholu
150910	Olej olivovy panensky,frakcie,chem.neuprav	82,21	5,4 %	0 %
210690	Prpravky potravinove ostatne	68,31	1,4 %	0-10,5 %, 1,45 \$/kg, 19 % + 0,7 \$/l, 212-274,5 %, ale nie menej ako 2,11-2,88 \$/kg
170490	Cukrovinky bez kakaa ost.(vr cokolady bielej)	67,31	6,5 %	0 - 10 %
220860	Vodka	51,18	5,1 %	12,28 €/l absolútneho etylalkoholu
020329	Maso bravcove ostatne mrazene	50,73	1,5 %	0 %
220110	Vody mineralne,sodovky,nesladene,nearomatiz.	49,59	6,5 %	0 %
190531	Sladke susienky	47,58	4,9 %	0-3 %, 4 % + 5,42 €/kg
220820	Destilaty z hroz. vina al. hroz. vylys.,<80%v	45,60	1,7 %	0 %

Prameň: Eurostat, International Trade Centre, vlastné výpočty.

Tab. A4: Top 15 položiek agrárneho dovozu EÚ z Kanady v roku 2015 (v mil. EUR)

HS	Popis	mil. EUR	Podiel Kanady na celkovom dovoze EÚ z TK	Clo
100119	Tvrda pšenica, ostatna	540,30	60,6 %	0 %
120190	Sojove boby, drvene	402,51	7,7 %	0 %
160521	Korovce,makkyse,ost.vod.bezstav.upr.v konzer.	208,15	33,1 %	20 %
100199	Pšenica a suraz	175,52	24,7 %	0 %, 95 EUR/t
071333	Fazula obyc.i mala biela,sucha,vylup. i drv.	106,67	23,7 %	0 %
120510	Semena repky,sem.rep.olejky,drvene	104,93	9,6 %	0 %
071340	Sosovica sucha,vylupana,i drvena	89,43	49,1 %	0 %
081190	Ovocie ost,orechy,i varene,zmrazene,sladene	67,24	17,0 %	3,2-20,8 %, 13 % +5,3 EUR - 20,8 % + 8,4 EUR/100 kg
120400	Semena lanove,i drvene	65,33	22,3 %	0 %
230910	Vyziva pre psov,macky,balenie na drobny predaj	65,09	11,4 %	0 - 9,6 %, 102 - 948 EUR/t
030622	Homare zive,cerstve,chlada,susene,solene ap	61,18	35,6 %	8 - 20 %
030612	Homare zmrazene	59,92	91,1 %	6 - 20 %
170220	Cukor javorovy,pevny,sirup,bez prisad,farbiv	53,69	95,8 %	8 %, 0,4 EUR/100 kg net
160529	Korovce,makkyse,ost.vod.bezstav.upr.v konzer.	49,49	12,3 %	20 %
030616	Korovce zive,cerst,chlada.zmrazene.susen.nasol.	43,86	28,0 %	12 - 20 %

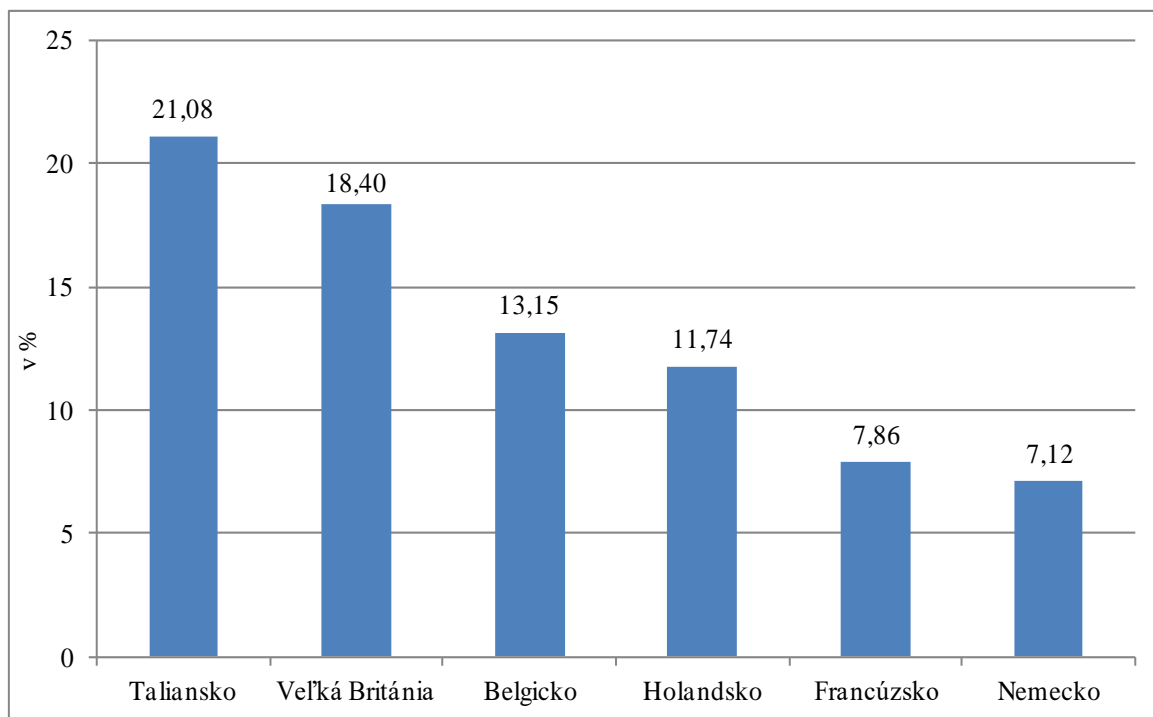
Prameň: Eurostat, International Trade Centre, vlastné výpočty.

Slovenská republika, vzhľadom na svoju geografickú polohu, veľkosť trhu a kúpyschopnosť spotrebiteľov, nepatrí k cieľovým trhom pre kanadských exportérov. **Agropotravinársky dovoz z Kanady sa koncentruje na krajiny EÚ-15.** V roku 2015 až 96,8 % celkového agrodovozu smerovalo do krajín EÚ-15. Dovážané výrobky sa koncentrujú v členských krajinách EÚ s rozvinutou infraštruktúrou pre zaoceánsku nákladnú lodnú dopravu. Až 79,4 % celkového agrodovozu z Kanady v roku 2015 smerovalo do Talianska, Veľkej Británie, Belgicka, Holandska, Francúzska a Nemecka. Do talianskych prístavov smeruje hlavne obilie a zelenina. Belgicko dováža mäso, ryby a morské plody, ovocie, obilie, mlynské výrobky, olejnaté semená a krmivá. Holandsko sa orientuje hlavne na dovoz živých rastlín, ovocia, olejnatých semien, čokolády, konzervovaného ovocia, ako aj potravinárskych výrobkov z obilia a mlieka. Francúzsko je významným odberateľom mäsa, rýb a morských plodov, mliečnych výrobkov, mlynských výrobkov, olejnatých semien, tukov a olejov, cukru a cukrovínok, čokolády a nápojov. V nemeckých prístavoch sa koncentrujú živé zvieratá, ovocie, tuky a oleje, cukor a cukrovinky, nápoje a tabakové výrobky. Intenzívny obchod Veľkej Británie s Kanadou je založený na silných vzájomných historických väzbách.

Bulharsko, Rumunsko, Chorvátsko, Cyprus, pobaltské krajiny, napriek priamemu prístupu k moru a medzinárodnej lodnej doprave, zostávajú mimo záujmu kanadských exportérov. Z krajín východnej Európy sú aktívne využívané len poľské námorné prístavy, do ktorých v roku 2015 smerovala takmer tretina všetkých mliečnych výrobkov z Kanady. Anomáliou je Luxembursko, najmenšia členská krajina EÚ bez prístupu k moru, ktoré patrí k významným odberateľom živých zvierat a mäsa z Kanady.

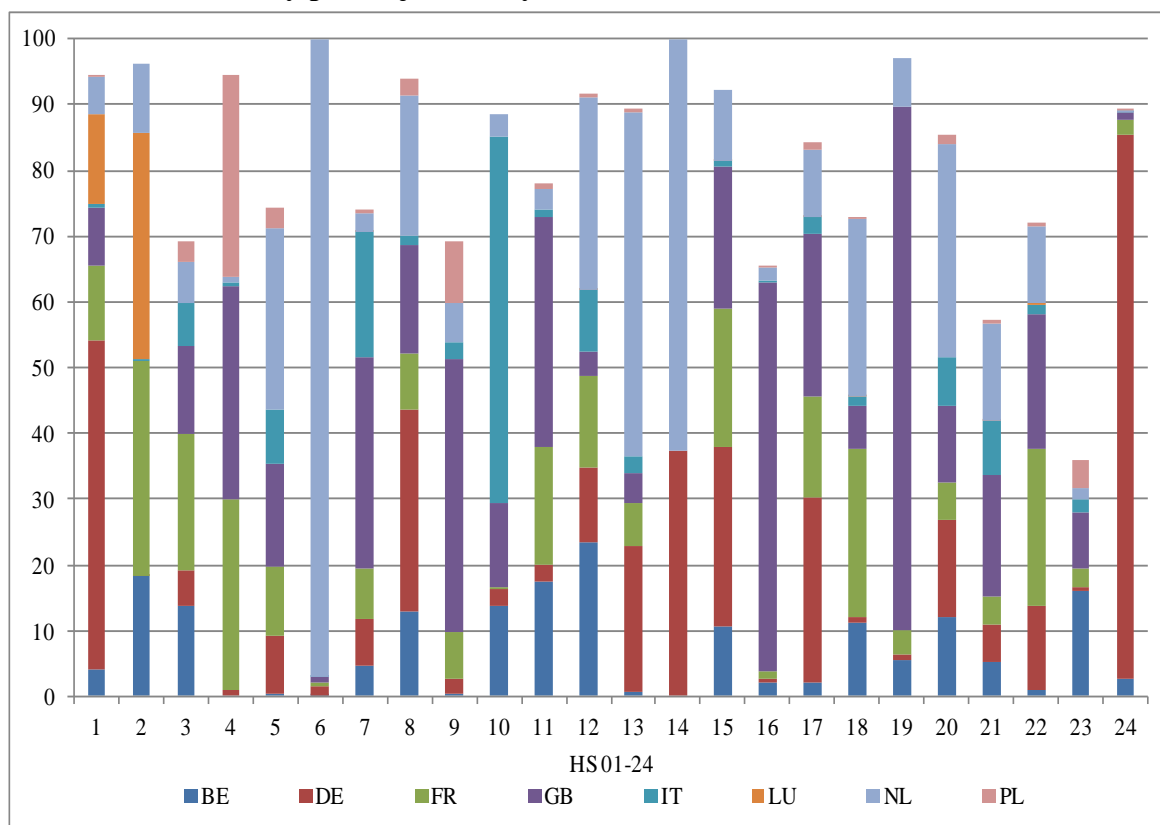
Rovnako ako pri dovoze, aj **agropotravinársky export do Kanady sa koncentruje na krajiny EÚ-15.** V roku 2015 až 95,7 % hodnoty agrovývozu pripadalo na krajiny EÚ-15. Poľnohospodárske a potravinárske výrobky určené pre kanadský trh sa koncentrujú v námorných prístavoch v Taliansku, Francúzsku, Veľkej Británii, Nemecku, Holandsku a v Španielsku. V podstatne väčšej miere sú využívané aj **poľské námorné prístavy**, z ktorých do Kanady smeruje mäso, tabakové výrobky, ale aj cukrovinky, zelenina a čokoláda.

Graf A3: Najvýznamnejší dovozovia z Kanady
(v % celkového agrodovozu EÚ z Kanady)

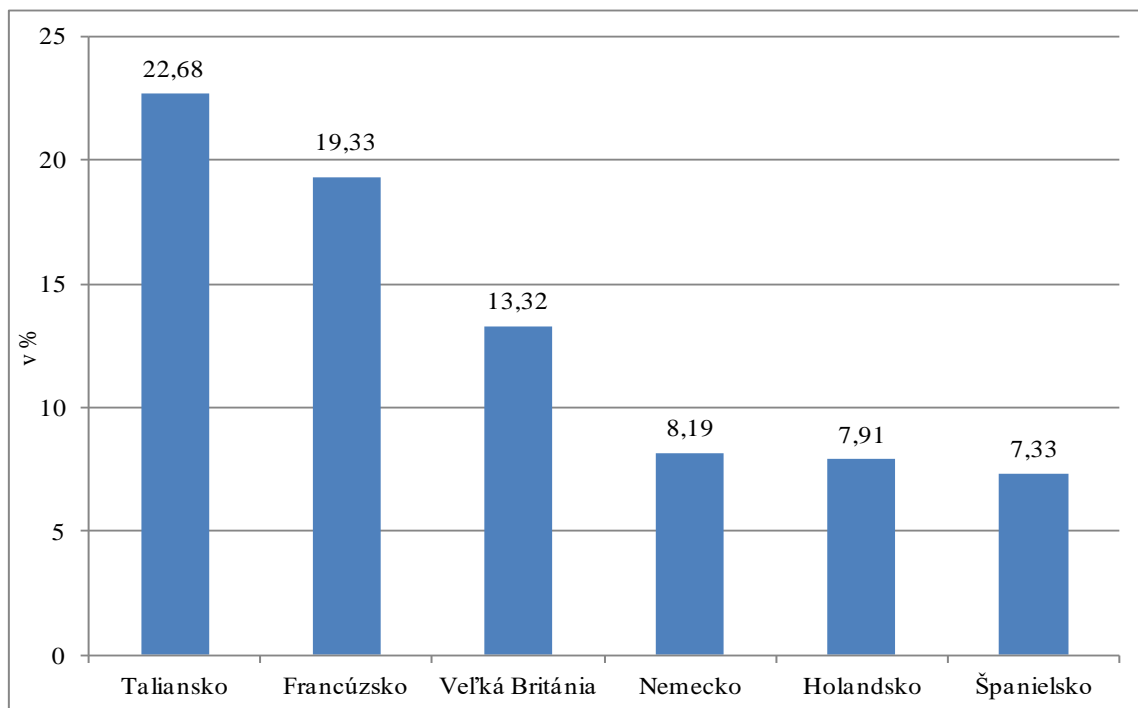
Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

Graf A4: Percentuálny podiel vybraných členských krajín EÚ na celkovom agrodovozu EÚ z Kanady podľa jednotlivých tried CN

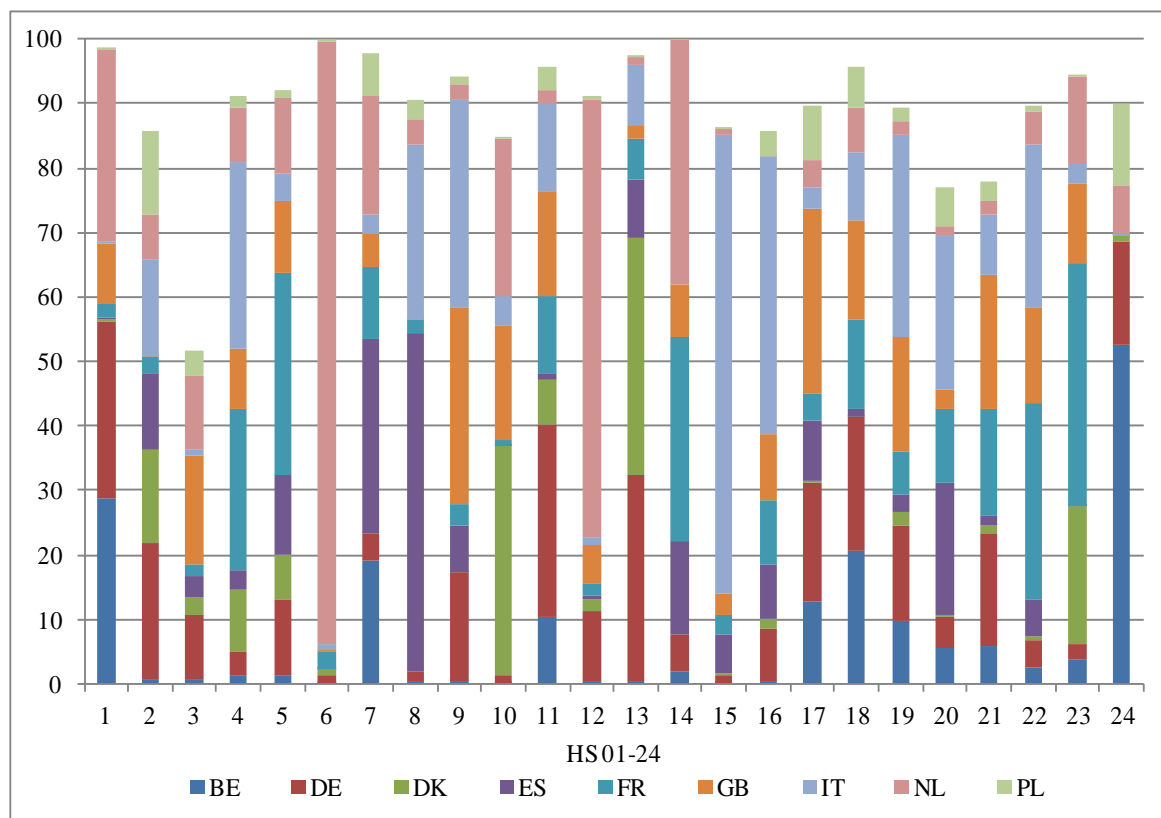
Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

Graf A5: Najvýznamnejší vývozcovia do Kanady
(v % celkového agrovývozu EÚ do Kanady)

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

Graf A6: Percentuálny podiel vybraných členských krajín EÚ na celkovom agrovývoze EÚ do Kanady podľa jednotlivých tried CN

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

A.2. Tarifné opatrenia a colné kvóty v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle

Súčasťou dohody o voľnom obchode medzi EÚ a Kanadou je odstránenie dovozných ciel, ktoré by sa malo uskutočniť v presne stanovenom časovom harmonograme. Poľnohospodárske a potravinárske produkty sú v dohode rozdelené do skupín, pri ktorých je dovozné clo odstránené v deň nadobudnutia platnosti dohody o voľnom obchode (kategória A), alebo postupne v priebehu prechodného časového obdobia – do 4. roka platnosti dohody (kategória B), do 6. roka (kategória C) a do 8. roka (kategória D a S). Základnou sadzbou pre určenie dočasnej colnej sadzby v každej etape znižovania je pre položku colná sadzba podľa Doložky najvyšších výhod platná 9. júna 2009.

Európska únia, ako aj Kanada zaťažuje dovážané tovary nielen valorickými colnými sadzbami, ale aj špecifickým a kombinovaným dovozným clom, čo znemožňuje ich vzájomné porovnanie. Tento problém rieši metodický postup uplatňovaný Svetovou obchodnou organizáciou v Ženeve, ktorý umožňuje prepočet colných sadzieb na porovnateľnú úroveň prostredníctvom tzv. ad valorem ekvivalentu (AVE)². Z metodiky výpočtu AVE je evidentné, že pri konštantných colných sadzbách sa celková colná ochrana domáceho trhu mení v dôsledku vývoja jednotkových cien importovaných výrobkov, ako aj vývoja vzájomných menových výmenných kurzov.

Za účelom porovnania bázičkej úrovne colného zaťaženia poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov v EÚ a v Kanade boli z databázy International Trade Centre v Ženeve prevzaté hodnoty AVE jednotlivých položiek, ktoré boli následne spriemerované podľa jednotlivých kapitol colnej nomenklatúry (HS 02). Tabuľka A5 sumarizuje priemerné hodnoty colného zaťaženia agropotravinárskych výrobkov v EÚ a v Kanade v bázičkom roku 2009 a jeho zmenu, pri konštantných colných sadzbách, v roku 2015. Na základe prepočtu colného zaťaženia cez ad valorem ekvivalent sa v dôsledku vývoja jednotkových cien importovaných výrobkov, ako aj vývoja vzájomných menových výmenných kurzov celková ochrana domáceho trhu EÚ u agropotravinárskych výrobkov od roku 2009 do roku 2015 znížila o 2,5 p.b. Za rovnaké obdobie ochrana kanadského trhu sa znížila dokonca až o 9,5 p.b. *Pokles colného zaťaženia zlacňuje vývoz, čo priamo korešponduje s rastúcim trendom vzájomnej tovarovej výmeny EÚ s Kanadou, popísaným v predchádzajúcej kapitole.*

Európska únia sa prostredníctvom vyšších colných sadzieb primárne zameriava na ochranu domácich producentov pred nadmernými dovozmi v sektore mäsa a mäsových výrobkov, mliečnych výrobkov, mlynských výrobkov, cukru a cukrovíniek, tabakových výrobkov, ako aj producentov a spracovateľov ovocia a zeleniny. Kanada extrémne vysokým dovozným clom primárne chráni domáci mliekarenský priemysel, ako aj mäso a mäsové výrobky, čokoládu a potravinárske prípravky využívané v potravinárskom priemysle. ***Liberalizácia vzájomného obchodu by mala exportérom priniesť najväčšie úspory práve v uvedených sektoroch a je možné u týchto výrobkov očakávať najvýraznejšiu akceleráciu vzájomnej obchodnej výmeny.***

Na rozdiel od priemyselných výrobkov, u ktorých by vzájomný obchod mal byť plne liberalizovaný, v rámci agropotravinárskeho sektora sú v dohode o voľnom obchode vyšpecifikované **citlivé produkty**, ktoré sú vyňaté z odstraňovania ciel (kategória E). Pri väčšine

² $AVE = (SP * 100) / (UV * XR)$

AVE – Ad valorem ekvivalent (v %)

SP – peňažná hodnota dovozného cla vyjadrená na mernú jednotku

UV – jednotková cena importu, kde:

$UV = V / (Q * C_Q)$

V – hodnota importu

Q – množstvo importu (väčšinou vyjadrené v kilogramoch)

C_Q – prepočítavací koeficient pre množstevné jednotky, kde je to potrebné

XR – menový výmenný kurz, kde je to potrebné.

citlivých položiek zároveň stanovuje výšku množstevných kvót s nulovou colnou sadzbou. Z toho vyplýva, že dovoz citlivých výrobkov nad rámec množstevnej kvóty bude zaťažený pôvodnou colnou sadzbou.

V rámci negociačného procesu *Európska únia vyčlenila z bezcolného režimu živú hydinu, chladené a mrazené hovädzie mäso, bravčové mäso, hydínové mäso s výnimkou vodnej hydiny, vtáčie vajcia v škrupine aj bez nej a kukuricu cukrovú*. Ide o výrobky, ktoré aj z pohľadu agropotravinárskeho zahraničného obchodu Slovenskej republiky možno označiť za citlivé položky. Na druhej strane medzi citlivými položkami úplne absentujú poľnohospodárske a potravinárske výrobky, pri ktorých slovenskí producenti čelia silnej konkurencii hlavne z ostatných členských štátov EÚ a výrazné zvýšenie ich dovozu z tretích krajín, v tomto prípade z Kanady, by ešte posilnilo cenový konkurenčný tlak. Ide hlavne o mliečne výrobky, obilie a mlynské výrobky, cukor a cukrovinky, ako aj ovocie a zelenina, vrátane výrobkov z nich.

Kanada z bezcolného režimu vyčlenila výrobky spadajúce do hydínárskeho a mliekarenského priemyslu, ktorých dovoz v súčasnosti zaťažuje extrémne vysokými colnými sadzbami. Konkrétne ide o živú hydinu, hydínové mäso s výnimkou vodnej hydiny, hydínový tuk, mlieko a mliečne výrobky (tekuté a sušené mlieko a smotana, kyslomliečne výrobky, maslo, syry), vtáčie vajcia v škrupine aj bez nej, hydínové výrobky, konzervované hydínové mäso, ako aj potravinárske výrobky s vysokým obsahom mliečného tuku a sušiny (margaríny, čokoláda, cestá, zmrzlina, ostatné potravinové prípravky, sladené nápoje obsahujúce mlieko, kŕmne zmesi).

Tab. A5: Priemerné ad valorem clo v EÚ a v Kanade (v %)

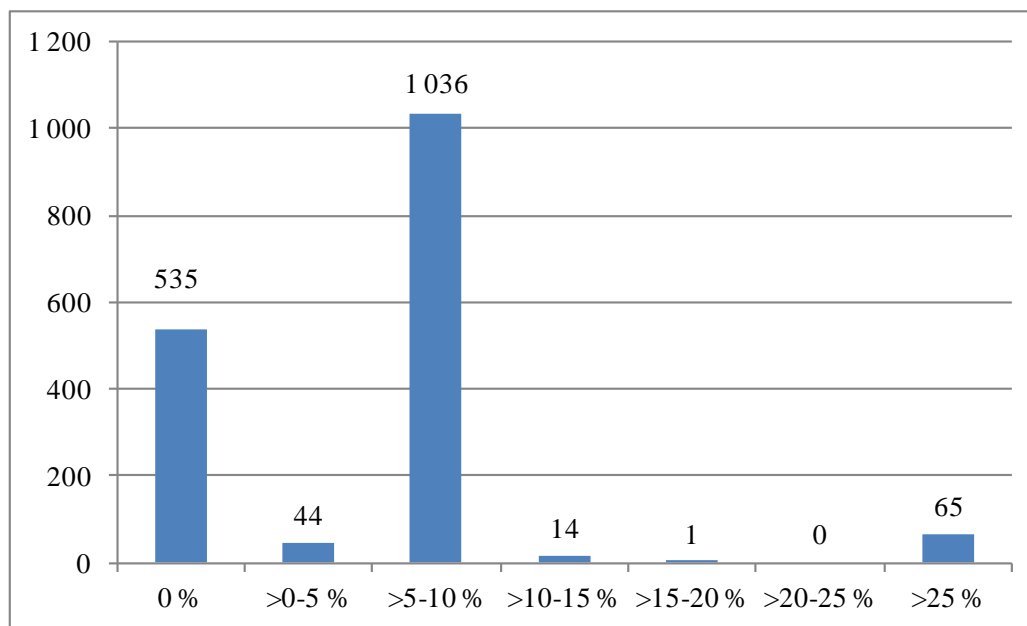
HS	Názov komoditnej skupiny	EÚ		Kanada	
		2009*	2015*	2009*	2015*
01	Zive zvierata	33,96 %	22,52 %	23,22 %	18,28 %
02	Maso a jedle droby	39,11 %	31,06 %	105,36 %	55,43 %
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	9,83 %	11,43 %	0,42 %	0,51 %
04	Mlieko+mliečne výrobky,vajcia,prir.med,...	56,33 %	41,71 %	261,15 %	190,53 %
05	Výrobky živočíšneho pôvodu inde neuvedené	0,26 %	0,21 %	0,00 %	0,00 %
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	6,63 %	5,96 %	4,43 %	4,65 %
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	14,18 %	16,82 %	5,66 %	4,79 %
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	11,06 %	10,65 %	3,43 %	2,60 %
09	Kava,čaj,mate a korenie	2,98 %	2,88 %	0,98 %	0,87 %
10	Obilie	19,88 %	13,34 %	14,18 %	17,21 %
11	Mlynar. výrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	23,63 %	22,01 %	14,05 %	11,95 %
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	3,54 %	2,19 %	0,98 %	0,80 %
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	8,57 %	5,73 %	0,00 %	0,00 %
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	9,65 %	9,28 %	11,90 %	8,72 %
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	18,34 %	21,65 %	56,38 %	34,13 %
17	Cukor a cukrovinky	31,89 %	26,10 %	4,45 %	3,77 %
18	Kakao a kakaove prípravky	16,39 %	10,43 %	41,71 %	38,13 %
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	21,38 %	16,94 %	22,01 %	18,99 %
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	23,38 %	23,86 %	5,83 %	5,59 %
21	Rozne potravinové prípravky	9,99 %	9,52 %	35,39 %	30,95 %
22	Nealkoholické a alkoholické nápoje a ocot	12,04 %	9,14 %	13,49 %	5,14 %
23	Zvyšky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	22,13 %	14,33 %	14,84 %	7,83 %
24	Tabak a vyrobené tabakové nahradky	22,03 %	17,66 %	7,09 %	6,91 %
	HS 01-24 spolu	19,95 %	17,44 %	28,01 %	18,53 %

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Bez zohľadnenia množstevných colných kvót.

Graf A7 ukazuje, že v roku 2015 až 68,4 % slovenského vývozu do Kanady bolo zaťažené dovozným clo. Dovozným clo sú zaťažené hlavne agropotravinárske výrobky, ktoré tvoria rozhodujúci podiel na našom exporte a majú veľký exportný potenciál. Ide o cukrovinky a plnenú čokoládu (dovozné clo 5 - 10 %), ako aj ostatné čokoládové výrobky (dovozné clo nad 25 %). Pritom sú to potravinárske výrobky, u ktorých by dovozné clo malo byť zrušené už v deň nadobudnutia platnosti dohody o voľnom obchode, čo by pre našich exportérov znamenalo značné zlacnenie vývozu a možnosť expanzie na kanadský trh.

Graf A7: Rozloženie colného zaťaženia podľa objemu agrárneho vývozu SR do Kanady (v tis. EUR)

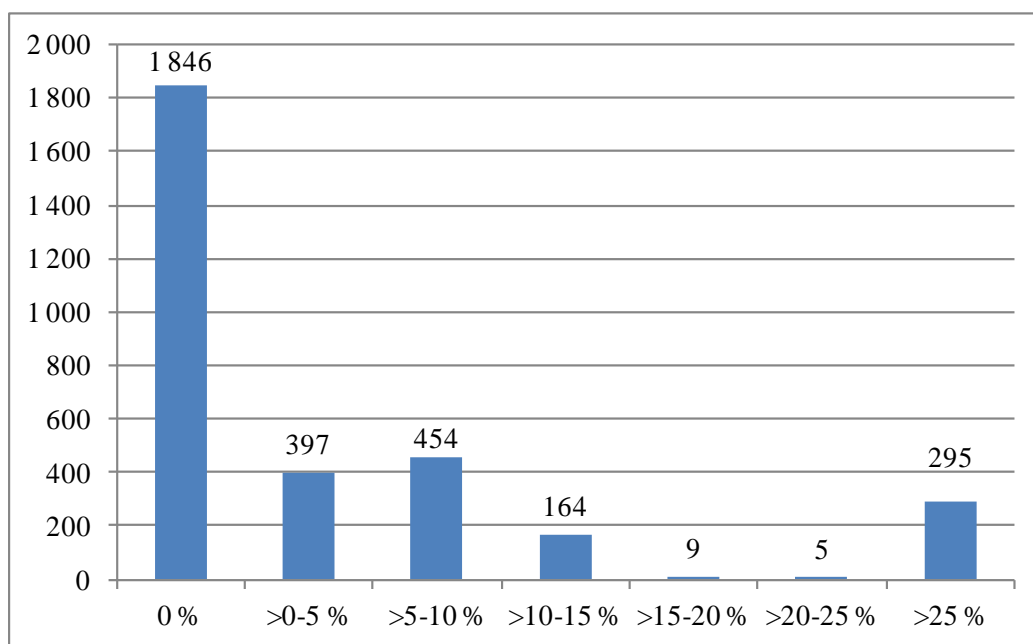

Prameň: ŠÚ SR, International Trade Centre, vlastné výpočty.

V roku 2015 až 58,2 % vývozu Európskej únie do Kanady bolo realizovaných bez cla a ďalších 12,5 % bolo zaťažených minimálnym dovozným clo do 5 %. Liberalizácia vzájomného obchodu v tejto skupine výrobkov nebude mať žiadny priamy vplyv na vývoj exportu. U poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov v súčasnosti zaťažených vyššími colnými sadzbami je reálne možné uvažovať o významnom zlacnení exportu zavedením bezcolného režimu. Ide o celý rad výrobkov – chladené a mrazené hovädzie mäso, živé rastliny, pšenicu a jačmeň, pšeničnú múku, slad, škroby, slnečnicový a repkový olej, margaríny, konzervované mäso, cukrovinky, čokoládu, cestoviny, obilné výrobky, pekársky tovar, konzervované ovocie a zeleninu, polievky a omáčky, potravinové prípravky, sladené nealkoholické nápoje a tabakové výrobky. U väčšiny z uvedených komoditných skupín by na liberalizácii obchodu s využitím už existujúcich odbytových ciest **mohli profitovať aj slovenskí producenti hovädzieho mäsa, obilnín, sladu, škrobov, konzervovaného mäsa, cukrovínek, čokolády, cestovín, sušienok, polievok, omáčok a potravinových prípravkov.**

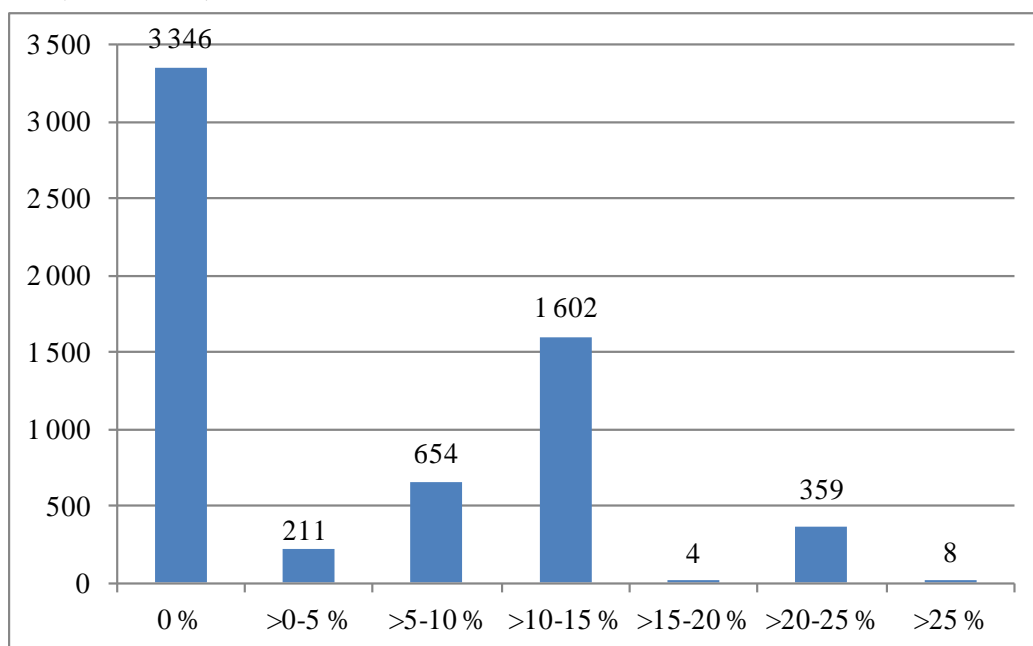
Z grafu A9 vyplýva, že v roku 2015 42,5 % dovozu kanadských agropotravinárskych výrobkov na Slovensko bolo zaťažených dovozným clo vyšším ako 5 %. Ide hlavne o krmivá a výživu pre psy a mačky (dovozné clo 5 - 10 %), potravinové prípravky (dovozné clo 10 - 15 %) a ostatné potravinové prípravky (dovozné clo 20 - 25 %). Liberalizáciou cieľ by sa mohol zintenzívniť priamy dovoz uvedených komodít priamo do Slovenskej republiky.

Graf A8: Rozloženie colného zaťaženia podľa objemu agrárneho vývozu EÚ do Kanady (v mil. EUR)

Prameň: Eurostat, International Trade Centre, vlastné výpočty.

Graf A9: Rozloženie colného zaťaženia podľa objemu agrárneho dovozu SR z Kanady (v tis. EUR)

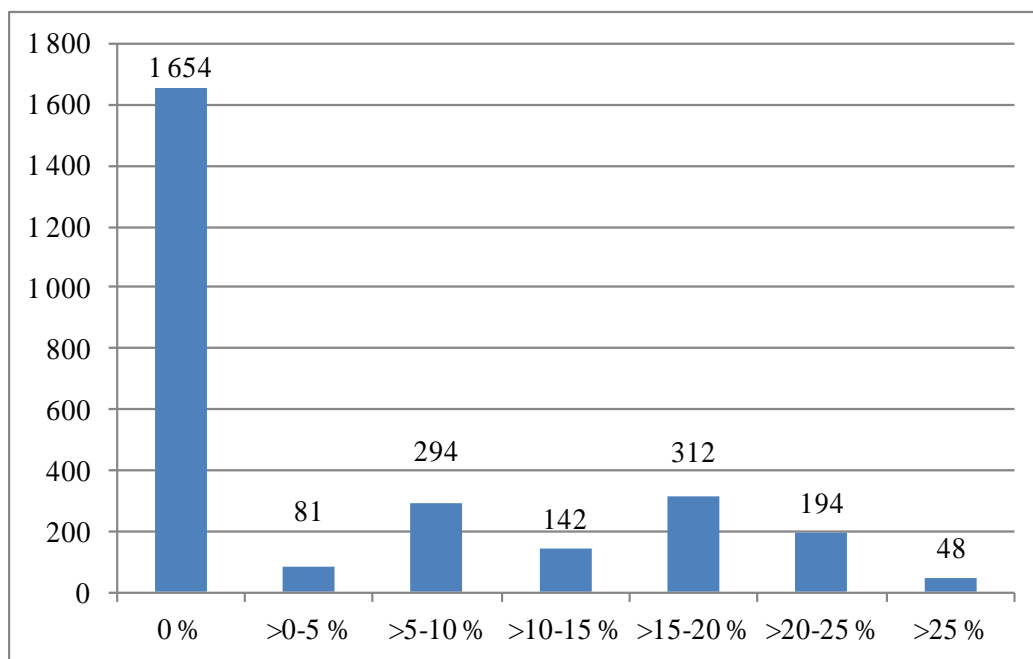

Prameň: ŠÚ SR, International Trade Centre, vlastné výpočty.

V roku 2015 až 60,7 % dovozu z Kanady do EÚ bolo realizovaných v rámci bezcolného režimu. Odstránenie dovozného cla by sa preto mohlo prejaviť u komodít, dovoz ktorých Európska únia v súčasnosti zaťažuje vyššími colnými sadzbami (s výnimkou citlivých položiek). Konkrétne by malo ísť o ryby a morské živočíchy, vrátane výrobkov z nich, sušené mlieko a smotanu, kyslomliečne výrobky, syry, chladenú zeleninu, obilniny, mlynské výrobky,

rastlinné tuky a oleje, margarín, ostatné cukry, cukrovinky, čokoládu, obilné výrobky, pekárske tovar, konzervované ovocie a zeleninu, ovocné a zeleninové šťavy, potravinové prípravky, krmivá a tabakové výrobky. Nárast dovozu väčšiny uvedených agropotravinárskych výrobkov by sa následnou redistribúciou v rámci spoločného trhu EÚ mohol prejavíť aj na slovenskom trhu.

Graf A10: Rozloženie colného zaťaženia podľa objemu agrárneho dovozu EÚ z Kanady (v mil. EUR)

Prameň: Eurostat, International Trade Centre, vlastné výpočty.

A.2.1. Colné kvóty

Dohoda o voľnom obchode upravuje systém colných kvót. Pre exaktne stanovené agropotravinárske výrobky stanovuje množstevné limity, ktorých dovoz bude oslobodený od dovozného cla. Import nad rámec colnej kvóty bude zaťažený dovozným clom.

Európska únia vynegociovala zavedenie *dočasných colných kvót* na dovoz *spracovaných kreviet, mrazených tresiek a mäkkej pšenice nízkej a strednej akosti*, ktoré by mali byť v platnosti len v prechodnom období. Prechodné colné kvóty sú stanovené na množstvo dovozu, ktoré v súčasnosti EÚ reálne realizuje v obchode s Kanadou. Výnimkou je mäkká pšenica, ktorej dovážané množstvá výrazne prevyšujú limit colnej kvóty. Avšak údaje colnej štatistiky neumožňujú sledovať úroveň zahraničného obchodu v uvedenej položke podľa kvalitatívnych parametrov.

Európska únia sa zaviazala uplatňovať colné kvóty s nulovou colnou sadzbou aj na citlivé položky, ktoré sú vyňaté z odstraňovania dovozných ciel. Množstvo *kukurice cukrovej*, ktoré by malo podliehať bezcolnému režimu, sa bude každoročne zvyšovať z základných 1 333 ton až na 8 000 ton. V roku 2015 EÚ z Kanady dovezla 1 075 ton cukrovej kukurice pri priemernom dovoznom cle 12,6 % AVE.

Dohoda o voľnom obchode zavádza kvótu na dovoz kanadského *chladeného a mrazeného hovädzieho a teľacieho mäsa*. Z základnej úrovne 7 640 ton jat. hm. by sa postupne mala zvyšovať až na úroveň 45 840 ton jat. hm., čo pre porovnanie predstavuje

takmer 189 % celkovej produkcie hovädzieho mäsa Slovenskej republiky za rok 2015³. V roku 2015 sa do EÚ doviezlo len 345 ton jat. hm. hovädzieho a teľacieho mäsa, pričom priemerné dovozné clo v uvedených položkách sa pohybovalo na úrovni 71,4 % AVE. Bezcolný režim by mal jednoznačne pozitívne podporiť kanadský export do EÚ. Dňom nadobudnutia platnosti dohody je od cla oslobodený aj dovoz 11 500 ton chladeného a mrazeného hovädzieho a teľacieho mäsa vysokej kvality, ktoré bude predstavovať priamu konkurenciu hlavne írskym chovateľom hovädzieho dobytku. V rámci rovnakých položiek colnej nomenklatúry je vynechaná aj kvóta na dovoz **bizónieho mäsa**, ktorá je stanovená v množstve 3 000 ton jat. hm. ročne. Dohoda o voľnom obchode zavádza aj colnú kvótu na dovoz **bravčového mäsa** z Kanady. Z základnej úrovne stanovenej na 12 500 ton jat. hm. by sa postupne mala zvýšiť až na 75 000 ton jat. hm., čo pre porovnanie predstavuje takmer 111 % celkovej produkcie bravčového mäsa Slovenskej republiky za rok 2015⁴. V roku 2015 sa do EÚ doviezlo len 17 ton jat. hm. bravčového mäsa, pričom priemerné dovozné clo v uvedených položkách sa pohybovalo „len“ na úrovni 28,3 % AVE. Treba mať na zreteli, že v prostredí silnej cenovej konkurencie na spoločnom trhu EÚ, ako najväčšieho exportéra bravčového mäsa na svete, je dovozné clo účinnou obchodnou bariérou pre jeho dovoz do EÚ.

Tab. A6: Colné kvóty

Rok	Názov tovaru	Celkové ročné množstvo (t)	Dovezené množstvo v roku 2015
Tovar pôvodom z Kanady			
1. až 7.	Spracované krevety 1)	23 000	22 427,9
1. až 7.	Mrazené tresky 2)	1 000	815,6
1. až 7.	Pšenica mäkká 3)	100 000	663 629,9
1.	Kukurica cukrová 4)	1 333	1 075,1
6. a nasledujúce		8 000	
1. a nasledujúce	Bizóny 5)	3 000	
1.	Čerstvé a chladené hovädzie a teľacie mäso 6)	5 140	345,2
6. a nasledujúce		30 840	
1.	Mrazené a iné hovädzie a teľacie mäso 7)	2 500	82,8
6. a nasledujúce		15 000	
1.	Bravčové mäso 8)	12 500	16,9
6. a nasledujúce		75 000	
Tovar pôvodom z EÚ			
1.	Syr 9)	2 667	7 452,2
6. a nasledujúce		16 000	
1.	Priemyselný syr 10)	283	
6. a nasledujúce		1 700	

Prameň: Príloha č. 1 a 2 dohody CETA, Eurostat.

¹⁾ ex 0306 16 10, ex 0306 17 10, ex 0306 26 10, ex 0306 27 10, 1605 29 00, 1605 21 90.

²⁾ 0304 71 90, 0304 79 10.

³⁾ ex 1001 99 00 - vzťahuje sa pre pšenicu mäkkú nízkej a strednej akosti.

⁴⁾ 0710 40 00, 2005 80 00 - od 8. roku pre každý nasledujúci rok zostáva v platnosti pre položku 2005 80 00.

⁵⁾ ex 0201, ex 0202, ex 0206, ex 0210 - prepočítané množstvo výrobku na ekvivalent jatočnej hmotnosti.

⁶⁾ ex 0201, ex 0206 - prepočítané množstvo výrobku na ekvivalent jatočnej hmotnosti.

⁷⁾ ex 0202, ex 0206, ex 0210 - prepočítané množstvo výrobku na ekvivalent jatočnej hmotnosti.

⁸⁾ ex 0203 12, ex 0203 19, ex 0203 22, ex 0203 29, ex 0210 11 - prepočítané množstvo výrobku na ekvivalent jatočnej hmotnosti.

⁹⁾ ex 0406 10, ex 0406 20, ex 0406 30, ex 0406 40, ex 0406 90.

¹⁰⁾ ex 0406 10, ex 0406 20, ex 0406 30, ex 0406 40, ex 0406 90.

³ Gálik, J.: Jatočný hovädzí dobytok a jatočné teľatá. Roč. XXIV, 1/2016: Situačná a výhľadová správa, apríl 2016. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRV SR, 2016. 24 s., 17 tab. a 32 grafov v texte, 33 tab. v prílohe. ISSN 1338-5143.

⁴ Gálik, J.: Jatočné ošípané. Roč. XXIV, 1/2016: Situačná a výhľadová správa, apríl 2016. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRV SR, 2016. 24 s., 16 tab. a 28 grafov v texte, 26 tab. v prílohe. ISSN 1338-5151.

Kanada sa v rámci dohody o voľnom obchode zaviazala európskym exportérom syrov aspoň čiastočne uvoľniť prístup na domáci trh. V rámci bezcolného režimu umožní dovoz 2 950 ton syrov z EÚ, pričom toto množstvo by sa malo postupne zvýšiť až na 17 700 ton. Tu však treba upozorniť na fakt, že colná kvóta sa týka tých druhov syrov, pri ktorých v súčasnosti Kanada uplatňuje len minimálnu sadzbu dovozného cla. Kanada zároveň prideli zo svojej colnej kvóty WTO pre syr ďalších 800 ton Európskej únií. Prístup na kanadský trh u všetkých citlivých plôžiek bude umožnený v rámci záväzku špeciálnych ochranných opatrení (SSG).

A.3. Netarifné prekážky a opatrenia v poľnohospodárstve a potravinárskom priemysle

A.3.1. Geneticky modifikované organizmy

Dohoda CETA v oblasti netarifných prekážok v prípade geneticky modifikovaných plodín a sanitárnych a fytosanitárnych predpisov nadväzuje na existujúce dohody medzi Európskou úniou a Kanadou a deklaruje zintenzívnenie a prehĺbenie spolupráce medzi oboma stranami.

Celosvetová plocha osiata geneticky modifikovanými plodinami v roku 2016 predstavovala 185,1 mil. ha, čo bolo o 3,0 % viac ako v roku 2015. V 26 krajinách (19 rozvojových, 7 priemyselne rozvinutých) sa pestuje biotechnologické plodiny.

USA pestujú najviac geneticky modifikovaných plodín, pričom na 72,9 mil. ha pestujú až 9 rôznych plodín (kukurica, sójové bôby, bavlna, repka, cukrová repa, lucerna, papája, tekvica, zemiaky). Ďalšími významnými krajinami pestujúcimi geneticky modifikované plodiny sú Brazília (49,1 mil. ha) a Argentína (23,8 mil. ha) a Kanada (11,55 mil. ha).

Kanada bola v roku 2016 štvrtým najväčším svetovým producentom geneticky modifikovaných plodín. Pestovateľské plochy sa medziročne zvýšili o 5 %. Boli pestované hlavne repka olejná (7,53 mil. ha), sója (2,08 mil. ha), kukurica (1,49 mil. ha), cukrová repa (8 000 ha) a po prvýkrát lucerna (809 hektárov).

Plocha osiata geneticky modifikovanou kukuricou v Európskej únii je aj naďalej zanedbateľná v porovnaní s konvenčným a ekologickým poľnohospodárstvom. V roku 2016 sa pestovala len v Španielsku, Portugalsku, Českej republike a na Slovensku.

Tab. A7: Plochy osiate geneticky modifikovanými plodinami v EÚ-27 v rokoch 2012-2016 (v ha)

Krajina / plodina	2012	2013	2014	2015	2016
Kukurica Mon 810					
Španielsko	116 306	136 962	131 538	107 520	129 081
Portugalsko	9 278	8 278	8 452	6 000	7 069
Česká republika	3 053	2 561	1 754	997	75
Poľsko	3 000	0	0	0	0
Slovensko	189	100	411	104	122
Rumunsko	189	189	771	3	0

Prameň: ISAAA - International Service for the Acquisition of Agri-biotech Applications, v SR údaj podľa ÚKSUP-u.

Najväčším výrobcom GM semien je spoločnosť Monsanto, ktorá je zodpovedná za 90 % celej produkcie a ktorá všeobecne dominuje už takmer 75 miliardovému osivárskemu trhu. Zvyšok patrí firmám ako Syngenta, DuPont (Pioneer), Bayer, Group Limagrain alebo Dow.

V súvislosti s **geneticky modifikovanými plodinami** sa vynára aj problém používania širokospektrálneho herbicídu glyfosát. Odhaduje sa, že 75 % plôch je vysadených **geneticky**

modifikovanými plodinami, tolerantnými na glyfosát. Ide predovšetkým o bavlnu, kukuricu a sóju. Skúsenosti popísané v početných vedeckých článkoch potvrdzujú narastajúcu spotrebu glyfosátu. Postupné zvyšovanie množstva aplikovaného herbicídu na hektár súvisí s dvomi fenoménmi: strata opatrnosti pri aplikácii herbicídu a predovšetkým postupné nadobúdanie odolnosti viacerých burín na daný herbicíd. Problémom sa stáva nadobúdanie rezistencie na glyfosát a fenomén tzv. superburín. Druhou najrozšírenejšou skupinou dnes vysádzaných geneticky modifikovaných plodín sú GMP, ktoré si produkujú vlastný insekticíd. Ide o toxín Bt, ktorý si vytvára i jediná komerčne pestovaná GMP v Európe, kukurica MON 810.

Kanada zatiaľ zostáva krajinou, ktorá výrobcom neukladá povinnosť ich produkty označiť v prípade použitia GMO. Kanadský parlament hlasoval proti povinnému označovaniu geneticky modifikovaných potravín v druhom čítaní v poslaneckej snemovni 17. mája 2017. **Európska legislatíva vyžaduje označovanie potravín, ktoré sú vyrobené, alebo obsahujú GMO.**

Ambíciou EÚ ako aj Slovenska je stať sa krajinou, ktorá bude produkovať potraviny bez GMO. V Európskej únii je dnes povinné označovanie prímiesi nad 0,9 % autorizovaných GMO. Iné je to ale v prípade, ak na výrobu potravín boli použité krmivá s obsahom GMO. Tie v zmysle legislatívy EÚ označovaniu nepodliehajú. Orientácia spotrebiteľov na Slovensku smeruje k biokvalite a udržateľným certifikovaným schémam. Spotrebiteľia žiadajú informácie aj o pôvode a obsahu krmných zmesí. Z tohto dôvodu MPRV SR v najbližšej dobe plánuje pripraviť národný systém označovania potravín, ktoré boli vyrobené bez použitia geneticky modifikovaných organizmov. Výsledkom by mohlo byť označenie na potravinách s označením „vyrobené bez použitia GMO.“

Dohoda CETA nezmení spôsob, akým EÚ reguluje bezpečnosť potravín vrátane geneticky modifikovaných výrobkov, na druhej strane sa však môže vytvoriť tlak pre oslabenie právnych predpisov týkajúcich sa práve GMO.

A.3.2. Sanitárne a fytosanitárne predpisy

Čo sa týka sanitárnych a fytosanitárnych predpisov, CETA zachováva práva a povinnosti EÚ a Kanady v rámci Dohody WTO o sanitárnych a fytosanitárnych predpisoch (WTO – SPS Agreement).

V prípade mäsa a mäsových výrobkov existujúca veterinárna dohoda medzi EÚ a Kanadou (EU-Canada Veterinary Agreement) bola integrovaná do CETA, čo potvrdzuje aj vzájomná spolupráca vo veterinárnej oblasti. EÚ a Kanada uznávajú pokrok, ktorý sa dosiahol na základe Dohody medzi Európskym spoločenstvom a vládou Kanady o sanitárnych opatreniach na ochranu zdravia ľudí a zvierat pri obchodovaní so živými zvieratami a živočíšnymi produktmi, uzavretej v Ottawe 17. decembra 1998 („veterinárna dohoda“), a potvrdzujú svoj zámer pokračovať v tejto práci na základe CETA. Veterinárnu dohodu z roku 1998 nahradí CETA odo dňa nadobudnutia platnosti CETA. V oblasti zdravia rastlín nastaví CETA nové postupy, ktoré uľahčia schvaľovacie procesy pre rastliny, ovocie a zeleninu.

Celkovo je možné konštatovať, že CETA bude naďalej zefektívňovať schvaľovacie procesy, znižovať náklady a zlepšovať predvídateľnosť obchodu so živočíšnymi a rastlinnými produktami. Dohoda CETA povedie k efektívnejším procesom, ale nebude meniť ani európske ani kanadské pravidlá so sanitárnymi a fytosanitárnymi predpismi. Všetky produkty musia byť v plnom súlade s platnými sanitárnymi a fytosanitárnymi predpismi strany importéra.

Všetky dovozy z Kanady musia spĺňať pravidlá a predpisy EÚ vrátane sanitárnych alebo fytosanitárnych predpisov, predpisov o bezpečnosti potravín, noriem pre bezpečnosť a ochranu zdravia, pravidiel o geneticky modifikovaných organizmoch.

A.3.3. *Vybrané aspekty uplatnenia sa slovenských agropotravinárskych komodít (vrátane vína a alkoholických nápojov) v maloobchodnej sieti Kanady*

Liberalizácia colnej ochrany v rámci dohody CETA rozšíri možnosti uplatnenia sa slovenských potravín na kanadskom trhu. Kanada patrí k najvyspelejším štátom sveta so silnou orientáciou na zahraničný obchod. Ekonomicky najsilnejšie a najzaujímavejšie z pohľadu možných aktivít slovenských podnikateľských subjektov v Kanade sú provincie Ontário, Quebec, Britská Kolumbia a Alberta⁵.

Spotrebiteľský trh Kanady má svoje špecifiká. Tvorí ho 36,5 mil. obyvateľov, pričom výroby potravinárskeho priemyslu vrátane alkoholických a nealkoholických nápojov majú svoje najväčšie odbytiská v štyroch najväčších kanadských mestách (Toronto, Montreal, Ottawa a Vancouver), ktoré spolu tvoria približne tretinu maloobchodného predaja.

V roku 2016 minuli kanadskí spotrebiteľia viac ako 85 mld. CAD (58 mld. EUR) na potraviny. V posledných piatich rokoch rástol potravinársky priemysel tempom 1,4 % ročne a podobný vývoj sa očakáva aj v budúcnosti.

Spotrebiteľské správanie zodpovedá kozmopolitnému a multikultúrnemu charakteru kanadskej spoločnosti. Významné sú **etnické trhy**, kde sa prejavuje silná väzba prisťahovalcov k pôvodnej domovine. K stredoeurópskemu a východoeurópskemu etniku sa v Kanade hlási približne 4 mil. obyvateľov. Pozitívnym je fakt, že rastie dopyt po tradičných potravinách nielen zo strany Slovákov a Čechov, ale aj Maďarov, Bulharov a Ukrajincov.

V Kanade podnikajú mnohé **obchodné reťazce** s potravinárskym tovarom, ktoré disponujú sieťou supermarketov, hypermarketov, skladov a tiež vlastnými značkami. K najväčším maloobchodným reťazcom patrí Veľká trojka - Loblaw, Metro a Empire s viac ako 50 %-ným podielom na trhu. K ďalším významným obchodným reťazcom patrí Wal Mart, Costco, Sobeys a Amazon. Zvláštne postavenie majú maloobchodné reťazce obchodujúce s alkoholickými nápojmi (viď. nasledujúca strana).

Politika obchodných reťazcov je podobná ako v Európe - snažia sa uspieť vo vzájomnej konkurencii a poskytnúť spotrebiteľom potraviny za čo najnižšie ceny, pričom kvalita je samozrejmosťou. Maloobchodníci s potravinárskym tovarom investovali do veľkých skladov alebo diskontného štýlu obchodov, s cieľom rozšíriť predaj na rozrastajúci sa trh so zahraničným tovarom. Vznik vysoko objemných obchodných skladov je priamym výsledkom spotrebiteľského dopytu po cenovo konkurenčných kvalitných tovaroch. Silná konkurencia a zmeny v spotrebiteľskom správaní spôsobujú, že niektoré obchodné reťazce budú v budúcnosti musieť čiastočne alebo úplne zrušiť sieť svojich kamenných prevádzok a prejsť na internetový predaj. V súčasnosti sa internetový predaj podieľa na kanadskom trhu agropotravinárskych komodít a nápojov približne 1 % (vo Veľkej Británii viac ako 6 %).

Náklady na výrobu potravín a nápojov sú na Slovensku nižšie ako v Kanade, čo môže byť pre kanadských obchodníkov zaujímavé. Pre strategické rozhodnutia slovenských exportérov je relevantná **finančná náročnosť na vstup a presadenie sa v maloobchodných reťazcoch a silná domáca i zahraničná konkurencia na trhu s potravinami**.

Kanada dováža agropotravinárske produkty z celého sveta, t.j. aj z nízko-nákladových krajín. Dodávatelia tovarov z juhovýchodnej Ázie a Latinskej Ameriky (predovšetkým Čína, India, Mexiko, Brazília) svojou cenovou politikou deformujú trh a existuje riziko, že ich produkty budú cenovo porovnávané so slovenskými výrobkami napriek značným rozdielom v kvalite.

V súťaži s konkurenciou sú dôležité porovnateľné výhody. Výrobok musí kanadského spotrebiteľa zaujať a okrem prijateľnej ceny a požadovanej kvality mu priniesť v porovnaní s konkurenciou niečo nové, t.j. ďalšiu pridanú hodnotu, s čím sa na kanadskom trhu doposiaľ nestretol. Rozhodujúcim parametrom rozhodovania je optimálny pomer medzi kvalitou a cenou.

⁵ Ekonomická informácia o teritóriu Kanada. MZVaEZ SR, 2017, s. 45.

Najvýznamnejším obchodným partnerom Kanady sú Spojené štáty americké (USA), s ktorými má uzatvorenú dohodu o voľnom obchode (NAFTA). Na začiatku obchodného vzťahu kanadské spoločnosti zvyknú požiadať o udelenie výhradného zastúpenia pre celú Severnú Ameriku. Tým sa slovenským výrobcom potravín a alkoholických nápojov sprostredkovane otvára trh nielen s Kanadou, ale aj s USA.

A.3.3.1. Distribúcia alkoholu cez obchodné reťazce

V Kanade sa dovoz alkoholických nápojov (liehové nápoje, víno a alkoholické pivo) uskutočňuje v zmysle Zákona o dovoze alkoholických nápojov (Importation of Intoxicating Liquors Act, R.S.C. 1985, c.1-3) a všetky provincie (okrem Alberty⁶) a obe teritória majú zriadené štátne monopoly na dovoz alkoholických nápojov na svoje územie, či už zo zahraničia alebo z iných provincií a teritórií. Aj po vstupe CETA do platnosti budú mať provinčné vlády vo všeobecnosti právomoc (okrem dovozu, uvádzania na trh a udeľovania licencií) kontrolovať distribúciu a predaj alkoholických nápojov na svojom území, pričom väčšina z nich prednostne podporuje a uvádza na trh lokálne vyrábané alkoholické nápoje.

V prípade alkoholických nápojov naberá dovoz na dynamike, na kanadskom trhu je široký výber značiek a druhov nápojov. **Predaj alkoholu** v dvoch najväčších provinciách - Québec a Ontário - realizujú štátne spoločnosti Société Des Alcools du Québec (SAQ) a Rada pre alkohol a hazardné hry v Ontáriu⁷ (Liquor Control Board of Ontario - LCBO). Obe provincie spolu tvoria 69,8 % spotrebiteľskej kapacity Kanady. Uvedené monopolné organizácie sú najdôležitejšie aj pre potenciálnych vývozcov alkoholických nápojov zo SR.

K ďalším monopolným organizáciám s výhradným právom pre dovoz alkoholických nápojov v ostatných provinciách a teritóriách patria: Komisia pre alkoholické nápoje v provincii New Brunswick (New Brunswick Liquor Commission), Korporácia pre alkoholické nápoje v provincii Newfoundland (Newfoundland Liquor Corporation), Korporácia pre licenciu na alkoholické nápoje v provincii Nové Škótsko (Liquor License Corporation), Komisia provincie Ostrov Princa Eduarda na kontrolu liehovín (Prince Edward Island Liquor Control Commission), Korporácia pre alkoholické nápoje v provincii Yukon (Yukon Liquor Corporation) a Úrad pre kontrolu alkoholu a hazardných hier provincie Manitoba (Liquor and Gaming Control Authority of Manitoba).

V tejto súvislosti treba poznamenať, že aj v EÚ existujú štáty, kde je obchod s alkoholickými nápojmi prísne regulovaný a táto situácia sa nezmení ani po vstupe CETA do platnosti, v ktorej si Švédsko a Fínsko naďalej vyhradzuje právo prijať alebo zachovať opatrenia, ktoré sa týkajú distribúcie alkoholických nápojov. Podobne ako v Kanade, dôvodom je snaha o elimináciu negatívnych efektov vyplývajúcich z nadmernej spotreby alkoholu. Vo Švédsku má spoločnosť Systembolaget AB vládny monopol na maloobchodný predaj liehovín, vína a alkoholického piva⁸. Vo Fínsku maloobchodný trh s alkoholom ovláda štátny monopol Alko⁹. Tieto krajiny majú okrem štátnych monopolov aj jedny z najvyšších spotrebných daní na alkoholické nápoje v Európe, čo sa výrazne prejavuje v ich maloobchodných cenách.

⁶ Alberta v rokoch 1993-1994 plne privatizovala maloobchod s alkoholickými nápojmi. Príslušné opatrenia a zákony umožňujú Rade provincie Alberta pre hazardné hry a alkohol (Alberta Gaming and Liquor Commission Board) kontrolovať výrobu, dovoz, predaj, nákup, vlastníctvo, skladovanie, prepravu, používanie a spotrebu alkoholu okrem iného prostredníctvom povolení a licencií, ktorých súčasťou môžu byť obmedzenia týkajúce sa zakladania, prevádzkovania a poskytovania týchto činností na základe občianstva, pobytu a iných faktorov.

⁷ LCBO okrem iného oprávňuje výrobcov alkoholických nápojov prevádzkovať obchody na predaj výrobkov vlastnej proveniencie a tiež predaj piva (domáceho a dovážaného) povoľuje len spoločnosti The Beer Store.

⁸ The Alcohol Act (2010:1622).

⁹ Alkoholilaki (Zákon o alkoholických nápojoch 1143/1994).

A.3.3.2. Perspektíva pre slovenských vývozcov alkoholických nápojov

Celková spotreba **vína** v Kanade sa zvyšuje na úkor destilovaných nápojov. Na trhu prevažujú vína z dovozu pochádzajúce zo všetkých produkčných oblastí sveta. Najvýznamnejší podiel v dovoze majú vína z Kalifornie, Francúzska, Talianska, Chile, Austrálie a Južnej Afriky. Kanada má aj vlastnú úspešnú vinársku výrobu v okolí Niagary, ktorá je zásluhou silného marketingu a vďaka ochrannárskej politike štátu na kanadskom trhu silne etablovaná. Pri obchodovaní s EÚ dosahuje Kanada s vínom zápornú obchodnú bilanciu, ktorá v období rokov 2011-2015 v priemere predstavovala 742,3 mil. EUR/rok (Tab. A8). Dovozy vína na Slovensko nie sú pravidelné (podľa údajov Eurostatu sa v sledovanom období doviezlo kanadské víno len v roku 2014). V prípade slovenských vín sa zatiaľ nepodarilo presadiť na kanadskom trhu, aj keď na prezentáciách sa slovenské vína stretávajú s veľkým úspechom. Na uvedených skutočnostiach sa výrazne podieľa nízka povest' SR ako producenta vín, nízky objem produkcie vína v SR a konkurencia tradičných vinárskych krajín EÚ (Francúzsko, Španielsko, Taliansko, Portugalsko, ale aj Maďarsko a Bulharsko). Svedčia o tom údaje o vzájomnom obchode SR s Kanadou, kde pri víne dosahujeme jednoznačne zápornú obchodnú bilanciu, pričom EÚ v období rokov 2011-2015 vyvážala do Kanady víno z hrozna v priemere za 744,1 mil. EUR ročne. Na kanadskom trhu je predovšetkým v tejto komoditnej skupine potrebné nájsť silného obchodného zástupcu (dovozcu a distribútora) s vybudovanými distribučnými kanálmi. Doteraz boli dovozy realizované predovšetkým prostredníctvom poľských, v menšej miere slovenských a českých imigrantov, ktorí sú dobre orientovaní v ponukách výrobných závodov v SR, ČR a Poľsku.

Tab. A8: Obchod s alkoholickými nápojmi EÚ a SR s Kanadou (EUR; priemer rokov 2011-2015)

EÚ	Dovoz	Vývoz	Saldo
pivo	2 633	208 663 221	206 030 116
víno z hrozna	1 855	744 116 356	742 261 352
vermút	15 878	6 525 787	6 509 909
ferment. alk. nápoje	514 988	14 483 786	13 968 798
lieh	18 116	989 333	971 217
liehové nápoje	19 398	285 366 077	265 967 930
SR	Dovoz	Vývoz	Saldo
pivo	0	434 456	434 456
víno z hrozna	1 550	0	- 1 550
vermút	0	557	557
ferment. alk. nápoje	0	5 639	5 639
lieh	0	0	0
liehové nápoje	4 949	10 530	5 582

Prameň: Eurostat.

Kanadská výroba **piva** pokrýva celý domáci trh, napriek tomu pre spštenie ponuky sa dováža pivo takmer zo všetkých krajín sveta (USA, Mexiko, Írsko, Nemecko, Česko). Slovenské pivo zaznamenáva na kanadskom trhu úspech, dosahujeme s ním kladnú obchodnú bilanciu, ktorej finančná hodnota v priemere rokov 2011-15 predstavovala 434,5 tis. EUR/rok. Potenciálna príležitosť je aj v licenčnej výrobe slovenského piva napr. na báze malých pivovarníckych jednotiek určených na priamy predaj vo väčších reštauráciách, resp. podobných zariadeniach.

Riziko pre slovenských producentov a exportérov piva do Kanady (odhliadnuc od vyššie uvedených bariér domáceho trhu) predstavuje najmä znižujúca sa spotreba piva na úkor vína a ciderov, veľká konkurencia producentov piva nielen zo strany nadnárodných spoločností, ale aj rastúceho množstva domácich výrobcov - najmä menších pivovarov.

Kladné saldo obchodnej bilancie s **liehovými nápojmi** (vrátane fermentovaných) svedčí o etablovaní sa kvalitných slovenských výrobkov na kanadskom trhu, avšak len v minimálnom množstve.

Limitovaný výrobný potenciál slovenských alkoholických nápojov je jednou z **bariérich vývozu** do Kanady. Ďalšou je zložitá a nákladná procedúra vstupu našich výrobcov do siete LCBO alebo SAQ. V tejto súvislosti treba poznamenať, že návratnosť vstupnej investície do rozpracovania obchodného prípadu (prieskum trhu a uvedenie výrobku na trh) sa predlžuje úmerne v závislosti od celkového objemu predaja. Vzhľadom na dlhodobu nízke objemy slovenského vývozu do Kanady nie je reálne, aby sa v relatívne krátkom čase hodnota slovenského vývozu alkoholických nápojov veľmi výrazne zvýšila.

Tab. A9: Rozklad ceny importovaných* alkoholických nápojov v provincii Ontário v roku 2017 (%)

Ukazovateľ	Whisky (750 ml)	Brandy (750 ml)	Stolové víno (750 ml)	Šumivé víno (750 ml)	Pivo (24x341 ml)
Dodávateľ a prepravca	22	22	38	42	31
Dane, poplatky – Kanada**	17	18	8	6	11
Dane, poplatky – Ontário***	60	59	52	50	52
Kontajnerový depozit	1	1	2	2	6
Spolu	100	100	100	100	100

Prameň: LCBO Pricing Examples. Effective at Retail April 2017. Financial Planning and Analysis. s. 24.

Poznámka: * import do Kanady z celého sveta okrem z USA, ** štátne dane, *** provinčné dane.

Kanada je federálny štát, kde jednotlivé provincie a teritória majú veľkú samostatnosť v daňovej a podnikateľskej oblasti, preto tu prakticky nemožno hovoriť o jednotnej cenovej politike pre celú krajinu. Pre informáciu v tabuľke A9 uvádzame zjednodušený príklad tvorby importovaných alkoholických nápojov v štátnej monopolnej organizácii LCBO, ktorá má právomoc na distribúciu a predaj alkoholu v provincii Ontário. Z uvedenej tabuľky je zrejmé, že minimálne polovicu ceny alkoholických nápojov tvoria provinčné dane a poplatky, pričom pri víne predstavuje podiel dodávateľa vrátane prepravy približne 40 %, pri liehových nápojoch 22 % a pri pive 31 %.

A.3.4. Zemepisné označenia

Zemepisné označenia patria k dôležitým marketingovým nástrojom výrazne zvyšujúcim konkurencieschopnosť predávaných výrobkov na zahraničných trhoch, pretože ide o pravdivé a ľahko overiteľné informácie o pôvode a kvalite výrobkov, ktoré navyše podliehajú kontrolám štátnych orgánov, čo je zárukou kvality pre spotrebiteľa. Kanada zaznamenáva rastúci trend v nákupoch vysokokvalitných potravín, preto produkty s chráneným geografickým označením majú väčší potenciál uplatnenia sa na jej trhu.

Tab. A10: Počet výrobkov s chráneným zemepisným označením a chráneným označením pôvodu v EÚ v roku 2017

Krajina	POTRAVINY			VÍNO			LIHOVINY	SPOLU		
	CHZO	CHOP	CHZO+CHOP	CHZO	CHOP	CHZO+CHOP	CHZO	CHZO	CHOP	CHZO+CHOP
Rakúsko	8	10	18	3	26	29	9	20	36	56
Belgicko	11	4	15	2	7	9	10	23	11	34
Bulharsko	2	1	3	2	52	54	9	13	53	66
Cyprus	4	2	2	4	7	2	2	10	9	19
Česko	24	6	30	2	12	14	1	27	18	45
Nemecko	87	12	99	26	13	39	34	147	25	172
Dánsko	10	0	10	4	0	4	0	14	0	14
Estónsko	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1
Grécko	31	76	107	123	33	156	16	170	109	279
Španielsko	106	112	218	45	100	145	19	170	212	382
Fínsko	2	5	7	0	0	0	2	4	5	9
Francúzsko	156	114	270	158	402	560	55	369	516	885
Chorvátsko	10	12	22	0	16	16	6	16	28	44
Maďarsko	10	6	16	16	58	74	9	35	64	99
Írsko	7	4	11	0	0	0	3	10	4	14
Taliansko	142	175	317	135	500	635	37	314	675	989
Litva	6	1	7	0	0	0	8	14	1	15
Luxembursko	2	2	4	0	2	2	0	2	4	6
Lotyšsko	2	1	3	0	0	0	0	2	1	3
Malta	0	0	0	1	3	4	0	1	3	4
Holandsko	5	6	11	12	0	12	5	22	6	28
Poľsko	24	8	32	0	0	0	4	28	8	36
Portugalsko	74	66	140	18	47	65	11	103	113	216
Rumunsko	7	1	8	13	39	52	9	29	40	69
Švédsko	3	3	6	0	0	0	3	6	3	9
Slovinsko	13	8	21	3	14	17	7	23	22	45
Slovensko	10	2	12	3	17	20	1	14	19	33
Spojené kráľovstvo	47	28	75	4	4	8	1	52	32	84
Spolu EÚ	803	665	1468	574	1352	1926	262	1639	2017	3656

Prameň: Úrad priemyselného vlastníctva SR; <https://www.indprop.gov.sk/?databazy>.

<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=SK>.

Medzinárodný register Svetovej organizácie duševného vlastníctva v Ženeve.

Poznámka: CHZO - chránené zemepisné označenie, CHOP - chránené označenie pôvodu.

V krajinách EÚ sa zemepisné označenia považujú za cennú formu duševného vlastníctva a sú jednou z kategórií *Politiky kvality EÚ* s cieľom rozvíjať kvalitu originálnych, tradičných poľnohospodárskych výrobkov a potravín a podporovať kultúrne tradície a regióny, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú. Predmetné potraviny musia spĺňať určité kvalitatívne parametre, ktoré ich odlišujú od ostatných obdobných výrobkov svojimi presne definovanými požiadavkami na ich surovinové zloženie a technologický postup výroby. Systém bol vytvorený v súvislosti s narastajúcim falšovaním výrobkov a zneužívaním tradičných názvov, ktoré zaručovali dobrú povest' regionálnych výrobkov.¹⁰

Pod pojmom zemepisné označenia sa v rámci uvedenej analýzy označujú agropotravinárske komodity s chráneným zemepisným označením (CHZO)¹¹ a chráneným označením pôvodu (CHOP).

¹⁰ Napr. zo strany Kanady niektorí miestni výrobcovia zneužívali zemepisné označenia tradičných európskych potravín (Feta Cheese, Parmasan Cheese, Parma Ham, Prosciutto a pod.).

¹¹ Označením pôvodu alebo zemepisným označením je možné chrániť poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno, liehoviny a minerálne vody, na ktorých kvalitu alebo vlastnosti vplyvajú prírodné podmienky alebo sú spojené s vymedzeným zemepisným územím tradíciou, povest'ou, majú dobré meno, ktoré je možné prisúdiť

V súčasnosti sa v rámci EÚ eviduje 1468 zemepisných označení pri poľnohospodárskych a potravinárskych komoditách, 1926 pri vínach a 262 CHZO pri liehových nápojoch (Tab. A10). Približne 70 % registrácií zemepisných označení pochádza zo 6 členských krajín (Taliansko, Francúzsko, Španielsko, Grécko, Portugalsko a Nemecko).

V systéme Politika kvality EÚ má v súčasnosti SR

- **pre agropotravinárske komodity** zapísaných 10 názvov s CHZO („Skalický trdelník“, „Slovenská bryndza“, „Slovenský oštiepok“, „Slovenská parenica“, „Tekovský salámový syr“, „Zázrivský korbáčik“, „Oravský korbáčik“, „Zázrivské vojky“, „Klenovecký syrec“ a „Levický slad“)¹² a 2 názvy s CHOP („Paprika Žitava/Žitavská paprika“ a „Stupavské zelé“). Z uvedeného zoznamu je zrejmé, že ide prevažne o vysokokvalitné syry. Ich produkcia sa v súčasnosti uplatňuje hlavne na domácom a únijnom trhu. Dôvodom je hlavne obmedzená doba expirácie, ktorá výrazne limituje ich expanziu na kanadský trh.
- **pre víno** zapísané nasledujúce špecifikácie produktov s CHZO („Slovenská, -ské, -ský“) a produktov s CHOP („Malokarpatská, -ské, -ský“, „Južnoslovenská, -ské, -ský“, „Stredoslovenská, -ské, -ský“, „Nitrianska -ské, -ský“ a „Východoslovenská, -ské, -ský“, „Karpatská perla“ a „Vinohradnícka oblasť Tokaj“).
- **pre liehoviny** je špecifikovaný jeden názov s CHOP („Bošácka slivovica“).

Pre agropotravinárske komodity (s vylúčením vína a liehových nápojov) si v rámci dohody CETA

- **Kanada** žiadne nároky na ochranu svojich agropotravinárskych výrobkov v súčasnosti **neuplatňuje**.
- **EÚ si uplatňuje** nárok na ochranu 171 zemepisných označení pre agropotravinárske komodity. Tieto pochádzajú zo 14 krajín EÚ. **Slovensko v uvedenom zozname nefiguruje** (Tab. A11). Dôvodom je fakt, že EÚ si prednostne vynegociovala zemepisné označenia výrobkov citlivých na falšovanie. Zoznamy zemepisných označení, ktorými sa identifikujú výrobky EÚ na trhu Kanady sa môžu v budúcnosti v rámci bilaterálnych rokovaní postupne rozširovať na základe nášho reálneho vývozu a existuje možnosť do predmetného zoznamu zahrnúť aj slovenské výrobky, pokiaľ o to naši producenti prejavia záujem. Výrobky so zemepisným označením sú na kanadskom trhu v priemere 2,23 krát drahšie.

Pre ochranu vína a liehovín

platí Dohoda medzi Kanadou a Európskym spoločenstvom o obchode s vínom a alkoholickými nápojmi (Agreement Between Canada and the EC on Trade in Wine and Spirit Drinks) vydaná v Úradnom vestníku EÚ (Official Journal of the European Union) 6. 2. 2004, podľa ktorej

- **Kanada** má s EÚ uzatvorenú dohodu pre **ochranu svojich 7 zemepisných označení pre víno** („Fraser Valley“, „Lake Erie North Shore“, „Niagara Peninsula“, „Okanagan Valley“, „Peele Island“, „Similkameen Valley“ a „Vancouver Island“)¹³;
- **a 2 zemepisných označení pre liehové nápoje** („Canadian Rye Whisky“ a Canadian Whisky“)¹⁴.

práve ich zemepisnému pôvodu. Vo všeobecnosti je možné skonštatovať, že agropotravinárske výrobky s CHZO (na rozdiel od CHOP) nemusia byť na 100 % vyrobené zo suroviny pochádzajúcej z danej zemepisnej oblasti.

¹² V systéme Politika kvality EÚ má Slovensko navyše 7 zaručených tradičných špecialít („Liptovská saláma“/„Liptovský salám“, „Spišské párky“, „Lovecký salám“/„Lovecká saláma“, „Špekáčky“/„Špekačky“, „Ovčí hrudkový syr – salašnícky“, „Ovčí salašnícky údený syr“, „Bratislavský rožok/ Pressburger Kipfel/Pozsonyi kifli“).

¹³ http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=results_PThirdgis&language=SK

¹⁴ <https://www.indprop.gov.sk/?databazy>.

- *Na kanadskom trhu majú ochranu vybrané vína z 10 štátov EÚ* (Belgicko, Nemecko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Luxembursko, Rakúsko, Portugalsko a Spojené kráľovstvo) a *vybrané druhy liehových nápojov* (napr. rum, whisky, destiláty vyrobené na báze vína, ovocia, s príchutou bylín a korenín...) s patričným zemepisným označením. Kanadský Zákon o obchode s liehovými nápojmi (Spirit Drinks Trade Act - S.C. 2005, c. 39)¹⁵ nadväzuje na uvedenú dohodu a konkretizuje liehové nápoje, ktoré majú ochranu na kanadskom trhu („Grappa“, Grappa di Ticino“, „Jagertee“, „Korn“, „Ouzo“, „Pacharán“, „Scotch whisky“, Irish whisky“, „Armagnac brandy“, „Cognac brandy“). Podobne ako pri dohode CETA, ani v Dohode medzi Kanadou a Európskym spoločenstvom o obchode s vínom a alkoholickými nápojmi **nie sú uznané zemepisné označenia pre víno a liehové nápoje slovenskej proveniencie.**

Tab. A11: Zemepisné označenia, ktorými sa identifikuje výrobok v EÚ v rámci dohody CETA

Krajina	Počet CHZO	Komodity
Česko	2	pivo, chmeľ
Nemecko	12	chmeľ, syry, čerstvé, spracované a mrazené mäso, cukrovinky a pekárske výrobky
Dánsko	1	syry
Grécko	16	syry, olivy, oleje a živočíšne tuky, koreniny, čerstvé a spracované rastlinné výrobky
Cyprus	1	cukrovinky a pekárske výrobky
Španielsko	27	syry, olivy, oleje a živočíšne tuky, koreniny, cukrovinky a pekárske výrobky, čerstvé a spracované ovocie, orechy a iné rastlinné výrobky
Francúzsko	42	syry, mäso zasolené nasucho, čerstvé, spracované a mrazené mäso (aj z rýb), oleje a živočíšne tuky, koreniny, čerstvé a spracované rastlinné výrobky, ovocie a orechy, silice
Taliansko	41	syry, mäso zasolené nasucho, čerstvé, spracované a mrazené mäso, oleje a živočíšne tuky, koreniny, čerstvé a spracované rastlinné výrobky, ovocie a orechy, obilniny, cukrovinky a pekárske výrobky
Rakúsko	3	olejniny, čerstvé, spracované a mrazené mäso, čerstvé a spracované rastlinné výrobky
Portugalsko	20	syry, oleje a živočíšne tuky, čerstvé, spracované a mrazené mäso, čerstvé a spracované ovocie a orechy
Holandsko	2	syry
Švédsko	1	čerstvé, spracované a mrazené ryby
Rumunsko	1	čerstvé a spracované ovocie a orechy
Maďarsko	2	čerstvé, spracované a mrazené mäso

Prameň: CETA.

Pozitívom Dohody medzi Kanadou a Európskym spoločenstvom o obchode s vínom a alkoholickými nápojmi okrem obojstrannej ochrany zemepisných označení vín a liehových

¹⁵ <http://www.agr.gc.ca/eng/industry-markets-and-trade/statistics-and-market-information/by-product-sector/processed-food-and-beverages-sector/spirit-drinks-trade-act-questions-and-answers/?id=1275417614751>.

nápojov a ich patričného označovania bolo pre EÚ zavedenie nezávislých auditov, ktoré prispeli k prehľadneniu praktík Kanadskej rady pre liehové nápoje.

S potravinárskymi a alkoholickými výrobkami so zemepisným označením, ktoré sú vyrobené v EÚ, sa najviac obchoduje v krajine ich pôvodu (60 %). 20 % uvedených výrobkov sa ponúka na vnútornom trhu EÚ a len 20 % výrobkov so zemepisným označením sa vyváža do tretích krajín. Exaktné údaje o súčasnom medzinárodnom obchode s potravinárskymi výrobkami so zemepisným označením nie sú k dispozícii. Podľa údajov Európskej komisie¹⁶ v roku 2010 hodnota exportu EÚ do tretích krajín pri výrobkoch so zemepisným označením predstavovala približne 15 % celkového obchodu s agropotravinárskymi výrobkami s tretími krajinami. Polovicu týchto vývozov tvorilo víno (51 %), 40 % alkohol a len 9 % vývozu tvorili agropotravinárske komodity¹⁷.

Záverom treba poznamenať, že *uznanie zemepisného označenia kanadskou stranou nie je vždy zárukou uplatnenia sa slovenských výrobkov na kanadskom trhu. Úspešnosť závisí od druhu, kvalitatívnych parametrov a atraktívnosti výrobku, optimálneho pomeru medzi cenou a kvalitou, ako aj od očakávaných objemov predaja. Dôležité je nadviazanie kontaktov s kanadskými importérmi, veľkoobchodnými distribútormi alebo maloobchodnými reťazcami, investovanie do marketingového prieskumu, reklamy a pravidelné udržiavanie osobného styku s kanadským trhom* (účasť na špecializovaných výstavách v jednotlivých ekonomických centrách Kanady, organizovanie propagačných a prezentačných aktivít).

A.4. Aplikácia gravitačných modelov pre kvantifikáciu dopadov dohody CETA

A.4.1. Stručná metodika a popis gravitačných modelov

Práca skúma determinanty bilaterálnych obchodných tokov medzi Slovenskom a ostatnými krajinami v období rokov 1995 až 2015. Rok 2016 ešte nemohol byť zaradený do analýzy pretože ešte niektoré dáta neboli k dispozícii, neboli ešte kompletne zverejnené. Model medzinárodného obchodu testuje vzťah medzi objemom a smerom medzinárodného obchodu a vznikom regionálnych obchodných blokov. Analyzuje, do akej miery sú potenciály pre obchod medzi Slovenskom (a EÚ) a Kanadou dôležité. Špecifickým cieľom práce je uplatnenie gravitačného modelu na ročný bilaterálny vývoz a dovoz medzi 211 krajinami sveta.

Od prvého použitia gravitačného prístupu v medzinárodnom obchode Tinbergenom (1962) a Pöyhönenom (1963) sa tento stal jednou z najpopulárnejších metód v medzinárodnej ekonómii. Dlhé desaťročia platilo, že gravitačný model bol všeobecne uznávaný ako funkčný, avšak ekonómovia ho považovali za teoreticky nepodložený. To sa zmenilo článkami Andersona (1979), Bergstranda (1985), Deardorffa (1998), Andersona s van Wincoopom (2003) a Helpmana, Melitza a Rubinsteina (2008), ktorí ho matematicky odvodili od modelov všeobecnej rovnováhy rôznych teórií medzinárodného obchodu.

Gravitačný model bol na začiatku prezentovaný ako intuitívny spôsob pochopenia obchodných tokov. Vo svojej najzákladnejšej forme môže byť gravitačný model napísaný nasledovne:

¹⁶ The Food and Beverage Market Entry Handbook: Canada. A Practical Guide to the Market in Canada for European Agri-food Products and Products with Geographical Indications. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017, s. 372 ISBN 978-92-9200-758-4.

¹⁷ Rezková, A. - Kruliš, K. – Antal, J.: Štúdia dopadov uzatvorenia Transatlantickej dohody o obchode a investíciách medzi EÚ a USA na ČR a jej hospodárenie. Praha: VŠE, 2016, s. 328.

$$\log(X_{ij}) = \alpha + \beta_1 \log(GDP_i) + \beta_2 \log(GDP_j) + \beta_3 \log(Dist_{ij}) + u_{ij} \quad (1)$$

kde X_{ij} označuje vývozy z krajiny i do krajiny j , GDP_i je hrubý domáci produkt krajiny exportéra, GDP_j je hrubý domáci produkt krajiny importéra, $Dist_{ij}$ predstavuje obchodné náklady medzi týmito dvoma krajinami, u_{ij} - je náhodným chybovým termínom a α je regresná konštanta. $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ sú koeficienty, ktoré sa majú odhadnúť.

Názov "Gravitácia" pochádza z toho, že nelineárna forma rovnice 1a pripomína Newtonov gravitačný zákon: vývozy sú priamo úmerné ekonomickej "hmotnosti" vyvážajúcej a dovážajúcej krajiny (HDP) a nepriamo úmerné vzdialenosti medzi nimi (nie štvorca vzdialenosti medzi nimi, ako vo fyzike). Inými slovami, gravitácia hovorí, že očakávame, že väčšie dvojice krajín obchodujú viac, ale očakávame, že krajiny, ktoré sú ďalej od seba z dôvodu nákladov dopravy obchodujú menej (náklady sú medzi nimi vyššie).

Základným problémom spojeným s gravitačným modelom obchodu je veľké množstvo nulových obchodných tokov prítomných v databáze. Časť z týchto nulových tokov zodpovedá skutočnosti, avšak časť z nich je výsledkom chýb merania, zaokrúhľovania a chýbajúcich údajov. Navyše, miera výskytu núl je negatívne korelovaná s úrovňou HDP na obyvateľa krajiny vykazujúcej dáta (UNCTAD, 2012). Odstránenie núl z databázy (na umožnenie práce s logaritmi), čo je najčastejšie používaným a historicky najstarším postupom, preto nie je metodicky správne a vedie k skresleniu odhadu. Návrhy alternatívnych prístupov zahŕňajú pridanie malej konštanty ku všetkým údajom, čím sa eliminujú nuly (Linnemann, 1966), metódu Tobit (Soloaga a Winters, 2001), metódu maximálnej vierohodnosti (Martin a Pham, 2008), Heckmanovu dvojkrovú korekciu (Bikker a de Vos, 1992), Poissonovu metódu PPML (Santos Silva a Tenreyro, 2006), metódu Gamma Pseudo Maximum Likelihood, Feasible Generalized Least Squares (Martínez-Zarzoso, 2013) a niektoré ďalšie (pozri napr. Head a Mayer, 2014). Článok z roku 2013 (Gómez-Herrerová, 2013) porovnával všetky najvýznamnejšie metódy gravitačného modelovania. Na údajoch za 80 % svetového obchodu prišiel k záveru, že najlepšie výsledky poskytuje prístup založený na Heckmanovej korekcii. Tento postup a Poissonovu metódu PPML používame aj v predkladanej práci. Medzi ekonómami však neexistuje konsenzus ohľadom najvhodnejšej metódy. Každý z nich má svoj vlastný súbor výhod a nevýhod. Napríklad Poisson veľmi dobre rieši heteroskedasticitu (nekonštantnosť rozptylu náhodných porúch a teda aj rezíduí. Je to porušenie predpokladu 2 viacnásobného lineárneho ekonometrického modelu), ale Heckman nie. Podobne modely Poisson s fixnými efektmi majú žiaduce štatistické vlastnosti, ale probitové modely s fixnými efektmi trpia technickým problémom - problémom s príležitostnými parametrami - ktorý zvädza do odhadov odchýlky a nekonzistentnosť. Empirický rozsah tejto otázky je stále nejasný. Na druhej strane Heckman umožňuje samostatné procesy generovania údajov pre nulové a nenulové pozorovania, zatiaľ čo Poisson predpokladá, že všetky pozorovania sú odvodené z rovnakého rozdelenia. V súčasnosti sa odporúča prezentovať výsledky Poissona a Heckmana v záujme toho, aby sa preukázalo, že ich výsledky sú robustné pre používanie rôznych, ale bežne používaných odhadov.

A.4.1.1. Poisson pseudo maximum likelihood (PPML)

PPML odhaduje Poissonovu regresiu podľa pseudo maximálnej pravdepodobnosti (pseudo maximum likelihood). Na rozdiel od Poissonovej regresie používa Santos Silva a Tenreyro (2010) metódu na identifikáciu a pokles regresorov, ktoré môžu spôsobiť neexistenciu

odhadov (pseudo) maximálnej pravdepodobnosti. PPML nekontroluje prítomnosť problematických regresorov po odstránení týchto pozorovaní. Prípady, v ktorých sa PPML pokúša nájsť odhady, ktoré v skutočnosti neexistujú sú však zriedkavé. V takýchto situáciách postup odhadu nekonverguje, alebo je konvergencia falošná. V druhom prípade PPML vydá varovanie, že model prevyšuje pozorovania s $depvar = 0$. PPML tiež vydá varovanie, ak má závisle premenná, alebo ktorýkoľvek z regresorov veľké hodnoty, ktoré pravdepodobne spôsobia číselné problémy a povedú k problémom konvergencie.

A.4.1.2. Heckmanov výberový model

Heckmanov prístup rieši dva modely (dva kroky) s regresiou výberu. Prvý model je voľbou typu - ste v skupine alebo nie? Napríklad, ste na trhu zahraničného obchodu (a exportujete) alebo nie. Na stanovenie tohto kritéria používame prediktory. Druhý krok potom skúma účinky nezávislých premenných na výsledok (napr. veľkosť exportu). Každá fáza má zostatok pre každé pozorovanie alebo súbor neznámych pre každé pozorovanie. Na testovanie odchýlok skúmame vzťah medzi rezíduami v dvoch fázach (krok 1 a krok 2). Ak sú nepozorované prvky v modeli výberu korelované s nepozorovanými prvkami v modeli kroku 2, máme odhad bez korekcie (alebo v modeli OLS). To v podstate hovorí, že pozorovatelia pri výbere (alebo voľbe) vstupu na trh zahraničného obchodu ovplyvňujú aj model 2. kroku. Ak nepozorované prvky v kroku 1 nesúvisia s nepozorovanými v kroku 2, potom hovoríme, že krok 1 neovplyvní výsledky kroku 2. To je ďalší spôsob, ako povedať, že výber pre vzorku kroku 2 je náhodný proces, ktorý nie je ovplyvnený rozdielnymi nepozorovanými prvkami. Ak vyberieme všetky vhodné premenné modelu a vynecháme niekoľko nepozorovateľných premenných, ktoré ovplyvňujú náš výsledok, potom je predpoklad, že výber sa nebude líšiť od odchýlok v kroku 2. Vo vzťahoch dvoch rovníc Heckman odhaduje Spearmanov koeficient ρ . Keď je ρ pozitívne, znamená to, že krajiny s nulovým exportom navzájom pozitívne korelujú. Takže v modeli exportu, ak je export neidentifikovaný a je pozitívne spojený s prítomnosťou na trhu (stupeň 1) a kladne súvisí s exportom (2. stupeň), nájdeme pozitívny koeficient ρ . Keď je ρ negatívne, znamená to, že krajiny s nulovým exportom sú navzájom negatívne korelované. Takže v modeli exportu, ak je export neidentifikovaný a je negatívne spojený s prítomnosťou na trhu (stupeň 1) a negatívne súvisí s exportom (2. stupeň), ρ bude negatívne.

A.4.1.3. Netarifné bariéry - kvantifikácia rozsahu redukcie nákladov obchodu CETA

Odhad úrovne netarifných bariér je založený na riešení aplikovanom v štúdiu potenciálneho vplyvu transatlantickej dohody USA a EÚ o voľnom obchode (TTIP)¹⁸ na zníženie nákladov obchodu. Tento metodický postup je založený na využití výsledkov gravitačného modelu a ekonometrického odhadu prínosov (a nákladov) s tretími krajinami. Riešenie sme uplatnili k odhadu prínosu Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) na obchod Slovenska, ale aj Kanady.

Výsledky sumarizujú ad valorem ekvivalenty (AVE) netarifných faktorov obchodných nákladov stĺpcoch. Sú založené na regresných koeficientoch gravitačných modelov Slovenska a Kanady. Ak chceme zistiť, aké sú hodnoty netarifných bariér (NTB) AVE, označme generovanú hodnotu parametra AVE ako " a " a koeficient pre akékoľvek netarifné opatrenie " b ". Okrem toho označíme priemernú hodnotu akýchkoľvek všeobecných necolných obchodných nákladov ako " c ". Potom vyjadrujeme AVE ako zhodnosť, resp. ekvivalenciu vo vzťahu

¹⁸ Egger, P., Francois, J., Manchin, M., Nelson, D.: Non-Tariff Barriers, Integration, and the Trans-Atlantic Economy, Economic Policy, volume 30, Issue 83Pp. 539-584, 2015.

$AVE \equiv 100x (e^{-bc/a} - 1)$. Tento meria potrebnú úpravu taríf v percentuálnych bodoch, čo zodpovedá vylúčeniu príslušných netarifných nákladov. Ukazovateľom obchodných nákladov "c" môže byť členstvo EÚ v hĺbke jeho konkrétnej dohody. Pod pojmom "bc" je v podstate efekt objemu obchodu a rozdelenie podľa tarifného koeficientu poskytuje porovnateľnú sadzbu, ktorá by priniesla rovnaký objemový účinok. V tabuľke sme vypočítali dva tarifné ekvivalenty, jeden pre úspory nákladov z členstva v EÚ (t.j. najhlbšiu obchodnú dohodu) a druhý pre odhadované zníženie nákladov po sledovaných hlbokých dohodách o voľnom obchode. Podľa Nelsona, odvolávajúc sa Brodu a Weinsteina (2006), sa často odhaduje, že pre súhrnné obchodné toky sa hodnota "c" pohybuje medzi 3,5 a 7 a líši sa prevažne medzi sektormi. Vzhľadom k snahe o elimináciu nadhodnotenia odhadu efektu odstránenia netarifných bariér sme použili spodnú hranicu tejto hodnoty, t.j. hodnotu 3,5.

A.4.2. Špecifikácia a použité dáta

Databázy sú tvorené hlavne výberom dát z WITS¹⁹ a informácií poskytovaných francúzskym inštitútom CEPII (Studies, research, databases and analyses on the world economy)²⁰. Rozhodujúce súbory dát pochádzajú zo zdrojov – UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development - The United Nations Commodity Trade Statistics database) a colnej databázy UNCTAD-TRAINS (Trade Analysis and Information System).

Dáta za import, export, tak ako odporúčajú ostatní autori, sú v USD v cenách bežného roka (UNCTAD, 2012). Databáza UNCTAD je aj zdrojom ďalších údajov o hrubom domácom produkte (HDP) v cenách bežného roka, počte obyvateľov, výmere krajín na základe ktorých následne vypočítavame HDP na obyvateľa, rovnako ako importy. Z týchto dát boli odvodené (vypočítané) aj ďalšie dáta.

Vzdialenosť medzi štátmi a územiaми sveta v kilometroch je z online databázy CEPII (2017) s dátami 1948-2015. Okrem indikátora založenom na najkratšej vzdušnej vzdialenosti medzi najvýznamnejšími hospodárskymi centrami (mestami alebo konglomeráciami) používame aj tzv. váženú vzdialenosť, ktorá ju upravuje o podiel najvýznamnejších hospodárskych centier na celkovom domácom produkte daného štátu alebo územia.

Priemerné clá za všetky výrobky Slovenska boli odvodené nasledovne:

- Z databázy UNCTAD (Import tariff rates on non-agricultural and non-fuel products, annual, 1995 - 2015) sme spracovali údaje, ktoré predstavujú vážené priemery uplatňovaných colných sadzieb na dovoz všetkých nepoľnohospodárskych tovarov a výrobkov z nich (okrem palív z nich vyrobených)
- Vyššie uvedené clá boli aplikované na objem exportov týchto tovarov.
- K týmto dátam (teda dátam za export nepoľnohospodárskych tovarov vrátane cla) sme pripočítali agropotravinársky export vrátane cla a s použitím sumy exportu všetkých tovarov bez cla sme vypočítané priemerné vážené clo.

$$\Phi \text{Tariff}_j = (NA_{ij} * T_{naj} + A_{ij} * T_{aj}) / (NA_{ij} + A_{ij}) \quad (2)$$

kde i je index skúmaného štátu, j zastupuje postupne všetky z 211 štátov zahrnutých do analýzy, NA_{ij} je export neagropotravinárskeho tovaru skúmaného štátu do krajiny j , T_{naj} je jeho vážené clo v krajine j , A_{ij} je export agropotravinárskeho tovaru, T_{aj} je jeho vážené clo v krajine j .

¹⁹ <http://wits.worldbank.org/wits/index.html>.

²⁰ <http://www.cepii.fr/>.

Clá za poľnohospodárske a potravinárske výrobky (agregáty aj skupiny výrobkov) boli prevzaté a spracované po jednotlivých rokoch z databáz WTO²¹. V prípade, že dáta za niektorý rok neboli k dispozícii, použili sa údaje za predchádzajúci, resp. nasledujúci dostupný rok.

Na základe štúdie (Grančay a kol., 2015) sme taktiež pri údajoch na vysokom stupni agregovanosti a z dôvodu veľkého množstva krajín uplatňujúcich doložku najvyšších výhod nepoužívali colnú sadzbu importéra, ale colnú sadzbu exportujúcej krajiny ako proxy pre stupeň protekcionizmu, ktorý daná krajina uplatňuje v medzinárodnom obchode.

Všetky ostatné indikátory zmienené v článku boli vypočítané na základe jedného alebo kombinácie vyššie uvedených prameňov. Podobnosť HDP chápeme ako pomer absolútnej hodnoty rozdielu HDP na obyvateľa medzi skúmaným štátom a ČR (resp. SR) a HDP na obyvateľa daného štátu. Ekonomická odľahlosť, ktorá je podľa Andersona s van Wincoopom (2003) nutnou súčasťou gravitačných modelov a poukazuje na váženú vzdialenosť štátu od všetkých zahraničných trhov, sa vypočíta štandardným spôsobom ako

$$\text{Odľahlosť} = \sum \frac{\text{HDP}_i}{\text{HDP}_w} \cdot \text{Vzdialenosť}_{ij} \quad (3)$$

kde i je index skúmaného štátu, j zastupuje postupne všetky z 211 štátov zahrnutých do analýzy a HDP_w celosvetové HDP. V našom prípade je to suma HDP všetkých 211 krajín.

Databáza CEPII zahŕňa aj binárne premenné (dummy) pre spoločné hranice, spoločný jazyk, bývalé koloniálne väzby a množstvo ďalších. Niektoré binárne premenné sú, okrem gravitačných dát CEPII, definované aj riešiteľmi. Dummy premenná členstva v EÚ je viazaná na konkrétny rok. Viaceré z nezávisle premenných boli v priebehu analýzy v konkrétnom gravitačnom modeli vyradené z dôvodu nízkej preukaznosti.

Jednou z nezávisle premenných je "polity" (index má priamy vzťah k vyjadreniu korupcie v sledovaných ekonomikách). Dáta sú prevzaté zo švédskeho zdroja The Quality of Government Institute²². Ich každoročne opakovaný rozsiahly výskum zahŕňa všetky aspekty sociálno občianskych indikátorov vrátane korupcie, ktoré súhrnne vyjadrujú kvalitu vládnutia danej krajiny (Teorell et al., 2011). Premenné politickej ekonomiky zahŕňajú párové opatrenia podobnosti, ktoré odrážajú dôkazy, že homofília je dôležitá pri vysvetľovaní priamych ekonomických a politických väzieb (De Benedictis a Tajoli, 2011). Škála hodnotenia krajín premennou "polity" je od 0 do 10.

A.4.3. Výsledky aplikácie gravitačných modelov

A.4.3.1. Aplikácia gravitačných modelov na agregované a dezagregované dáta

Gravitačné modely boli vytvorené pre nasledujúce skupiny výrobkov Slovenska a Kanady:

Agregované dáta:

poľnohospodárstvo (SITC 2 okrem SIT 22, 27 a 28)

potravinársky priemysel (SITC 0 + 22 + 4)

²¹ https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariff_data_e.htm.

²² <http://qog.pol.gu.se/data/datadownloads>.

Dezagregované dáta

1. Živé zvieratá (SITC 001)
2. Mäso a výrobky z neho (SITC 01)
3. Mlieko a mliečne výrobky (SITC 022)
4. Maslo a syry (SITC 023 + 024)
5. Ovocie a zelenina a výrobky z nich (SITC 054 + 056 + 057 + 058 + 059)
6. Cukor, cukrovinky, káva a kakao (061 + 062 + 071 + 072 + 073)
7. Nealkoholické a alkoholické nápoje (SITC 111 + 112)
8. Obilniny a výrobky z nich (SITC 041 + 043 + 044 + 045 + 046 + 047 + 048)
9. Olejiny a výrobky z nich (SITC 222 + 223)

Gravitačné modely pre Slovensko a Kanadu boli síce vytvorené tak pre export, ako aj pre import, ale vzhľadom na zatiaľ menej preukazné výsledky na strane importu sa venujeme hlavne výsledkom exportu. Výsledky exportných gravitačných modelov Kanady však napr. indikujú aj možné zmeny na strane importu do EÚ a na Slovensko.

A.4.3.2. Odhady dosahov vytvorenia FTA na agregované odvetvie poľnohospodárstva, potravinárstva a agropotravinárstva

Tvorba FTA môže mať endogénny charakter, t.j. u krajín, ktoré by spolu tak či tak viac obchodovali, je vyššia pravdepodobnosť, že vytvoria aj zónu voľného obchodu, alebo colnú úniu. Pokiaľ táto skutočnosť nie je pri návrhu modelu zohľadnená, je model zle špecifikovaný a môže odhadovať podhodnotené dopady FTA (Rezková, A., Kruliš, K., Antal, J. a kol. 2015). Výsledný teoretický vzťah pre rovnovážnu veľkosť exportu (X) z krajiny zachytáva zložitú štruktúru tzv. „multilateral trade resistance“ (MTR). V nasledujúcej tabuľke uvádzame výsledky gravitačných modelov kolektívu Vysokej školy ekonomickej v Prahe (bilaterálny export tovarov a služieb pre páry všetkých krajín sveta) a NPPC-VÚEPP (export tovarov a služieb Slovenska s ostatnými krajinami sveta). Vyplýva z nej, že slovenské koeficienty sú menej pružné, ako očakávaná celosvetová reakcia na vytvorenie FTA (Rezková, A., Kruliš, K., Antal, J. a kol. 2015), čo možno pripísať aj nášmu členstvu v EÚ a dominantnému obchodu s ňou.

Tab. A12: Gravity odhad dosahu FTA v modeloch VŠE Praha a NPPC-VÚEPP

Export	Všetky krajiny, Rezková, A., Kruliš, K., Antal, J. a kol. 2015		Slovensko, VÚEPP. 2017	
	Poisson. špecifikácia, MTR I	Poisson. špecifikácia, MTR II	Heckman	PPML
Koeficient pre dummy: RTA/FTA	0.384** (0.0348)	0.414** (0.0379)	0.324*** (0.0177)	0.259*** (0.0197)
Vyjadrené vo forme elasticity	46.8 %	51.3 %	38.3 %	29.6 %

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

Koef. FTA - štatistická významnosť * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$, v zátvorkách štandardná chyba odhadu.

Tab. A13: Gravity odhad dosahu FTA na export Slovenska
(a aplikácia výsledkov na export Slovenska do Kanady)

Export	Všetky výrobky		Poľnohospodárstvo		Potravinarstvo		Agropotravinárstvo		
	Heckman	PPML	Heckman	PPML	Heckman	PPML	Heckman	PPML	
Dummy: RTA/FTA	0.324*** (0.0177)	0.259*** (0.0197)	0.162*** (0.0297)	0.356*** (0.0220)	0.266*** (0.0299)	0.401*** (0.0233)	0.267*** (0.0272)	0.383*** (0.0202)	
Elasticita	38.3 %	29.6 %	17.6 %	42.8 %	30.5 %	49.4 %	30.7 %	46.7 %	
95% interval spoľahlivosti	Min.	33.5 %	24.7 %	10.9 %	36.8 %	23.1 %	42.7 %	23.9 %	41.0 %
	Max.	43.1 %	34.7 %	24.6 %	49.1 %	38.3 %	56.3 %	37.8 %	52.6 %
Φ export 2013-15*	230.3		0.007		2.329		2.337		
Zvýšenie exportu do Kanady*	Φ	88.2	68.2	0.001	0.003	0.710	1.151	0.717	1.091
	Min.	77.1	56.9	0.001	0.003	0.538	0.995	0.559	0.958
	Max.	99.3	79.9	0.002	0.004	0.892	1.311	0.883	1.229

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

* v mil. USD.

Koef. FTA - štatistická významnosť * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$, v zátvorkách štandardná chyba odhadu.

Napriek vyššie uvedenému výsledky naznačujú, že existuje potenciál zvýšenia exportu do Kanady. Po vytvorení FTA by za všetky odvetvia, oproti súčasnosti, mohol zvýšiť o 30 % (PPML), resp. 38 % (Heckman). Pri základe v hodnote priemeru rokov 2013-2015 to ročne predstavuje 68,1 - 88,1 mil. USD (Tab. A13). Podľa tabuľky A13 by tak dohoda CETA mala mať štatisticky významný a pozitívny vplyv aj na export poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Neriešenou otázkou tejto štúdie je, či sústavne sa znižujúca výroba týchto odvetví so zvyšujúcim sa importom potravín disponuje schopnosťou vyprodukovať zvýšený domáci prebytok výroby. Tento v odhade predstavuje v poľnohospodárstve 1,3 tis. USD (PPML), resp. 3,2 tis. USD (Heckman) a v potravinárskom priemysle 0,7, resp. 1,1 mil. USD. Aj tento by však malo v surovinách vyprodukovať poľnohospodárstvo. Ani tieto zvýšené, stimulované, objemy exportu však nemôžu významnejšie zasiahnuť do zmeny obchodnej bilancie poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu Slovenska.

Tab. A14: Gravity odhad dosahu FTA na export Kanady
(a aplikácia výsledkov na export na Slovensko a do EÚ)

Export	Poľnohospodárstvo		Potravinarstvo		Agropotravinárstvo		
	Heckman	PPML	Heckman	PPML	Heckman	PPML	
Dummy: RTA/FTA	0.192** (0.081)	0.129** (0.063)	0.265*** (0.074)	0.306*** (0.038)	0.275*** (0.078)	0.277*** (0.043)	
Elasticita	21.1 %	13.7 %	30.3 %	35.9 %	31.6 %	32.0 %	
95 % interval spoľahlivosti	Min.	3.4 %	0.5 %	12.8 %	26.2 %	12.9 %	21.4 %
	Max.	41.9 %	28.7 %	50.5 %	46.3 %	53.5 %	43.5 %
Φ export 2013-15* do SR	0.440		2.181		2.621		
Zvýšenie exportu do SR v mil. USD	Φ	0.093	0.060	0.661	0.783	0.828	0.839
	Min.	0.015	0.002	0.279	0.571	0.338	0.561
	Max.	0.184	0.126	1.101	1.010	1.402	1.140
Φ export 2013-15* do EÚ	792.7		2707.9		3500.6		
Zvýšenie exportu do EÚ v mil. USD	Φ	167.3	108.6	820.5	972.1	1106.2	1120.2
	Min.	27.0	4.0	346.6	709.5	451.6	749.1
	Max.	332.1	227.5	1367.5	1253.8	1872.8	1522.8

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

* v mil. USD.

Koef. FTA - štatistická významnosť * $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$, v zátvorkách štandardná chyba odhadu.

Zaujímavejší pohľad na problém CETY z pohľadu exportu Kanady však poskytujú ďalšie výsledky, pretože export Kanady je na druhej strane nielen importom do SR, ale aj na jednotný trh EÚ. Dummy FTA sú taktiež vysoko preukazné, ako u Heckmana, tak aj pomocou procedúry PPML. V zmysle tabuľky A14 je zrejmé, že pre agregované odvetvia poľnohospodárstva a potravinárstva sa elasticity FTA Kanady významnejšie nelíšia od slovenských. Agropotravinárstvo Kanady dosiahlo 31,6 %, SR 30,7 % (Heckman), resp. Kanada 32 % a Slovensko 46,7 % (PPML). Odhady naznačujú výhodnosť CETA v raste exportu nielen pre Kanadu, ale aj pre Slovensko. Jeho potenciál je vyšší, ako bez CETA a než aký by bol medzi danými ekonomikami bez hlbšej obchodnej liberalizácie. Záleží však na tom, akým spôsobom ho každá krajina využije. Z Kanady by účinkom CETA mohol prúdiť agropotravinársky tovar vyšší o 0,8 mil. USD.

Vygenerovaný rozdiel v zmene vzájomného obchodu Slovenska a Kanady je zanedbateľný, pričom priemer exportu potravinárskeho tovaru za roky 2013-2015 bol zo Slovenska do Kanady vyšší ako z Kanady na Slovensko. Z výsledkov gravitačných modelov dezagregovaných skupín tovarov je však pravdepodobné, že tu bude pôsobiť nepriamy export, t.j. na trh EÚ a až následne export na slovenský, resp. kanadský trh. Svedčí o tom takmer nulový, resp. nulový export viacerých dezagregovaných skupín zo Slovenska do Kanady.

A.4.3.3. Odhady dosahov vytvorenia FTA na vybrané kategórie (SITC) agropotravinárskeho obchodu

Identický prístup k riešeniu, ako u agregovaných odvetví, bol aplikovaný aj pre vybraných 9 dezagregovaných odvetví²³ (agregácia SITC podľa kapitoly "Aplikácia gravitačných modelov na agregované a dezagregovaná dáta"). Už počas prác sa preukázalo, že dezagregácia, vzhľadom k zanedbateľnému veľmi nízkemu objemu obchodu Slovenska pri niektorých tovaroch s krajinami sveta, ide v gravitačných modeloch na úkor štatistickej významnosti a nižšej presnosti popisovaných vzťahov. Ich aplikácia na nulový obchod s Kanadou potom samozrejme prináša nulové zmeny.

Tab. A15: Gravity odhad dosahu FTA na export vybraných skupín výrobkov Slovenska (a aplikácia výsledkov na export Slovenska do Kanady)

Indikátor	Dummy: RTA/FTA		Elasticita v %		Elast. 95 % intervalu spoľahlivosti v %			
	koef. Heckit	koef. PPML	Heckman	PPML	Heckman		PPML	
					Min.	Max.	Min.	Max.
1	0.14***	0.28***	15.0	32.2	5.2	25.7	17.8	48.3
2	0.03	0.19***		21.0			6.8	37.0
3	0.10***	0.33***	10.7	38.8	3.7	18.1	28.8	49.6
4	0.12**	0.23***	12.2	26.0	2.7	22.6	17.8	34.9
5	0.12***	0.21***	12.4	23.0	4.8	20.5	16.1	30.2
6	0.15***	0.33***	15.7	39.6	7.4	24.7	30.9	49.0
7	-0.05	0.07*		7.8			-1.4	17.7
8	0.02	0.29***		34.1			27.3	41.3
9	0.52***	0.60***	68.2	82.8	43.4	97.2	65.1	102.4

²³ Agregácia SITC podľa kapitoly " Aplikácia gravitačných modelov na agregované a dezagregovaná dáta".

pokračovanie Tab. A15

Indikátor	Φ export 2013-16* do Kanady	zvýšenie exportu do Kanady*					
		Φ Heckman	Φ PPML	Heckman		PPML	
				Min.	Max.	Min.	Max.
1	26.96	4.053	8.673	1.402	6.929	4.799	13.022
2	0.00		0.000			0.000	0.000
3	0.07	0.008	0.029	0.003	0.013	0.020	0.035
4	0.00	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
5	5.45	0.676	1.253	0.262	1.117	0.877	1.646
6	1494.46	235.144	592.461	110.590	369.132	461.788	732.285
7	563.24		43.744			-7.885	99.693
8	70.83		24.167			19.337	29.253
9	0.01	0.008	0.009	0.004	0.010	0.007	0.010

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

Pozn.: 1 - Živé zvieratá , 2 - Mäso a výrobky z neho (okrem rýb), 3 - Mlieko a mliečne výrobky, 4 - Maslo a syry, 5 - Ovocie a zelenina a výrobky z nich, 6 - Cukor, cukrovinky, káva a kakao, 7 - Nápoje, 8 - Obilniny a výrobky z nich, 9 - Olejiny a výrobky z nich.

* v tis. USD.

Kof. FTA - štatistická významnosť * p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

Tab. A16: Gravity odhad dosahu FTA na export vybraných skupín výrobkov Kanady (a aplikácia výsledkov na export Kanady do SR a EÚ)

Indikátor	Dummy: RTA/FTA		Elasticita v %		Elasticita 95 % intervalu spoľahlivosti v %			
	koef. Heckman	koef. PPML	Heckman	PPML	Heckman		PPML	
					Min.	Max.	Min.	Max.
1	0.28***	0.30***	32.9	35.4	19.7	47.4	19.6	53.2
2	0.15**	0.36***	16.0	43.3	1.7	32.3	29.5	58.6
3	0.06	0.42***		52.5			39.4	66.9
4	0.02	-0.18*		-16.5			-30.6	0.4
5	0.14**	-0.32***	14.8	-27.6	1.2	30.1	-38.8	-14.3
6	0.15***	0.29***	16.4	33.1	5.9	28.0	21.8	45.5
7	0.01	0.43***		53.4			29.8	81.3
8	0.19**	0.32***	21.4	37.7	4.0	41.8	28.4	47.7
9	0.09	-0.65***		-47.6			-52.7	-42.0

pokračovanie Tab. A16

Indikátor	Φ export 2013-16* do SR	Φ export 2013-16** do EÚ	zvýšenie exportu do SR*		zvýšenie exportu do EÚ**	
			Heckman	PPML	Heckman	PPML
2	0.000	44.86	0.000	0.000	7.19	19.43
3	0.000	2.79		0.000		1.47
4	0.000	6.62		0.000		-1.09
5	1.386	308.30	0.205	-0.382	45.48	-85.02
6	0.000	64.77	0.000	0.000	10.65	21.44
7	0.000	28.02		0.000		14.97
8	0.000	885.52	0.000	0.000	189.93	333.82
9	12.792	266.79		-6.093		-127.07

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

Pozn.: 1 - Živé zvieratá , 2 - Mäso a výrobky z neho (okrem rýb), 3 - Mlieko a mliečne výrobky, 4 - Maslo a syry, 5 - Ovocie a zelenina a výrobky z nich, 6 - Cukor, cukrovinky, káva a kakao, 7 - Nápoje, 8 - Obilniny a výrobky z nich, 9 - Olejiny a výrobky z nich.

* v tis. USD, ** v mil. USD.

Kof. FTA - štatistická významnosť * p < 0.10, ** p < 0.05, *** p < 0.01.

V porovnaní s agregátnymi tokmi výrobkov bol preukázaný pomerne veľký rozptyl citlivosti reakcie exportu výrobkov na tvorbu FTA. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že metóda PPML poskytla, na rozdiel od Heckmana všetky výsledky preukazné a aj pomerne vyrovnané, Heckman u 6-tich skupín výrobkov. Z hľadiska citlivosti reakcie slovenského exportu výrobkov na tvorbu FTA, táto je najvyššia pri olejninách a výrobkoch z nich, ďalej pri cukre a cukrovinkách a pri mlieku a mliečnych výrobkoch. Naopak, čo sa týka objemu zmeny, tento je najvyšší pri cukre a cukrovinkách, ďalej pri nápojoch a následne pri obilninách a výrobkoch z nich. Tieto zmeny sú viac očakávané, znamená to teda, že vysoký potenciál je pri ostatných výrobných skupinách (napr. syry). Pri väčšine tovarových skupín je príliš široký 95 % konfidenčný interval.

A.4.3.4. Odhad potenciálneho vplyvu CETA na zníženie nákladov obchodu (NTB)

Zoznam netarifných prekážok je veľmi rozmanitý. Môžu mať nasledovné podoby:

1. **Intervencia štátu v krajine určenia**, ktorá zvyhodňuje domácich výrobcov
 - prostredníctvom dotácií domácim výrobcom,
 - zvyhodnenia domácich subjektov pri výberových konaniach.
2. **Prekážky vyplývajúce zo štandardizácie**
 - rozdielne technické normy a štandardy,
 - ostatné predpisy technického charakteru (požiadavky na balenie, označovanie a pod.),
3. **Špecifické obchodné prekážky**
 - dovozné licencie,
 - množstevné obmedzenia dovozu,
 - trvalý alebo dočasný zákaz dovozu určitej komodity,
 - stanovenie minimálnych cien, cenových pásiem a podobne.
4. **Prekážky vyplývajúce z odlišnosti administratívnych procedúr**
 - pravidlá stanovovania colnej hodnoty komodít,
 - inšpekčné prehliadky,
 - pravidlá určovania pôvodu tovarov,
 - neodôvodnené požiadavky na predloženie zdravotných certifikátov v prípade rastlinného a živočíšneho pôvodu tovarov,
 - administratívne preťahy a pod.
5. **Rôzne poplatky za dovoz** (špeciálne poplatky, prístavné poplatky, zloženie depozitu a podobne)

Tabuľka A17 sumarizuje ad valorem ekvivalenty (AVE) netarifných obchodných nákladových faktorov. Tieto sú založené na regresných koeficientoch uvedených v tabuľkách A13-A16. Algoritmus výpočtu je definovaný v kapitole "Netarifné bariéry - kvantifikácia rozsahu redukcie nákladov obchodu CETA". Tarifné ekvivalenty pre úspory nákladov z členstva v EÚ pre Slovensko (t.j. najhlbšiu obchodnú dohodu) v prípade CETY nemá vo vzťahu Slovensko - Kanada zmysel uvádzať, pretože Kanada nie je a ani nebude členom EÚ. Preto uvádzame odvodené ekvivalenty pre odhadované zníženie nákladov po najhlbších sledovaných dohodách o voľnom obchode²⁴. Pri porovnávaní odhadov s hlbokými dohodami o voľnom obchode pozorujeme medzi Slovenskom a Kanadou nielen negatívne, ale aj pozitívne rozdiely. Percentá v stĺpci Slovenska vyjadrujú po vzniku FTA odhad úspory z odstránenia NTB pri exporte do Kanady, sú do vytvorenia FTA bariérou pri vstupe do Kanady. V stĺpci Kanady je to samozrejme naopak.

Aj výsledky tejto práce majú všeobecný charakter. **Tam, kde existujú krajiny s hlbšie založenými necolnými obchodnými prekážkami ako v prípade Slovenska (v kontexte EÚ), dôjde k väčšiemu dosahu, ak budú odstránené. Kriticky, ak nebudú v dohode o voľnom obchode odstránené bariéry, nedôjde ani k zníženiu obchodných nákladov,**

²⁴ Pre Slovensko aj Kanadu sme zvolili hodnotu "c" reprezentovanú hodnotou pre súhrnné obchodné toky na úrovni spodnej hranice indexovaných koeficientov, t.j. 3,5.

a to aj vtedy, keď existuje skutočne podstatná colná (základná) bariéra, ktorá eliminovaná bude. Pre všetky tovary Slovenska, vrátane agropotravinárskych predstavuje odhad NTB 32,4 % (Heckman), resp. 21,8 % (PPML).

V odvetví poľnohospodárstva sú netarifné obchodné bariéry na strane importérov do Kanady výrazne vyššie, ako pre export na Slovensko (a teda aj do EÚ). Výsledok odhadu pre Kanadu v prípade CETA naznačuje, že Kanada môže znížiť obchodné náklady o okolo 21 % a pre Slovensko by sa mohli znížiť výraznejšie a to o 33 %.

V potravinárskom priemysle sú pre slovenský export nižšie netarifné obchodné bariéry importérov, sú porovnateľné s NTB všetky odvetvia hospodárstva SR spolu (ktoré predstavujú 22-32 %). Tento potenciál zníženia obchodných nákladov predstavuje rozsah 12-29 %. Pre export Kanady je tento potenciál zníženia NTB výrazne vyšší a to až 62 %. V odvetví agropotravinárstva predstavuje v prípade Slovenska po vzniku FTA potenciál zníženia obchodných nákladov o 25-33 %. V prípade Kanady je opäť vyšší (46 %). Aj z hľadiska výrazne vyššieho objemu obchodovania s potravinárskymi, ako poľnohospodárskymi výrobkami je tak výhoda jednoznačne na strane Kanady.

Štatisticky významné netarifné obchodné bariéry sme v prípade Kanady vygenerovali iba pre živé zvieratá, mäso a cukor (skupiny 1, 2 a 6). Pre **živé zvieratá** majú tieto bariéry pre Slovensko nižšiu hodnotu (Kanada 80 %, SR 64 %). Aj pri tak veľkej úspore obchodných nákladov (64 %) existuje však iba hypotetický predpoklad väčšieho exportu Slovenska do Kanady. V prípade Kanady existuje výrazne vyšší potenciál živých zvierat.

Pri skupine mias existuje na strane Kanady pravdepodobnosť (aj z dôvodu jej veľmi vysokého potenciálu výroby), že využije elimináciu výrazne vyššej NTB na trhu EÚ a tým aj Slovenska (49 %). Na strane exportu do Kanady je to iba 6 %.

Netarifné obchodné bariéry exportu do Kanady pri skupine **mlieka a mliečnych výrobkov, masla a syrov a cukru a cukroviek** oscilujú okolo 20 %, t.j. okolo priemeru potravinárskeho priemyslu a ich úspora tak predstavuje okolo 1/5 obchodných nákladov (21 %, 16 %, resp. 18 %). Výsledok u skupiny výrobkov 6 (cukor a cukrovinky) je v prípade ratifikácie CETA potenciálne výrazne v prospech Kanady (50 %).

Skupiny **obilnín a olejní**n, pre absentujúce preukazné výsledky gravitačného modelu Kanady (PPML) nemôžeme odstránenie NTB porovnávať. Výsledky Heckmanovej korekcie pre Kanadu (64 %) však naznačuje jej vysoký potenciál v úspore nákladov po prieniku na európsky (a slovenský) trh obilnín a výrobkoch z nich. Na druhej strane je evidentné, že export olejní zo Slovenska, napriek potenciálne vysokej eliminácii obchodných nákladov (takmer 43 %), je pri deficite olejní na európskom trhu skôr hypotetický.

Tab. A17: Odhad redukcie obchodných nákladov Slovenska a Kanady

Krajina Indikátor	Slovensko		Kanada	
	AVE zníženie nákladov FTA v %		AVE zníženie nákladov FTA v %	
Skupina výrobkov	Heckman	PPML	Heckman	PPML
Odvetvia SR	32.4	21.8		
Poľnohospodárstvo	34.1	32.5	55.2	21.5
Potravinárstvo	28.7	20.6		62.6
Agropotravinárstvo	32.5	24.8		46.2
Živé zvieratá	10.7	64.1		80.5
Mäso a mäsové výrobky		6.2	56.0	48.6
Mlieko a mliečne výrobky	68.0	20.9		
Maslo a syry		16.1		
Zelenina, ovocie a výrobky z nich	22.2	4.9		
Cukor a cukrovinky, káva, kakao	7.8	18.4	35.9	49.6
Nealko a alkoholické nápoje	0.0	5.4		
Obilniny a výrobky z nich	0.0	16.1	64.0	
Olejniny a výrobky z nich		42.6		

Prameň: NPPC-VÚEPP Bratislava.

Pozn.: Výsledky v prázdnych bunkách neboli preukazné, alebo dosiahli hodnotu na 100 % úspory nákladov AVE.

Závery

Poľnohospodárstvo a potravinársky priemysel predstavujú kľúčovú oblasť dohody o voľnom obchode CETA, ktorá sa dotýka strategických záujmov členských krajín EÚ, a tým aj Slovenska.

V predkladanej práci sme sa zamerali na súčasnú situáciu v zahranično-obchodnej výmene agropotravinárskeho tovaru SR s Kanadou vrátane tarifných a netarifných bariér a opatrení v zahraničnom obchode, ktoré vyplývajú z dohody CETA. Z analýzy vyplýva:

- Slovenská ekonomika sa v dôsledku prílevu priamych zahraničných investícií špecializuje najmä na priemyselné sektory s proexportne orientovanou produkciou, tzn. na vývoz priemyselných výrobkov a dovoz potravín. Liberalizácia obchodu EÚ s Kanadou bude naďalej **posilňovať špecializáciu SR na priemyslové sektory**.
- Agropotravinársky zahraničný obchod SR s Kanadou dosahuje nízke objemy. Podiel Kanady na agropotravinárskom dovoze SR dosahuje **len 0,16 %** a na vývoze do Kanady **do konca len 0,06 %**.
- **Liberalizácia dovozných ciel by znamenala úsporu pre slovenských výrobcov**, hlavne pri výrobkoch orientovaných na kanadský trh, t.j. cukrovinky bez kakaa, čokoláda, výrobky z obilia.
- Výrobky dovážané z Kanady priamo na Slovensko, ako sú ostatné potravinové prípravky, suché strukoviny, výživa pre mačky a psov, kŕmne zmesi, býčie spermie, sójové bôby **ne predstavujú konkurenciu domácej produkcii** a plná liberalizácia dovozných ciel môže predstavovať prínos nielen pre slovenských poľnohospodárov a potravinársky priemysel, ale najmä pre spotrebiteľov.
- Agropotravinársky obchod EÚ s Kanadou sa koncentruje na krajiny EÚ-15. Podiel Kanady na agroexporte EÚ do tretích krajín dosahuje až 2,5 % a na agrodovoze 2,1 %. Európska únia je druhým najvýznamnejším exportérom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov do Kanady. Exportný potenciál EÚ by sa liberalizáciou obchodu s Kanadou mohol zvýšiť. Na druhej strane **vysoká dovozná závislosť Kanady od Spojených štátov amerických môže vyvolať obavy, že do uzatvorenia dohody o voľnom obchode medzi EÚ a USA môže práve Kanada predstavovať vstupnú bránu pre výrazný prienik amerických agropotravinárskych výrobkov na európsky trh. Takýmto podvodom sa zabráni dôsledným dodržiavaním pravidiel pôvodu tovaru**.
- Zvýšený vývoz agropotravinárskych komodít z EÚ do Kanady môže mať sekundárne pozitívny vplyv aj na slovenský trh. Dôvodom je skutočnosť, že na jednej strane sa tým môže uvoľniť konkurenčný tlak z ostatných európskych krajín na náš trh a na druhej strane to bude pre slovenských výrobcov príležitosť vyviezť väčšie objemy agropotravinárskych výrobkov na trh EÚ pri priaznivejšej cenovej hladine.
- Na liberalizácii obchodu s využitím už existujúcich odbytových ciest európskych producentov by mohli profitovať aj slovenskí producenti hovädzieho mäsa, obilnín, sladu, škrobov, konzervovaného mäsa, cukroviniek, čokolády, cestovín, sušienok, polievok, omáčok a potravinových prípravkov.
- Kanada si extrémne vysokým dovozným clom primárne chráni domáci mliekarenský priemysel, ako aj mäso a mäsové výrobky, čokoládu a potravinárske prípravky využívané v potravinárskom priemysle. **Liberalizácia vzájomného obchodu by mala exportérom**

priniest' najväčšie úspory práve v uvedených sektoroch a pri týchto výrobkoch je možné očakávať najvýraznejšiu akceleráciu exportu EÚ.

- Európska únia vyčlenila z bezcolného režimu živú hydinu, chladené a mrazené hovädzie mäso, bravčové mäso, hydínové mäso s výnimkou vodnej hydiny, vtáčie vajcia v škrupine aj bez nej a kukuricu cukrovú. Ide o výrobky, ktoré aj z pohľadu agropotravinárskeho zahraničného obchodu Slovenskej republiky možno označiť za **citlivé položky**. Na druhej strane medzi citlivými položkami úplne absentujú poľnohospodárske a potravinárske výrobky, pri ktorých slovenskí producenti čelia silnej konkurencii hlavne z ostatných členských štátov EÚ. Výrazné zvýšenie ich dovozu z tretích krajín, v tomto prípade z Kanady, by ešte posilnilo cenový konkurenčný tlak. Ide hlavne o mliečne výrobky (Kanada nebude v krátkodobom a strednodobom horizonte konkurencieschopná na trhu EÚ s výrobkami mliekarenského priemyslu), obilie a mlynské výrobky, ako aj ovocie a zelenina, vrátane výrobkov z nich.
- Všetky dovozy z Kanady musia spĺňať pravidlá a predpisy EÚ vrátane sanitárnych alebo fyto-sanitárnych predpisov, predpisov o bezpečnosti potravín, noriem pre bezpečnosť a ochranu zdravia, pravidiel o geneticky modifikovaných organizmoch. Kanada svojim výrobcom neukladá povinnosť ich produkty označiť v prípade použitia GMO. Európska legislatíva vyžaduje označovanie potravín, ktoré sú vyrobené, alebo obsahujú GMO a platí povinné označovanie prímеси nad 0,9 % autorizovaných GMO. Vstupom dohody CETA do platnosti sa naša legislatíva nemení.
- Pre strategické rozhodnutia slovenských exportérov je relevantná finančná náročnosť na vstup a presadenie sa v maloobchodných reťazcoch a silná domáca i zahraničná konkurencia na trhu s potravinami, keďže Kanada dováža agropotravinárske produkty z celého sveta, t.j. aj z nízko-nákladových krajín. **Zvláštne postavenie majú maloobchodné reťazce obchodujúce s alkoholickými nápojmi.**
- Napriek limitovanému výrobnému potenciálu slovenských alkoholických nápojov a zložitej a nákladnej procedúre na vstup do uvedených sietí, na kanadskom trhu zaznamenáva úspech slovenské pivo. Šancu majú aj liehovité nápoje, ich vývoz je však minimálny. Slovenské vína sa zatiaľ na kanadskom trhu presadiť nepodarilo vzhľadom na nízky objem výroby a konkurenciu tradičných vinárskych krajín EÚ. Vzhľadom na obmedzený výrobný potenciál SR pri alkoholických nápojoch a dlhodobo nízke objemy ich vývozu nie je reálne, aby sa hodnota slovenského vývozu alkoholických nápojov do Kanady v strednodobom horizonte veľmi výrazne zvýšila. **Napriek uvedeným skutočnostiam vysoká kvalita slovenských vín a alkoholických nápojov a ich priaznivé hodnotenia na svetových výstavách im otvára možnosť postupne preniknúť vo väčšej miere aj na kanadský trh s cieľovou orientáciou na krajské komunity.**
- **Zemepisné označenia** patria k dôležitým marketingovým nástrojom výrazne zvyšujúcim konkurencieschopnosť predávaných výrobkov na zahraničných trhoch. Pre agropotravinárske komodity (s vylúčením vína a liehovitých nápojov) si v rámci dohody CETA Kanada žiadne nároky na ochranu svojich agropotravinárskych výrobkov v súčasnosti neuplatňuje. EÚ si uplatňuje nárok na ochranu 171 zemepisných označení pre agropotravinárske komodity. Tieto pochádzajú zo 14 krajín EÚ. **Slovensko v uvedenom zozname nefiguruje.** Dôvodom je fakt, že EÚ si prednostne vynegociovala zemepisné označenia výrobkov citlivých na falšovanie. Zoznamy zemepisných označení, ktorými sa identifikujú výrobky EÚ na trhu

Kanady sa môžu v budúcnosti na základe bilaterálnych rokovaní postupne rozširovať a **existuje reálna možnosť do predmetného zoznamu zahrnúť aj slovenské výrobky.**

- Úspešnosť slovenských výrobkov na kanadskom trhu závisí od druhu, kvalitatívnych parametrov a atraktívnosti výrobku, optimálneho pomeru medzi cenou a kvalitou a očakávaných objemov predaja. Dôležité je nadviazanie kontaktov s kanadskými importérmi, veľkoobchodnými distribútormi alebo maloobchodnými reťazcami, investovanie do marketingového prieskumu, reklamy a pravidelné udržiavanie osobného styku s kanadským trhom (účasť na špecializovaných výstavách v jednotlivých ekonomických centrách Kanady, organizovanie propagačných a prezentačných aktivít).

Riešenie odhadu dosahov dohody CETA na slovenský agropotravinársky obchod a ich kvantifikácia sa zameriava na determinanty bilaterálnych obchodných tokov medzi Slovenskom a ostatnými krajinami v období rokov 1995 až 2015. Pomocou nich analyzujeme, do akej miery sú potenciály pre obchod medzi Slovenskom (a EÚ) a Kanadou dôležité.

Z výsledkov vyplýva, že

- **pre všetky odvetvia hospodárstva SR bol indikovaný potenciál zvýšenia exportu v rozsahu 30 % až 38 %.** Ročne to pri exporte do Kanady predstavuje zvýšenie o **68,1 - 88,1 mil. USD (57,1 – 73,9 mil. EUR)**²⁵.
- dohoda CETA by mala mať pozitívny vplyv na export poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov. Aktívne saldo EÚ s Kanadou v roku 2016 dosiahlo 714,2 mil. EUR. **Rizikom môže byť znižujúci sa domáci rozsah výroby agrosektora a rastúci import potravín.** Modelové výsledky vedú k záverom, že vytvorenie CETA môže stimulovať **rast exportu do Kanady viac v potravinárskom priemysle** ako v poľnohospodárstve a to v rozsahu 0,7 mil. USD (0,59 mil. EUR) až 1,1 mil. USD (0,92 mil. EUR).
- ani zvýšený indikovaný rast agropotravinárskeho exportu významnejšie **neovplyvní nízku úroveň obchodnej výmeny poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu Slovenska a Kanady.**
- **cieľom Kanady je zvýšiť aj agropotravinársky export na jednotný trh EÚ.** Modelované odhady naznačujú výhodnosť CETA v raste exportu. Exportný potenciál rastu je vyšší, ako bez CETA a než aký by bol medzi danými ekonomikami bez hlbšej obchodnej liberalizácie. **Z Kanady by účinkom CETA mohol na Slovensko prúdiť agropotravinársky tovar vyšší o 0,8 mil. USD (0,67 mil. EUR), ale na trh EÚ vyšší až zhruba o 1,1 mld. USD (0,92 mld. EUR) (+ 32 %).**
- vygenerovaný rozdiel v zmene vzájomného obchodu Slovenska a Kanady je zanedbateľný. Je však pravdepodobné, že bude **silne pôsobiť nepriamy efekt CETA a to export z krajín EÚ s najväčším podielom obchodu s Kanadou** (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Poľsko) **na slovenský trh.** Svedčí o tom takmer nulový, resp. nulový export viacerých dezagregovaných skupín zo Slovenska do Kanady a naopak, čo nie je platné pre vzájomný obchod Slovenska a ostatných krajín EÚ.
- **najvyššia citlivosť slovenského exportu** výrobkov na tvorbu zóny voľného obchodu (FTA), je pri olejninách a výrobkoch z nich, ďalej pri cukrovinkách a pri mlieku a mliečnych výrobkoch. Naopak, čo sa týka zmeny aktuálnych objemov obchodu, tieto by mohli najvýraznejšie rásť pri cukre a cukrovinkách, ďalej pri nápojoch a následne pri obilninách a výrobkoch z nich.

²⁵ Prepočty menovým výmenným kurzom Národnej banky Slovenska zo dňa 1. 9. 2017 – 1 EUR = 1,192 USD.

- z hľadiska **citlivosti slovenského importu** je táto najvyššia pri nápojoch, ďalej pri mlieku a mliečnych výrobkoch a pri mäse a mäsových výrobkoch.
- **priamy kanadský export do SR je tak nízky, že aj napriek novým podmienkam v dôsledku dohody CETA sa jeho zmeny blížia nule. Zmena objemu kanadského exportu do EÚ je však najvyššia pri obilninách a výrobkoch z nich, mäse a nápojoch.**

Ak by neboli v dohode o voľnom obchode odstránené bariéry, nedôjde ani k zníženiu obchodných nákladov, a to aj vtedy, keď existuje skutočne podstatná colná (základná) bariéra, ktorá eliminovaná bude. **Netarifné obchodné bariéry**

- **sú v odvetví poľnohospodárstva pri exporte do Kanady výrazne vyššie, ako pri exporte na Slovensko** (a teda aj do EÚ). Výsledok odhadu pre Kanadu naznačuje, že Kanada môže znížiť obchodné náklady o približne 21 % a pre Slovensko by sa mohli pri exporte do Kanady znížiť výraznejšie a to o 33 %;
- **sú v potravinárskom priemysle pre slovenský export nižšie** (12-29 %) a sú porovnateľné s úrovňou vygenerovanou pre všetky odvetvia hospodárstva SR (22-32 %). **Pri exporte Kanady je potenciál zníženia obchodných nákladov výrazne vyšší**, a to až 62 %. V odvetví agropotravinárstva predstavuje u Slovenska exportný potenciál zníženia nákladov o 25-33 %. U Kanady je opäť vyšší (46 %). Z hľadiska eliminácie obchodných nákladov je výhoda jednoznačne na strane Kanady;
- **sú pri exporte živých zvierat do Kanady nižšie, ako pri vývoze do EÚ, a to na úrovni 64 %**. Ich eliminácia v prospech Kanady môže dosiahnuť úroveň až 80 %. V prípade Kanady existuje aj výrazne vyšší potenciál exportu živých zvierat, ako v prípade Slovenska;
- **sú pri skupine mias vyššie pri exporte do EÚ (49 %), ako do Kanady (6 %)**. Preto existuje na strane Kanady **pravdepodobnosť** (aj z dôvodu jej veľmi vysokého potenciálu výroby), **že využije elimináciu výrazne vyššej NTB na trhu EÚ**;
- pri skupine mlieka a mliečnych výrobkov, masla a syrov a cukru a cukroviek v prípade exportu do Kanady oscilujú na úrovni okolo 20 % (t.j. okolo priemeru potravinárskeho priemyslu). Výsledok **pri skupine cukru a cukrovíniek je, že eliminácia NTB je potenciálne výrazne v prospech Kanady (50 %)**;
- skupiny obilnín a olejnín nemôžeme, pre absentujúce preukazné výsledky, porovnávať. **Export olejnín a výrobkov z nich zo Slovenska je pri deficite olejnín na európskom trhu, napriek potenciálne vysokej eliminácii obchodných nákladov (takmer 43 %), skôr hypotetický.**

Prehľad použitej literatúry

1. Alkoholilaki (Zákon o alkoholických nápojoch 1143/1994). <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A62014CC0198>.
2. ANDERSON, J. E. 1979. A Theoretical Foundation for the Gravity Equation. *American Economic Review*. 1979, Vol. 69, No. 1, pp. 106–116.
3. ANDERSON, J. E.; VAN WINCOOP, E. 2003. Gravity with Gravitas: A Solution to the Border Puzzle. *American Economic Review*. 2003, Vol. 93, No. 1, pp. 170–192. doi: 10.1257/000282803321455214.
4. BERGSTRAND, J. H. 1985. The Gravity Equation in International Trade: Some Microeconomic Foundations and Empirical Evidence. *Review of Economics and Statistics*. 1985, Vol. 67, No. 3, pp. 474–481. doi: 10.2307/1925976.
5. BIKKER, A.; DE VOS, A. 1992. An International Trade Flow Model with Zero Observations: An Extension of the Tobit Model. *Cahiers Economiques de Bruxelles*. 1992, Vol. 135, No. 1, pp. 379–404.
6. BRODA, CH., WEINSTEIN, CH. 2006. Globalization and the Gains from Variety. *Quarterly Journal of Economics*, V.121-#2, 541-85.
7. DE BENEDICTIS, LUCA AND LUCIA TAJOLI. 2011. The World Trade Network. *The World Economy*, V.34-#8, 1417-54.
8. DEARDORFF, A. 1998. Determinants of Bilateral Trade: Does Gravity Work in a Neoclassical World? In FRANKEL, J. A. (ed.). *The Regionalization of the World Economy*. Chicago: University of Chicago Press, pp. 7–32. ISBN 0-226-25995-1.
9. EGGER, P., FRANCOIS, J., MANCHIN, M., NELSON, D. 2015. Non-Tariff Barriers, Integration, and the Trans-Atlantic Economy, *Economic Policy*, volume 30, Issue 83Pp. 539 – 584.
10. GÁLIK, J.: Jatočný hovädzí dobytok a jatočné teľatá. Roč. XXIV, 1/2016: Situačná a výhľadová správa, apríl 2016. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRV SR, 2016. 24 s., 17 tab. a 32 grafov v texte, 33 tab. v prílohe. ISSN 1338-5143.
11. GÁLIK, J.: Jatočné ošípané. Roč. XXIV, 1/2016: Situačná a výhľadová správa, apríl 2016. Bratislava: NPPC-VÚEPP, MPRV SR, 2016. 24 s., 16 tab. a 28 grafov v texte, 26 tab. v prílohe. ISSN 1338-5151.
12. GRANČAY, M. 2013. Gravitačný model zahraničného obchodu Slovenskej republiky s hotovými výrobkami v roku 2011. *Almanach*. 2013, Vol. 8, No. 1, pp. 21–37.
13. GRANČAY, M., GRANČAY, N., DRUTAROVSKÁ, J., MURA, L. 2015: *Gravitačný model zahraničného obchodu českej a slovenskej republiky 1995–2012: ako sa zmenili determinanty obchodu?* DOI: <https://doi.org/10.18267/j.polek>.
14. EU - Canada Comprehensive and Economic Trade Agreement. <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/>.
15. Ekonomická informácia o teritóriu Kanada. MZVEZ SR, 2017, s. 45.
16. Heckman selection model explained. Heckman Selection Model: SW 683 <http://www.gseis.ucla.edu/courses/ed231c/notes3/selection.html>.
17. HECKMAN, J. 1979. Sample Selection Bias as a Specification Error. *Econometrica*. 1979, Vol. 47, No. 1, pp. 153–161. doi: 10.2307/1912352.
18. HELPMAN, E.; MELITZ, M.; RUBINSTEIN, Y. 2008. Estimating Trade Flows: Trading Partners and Trading Volumes. *Quarterly Journal of Economics*. 2008, Vol. 123, No. 2, pp. 441–487. doi: 10.1162/qjec.2008.123.2.441.

19. LINNEMANN, H. 1966. *An Econometric Study of International Trade Flows*. Amsterdam: North-Holland Pub., 1966.
20. MARTIN, W. J.; PHAM, C. S. 2008. Estimating the Gravity Equation When Zero Trade Flows are Frequent. [Working Paper 2008–03]. Melbourne: Deakin University, 2008. Dostupné na: https://www.deakin.edu.au/buslaw/aef/workingpapers/papers/2008_03eco.pdf.
21. MARTÍNEZ-ZARZOSO, I. 2013. The Log of Gravity Revisited. *Applied Economics*. 2013, Vol. 45 No. 3, pp. 311–327. doi: 10.1080/00036846.2011.599786.
22. MARTÍNEZ-ZARZOSO, I.; NOWAK-LEHMANN, F. 2003. Augmented Gravity Model: An Empirical Application to Mercosur-European Union Trade Flows. *Journal of Applied Economics*. 2003, Vol. 6, No. 2, pp. 291–316.
23. POYHÖNEN, P. 1963. A Tentative Model for the Volume of Trade between Countries. *Weltwirtschaftliches Archiv*. 1963, Vol. 90, No. 1, pp. 93–100.
24. REZKOVÁ, A., KRULIŠ, K., ANTAL, J. a kol. 2015. Studie dopadů uzavření Transatlantické dohody o obchodu a investicích mezi EU a USA (TTIP) na ČR a její hospodářství I, Asociace pro mezinárodní otázky, VŠE Praha, 2016, s. 328.
25. SANTOS SILVA, J.M.C., TENREYRO, S. 2010. On the Existence of the Maximum Likelihood Estimates in Poisson Regression, *Economics Letters*, 107(2), pp. 310-312.
26. SOLOAGA, I.; WINTERS, A. 2001. Regionalism in the Nineties: What Effect on Trade? *North American Journal of Economics and Finance*. 2001, Vol. 12, No. 1, pp. 1–29. doi: 10.1016/S1062-9408(01)00042-0.
27. Teorell, Jan; Carl Dahlström and Stefan Dahlberg (2011). "The QoG Expert Survey Dataset," University of Gothenburg: The Quality of Government Institute.
28. The Alcohol Act (2010:1622) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/alkohollag-20101622_sfs-2010-1622
29. The Food and Beverage Market Entry Handbook: Canada. A Practical Guide to the Market in Canada for European Agri-food Products and Products with Geographical Indications. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017, s. 372 ISBN 978-92-9200-758-4.
30. TINBERGEN, J. 1962. *Shaping the World Economy: Suggestions for an International Economic Policy*. New York: The Twentieth Century Fund, 1962.
31. UNCTAD. 2012. *A Practical Guide to Trade Policy Analysis*. New York: United Nations Publications, 2012. ISBN 978-92-1-112855-0.
32. UNCTAD. 2017. *UNCTADSTAT*. Ženeva: UNCTAD, 2015. Dostupné na: [http:// unctadstat.unctad.org/](http://unctadstat.unctad.org/).
33. <http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus /index.cfm?event=results PThirdgis &language=SK>.
34. <http://ec.europa.eu/eurostat>.
35. <http://www.intracen.org>.
36. <https://www.indprop.gov.sk/?databazy>.
37. <http://www.agr.gc.ca/eng/industry-markets-and-trade/statistics-and-market-information/by-product-sector/processed-food-and-beverages-sector/spirit-drinks-trade-act-questions-and-answers/?id=1275417614751>.
38. <https://slovak.statistics.sk>.
39. <http://www.statcan.gc.ca>.

EKONOMICKÝ ÚSTAV SAV

**SEKTOROVÁ ANALÝZA DOPADOV CETA
NA AUTOMOBILOVÝ, STROJÁRSKY
A ELEKTROTECHNICKÝ PRIEMYSEL**

Nehmotný realizačný výstup

September 2017

Zoznam skratiek

CUSFTA	Dohoda o voľnom obchode medzi USA a Kanadou
GATT	Všeobecná dohoda o clách a obchode
GATS	Všeobecná dohoda o obchode so službami
HS	Harmonizovaný systém
ICS	Systém investičných súdov
ILO	Medzinárodná organizácie práce
ITC	Medzinárodné obchodné centrum
SBA	Slovak Business Agency
WIOT	World Input-Output Tables (Svetové input-output tabuľky)

Obsah

- B. Automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel
 - B.1. Analýza obchodných tokov
 - B.1.1. Význam Kanady ako obchodného partnera
 - B.1.2. Význam automobilového, strojárkeho a elektrotechnického priemyslu v štruktúre zahraničného obchodu SR s Kanadou
 - B.1.3. Zahraničný obchod s Kanadou v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle podľa veľkostnej štruktúry podnikov
 - B.2. Tarifné opatrenia
 - B.3. Netarifné opatrenia
 - B.4. Aplikácia multiregionálneho input-output modelu pre analýzu dopadov CETA
 - B.4.1. Použité údaje a štruktúra obchodných vzťahov
 - B.4.2. Výsledky aplikácie multiregionálneho input-output modelu
 - B.4.2.1. Efekty generované exportom do Kanady pred prijatím CETA
 - B.4.2.2. Opis scenárov využitých pri modelovaní dopadov CETA
 - B.4.2.3. Nepriame efekty CETA na ekonomiku SR a skúmané odvetvia
 - B.4.2.2. Celkové efekty CETA na ekonomiku SR a skúmané odvetvia
 - B.4.3. Zhrnutie
- Závery
- Prehľad použitej literatúry
- Prílohy

B. Automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

Cieľom dohody CETA je podpora hospodárskeho rastu a zvýšenie vzájomnej obchodnej výmeny a investičných tokov medzi Kanadou a EÚ, čo je v súlade s prijatou stratégiou Európa 2020 a posilnením zahraničnej konkurencieschopnosti EÚ. Medzi najdôležitejšie body dohody patrí eliminácia tarifných a netarifných bariér obchodu, spolupráca v oblasti regulácie, verejné obstarávanie, ako aj nová forma ochrany investícií (ICS – Investment Court System). Zvláštna pozornosť sa venuje problematike obchodu a udržateľného rozvoja (kapitola 22), pričom obidve zmluvné strany uznávajú, že hospodársky rast, sociálny rozvoj a ochrana životného prostredia sú navzájom previazané a že hospodársky rast by mal podporovať environmentálne a sociálne ciele. S tým súvisí aj problematika vzťahu medzi obchodom a pracovnou silou, čomu sa konkrétne venuje kapitola 23. V nej sa EÚ aj Kanada zaväzujú ratifikovať všetky dôležité konvencie a dodržiavať štandardy podľa Medzinárodnej organizácie práce (ILO). Zúčastnené strany si ponechávajú právo na reguláciu domácich trhov práce, pričom sa zaviazali, že nebudú podporovať obchod na úkor ignorovania, alebo znižovania platných pracovných štandardov. Zúčastnené strany potvrdili ochotu väčšej súdržnosti politík pri podpore a presadzovaní dôstojných pracovných podmienok, popri vysokej úrovni ochrany pracovnej sily a základných pracovných štandardov. V tejto súvislosti uznávajú význam sociálneho dialógu o pracovných otázkach medzi zamestnancami a zamestnávateľmi, ich príslušnými organizáciami a vládami, pričom sa zaväzujú k podpore takéhoto dialógu. Každá zo strán má právo na určenie svojich vlastných priorít na trhu práce, na určenie vlastnej úrovne ochrany pracovnej sily a tiež právo prijímať a modifikovať vlastné zákony v súlade s jej medzinárodnými záväzkami. Tieto záväzky vychádzajú z princípov ILO a sú vymedzené v článku 23.3. dohody CETA.

B.1. Analýza obchodných tokov

Pri analýze obchodných tokov ako aj tarifných a netarifných opatrení dohody CETA v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle sme vychádzali z údajov zorađených podľa tried harmonizovaného systému (angl. Harmonized system, skratka HS), ktorý sa používa na popis a číselné označenie tovaru vo viac ako 177 krajinách sveta. Podľa tejto medzinárodnej klasifikácie je tovar rozdelený do 21 tried a do 99 kapitol. Kým nebol prijatý harmonizovaný systém, jedinou obchodnou klasifikáciou na medzinárodnej úrovni bol SITC (angl. Standard International Trade Classification). V súčasnosti je však HS viac preferovaný. Jednoznačné roztriedenie všetkých položiek a podpoložiek podľa priemyselných odvetví nie je možné. Pre účely výskumu boli však jednotlivé kapitoly roztriedené podľa automobilového, elektrotechnického a strojárkeho priemyslu nasledovne:

- automobilový priemysel – kapitola 87;
- elektrotechnický priemysel – kapitoly 85 a 90;
- strojársky priemysel – kapitoly 84, 86, 88, 89, 91 a 92.

Pri spracovaní tejto časti boli využívané najmä údaje poskytnuté Štatistickým úradom SR, Finančnou správou SR, pričom boli doplnené o údaje voľne dostupné z databáz Eurostatu, Svetovej banky, Konfederácie Spojených národov pre obchod a rozvoj (UNCTAD) a Medzinárodným obchodným centrom (ITC).

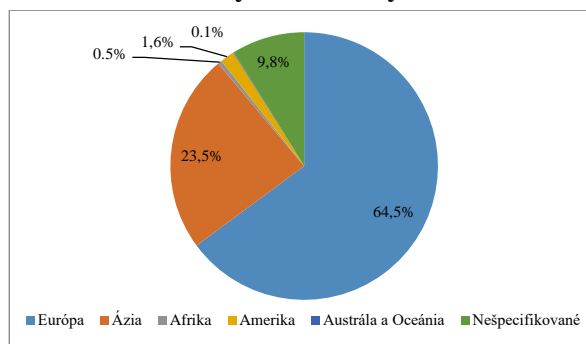
B.1.1. Význam Kanady ako obchodného partnera

Slovensko patrí dlhodobo medzi najotvorenejšie ekonomiky Európskej únie. To, že Slovensko je aj relatívne vysoko industrializovaná krajina, potvrdzuje skutočnosť, že podiel

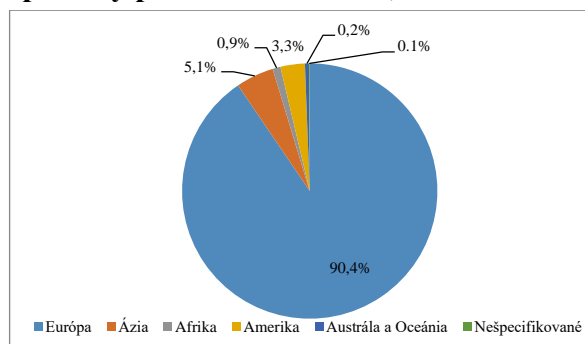
priemyselnej výroby na tvorbe hrubej pridanej hodnoty v hospodárstve prekračuje jednu pätinu (Luptáček a kol., 2016). Priemyselná výroba zohráva pri exporte Slovenska s podielom 96 % významnú úlohu. Z pohľadu tvorby pridanej hodnoty aj z hľadiska tvorby pracovných miest priemyselnej výroby dominuje najmä automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel.

Hlavnými obchodnými partnermi Slovenska sú dlhodobo európske krajiny. V roku 2016 do Európy smerovalo až 90,4 % celkového vývozu Slovenska, pričom import z Európy bol na úrovni 64,5 %. Na americkom kontinente je pre Slovensko, ale aj EÚ28, najdôležitejším obchodným partnerom USA.

Graf B1: Celkový dovoz a vývoz Slovenskej republiky podľa kontinentov, r. 2016

Graf B1a Celkový dovoz

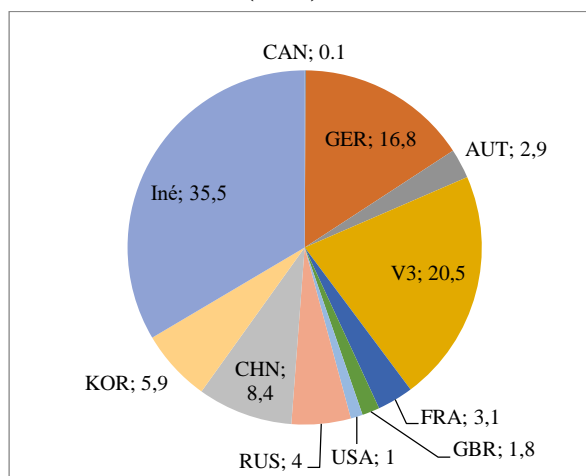

Graf B1b Celkový vývoz

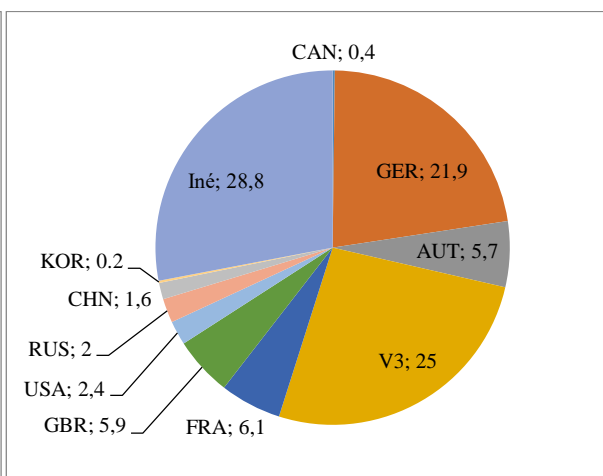
Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Exportné aktivity Slovenska sú len vo veľmi malej miere orientované na tzv. tretie trhy. Dominantným exportným teritóriom Slovenska je EÚ28. Spomedzi krajín EÚ28 sú v oblasti exportu našimi najvýznamnejšími partnermi Nemecko, krajiny V3 a Francúzsko, ktorých podiel na celkovom exporte bol v roku 2016 na úrovni 21,9 %, 25 % a 6,1 %. Do Kanady dlhodobo smeruje len relatívne veľmi nízke percento celkového exportu Slovenska a v roku 2016 to predstavovalo len 0,4 % (graf B2). Kanada nepredstavuje pre Slovensko ani významného importného partnera, pretože v roku 2016 bol podiel importu Slovenska z Kanady len na úrovni 0,1 %.

Graf B2: Celkový dovoz a vývoz Slovenskej republiky z pohľadu vybraných krajín, r. 2016 (v %)

Graf B2a Celkový dovoz

Graf B2b Celkový vývoz

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Celkový export automobilového, elektrotechnického a strojárského priemyslu Slovenska (definovaného podľa HS) bol v roku 2016 na úrovni približne 44 mld. Eur, teda tvoril viac ako polovicu z celkového exportu slovenskej ekonomiky do sveta. Pre Slovensko je v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle dôležitý najmä tzv. „vnútroú-nijný“ zahraničný obchod, teda obchod medzi členskými krajinami EÚ. V automobilovom priemysle sú podľa Kendera (2016) z hľadiska získavania nových trhových podielov dôležité nielen krajiny EÚ, kde je Slovensko schopné získavať nových zákazníkov na úkor konkuren-cie, ale ako významné sa javí aj teritórium Severnej Afriky (najmä Alžírsko, Egypt). Výz-namný rast trhových podielov zaznamenalo Slovensko aj v Číne, ktorá je v súčasnosti najväč-ším automobilovým trhom ale aj výrobcom na svete, kde v roku 2014 celková výroba, ale aj predaj vozidiel prevýšil 20 miliónov kusov. Čína je v tomto priemyselnom odvetví dôležitým vývozným teritóriom aj pre EÚ, keďže EÚ má až 45 % podiel na celkovom automobilovom dovoze Číny (EU SME Centre, 2015). Dôležité trhové podiely ďalej získalo Slovensko v USA, ktoré je z pohľadu automobilového exportu Slovenska do tretích krajín našim najvý-znamnejším obchodným partnerom, ale napríklad aj v Mexiku. Z pohľadu nami sledovaných troch priemyselných odvetví je Kanada s jej relatívne veľmi nízkym 0,6 %-ným podielom až v poradí 21. exportný partner Slovenska.

V tabuľke B1 uvádzame najdôležitejších exportných partnerov Slovenska z pohľadu automobilového, elektrotechnického a strojárského priemyslu.

Tab. B1: Najvýznamnejší exportní partneri SR z pohľadu automobilového, elektrotech-nického a strojárského priemyslu, r. 2016

Poradie	Krajina	mil. EUR	Podiel na celkovom automobilovom vývoze SR
Automobilový priemysel			
1.	Nemecko	4 904,2	24,7 %
2.	Francúzsko	2 112,0	10,6 %
3.	Spojené kráľovstvo	1 947,4	9,8 %
18.	Kanada	206,3	1,0 %
Elektrotechnický priemysel			
1.	Nemecko	3 189,5	21,2 %
2.	Poľsko	1 483,4	9,9 %
3.	Česká republika	1 320,7	8,8 %
46.	Kanada	12,3	0,08 %
Strojársky priemysel			
1.	Nemecko	2 653,3	29,0 %
2.	Česká republika	1 390,2	15,2 %
3.	Taliansko	567,3	6,2 %
23.	Kanada	38,7	0,4 %

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Rovnako ako pri exporte, tak aj pri importe v automobilovom a strojárskom priemysle je našim hlavným obchodným partnerom Nemecko. Pri importe Slovenska v elektrotechnic-kom priemysle dominuje najmä Čína a Vietnam. Podiel Kanady na celkovom importe Slo-venska v týchto troch priemyselných odvetviach bol opäť na relatívne nízkej úrovni, keďže pri automobilovom a elektrotechnickom priemysle predstavoval len 0,03 % a niečo vyššie hodnoty dosahoval import Slovenska z Kanady v elektrotechnickom priemysle (0,3 %). S relatívne nízkymi podielmi na celkovom dovoze v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle (spolu) sa tak Kanada stala v danom roku až 37. dovozným partne-rom Slovenska.

Tab. B2: Najvýznamnejší obchodní partneri SR z pohľadu celkového dovozu v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle, r. 2016

Poradie	Krajina	mil. EUR	Podiel na celkovom automobilovom dovoze SR
Dovoz - automobilový priemysel			
1.	Nemecko	2 776,0	27,8 %
2.	Česká republika	1 622,5	16,2 %
3.	Kórejská republika	795,7	8,0 %
37.	Kanada	2,9	0,03 %
Dovoz - elektrotechnický priemysel			
1.	Čína	3 176,7	19,9 %
2.	Vietnam	2 308,9	14,5 %
3.	Nemecko	1 906,7	11,9 %
50.	Kanada	4,9	0,03 %
Dovoz - strojársky priemysel			
1.	Nemecko	1 751,5	20 %
2.	Kórejská republika	958,9	11 %
3.	Čína	882,4	10,1 %
27.	Kanada	28,5	0,33 %

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Vzhľadom na relatívne nízke podiely bilaterálneho obchodu Slovenska s Kanadou, je možné predpokladať, že z uzatvorenia Komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody (CETA) budú slovenské firmy pôsobiace v nami skúmaných troch priemyselných odvetviach profitovať nielen priamo, ale aj nepriamo, a to prostredníctvom zvýšenia dopytu v krajinách EÚ. V roku 2015 dosahovala EÚ28 s Kanadou v týchto troch priemyselných odvetviach (spolu) obchodný prebytok na úrovni približne 9 mld. Eur (príloha P3B16).²⁶

V automobilovom priemysle patrili v roku 2015 medzi najdôležitejších exportných partnerov EÚ najmä USA (26 % z celkového automobilového vývozu do tretích krajín), Čína (14 %), Turecko (7 %) a Švajčiarsko (5 %), ktoré sa na celkovom automobilovom exporte EÚ do tretích krajín podieľali až 52 %. Kanada (2,3 %) sa umiestnila z pohľadu automobilového exportu EÚ do tretích krajín až na 11. mieste. V elektrotechnickom priemysle z tretích krajín dominovali pri jej exporte krajiny ako USA (21 % z celkového elektrotechnického vývozu EÚ do tretích krajín), Čína (12%), Švajčiarsko (6 %) a Rusko (4 %), ktoré tvorili 43 % z celkového elektrotechnického exportu EÚ do tretích krajín. V strojárskom priemysle sú významnými vývoznými partnermi EÚ do tretích krajín: USA (21 % u celkového strojárkeho vývozu EÚ do tretích krajín), Čína (11%), Rusko (5%) a Turecko (4%). Kanada sa podieľala na celkovom elektrotechnickom a strojárskom vývoze EÚ do tretích krajín len 1,5 %, resp. 2 %, pričom sa umiestnila až na 19. mieste, resp. 15. mieste v rebríčku jej najvýznamnejších exportných partnerov v týchto dvoch priemyselných odvetviach.

Z krajín Európskej únie boli najväčšími exportérmi v automobilovom a strojárskom priemysle: Nemecko, Veľká Británia a Taliansko, ktoré tvorili až 86 % a 63 % z celkového automobilového a strojárkeho exportu EÚ smerujúceho do Kanady. V elektrotechnickom priemysle dominovalo opäť Nemecko a Veľká Británia, ktoré sa spolu s Francúzskom podieľali až 60 % na celkovom exporte EÚ do Kanady.

EÚ najviac importovala v automobilovom priemysle z pohľadu tretích krajín z Turecka (19 % z celkového automobilového importu EÚ z tretích krajín), Japonska (18 %) a USA (16 %). V elektrotechnickom priemysle dominovala Čína (40 % z celkového elektrotechnického importu EÚ z tretích krajín), USA (15%) a Japonsko (6 %). V strojárskom priemysle

²⁶ V nasledujúcej časti týkajúcej sa EÚ sú využívané dáta za rok 2015 a to z dôvodu potreby úplnosti dát za jednotlivé krajiny.

mali v sledovanom období opäť dominantné postavenie USA a Čína, ktoré sa spolu so Švajčiarskom podieľali na celkovom importe EÚ z tretích krajín až 63 %. Kanada bola pre EÚ z pohľadu importu tretích krajín v automobilovom a elektrotechnickom priemysle až 15., resp. 18. najdôležitejší obchodný partner, pričom najlepšie postavenie dosiahla Kanada v strojárskom priemysle, v ktorom sa umiestnila na 8. mieste.

V roku 2015 z pohľadu importu EÚ z Kanady v elektrotechnickom a strojárskom priemysle dominovala Veľká Británia, Nemecko a Francúzsko, ktoré tvorili až 61 % a 59 % z celového importu EÚ z Kanady v týchto dvoch priemyselných odvetviach. V automobilovom priemysle dominovalo opäť Nemecko a Veľká Británia, ktoré sa spolu s Belgickom podieľali až 48 % na celkovom EÚ dovoze z Kanady.

Najväčší podiel kanadského exportu do EÚ smeruje do Veľkej Británie, pričom vývoz do Nemecka je v týchto troch priemyselných odvetviach len približne na dvojtretinovej úrovni vývozu do Veľkej Británie. Táto skutočnosť bude predstavovať pre Kanadu výzvu, pretože po vystúpení Veľkej Británie z EÚ si bude musieť vynegociovať s touto krajinou nové podmienky týkajúce sa ich vzájomného obchodu.

Vo všeobecnosti možno povedať, že zatiaľ čo kanadský export do EÚ v poslednej dekáde stagnuje, import z EÚ mierne rastie, čo bolo spôsobené rastúcim domácim dopytom v Kanade, ako aj výmenným kurzom euro/kanadský dolár. Z pohľadu kanadského dovozu rastie význam najmä ázijských krajín, najviac Číny, Japonska a Južnej Kórey.

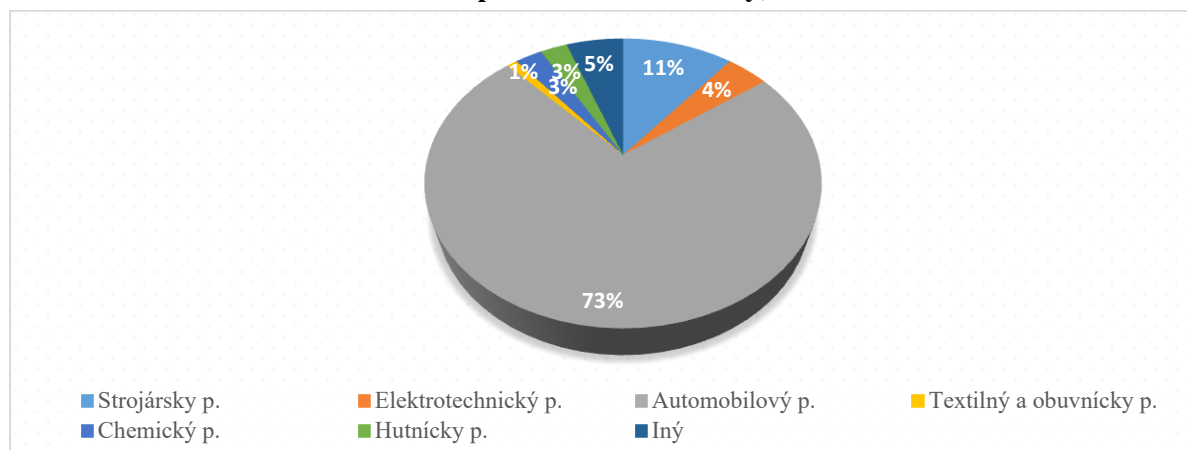
B.1.2. Význam automobilového, strojárského a elektrotechnického priemyslu v štruktúre zahraničného obchodu SR s Kanadou

V roku 2016 sa celosvetovo vyrobilo 94,9 mil. motorových vozidiel, z toho 18,8 mil. v EÚ²⁷, 2,3 mil. v Kanade a 1,04 mil. na Slovensku (OICA, 2017). Slovensko patrí k popredným výrobcam automobilov v strednej Európe, pričom význam tohto priemyselného odvetvia pre slovenskú ekonomiku ešte vzrastie po tom, ako k trojici už etablovaných svetových automobiliek Volkswagen (Bratislava), PSA Peugeot Citroen (Trnava) a Kia Motors (Žilina) pribudne nový závod britskej automobilky Jaguar Land Rover (Nitra). Príchodom novej automobilky na slovenský trh by sa mala produkcia automobilov zvýšiť ročne približne o 150 000 vozidiel. Predpokladá sa, že nárast výroby v týchto nových závodoch by mal už v budúcom roku posilniť pozíciu Slovenska ako čistého vývozcu v tomto priemyselnom odvetví (príloha P3B15). Vývoj v oblasti automobilového priemyslu na Slovensku vo veľkej miere závisí od zahraničného dopytu na trhoch našich najvýznamnejších obchodných partnerov. Z tohto pohľadu by uzavretie dohody o voľnom obchode s Kanadou mohlo byť príležitosťou pre automobilové spoločnosti pôsobiace na území SR na väčšiu diverzifikáciu vývozných trhov. Veľká časť produkcie v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle je koncentrovaná v západoslovenskom regióne, čo znamená, že prípadné benefity plynúce z uzatvorenia dohody CETA nebudú na Slovensku rovnomerne rozložené.

To, že automobilový priemysel je pre slovenskú ekonomiku kľúčovým odvetvím, sa odráža aj v zahraničnom obchode s Kanadou. Automobilový priemysel tvoril v sledovanom období až 73 % celového exportu Slovenska do tejto krajiny. Za ním nasledoval strojársky (11 %) a elektrotechnický priemysel (4 %).

²⁷ Sumárne publikovaný údaj bez zahrnutia Chorvátska.

Graf B3: Význam automobilového, strojárského a elektrotechnického priemyslu v štruktúre celkového exportu SR do Kanady, r. 2014-2016

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Kanadská automobilová produkcia je úzko prepojená na produkciu v USA²⁸, čo dokazuje aj skutočnosť, že 90 % kanadskej produkcie v automobilovom priemysle sa sústreďuje v Ontáriu, ktoré sa geograficky nachádza v blízkosti veľkých amerických výrobných automobilových centier. Do značnej miery toto prepojenie s USA súvisí s tým, že medzi týmito dvomi krajinami a Mexikom sú už odstránené tarifné a netarifné bariéry obchodu a to nielen s automobilmi, ale aj s ich komponentmi²⁹. Z vytvorenia zóny voľného obchodu medzi USA a Kanadou významne profitoval kanadský automobilový priemysel. Posledné roky sú však pre kanadský automobilový priemysel menej priaznivé. Negatívny vplyv mala najmä hospodárska a finančná kríza, ktorá so sebou priniesla bankrot dvoch veľkých výrobcov v tomto priemyselnom odvetví. Ako problematická sa javí relatívne vysoká závislosť kanadského automobilového priemyslu od zahraničného dopytu. Podiel kanadských motorových vozidiel určených na export v rozmedzí rokov 2007-2016 vzrástol zo 79,8 % na 94,1 % (Desjardins, 2017). Ďalšou problematickou oblasťou z pohľadu kanadského automobilového priemyslu je rast konkurencie zo strany Mexika, ktorému sa v posledných rokoch podarilo v dôsledku nižších nákladov pritiahnúť niekoľko nových investorov, pričom počet výrobných závodov v Kanade už niekoľko rokov stagnuje. Medzi rokmi 2000-2016 tak Mexiko zvýšilo produkciu z 1,9 mil. na 3,5 mil., čím sa mu podarilo v produkcii motorových vozidiel predstihnúť Kanadu. Za posledných desať rokov sa však postupne mierne znižuje závislosť kanadskej ekonomiky od automobilového priemyslu. Za posledných 10 rokov poklesol podiel tohto odvetvia na tvorbe HDP o 0,3 p.b. a to z 1,4 % v roku 2007 na 1,1% v roku 2017 (bez nepriamych vplyvov). Táto skutočnosť sa odzrkadľuje aj na zamestnanosti v automobilovom priemysle. Kým v roku 2001 od automobilového priemyslu priamo záviselo 175 000 pracovných miest, tak v roku 2017 sa tento počet znížil na 130 000 (Desjardins, 2017). Problémy v kanadskom automobilovom priemysle vidieť aj v tom, že Kanada dosahovala aktívne saldo zahraničného obchodu v automobilovom priemysle naposledy v roku 2006 (príloha P3B13). S EÚ má Kanada od roku 2005 pasívne saldo obchodnej bilancie v oblasti automobilového priemyslu, pričom kým v roku 2005 automobilový import Kanady z EÚ prevyšoval približne 5 násobne jej automobilový export do EÚ, tak v roku 2015 sa tento rozdiel zvýšil na viac ako desaťnásobok. CETA by mala pomôcť kanadským exportérom viac sa etablovať na európskom trhu,

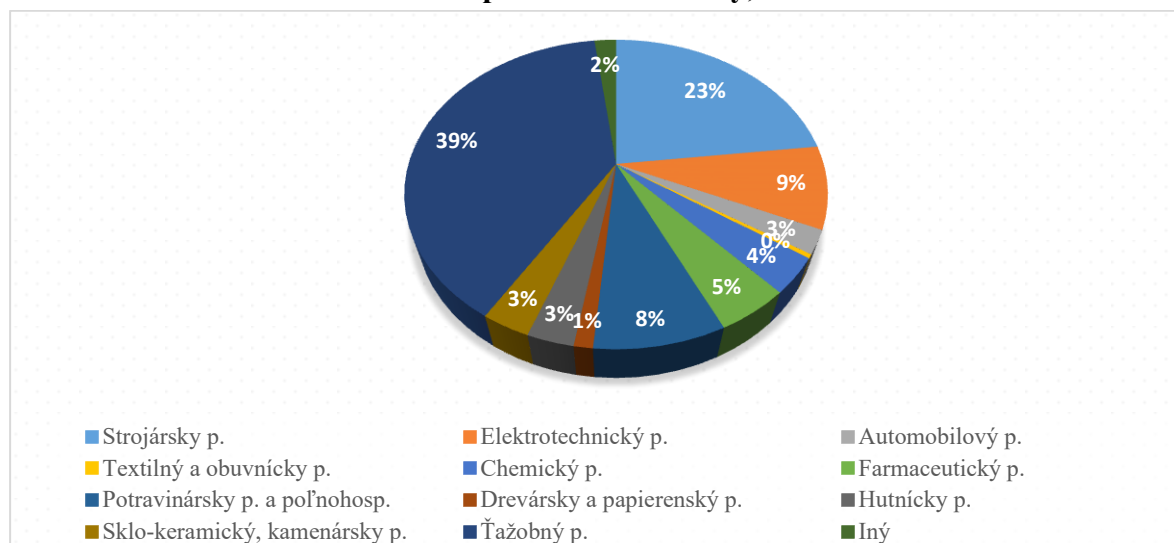
²⁸ V roku 2016 sa v USA vyprodukovalo 12,1 mil. motorových vozidiel (OICA, 2017).

²⁹ Liberalizácia obchodu v automobilovom priemysle medzi USA a Kanadou začala už pred podpísaním NAFTA (predchádzali jej dohody „Auto Pact z roku 1965“ a „CUSFTA z roku 1989“), avšak Severoamerická dohoda o voľnom obchode prehĺbila tento proces, pričom sa rozšírila zóna voľného obchodu o Mexiko.

pričom až 70 % kanadského automobilového exportu do EÚ smeruje do Belgicka, Fínska, Nemecka, Talianska a Veľkej Británie. CETA umožní kanadským spoločnostiam vyviezť do EÚ na základe preferenčného colného zaobchádzania až 100 000 automobilov, pri ktorých bol určený tzv. „prah pôvodu“ na 30 % hodnoty podľa transakčnej metódy alebo na 20 % podľa metódy čistých nákladov. Tento prah, ktorý by mal chrániť domácich výrobcov pred zahraničnými producentmi z tretích krajín, aby nevyužívali Kanadu ako teritórium pre zvýhodnené exporty do EÚ bol stanovený relatívne nízko, čo bolo podstatné z pohľadu Kanady, ktorá je do určitej miery závislá od dovozu komponentov z krajín mimo Severnej Ameriky.

Z pohľadu dovozu Slovenska z Kanady v sledovanom období dominoval ťažobný priemysel, ktorý tvoril 39 % z hodnoty celkového dovozu z Kanady. Táto skutočnosť nie je prekvapivá, vzhľadom nato, že Kanada má silne rozvinutý ťažobný priemysel vďaka obrovským domácim zásobám nerastných surovín (najmä ropa, zemný plyn, kovy, zlato a pod.). Odstránenie tarifných a netarifných bariér pre slovenských importérov z Kanady by tak mohlo pomôcť znížiť náklady podnikov na vstupy, ktoré potrebujú k výrobe konečných produktov. Podiel dovozu automobilového, elektrotechnického a strojárkeho priemyslu bol v danom období na úrovni 35 % z hodnoty dovozu z Kanady. Kanada patrí medzi tie krajiny, z ktorej Slovensko importuje len v relatívne malej miere. Podiel Kanady na celkovom dovoze SR v nami skúmaných troch priemyselných odvetviach bol v roku 2016 len na úrovni 0,03% v prípade automobilového a elektrotechnického priemyslu a na úrovni 0,33% v prípade strojárkeho priemyslu (príloha P3B1).

Graf B4: Význam automobilového, strojárkeho a elektrotechnického priemyslu v štruktúre celkového importu SR z Kanady, r. 2014-2016

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že obchod SR s Kanadou a predovšetkým export SR do Kanady je pomerne výrazne skoncentrovaný do niekoľkých produktových kategórií. Potvrdzujú to aj údaje OECD, na základe ktorých sme s využitím tzv. Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu získali poznatky o miere koncentrácie bilaterálneho exportu a importu medzi Slovenskom a členskými krajinami OECD, vrátane Kanady. Tento index je normalizovaný na získavanie hodnôt od 0 do 1 (maximálna koncentrácia), pričom vypovedá o tom, do akej miery sa obchodná výmena sústreďuje do niekoľkých kategórií, alebo je rozdelená viac homogénne medzi väčší počet výrobkov.

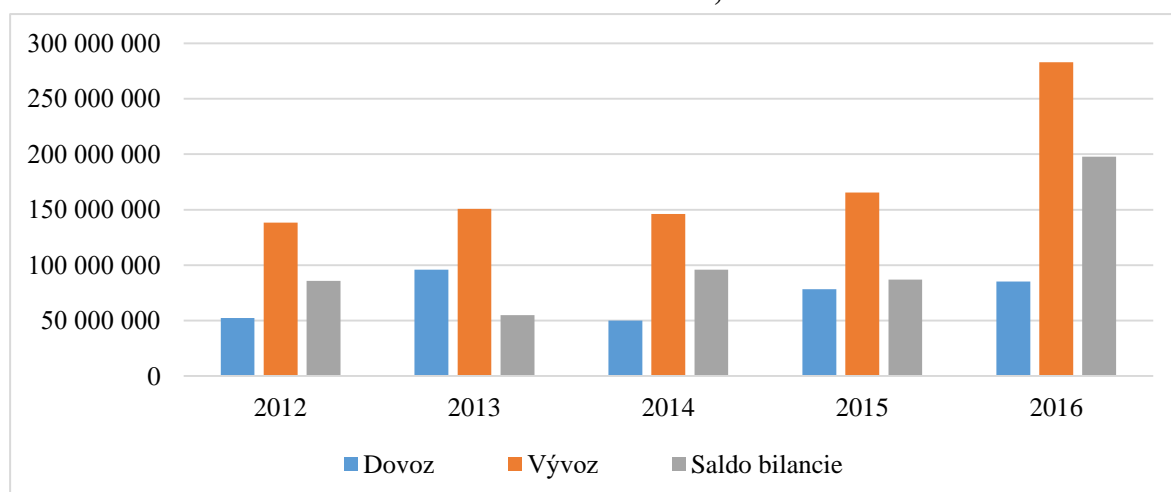
Zahraničný obchod Slovenskej republiky je jednoznačne viac koncentrovaný na strane exportu ako importu, pričom spomedzi krajín OECD sú na strane našich obchodných partnerov

v tomto smere výnimkou len Česká republika a Maďarsko, kde je mierne viac koncentrovaný náš dovoz z týchto krajín ako náš vývoz do nich. Z dostupných údajov UNCTAD (UNCTAD, 2017c) vyplýva, že export SR do Kanady sa sústreďuje do niekoľko málo výrobkov najmä automobilového priemyslu, pričom Herfindahl-Hirschman index tu oproti ostatným krajinám OECD dosahuje vysoko nadpriemerné hodnoty (graf P3B17 v prílohe). Na druhej strane je stupeň koncentrácie nášho importu z Kanady porovnateľný s inými členskými krajinami OECD a nevymyká sa priemeru tak ako náš export, čo má z hľadiska dopadov efektov dohody CETA zásadný význam.

Benefity a pozitívne impulzy v dôsledku odstránenia tarifných a netarifných bariér obchodu sa na strane Kanady dotknú viacerých kategórií výrobkov a firiem, zatiaľ čo na strane Slovenska bude mať z toho prospech len niekoľko málo exportérov. Treba však povedať, že eliminácia tarifných a netarifných prekážok vytvára priestor aj pre firmy ktoré sa zatiaľ obchodnej výmeny a investícií medzi Kanadou a Slovenskom nezúčastňovali, čo by mohlo pomôcť pri geografickej a odvetvovej diverzifikácii nášho exportu. Prospech z uzavretia dohody budú mať napokon aj európski/slovenskí importéri, malé a stredné podniky a potenciálne aj spotrebiteľia, ktorým po odstránení colných sadzieb klesnú náklady, čo ich spraví viac konkurencieschopnými, resp. viac ziskovými.

Medzinárodný obchod s tovarom medzi Slovenskou republikou a Kanadou (t.j. súčet vývoz a dovozu) bol v roku 2016 na úrovni 368 mil. EUR, pričom táto hodnota bola približne na úrovni dvojnásobku hodnoty z roku 2012. Za posledných päť rokov si Slovensko udržalo s Kanadou aktívne saldo obchodnej bilancie. Ročný prebytok obchodnej bilancie s Kanadou predstavoval v roku 2016 približne 198 mil. EUR (graf B5), pričom pod tento prebytok sa podpísala najmä vyššia dynamika rastu objemu vývozu v porovnaní s dynamikou dovozu. Kým celkový vývoz do Kanady medziročne vzrástol o 71 % (zo 165 mil. EUR v roku 2015 na 283 mil. EUR v roku 2016), tak medziročná zmena v dovoze predstavovala len 9 % (nárast zo 78 mil. EUR na 85 mil. EUR). Pre porovnanie uvádzame, že v danom roku malo Slovensko najvyššie aktívne saldo obchodnej bilancie so svojim najväčším obchodným partnerom, s Nemeckom, a to na úrovni 4,2 mld. EUR.³⁰ Nezanedbateľný význam v súvislosti s aktívnym saldom obchodnej bilancie s Kanadou má samotná produkcia v automobilovom priemysle, ako aj rozvoj podporných odvetví ale aj rôznych služieb.

Graf B5: Celková obchodná bilancia SR s Kanadou, EUR

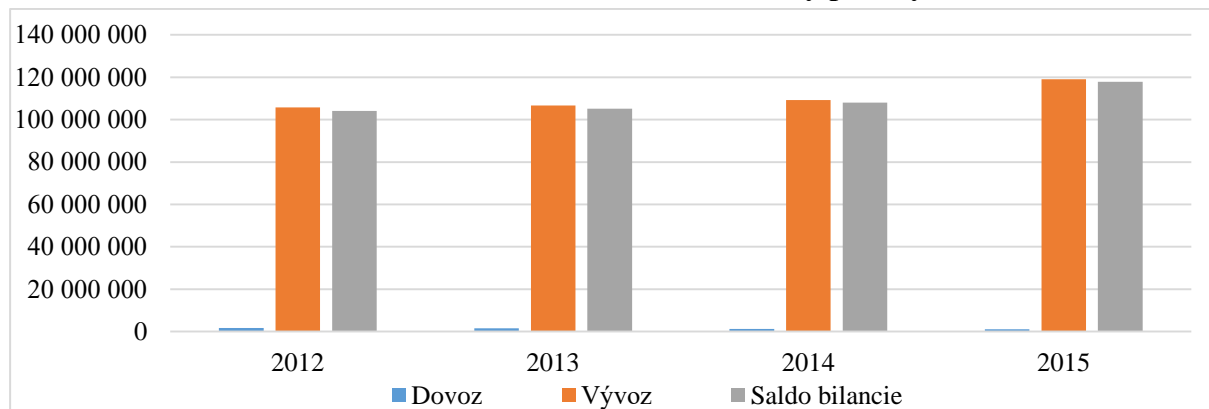

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

³⁰ V roku 2016 sa z Nemecka doviezol tovar v hodnote 11,1 mld. EUR, pričom vývoz bol na úrovni 15,3 mld. EUR.

Vývoj zahraničného obchodu v automobilovom priemysle medzi Slovenskom a Kanadou je dlhodobo charakterizovaný aktívnou obchodnou bilanciou zo strany Slovenska. Vývoj celkovej obchodnej bilancie zahraničného obchodu v automobilovom priemysle Slovenska s Kanadou je znázornený na grafe B6. Z neho vyplýva, že obchodná bilancia v automobilovom priemysle je za posledných päť rokov vysoko prebytková, pričom v roku 2016 vývoz v tomto priemyselnom odvetví prevyšoval dovoz viac ako 100 násobne. Celkovo však do Kanady smerovalo v danom roku len 1 % hodnoty celkového vývozu Slovenska v automobilovom priemysle a je tu teda priestor pre zvýšenie tohto podielu.

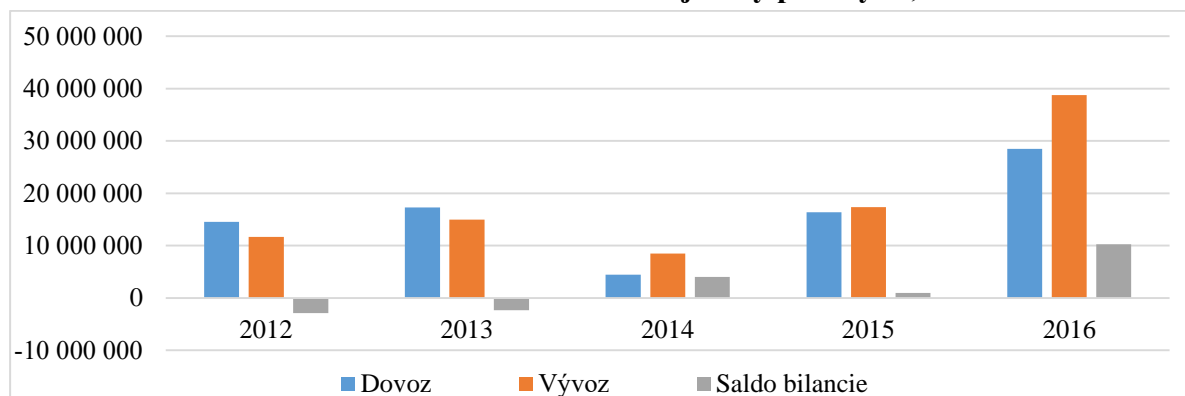
Graf B6: Obchodná bilancia SR s Kanadou – automobilový priemysel, EUR

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Zahraničný obchod s Kanadou sa v strojárskom priemysle vyvíjal za posledných päť rokov relatívne dynamicky, pričom sa hodnota vývozu Slovenska do Kanady medzi rokmi 2012 a 2016 viac ako stonásobila. V posledných troch rokoch sa bilancia obchodu s Kanadou obrátila a Slovensko realizovalo v strojárskom priemysle prebytky obchodnej bilancie. V roku 2016 bol celkový vývoz zhruba na úrovni 1,3 násobku celkového dovozu Slovenska z Kanady v tomto priemyselnom odvetví. V roku 2016 však v rámci strojárkeho priemyslu smerovalo do Kanady len 0,4 % celkového vývozu Slovenska v tomto odvetví. V rámci strojárkeho priemyslu malo Slovensko s Kanadou pasívnu obchodnú bilanciu v kategóriách HS88 – Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti a HS89 – Lode, člny a plávajúce zariadenia. Táto skutočnosť nie je prekvapivá vzhľadom na to, že Kanada je tretím najväčším výrobcom civilných lietadiel na svete, pričom až 80% jej produkcie smeruje na export. Mierne deficitnú obchodnú bilanciu v rámci strojárkeho priemyslu malo Slovensko s Kanadou aj v kategórii HS92 – Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo.

Graf B7: Obchodná bilancia SR s Kanadou – strojársky priemysel, EUR

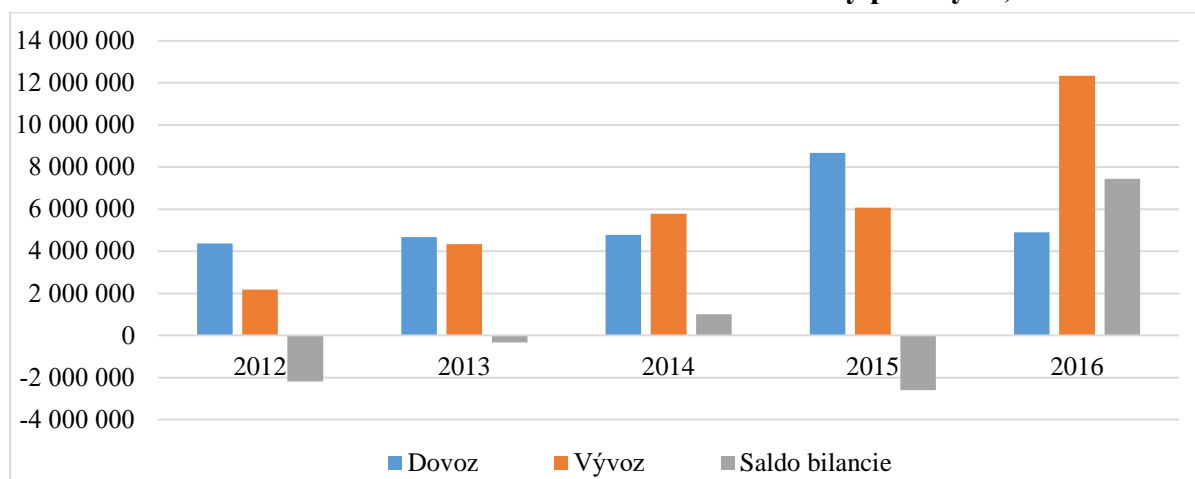

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

V elektrotechnickom priemysle zaznamenalo Slovensko za posledných päť rokov s Kanadou trikrát pasívne saldo obchodnej bilancie, a to konkrétne v rokoch 2012, 2013 a v roku 2015. K deficitu obchodnej bilancie v tomto priemyselnom odvetví prispela pasívna bilancia v rámci kategórie HS90, kde ide o nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, meracie ale aj kontrolné vrátane ich častí, súčastí a príslušenstva. Slovensko má s Kanadou v tejto kategórii deficitnú obchodnú bilanciu dlhodobo.

Vývoz do Kanady v elektrotechnickom priemysle má však za posledných päť rokov rastúci trend. V roku 2016 sa vyviezol tovar z elektrotechnického priemyslu do Kanady v takmer šesťnásobnom objeme v porovnaní s rokom 2012. Naproti tomu, dovoz z Kanady na Slovensko v elektrotechnickom priemysle (s výnimkou roka 2015) dosahoval relatívne stabilné hodnoty. Faktom však ostáva, že vývoz do Kanady v elektrotechnickom priemysle sa v poslednom roku sledovaného obdobia podieľal iba 0,08 % na celkovom vývoze Slovenska v tomto priemyselnom odvetví.

Graf B8: Obchodná bilancia SR s Kanadou – elektrotechnický priemysel, EUR

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Európska únia má s Kanadou dlhodobo vysoko prebytkovú obchodnú bilanciu. To platí aj o nami sledovaných troch priemyselných odvetviach (príloha P3B16). V roku 2016 bol prebytok v automobilovom priemysle na úrovni 4,3 mld. EUR, v elektrotechnickom priemysle na úrovni 1,6 mld. EUR a v strojárskom priemysle dosahoval výšku 2,1 mld. EUR. To neznamená, že by Kanada vykazovala pasívnu bilanciu vo všetkých produktových kategóriách. Napríklad v rámci strojárskoho priemyslu má EÚ aj Slovensko s Kanadou dlhodobo deficitnú obchodnú bilanciu v rámci kategórie HS88 - Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti. V rokoch 2012, 2013 a 2015 dosahovala EÚ a Slovensko deficitnú obchodnú bilanciu aj v kategórii HS89 – Lode, člny a plávajúce zariadenia.

B.1.3. Zahraničný obchod SR s Kanadou v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle podľa veľkostnej štruktúry podnikov

Predpokladá sa, že z odstránenia tarifných a netarifných bariér by mali profitovať najmä malé a stredné podniky, ktoré zohrávajú dôležitú rolu pri tvorbe pridanej hodnoty, ako aj zamestnanosti. Pri pohľade na ich aktivitu v oblasti vývozu musíme však konštatovať, že táto skupina podnikov nevyužíva svoj potenciál naplno. Potvrdzujú to aj údaje SBA (2015), podľa ktorých v roku 2015 tvorila hodnota vývozu malých a stredných podnikov (MSP) len 29,1 % z celkovej hodnoty vývozu (bez zahraničných osôb). Paradoxné pritom je, že táto skupina podnikov ale tvorí drvivú väčšinu exportérov, čo sa ich počtu týka – bez ohľadu na odvetvie

až 79 %. V rámci nami sledovaných odvetví v danom roku tvorili malé a stredné podniky v automobilovom priemysle 78 % zo všetkých exportérov v danom priemyselnom odvetví, pričom v strojárskom priemysle bolo v rovnakom roku až 82 % exportérov z radov malých a stredných podnikov a napokon ich podiel vo veľkostnej štruktúre exportérov v elektronickom priemysle bol na úrovni 74 %.

Veľkostnú štruktúru slovenských firiem exportujúcich do Kanady približuje nasledujúca tabuľka B3. V prípade exportu SR do Kanady v rámci strojárkeho a elektrotechnického priemyslu je veľkostná štruktúra podnikov obdobná ako na úrovni exportu SR do celého sveta. V roku 2016 tvorili malé a stredné podniky 66 % a 69 % z celkového počtu exportujúcich firiem pôsobiacich na našom území do Kanady v rámci strojárkeho a elektrotechnického priemyslu. Na našom exporte do Kanady v rámci automobilového priemyslu sa podieľal približne rovnaký počet malých a stredných podnikov ako veľkých firiem. Ako uvádzame aj inde v texte, priame benefity z uzavretia dohody CETA budú v tomto odvetví preto rozdelené medzi malý počet firiem (v roku 2016 exportovalo do Kanady v automobilovom priemysle len 11 podnikov). Treba však dodať, že ani nie jedno percento z celkového počtu exportujúcich firiem na Slovensku (bez ohľadu na priemyselné odvetvie) sa orientuje na kanadský trh (príloha P3B18).

Na celkovom počte vyvážajúcich subjektov do Kanady v nami sledovaných priemyselných odvetviach mali veľké podniky len relatívne malé zastúpenie. Prijatie komplexnej hospodárskej a obchodnej dohody CETA, v rámci ktorej sa upravujú podmienky voľného obchodu medzi EÚ a Kanadou a na základe ktorej dôjde k postupnému odstraňovaniu tarifných aj netarifných prekážok obchodu, tak môže pomôcť čiastočne zvýšiť konkurencieschopnosť slovenských malých a stredných podnikov na kanadskom trhu, ktoré sú pri existencii súčasných bariér zahraničného obchodu len ťažko schopné konkurovať etablovaným veľkým spoločnostiam, prípadne transnacionálnym korporáciám pôsobiacim na tomto trhu.

Tab. B3: Počty firiem exportujúcich do Kanady v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle podľa ich veľkostnej štruktúry (počtu zamestnancov)

Počet firiem exportujúcich do Kanady v automobilovom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	D	D	3
10-49	0	D	0
50-249	D	D	0
250+	5	7	4
Nešpecifikované	D	D	4
Spolu	10	13	11
Počet firiem exportujúcich do Kanady v strojárskom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	11	9	13
10-49	10	9	5
50-249	18	16	21
250+	12	13	13
Nešpecifikované	7	8	7
Spolu	58	55	59
Počet firiem exportujúcich do Kanady v elektrotechnickom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	17	17	16
10-49	9	14	6
50-249	19	26	24
250+	12	16	12
Nešpecifikované	7	9	9
Spolu	64	82	67

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Poznámka: D - dôverný údaj.

Uzatvorenie dohody CETA nie je dôležité len z pohľadu exportu, ale aj z pohľadu importu. To znamená z pohľadu slovenských odberateľov a spotrebiteľov, ktorí dovezené produkty z Kanady používajú vo výrobnom procese, alebo na konečnú spotrebu. Eliminácia ciel tak môže zvýšiť konkurencieschopnosť slovenských importérov, výrobcov, ako aj úžitok spotrebiteľov. V roku 2016 z celkového počtu podnikov importujúcich z Kanady tvorili malé a stredné podniky väčšinu, približne 80 % z celkového počtu importujúcich firiem z Kanady v každom zo sledovaných priemyselných odvetví.

Tab. B4: Počty firiem importujúcich z Kanady v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle podľa ich veľkostnej štruktúry (počtu zamestnancov)

Počet firiem importujúcich z Kanady v automobilovom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	19	8	14
10-49	9	13	23
50-249	8	13	4
250+	D	4	6
Nešpecifikované	D	3	4
Spolu	40	31	51
Počet firiem importujúcich z Kanady v strojárskom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	65	54	85
10-49	44	44	85
50-249	45	37	53
250+	25	29	32
Nešpecifikované	10	15	19
Spolu	189	179	274
Počet firiem importujúcich z Kanady v elektrotechnickom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	104	90	118
10-49	67	73	106
50-249	51	58	74
250+	25	32	39
Nešpecifikované	14	21	32
Spolu	261	274	369

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Podľa Európskej komisie³¹ budú malé a stredné podniky z dohody CETA profitovať najmä z nasledovných dôvodov:

- eliminácia ciel – má uľahčiť export ale aj prispieť k vytvoreniu nových exportných príležitostí (EÚ a Kanada, teda obe strany, odstránia clá u viac ako 99 % tarifných položiek, z toho 98,4 % od vstupu dohody do platnosti³²);
- zvýšenie šancí európskych firiem pri verejných obstarávaníach v Kanade - európske firmy budú môcť predkladať ponuky na poskytovanie tovarov a služieb na federálnej úrovni, ale aj na úrovni provincií a samospráv. Predpokladá sa pritom, že provinčný trh s verejným obstarávaním je v Kanade približne dvakrát tak veľký ako trh s verejným obstarávaním na federálnej úrovni (EC, 2016). V tejto súvislosti Kanada súhlasila so zvýšením transparentnosti

³¹ <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-explained/>.

³² <http://www.economy.gov.sk/uploads/files/jwxyvpzN.pdf>.

tým, že zverejní všetky svoje verejné ponuky na jednej internetovej stránke verejného obstarávania. Pre malé a stredné podniky to môže byť významný benefit, pretože pre ne je prístup k informáciám jedna z najväčších prekážok vstupu na zahraničné trhy;

- úspora nákladov potrebných na dosiahnutie súladu s technickými normami, štandardmi a potrebnými postupmi na posudzovanie zhody. Eliminácia dvojakého testovania prinesie firmám zníženie nákladov a takto dosiahnuté úspory budú predstavovať najmä pre malé a stredné podniky väčší stimul ako pre veľké firmy;
- posilnenie ochrany autorských práv a posilnenie ochrany vybraných tradičných (najmä potravinárskych) výrobkov vyrábaných v EÚ len v určitej oblasti. Výrobcovia týchto produktov sú mnohokrát práve malé a stredné podniky zo špecifických vidieckych oblastí, čo je dôležité z pohľadu rozvoja na lokálnej a regionálnej úrovni.

Môžeme doplniť, že CETA predstavuje príležitosť pre malé a stredné firmy pôsobiace v oblasti služieb. Dohoda okrem iného stanovuje, že každá zo zmluvných strán bude s poskytovateľmi služieb pochádzajúcimi z druhej strany zaobchádzať rovnako ako s vlastnými/domácimi poskytovateľmi služieb. Konkrétne je obchod so službami upravený v kapitole č. 9 dohody CETA a elektronické služby potom v kapitole č. 16.

Pre malé a stredné podniky môžu byť významné aj ďalšie opatrenia obsiahnuté v dohode CETA, ako je napríklad uznávanie odborných kvalifikácií (kapitola č. 11), alebo úprava dočasného pobytu podnikateľov a investorov z druhej strany za obchodnými účelmi (kapitola 10). Tieto opatrenia môžu podporiť mobilitu pracovných síl a budú tiež nápomocné pri stimulovaní obchodu a podnikania vôbec. CETA poskytne európskym a slovenským firmám na kanadskom trhu konkurenčnú výhodu oproti firmám, ktorých podnikanie nie je zastrešené podobnou dohodou a musia tak napríklad platiť clo. Treba si však uvedomiť, že Kanada môže do budúcnosti uzatvoriť obdobné dohody ako CETA aj s inými krajinami. Pre naše firmy je teda dôležité, aby získali svoj podiel na kanadskom trhu čo najskôr a takpovediac im neušiel vlak.

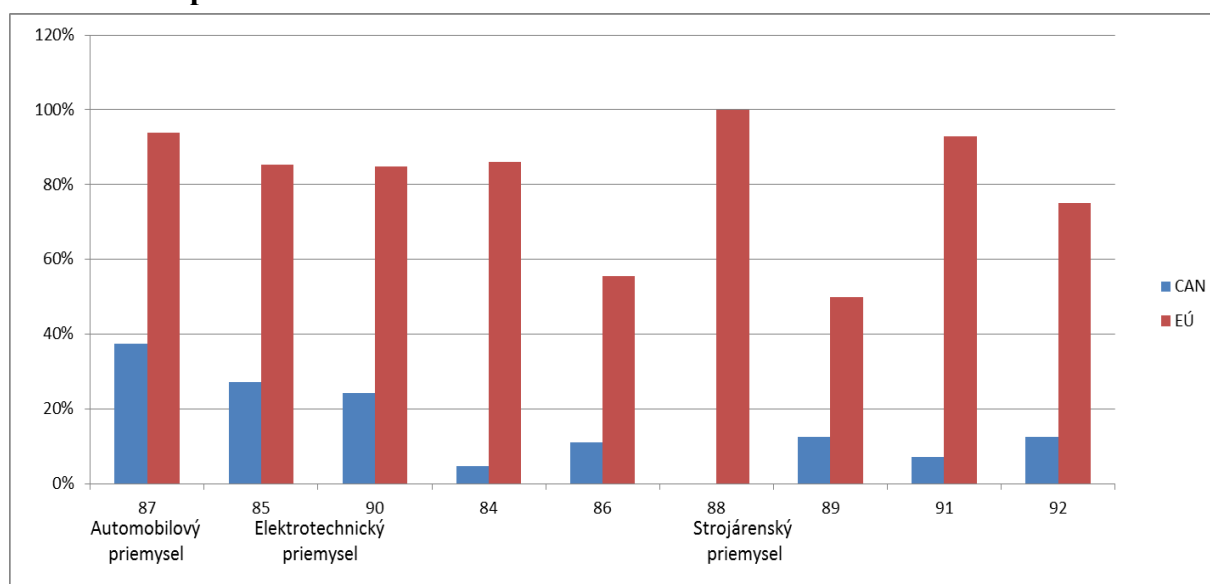
B.2. Tarifné opatrenia

Otázke prístupu na trh sa venuje druhá kapitola dohody CETA, kde je uvedený postup znižovania colných sadziieb alebo iných dovozných poplatkov uvalených na tovar obchodovaný medzi EÚ a Kanadou. Väčšina týchto obmedzení bude odstránená od dátumu uplatňovania dohody CETA ostatné budú odstránené postupne. Každá zo zúčastnených strán sa zaviazala, že nebude s tovarom dovážaným z partnerskej krajiny zaobchádzať menej priaznivo, než s tovarom vyrobeným doma.

EÚ a Kanada sa dohodli na odstránení dovozných ciel už odo dňa uplatňovania dohody CETA, alebo na ich postupnom znižovaní počas prechodného obdobia 3, 5 a 7 rokov. Dohoda o odstránení ciel je jednou z najrozsiahlejších, aké EÚ v rámci dohôd o voľnom obchode uzavrela, predovšetkým vzhľadom na vysoké percento colných sadziieb odstránených už od prvého dňa vykonávania dohody. Takto by malo byť naraz odstránených až 98,2 % ciel na kanadskej strane a 97,7 % ciel na strane EÚ (EC, 2014). Clá na priemyselný tovar budú od dátumu uplatňovania dohody odbúrané v Kanade na 99,6 % a v EÚ na 99,4 %. Ostatné clá, ktoré sa týkajú obmedzeného počtu tovarov automobilového priemyslu budú odstránené recipročne počas stanoveného prechodného obdobia (podrobnejšie v ďalšom texte).

Štruktúra a výška ciel v rámci tovarových skupín HS 84 až 92 podľa Harmonizovaného systému opisu a číselného označovania tovaru (HD) sa medzi Kanadou a Slovenskou republikou pomerne výrazne líši, z čoho je zrejmé, že ich odstránením dôjde na oboch stranách Atlantiku k rôzne veľkým efektom, ktoré nebudú závisieť len od objemu obchodu, ale aj od odstránenia administratívnej a tarifnej záťaže. Tá je podstatne väčšia na strane EÚ a vo vzťahu ku kanadským firmám. Napríklad, zatiaľ čo na strane Kanady boli podľa databázy TRANS v tovarovej skupine 87 (vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a súčasti a príslušenstvo) colné sadzby uvalené na celkovo 38 % percent všetkých tovarov, tak na strane EÚ bolo clami zaťažených až 94 % všetkých tovarov z tejto tovarovej skupiny. Podobne je to aj v iných nami sledovaných tovarových skupinách. Nasledujúci graf B9 znázorňuje percentuálny podiel tovarov, na ktoré bolo uvalené clo podľa jednotlivých tovarových skupín Harmonizovaného systému opisu a číselného označovania tovaru (HS).

Graf B9: Podiel tovarov na ktoré bolo uvalené clo podľa vybraných tovarových skupín HS2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa World Bank, 2017.

Poznámka: Jednotlivé tovary na ktoré bolo uvalené clo boli vyjadrené podľa HS4.

Ako je zrejmé, rozdiely medzi Kanadou a EÚ v počte tovarov, na ktoré je uvalené clo, sú pomerne veľké. Výhody plynúce z odstránenia ciel budú citelne na oboch stranách Atlantiku, avšak na strane EÚ dôjde k eliminácii colných taríf u väčšieho počtu tovarov, ako je tomu v prípade Kanady, kde bolo napríklad v rámci jednotlivých častí strojárského priemyslu (skupiny 84, 86, 88, 89, 91, 92) zaťažených clami menej ako 15 % tovarov. Vo všeobecnosti treba povedať, že počet tovarov a tovarových skupín, ktoré budú oslobodené od ciel, bude vyšší na strane EÚ ako na strane Kanady, ktorá na rozdiel od EÚ nemala tarifné obmedzenia na dovoz väčšiny tovarov. V nasledujúcich tabuľkách sú uvedené vážené priemery colných sadzieb za celé tovarové skupiny HS2 a tovary v priemere s najvyššími clami HS4.

Tab. B5: Tovarové skupiny a vybrané položky s najvyššími clami Kanada, vážený priemer, 2014, v %

Kód nomenklatúry	Názov skupiny, alebo tovaru	Clo
Strojárske priemysel		
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	0,05
8418	Chladničky, mraziace boxy a ostatné chladiace a mraziace zariadenia; tepelné čerpadlá	3,90
86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá; zvrškový upevňovací materiál tratí; dopravné signalizačné zariadenia; ich časti a súčasti	0,006
8609	Kontajnery osobitne určené a vybavené na jeden alebo viac druhov dopravy	3,25
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	5,59
8903	Jachty a ostatné plavidlá na zábavu alebo šport; veslové člny a kanoe	5,59
91	Hodiny a hodinky a ich časti a súčasti	10,25
9105	Ostatné hodiny (budíky, nástenné hodiny, ostatné)	10,25
92	Hudobné nástroje; časti a súčasti a príslušenstvo týchto nástrojov	2,25
9209	Časti, súčasti a príslušenstvo hudobných nástrojov; metronómy a ladičky	2,25
Elektrotechnický priemysel		
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku, prístroje na záznam a reprodukciu televízneho obrazu a zvuku; časti a súčasti a príslušenstvo	0,29
8539	Elektrické žiarovky alebo výbojky; oblúkovky; svetelné zdroje LED	4,93
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné, lekárske alebo chirurgické; ich časti, súčasti a príslušenstvo	0,10
9017	Kresliace, označovacie alebo matematické počítacie stroje a nástroje; ručné dĺžkové meradlá	5,50
Automobilový priemysel		
87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a súčasti a príslušenstvo	5,93
8703	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (iné ako v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov	6,10

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa World Bank, 2017.

Skupina 88 (lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti) nemala v databáze TRAINS na strane Kanady uvedené žiadne clá. K výraznému zníženiu ciel dôjde na strane Kanady najmä v strojárskom (skupiny 89 a 91) a automobilovom priemysle, kde sú vážené priemery colných sadzieb najvyššie. Na strane EÚ sú colné sadzby uvalené na väčší počet tovarov a v porovnaní s Kanadou sú aj v priemere vyššie, ako je zrejme z nasledujúcej tabuľky B6.

Tab. B6: Tovarové skupiny a vybrané položky s najvyššími clami EÚ, vážený priemer, 2014, v %

Kód nomenklatúry	Názov skupiny, alebo tovaru	Clo
Strojárske priemysel		
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	1,21
8428	Ostatné zdvíhacie, manipulačné, nakladacie alebo vykladacie stroje a zariadenia (napr. výťahy, eskalátory, dopravníky, lanovky)	7,98
86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá; zvrškový upevňovací materiál traťí; dopravné signalizačné zariadenia; ich časti a súčasti	0,64
8607	Časti a súčasti železničných alebo električkových lokomotív alebo koľajových vozidiel	2,55
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	1,32
8907	Ostatné plávajúce konštrukcie (napríklad plte, nádrže, kesóny, prístavné mostíky, bóje a výstražné svetelné plaváky)	2,7
88	Lietadlá, kozmické lode a ich časti a súčasti	1,62
8804	Padáky a rotujúce padáky; ich časti, súčasti a príslušenstvo	2,7
91	Hodiny a hodinky a ich časti a súčasti	3,63
9108	Hodinkové strojčeky, úplné a zmontované	6,99
92	Hudobné nástroje; časti a súčasti a príslušenstvo týchto nástrojov	3,1
9201	Klavíry a pianína vrátane automatických; čembalá a ostatné strunové nástroje s klaviatúrou	4,0
Elektrotechnický priemysel		
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku, prístroje na záznam a reprodukciu televízneho obrazu a zvuku; časti a súčasti a príslušenstvo	1,97
8521	Videofonické prístroje na záznam alebo reprodukciu, tiež so zabudovaným videotunerom	13,81
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, meracie, kontrolné, presné, lekárske alebo chirurgické; ich časti, súčasti a príslušenstvo	1,28
9002	Šošovky, hranoly, zrkadlá a ostatné optické články	5,82
Automobilový priemysel		
87	Vozidlá, iné ako železničné alebo električkové koľajové vozidlá, a ich časti a súčasti a príslušenstvo	5,7
8703	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov	9,42

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa World Bank, 2017.

Export automobilového priemyslu zo Slovenska do Kanady je koncentrovaný do úzkej skupiny tovarov, a to neporovnateľne viac ako export z Kanady na Slovensko. Takmer 98 % exportu SR v tomto sektore tvoria len tri kategórie osobných automobilov a ostatných motorových vozidiel (870324, 870333, 870323), pričom osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov presahujúcim 3000 cm³ (870324) tvorili až 47,8 % nášho exportu do Kanady³³. Celkový export slovenského automobilového priemyslu do Kanady v roku 2015 tvoril takmer 120 mil. EUR. V nasledujúcich tabuľkách uvádzame prehľad desiatich najviac obchodovaných kategórií výrobkov podľa HS6 aj s hodnotami ciel podľa aktuálnych colných sadzobníkov.

³³ V čase spracovania štúdie nemali autori za rok 2016 dostupné údaje o exporte a importe SR na úrovni HS6, z tohto dôvodu sú v nasledujúcej časti uvádzané údaje za rok 2015.

Tab. B7: Top 10 vývozov SR do Kanady v automobilovom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
870324	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov presahujúcim 3 000 cm ³	56 833 220	47,7%	6,1%
870333	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov presahujúcim 2 500 cm ³	39 966 795	33,6%	6,1%
870323	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov presahujúcim 1 500 cm ³ , ale nepresahujúcim 3000 cm ³	19 841 902	16,7%	6,1%
870880	Závesné systémy a ich časti a súčasti (vrátane tlmičov perovania)	1 505 125	1,3%	6%
870891	Chladiče a ich časti a súčasti	761 436	0,6%	6%
870899	Ostatné časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel	114 766	0,096%	6%
870850	Hnacie nápravy s diferenciálom, tiež vybavené ostatnými prevodovými mechanizmami	2 488	0,002%	6%
870190	Traktory a ťahače	2 003	0,002%	0%
871200	Cestné bicykle a ostatné bicykle (vrátane dodávkových trojkoliek)	2 000	0,002%	13%
870829	Ostatné časti, súčasti a príslušenstvo karosérií	1 095	0,001%	6%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Z odstránenia tarifných prekážok budú mať prospech zahraničné automobilky pôsobiace na Slovensku a z nich najmä bratislavský Volkswagen. Nášmu exportu do Kanady dominujú veľké osobné automobily s objemom valcov presahujúcim 3000 cm³, ktorých ceny sa pohybujú v desiatkach tisíc kanadských dolárov, a tak môžeme predpokladať, že odstránenie aj relatívne nízkeho cla môže vytvoriť zaujímavý priestor na úpravu ceny a zvýšenie predaja. Otvárajú sa tiež možnosti pre subdodávateľské firmy, prípadne slovenské malé a stredné podniky schopné inovácií, ktoré by sa mohli presadiť na kanadskom trhu, a to aj v tých kategóriách výrobkov automobilového priemyslu, ktoré do Kanady zatiaľ nevyvážame. Relatívne vysoké clá, a teda priestor na získanie konkurenčnej výhody po ich odstránení, sa okrem kategórie cestné bicykle a ostatné bicykle ukazuje byť napríklad v oblasti výroby krytov sedadiel, alebo rohoží z plastov; v oblasti výroby detských kočíkov, či cisternových prívosov a návesov. Tieto priemyselné produkty sa však zatiaľ zo Slovenska do Kanady nevyvážajú.

Na druhej strane je export Kanady na Slovensko v oblasti automobilového priemyslu oveľa viac diferencovaný a rozptýlený do viacerých kategórií výrobkov, čo je zrejmé aj z nasledujúcej tabuľky B8. Na rozdiel od Slovenska je 97 % exportu Kanady v automobilovom priemysle rozptýlených do desiatich, nie troch kategórií výrobkov, ako je to v prípade SR.

Tab. B8: Top 10 vývozov Kanady na Slovensko v automobilovom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
870190	Poľnohospodárske kolesové traktory a ťahače (okrem traktorov riadených chodcom) a lesné kolesové traktory a ťahače; ostatné	274 611	23,6%	7%
870322	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov presahujúcim 1000 cm ³ , ale nepresahujúcim 1500 cm ³	194 176	16,7%	10%
870321	Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá s objemom valcov nepresahujúcim 1000 cm ³	188 313	16,2%	10%
870830	Brzdy a servobrzd; ich časti a súčasti	125 598	10,8%	4,5%
870310	Vozidlá zvlášť konštruované na jazdu na snehu; špeciálne vozidlá na prepravu osôb na golfových ihriskách a podobné	116 557	10,0%	10%
870870	Kolesá a ich časti, súčasti a príslušenstvo	79 629	6,9%	4,5%
871000	Tanky a ostatné obrnené bojové motorové vozidlá	53 197	4,6%	1,7%
870899	Ostatné časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel	39 675	3,4%	4,5%
870130	Pásové traktory a ťahače	25 453	2,2%	0%
870810	Nárazníky a ich časti a súčasti	21 351	1,8%	4,5%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

V tabuľke B8 to nie je explicitne uvedené, ale z pohľadu komoditnej štruktúry pri dovoze z Kanady dominuje položka časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel. Táto položka mala v rozmedzí rokov 2014-2016 v priemere až 40,6 % podiel na celkovom dovoze z Kanady v automobilovom priemysle. Až druhou a treťou najvýznamnejšou položkou boli finálne produkty, ako sú osobné automobily a ostatné motorové vozidlá vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov, traktory a ťahače. V sledovanom období sa tieto tri položky dovozných komodít podieľali na celkovom dovoze z Kanady v tomto odvetví približne 97,6 %. Podrobnejšie rozdelenie exportu a importu na finálne produkty a medziprodukty uvádzame v časti B41.

Z porovnania tabuliek B7 a B8 vyplýva, že po odstránení ciel bude mať Kanada oproti Slovensku výhodu v tom, že jej export je viac diverzifikovaný a môžu tak mať z jeho potenciálneho zvýšenia prospech viaceré segmenty automobilového sektora. Relatívne vysoké clá a priestor pre rast exportu, či zlepšenie konkurencieschopnosti po ich odstránení je na strane kanadských firiem v segmente cestných bicyklov a ostatných bicyklov bez motora. Kanadské firmy môžu využiť priestor po odstránení relatívne vysokých ciel a začať vyvážať na Slovensko aj produkty v segmente podvozkov s motorom, či v segmente motorových vozidiel na nákladnú dopravu. V druhom prípade však dôjde k postupnému odstráneniu tarifných prekážok, ako uvádzame na konci tejto časti.

Treba však zároveň zdôrazniť, že **bilancia vzájomného obchodu v automobilovom priemysle je naklonená výrazne v prospech Slovenska, čo sa v najbližšej dobe ani po vstupe dohody CETA do platnosti nezmení.** Zároveň môžeme konštatovať, že vzájomná obchodná výmena v oblasti automobilového sektora sa medzi Slovenskom a Kanadou realizuje v pomerne rozdielnych kategóriách výrobkov. Okrem samotnej výroby motorových vozidiel je dôležitou súčasťou kanadského automobilového priemyslu aj výroba konštrukcií a komponentov pre automobilový priemysel, ktoré sa vyvážajú najmä do USA a Mexika. V roku 2016 sa výroba konštrukcií a komponentov podieľala na celkovom objeme výroby v automobilovom priemysle viac ako polovicou (Desjardins, 2017). Táto skutočnosť sa odráža aj v štruktúre dovozu z Kanady v automobilovom priemysle.

Komoditná štruktúra vývozu SR do Kanady v elektrotechnickom priemysle je v porovnaní so štruktúrou v automobilovom priemysle omnoho rozmanitejšia (tabuľka B9). Podľa HS6 boli hlavnou tovarovou skupinou slovenského vývozu do Kanady polovodičové médiá „smart karty“, ktoré sa na celkovom slovenskom exporte elektrotechnického priemyslu podieľali takmer jednou štvrtinou. V tabuľke B9 je uvedených 10 najdôležitejších skupín z pohľadu exportu Slovenska do Kanady, ktorých podiel na celkovom exporte do Kanady v elektrotechnickom priemysle tvoril 82 %. Celkový export Slovenska do Kanady tvoril v elektrotechnickom priemysle v roku 2015 hodnotu mierne nad 6 mil. EUR.

Tab. B9: Top 10 vývozov SR do Kanady v elektrotechnickom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
852352	Polovodičové médiá "smart karty"	1 444 978	23,8%	0%
854231	Procesory a riadiace (elektronické) obvody	933 293	15,4%	0%
854460	Ostatné elektrické vodiče, na napätie presahujúce 1 000 V	680 797	11,2%	0%
851220	Ostatné svetelné alebo vizuálne signalizačné prístroje	390 566	6,4%	0%
851712	Telefóny pre celulárne siete alebo pre ostatné bezdrôtové siete	377 117	6,2%	0%
854430	Súpravy zapaľovacích káblov a súpravy drôtov do vozidiel, lietadiel a lodí	298 565	4,9%	0%
850239	Ostatné generátorové agregáty so zážihovými piestovým spaľovacím motorom	268 944	4,4%	0%
850440	Statické meniče	235 565	3,9%	0%
850490	Časti a súčasti transformátorov a induktorov, statických meničov	200 629	3,3%	0%
902730	Spektrometre, spektrofotometre a spektrogrfy využívajúce optické žiarenie	148 898	2,5%	0%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Žiadna kategória tovarov z kategórie Top 10 exportov Slovenska do Kanady nebola v sledovanom období zaťažená tarifnou prekážkou, teda môžeme predpokladať, že v tejto oblasti budú hrať pre slovenských exportérov dôležitejšiu úlohu pravdepodobne netarifné prekážky obchodu, ktorých odbúranie by mohlo priniesť nárast exportu, alebo konkurencieschopnosti našich elektrotechnických podnikov. Clá však budú odstránené v iných kategóriách výrobkov, ako sú uvedené v tabuľke B9. Tieto ale nepredstavujú ani jedno percento z celkového slovenského exportu do Kanady v elektrotechnickom priemysle a majú tak potenciál na prípadný rast ich podielu na našom exporte po vstupe dohody CETA do platnosti. Jedná sa o nasledujúce kategórie výrobkov: ostatné akumulátory; objektívy na kamery, projektory alebo fotografické zväčšovacie alebo znižovacie prístroje; merače dodávky alebo produkcie plynov, kvapalín alebo elektrickej energie, časti, súčasti a príslušenstvo; časti, súčasti a príslušenstvo fotografických prístrojov; ostatné prístroje a zariadenia: meteorologické, hydrologické a geofyzikálne prístroje a tiež napríklad meracie tyče a meracie pásma a meradlá s delením.

Na druhej strane môžeme konštatovať, že odbúraním tarifných prekážok obchodu po vstupe dohody CETA do platnosti sa na strane kanadských firiem otvoria možnosti pri väčšom počte tovarov, a to aj v rámci najviac obchodovaných kategórií. Export kanadských firiem na Slovensko pritom v rámci elektrotechnického priemyslu tvoril v roku 2015 celkovo 8,6 mil. EUR.

Tab. B10: Top 10 vývozov Kanady do SR v elektrotechnickom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
852351	Pevné energeticky nezávislé pamäťové zariadenia	1 748 198	20,2%	0%
901580	Meteorologické, hydrologické a geofyzikálne prístroje a zariadenia	824 602	9,5%	0%
903190	Meracie alebo kontrolné nástroje, časti, súčasti a príslušenstvo	642 792	7,4%	0%
853190	Elektrické akustické alebo vizuálne signalizačné prístroje, časti a súčasti	603 368	6,9%	0%
852580	Televízne kamery, digitálne fotoaparáty a kamkordéry	590 312	6,8%	10,5%
900720	Projektory	331 335	3,8%	3,7%
902750	Ostatné nástroje, prístroje a zariadenia využívajúce optické žiarenie	262 652	3,0%	0%
903180	Ostatné nástroje, prístroje, zariadenia a stroje na meranie alebo kontrolu geometrických veličín	240 547	2,8%	0%
851850	Súpravy elektrických zosilňovačov zvuku	235 520	2,7%	1,5%
902219	Prístroje využívajúce žiarenie alfa, beta alebo gama, tiež na lekárske, chirurgické, zubolekárske alebo zverolekárske účely	215 907	2,5%	0%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Z pohľadu Kanady a kanadských firiem môže byť zaujímavé odbúranie colnej záťaže v kategórii 852580 televízne kamery, digitálne fotoaparáty a kamkordéry, ktoré majú na celkovom exporte z Kanady na Slovensko relatívne vysoký 6,8 %-ný podiel. Z menej obchodovaných produktov elektrotechnického priemyslu, ktoré tvoria menej ako 1 % z celkovej hodnoty exportu Kanady na Slovensko, môže dôjsť k nárastu ich podielu po odstránení relatívne vysokých ciel v nasledovných kategóriách tovarov: farebné projektory; videofonické prístroje na záznam alebo reprodukciu, tiež so zabudovaným videotunerom, ostatné; televízne prijímače neurčené na zabudovanie zobrazovacej jednotky alebo obrazovky. Podobne, ako v prípade automobilového priemyslu, aj v sektore elektrotechnického priemyslu štruktúra obchodnej výmeny nenaznačuje, že by si firmy zapojené do obchodovania mali navzájom priamo konkurovať. Budú tak skôr dopĺňať ponuku na trhu a zväčšovať výber pre spotrebiteľa. Na rozdiel od automobilového priemyslu má Slovensko v elektrotechnickom priemysle s Kanadou mierne zápornú obchodnú bilanciu.

Strojársky priemysel SR dokázal do Kanady za rok 2015 vyviešť tovar v celkovej hodnote viac ako 17 mil. EUR. V tabuľke B11 uvádzame 10 najdôležitejších vývozných položiek

Slovenska do Kanady v strojárskom priemysle, ktoré sa na celkovom vývoze Slovenska do tejto krajiny v tomto priemyselnom odvetví podieľali až 88,5 %. Podobne ako v automobilovom priemysle je export Slovenska relatívne úzko koncentrovaný, pričom kategórie guľkové alebo valčekové ložiská a ozubené súkolesie a ozubené prevody, pohybové skrutky, prevodovky tvoria spolu až 54,5 % podiel na celkovom exporte.

Tab. B11: Top 10 vývozov SR do Kanady v strojárskom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
848299	Guľkové alebo valčekové ložiská	7 387 876	42,5%	0%
848340	Ozubené súkolesie a ozubené prevody, pohybové skrutky, prevodovky	2 083 377	11,9%	0%
843860	Stroje a zariadenia na spracovanie ovocia, orechov alebo zeleniny	1 205 594	6,9%	0%
847989	Stroje a mechanické zariadenia s vlastnou individuálnou funkciou	1 070 824	6,2%	7,5%
843850	Stroje a zariadenia na spracovanie mäsa alebo hydiny	917 352	5,3%	0%
842890	Ostatné stroje a zariadenia: nakladače	762 094	4,4%	0%
842129	Stroje, prístroje a zariadenia na filtrovanie alebo čistenie tekutín	533 640	3,1%	0%
847190	Stroje na automatické spracovanie údajov a ich jednotky	532 631	3,1%	0%
841430	Kompresory používané v chladiacich zariadeniach	471 123	2,7%	0%
842199	Ostatné časti a súčasti odstrediviek vrátane odstredivých sušičiek	398 187	2,3%	0%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Ako je zrejmé z tabuľky B11, odstránenie tarifných prekážok bude mať v rámci najvýznamnejších položiek exportu SR význam len v kategórii strojov a mechanických zariadení s vlastnou individuálnou funkciou, ktoré tvoria približne 6 % z nášho celkového exportu do Kanady. Z ostatných položiek, ktoré netvoria ani 1 % z nášho celkového exportu, by mohlo byť odstránenie ciel zaujímavé pre exportérov chladiacich, alebo mraziacich zariadení a potom pre firmy exportujúce ostatný chladiaci alebo mraziaci nábytok a nábytok, podstavce a kryty na šijacie stroje a ich časti a súčasti. Ide o nie zanedbateľné colné sadzby 7 %, resp. 10 %, ktorých eliminácia by mohla byť impulzom pre strojárské firmy špecializujúce sa na výrobu a export takéhoto nábytku.

Slovensko malo v roku 2015 pri obchodnej výmene strojárkeho priemyslu s Kanadou mierne kladnú bilanciu. Kanadským firmám sa v rámci strojárkeho priemyslu podarilo v roku 2015 vyviesť na Slovensko tovar v celkovej hodnote 16,4 mil. EUR.

Tab. B12: Top 10 dovozov SR z Kanady v strojárskom priemysle, r. 2015

HS6	Popis	Suma (EUR)	Podiel (%)	Clo (%)
880212	Ostatné lietadlá (napríklad vrtuľníky, letúne); kozmické lode (vrátane družíc) a nosiče s vlastnou hmotnosťou presahujúcou 2000 kg	13 244 309	80,8%	2,7%
848071	Formovacie rámy pre zlievarne kovov vstrekovacieho alebo kompresného typu	683 500	4,2%	1,7%
848180	Vodovodné kohútiky a ventily na drezy, umývadlá, bidety, vodné nádrže, vane, a podobné armatúry	491 743	2,9%	2,2%
847790	Stroje a zariadenia na spracovanie kaučuku alebo plastov alebo na výrobu výrobkov z týchto materiálov	232 740	1,4%	1,7%
846221	Tvarovacie stroje (vrátane lisov) na opracovanie kovov číslicovo riadené	168 644	1,0%	2,7%
890392	Motorové člny, iné ako s privesným motorom	162 405	0,9%	1,7%
845490	Konvertory, lejacie panvy, ingotové kokily a odlievacie stroje, časti a súčasti	86 605	0,5%	1,7%
842129	Odstredivky, vrátane odstredivých sušičiek; stroje, prístroje a zariadenia na filtrovanie alebo na čistenie tekutín alebo plynov	76 509	0,5%	1,7%
848350	Zotrvačníky a remenice, vrátane kladníc na kladkostroje:	74 399	0,5%	2,7%
844332	Tlačiarenské stroje ostatné, schopné pripojenia k stroju alebo do siete	69 125	0,4%	0%

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR

Podobne ako v automobilovom a elektrotechnickom sektore, aj v oblasti strojárstva bude po vstupe dohody CETA do platnosti eliminovaných viac tarifných prekážok na strane EÚ (resp. Slovenska), než na strane Kanady. Kanadské firmy tým po eliminácii colných sadzieb získajú konkurenčné výhody vo viacerých segmentoch strojárského priemyslu ako firmy zo Slovenska. Avšak clá na úrovni najviac dovážaných produktov strojárského priemyslu sú zo strany Slovenska nastavené na relatívne nízkej úrovni, teda efekt z ich odbúrania nemusí byť veľký. Významný však môže byť pri položkách obchodovaných za vysoké sumy napr. pri položke ostatné lietadlá (napríklad vrtuľníky, letúne); kozmické lode (vrátane družíc) a nosiče s vlastnou hmotnosťou presahujúcou 2000 kg, ktoré tvoria až 80 % strojárského exportu Kanady do SR. Export Kanady na Slovensko je v tejto oblasti viac koncentrovaný ako slovenský export do Kanady. Z relatívne vysokej úrovne budú eliminované clá pri kategórii guľkové alebo valčekové ložiská, ktorá na rozdiel od Slovenska nepredstavuje v štruktúre kanadského exportu do SR ani jedno percento.

Z dovozu tovaru z Kanady plynú dva podstatné príjmy do štátneho rozpočtu, a to príjmy plynúce z colných platieb a z dane z pridanej hodnoty. Ako vidieť v tabuľke B13, výška odvedených platieb vo forme DPH je vyššia v porovnaní s colnými platbami, čo súvisí nielen s odlišnou sadzbou ale aj s odlišným základom pre výpočet dane z pridanej hodnoty. Podľa zákona č. 222/2004 Z.z o dani z pridanej hodnoty, základom dane pri dovoze tovaru z tretej krajiny je colná hodnota tovaru. Ak nie sú zahrnuté do colnej hodnoty tovaru, zahŕňajú sa do základu dane pri dovoze aj dane, clá a iné platby splatné v zahraničí a splatné pri dovoze tovaru (okrem dane, ktorá sa má vymerať), ako aj súvisiace náklady, napr. provízia, náklady na balenie, náklady na prepravu a náklady poistenia vzniknuté do prvého určenia v tuzemsku. Základná sadzba na tovary a služby je 20 % zo základu dane, pričom na vybrané tovary a služby sa uplatňuje znížená 10 % sadzba. V špecifických prípadoch uvedených v zákone o dani z príjmu si však môže platiteľ dane uplatniť nárok na jej vrátenie.

V tabuľke B13 sú uvedené vybrané colné platby a daň z pridanej hodnoty týkajúce sa tovaru v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle s deklarovým pôvodom Kanada za jednotlivé roky 2012 až 2016. Ako vidieť v tejto tabuľke, v roku 2016 bola podľa údajov Finančnej správy SR hodnota colných platieb týkajúcich sa tovaru v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle s deklarovým pôvodom z Kanady na úrovni približne 616 tis. EUR, čo tvorilo len približne 0,5 % celkových vybraných colných platieb Slovenska súvisiacich s dovozom zo všetkých tretích krajín. Hodnota výberu dane z pridanej hodnoty za dovezený tovar z Kanady do Slovenskej republiky v týchto troch odvetviach bola približne desaťnásobne vyššia, a to približne na úrovni 6,5 mil. EUR, pričom však na celkovej DPH Slovenska z tretích krajín tvorila len 0,3 %. Je však potrebné zdôrazniť, že do štátneho rozpočtu SR smeruje len 20 % z vybraného cla a 80 % finančných prostriedkov smeruje do rozpočtu EÚ, pretože od vstupu do EÚ sa Slovenská republika podieľa na tvorbe vlastných zdrojov rozpočtu EÚ.

Tab. B13: Výška zaplatených colných platieb a DPH týkajúcich sa tovaru v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle s deklarovaným pôvodom Kanada za roky 2012-2016, (v EUR)

Kanada - colné platby					
	2012	2013	2014	2015	2016
Automobilový p.	44 922	35 642	36 161	16 487	62 552
Elektrotechnický p.	58 888	55 381	56 043	90 540	30 714
Strojársky p.	149 810	247 854	43 923	400 654	522 973
Spolu (automobil., elektro., stroj. p.)	253 619	338 878	136 127	507 681	616 239
Spolu (kapitoly 1 až 99)	783 457	810 272	620 927	1 014 453	1 106 904
Tretie krajiny spolu - colné platby					
Automobilový p.	9 294 708	7 591 720	6 473 288	8 042 616	7 218 777
Elektrotechnický p.	33 802 398	26 033 703	31 218 579	32 399 956	34 303 305
Strojársky p.	9 390 241	7 980 807	9 922 056	13 238 674	12 315 160
Spolu (automobil., elektro., stroj. p.)	52 487 347	41 606 230	47 613 923	53 681 245	53 837 243
Spolu (kapitoly 1 až 99)	116 943 913	106 937 062	124 941 182	119 567 136	121 672 303
Kanada - DPH					
	2012	2013	2014	2015	2016
Automobilový p.	228 392	172 067	203 525	78 772	281 682
Elektrotechnický p.	663 468	621 763	657 052	1 239 434	516 164
Strojársky p.	1 426 453	3 301 916	484 685	3 197 289	5 678 615
Spolu (automobil., elektro., stroj. p.)	2 318 313	4 095 746	1 345 263	4 515 496	6 476 461
Spolu (kapitoly 1 až 99)	8 414 766	17 614 063	8 291 562	14 009 677	14 981 915
Tretie krajiny spolu - DPH					
Automobilový p.	165 911 650	165 409 186	157 877 432	178 187 636	193 033 430
Elektrotechnický p.	915 153 315	874 611 634	913 292 920	974 876 724	1 026 060 276
Strojársky p.	326 426 988	294 659 172	318 123 538	373 348 063	342 613 931
Spolu (automobil., elektro., stroj. p.)	1 407 491 952	1 334 679 992	1 389 293 891	1 526 412 423	1 561 707 637
Spolu (kapitoly 1 až 99)	2 669 931 787	2 646 159 324	2 603 933 090	2 572 494 849	2 514 406 102

Zdroj: Spracované z údajov Finančnej správy SR.

Zmluvné strany odstránia všetky clá na pôvodný tovar kapitol 1 až 97 harmonizovaného systému dňom nadobudnutia platnosti dohody CETA. Na vybraný pôvodný tovar z druhej zmluvnej strany sa bude uplatňovať harmonogram pri postupnom odstraňovaní ciel podľa článku 2.4 dohody. V harmonograme zmluvnej strany sú pôvodné tovary rozdelené do štyroch skupín podľa toho, či má dôjsť k eliminácii cla dňom vstupu dohody CETA do platnosti (skupina A), po troch rokoch (skupina B), po piatich rokoch (skupina C), či po siedmich rokoch (skupina D). Podrobný zoznam pôvodných tovarov, pre ktorý je vytvorený harmonogram postupného znižovania ciel v rovnakých etapách, je uvedený v prílohách P1B a P2B.

B.3. Netarifné opatrenia

Eliminácia netarifných obmedzení obchodu zo strany Kanady by mohla európskym firmám priniesť väčšie pozitívne efekty, než odstránenie tarifných prekážok. Odstránenie netarifných bariér je v súčasnosti pravdepodobne ešte viac aktuálne, ako tomu bolo pred finančnou krízou a veľkou recesiou, pretože tieto udalosti prispeli k nárastu protekcionizmu a netarifných bariér obchodu, ktorých je teraz vo svetovej ekonomike v platnosti viac ako predtým.

Z nasledujúcej tabuľky B14 je zrejmé, že najrozšírenejšie netarifné obmedzenia predstavujú technické prekážky obchodu, ktoré v každej zo sledovaných krajín predstavujú viac ako polovicu zo všetkých netarifných obmedzení. Na strane Kanady ich bolo v roku 2017 účinných viac ako na strane Európskej únie, na základe čoho by sme mohli očakávať väčšie pozitívne efekty z ich odbúrania pre európske a slovenské firmy

Tab. B14: Geografické rozdelenie netarifných obmedzení obchodu v Severnej Amerike a v EÚ

	Európska únia	Kanada	USA
Sanitárne a fytosanitárne opatrenia	97	97	1243
Technické prekážky obchodu	296	446	2559
Inšpekcia pred odoslaním	2	9	29
Opatrenia na kontrolu kvality	6	15	3
Opatrenia na kontrolu ceny	-	26	29
Opatrenia súvisiace s vývozom	2	61	131
Spolu	403	654	3994

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa UNCTAD, 2017.

Pre porovnanie uvádzame v tabuľke hodnoty aj za USA, kde sa smerom k európskym firmám ukazuje ešte väčší potenciál z odbúrania netarifných obmedzení, než tomu bude po liberalizácii obchodu s Kanadou. Okrem obmedzení uvedených v tabuľke je na každej strane v platnosti ešte viac ako stovka bilaterálnych dohôd, ktoré sa týkajú netarifných opatrení.

Tab. B15: Rozdelenie netarifných obmedzení obchodu podľa jednotlivých odvetví, Kanada

HS kódy	TBT	SPS	INSP	QC	PC	EXP	Iné
Automobilový priemysel							
87	56		1	1	4	7	
Elektrotechnický priemysel							
85	54		1		4	14	
90	42		1		4	11	
Strojárske priemysel							
84	64	1	1	1	7	10	
86	3		1			1	
88	20		1		2	5	
89	41		1		2	4	
91	28	1	1		4	3	
92	3	1	1		1	2	

Poznámka: TBT – technické bariéry obchodu; SPS – sanitárne a fytosanitárne opatrenia; INSP – inšpekcia pred odoslaním; QC – opatrenia na kontrolu kvality; PC – opatrenia na kontrolu ceny; EXP – opatrenia súvisiace s vývozom.

Zdroj: Vlastné spracovanie, UNCTAD, 2017.

Podľa globálnej databázy netarifných prekážok obchodu UNCTAD – TRAINS bol v máji 2017 obchod medzi Slovenskou republikou a Kanadou na strane Kanady ovplyvnený existenciou celkovo 686 netarifných prekážok, pričom drvivá väčšina z nich sa vzťahovala aj na všetkých ostatných členov EÚ a len 32 netarifných prekážok malo podobu bilaterálneho opatrenia medzi Kanadou a Slovenskom.

Medzi najdôležitejšie technické bariéry obchodu môžeme na strane Kanady v oblasti elektrotechnického a strojárskeho priemyslu zaradiť napríklad požiadavky na autorizáciu, alebo inšpekciu pred uvedením do predaja, či požiadavky na označovanie tovaru. Požiadavky na certifikáciu, testovanie, pôvod materiálu a častí, kvalitu a výkon produktu (napr. štandardy pre emisie) sú zasa dôležité v oblasti automobilového priemyslu.

Tab. B16: Rozdelenie netarifných bariér obchodu, EÚ

HS kódy	TBT	SPS	INSP	QC	PC	EXP	Iné
Automobilový priemysel							
87	20		1				1
Elektrotechnický priemysel							
85	99	2					1
90	65		1				1
Strojárske priemysel							
84	128	2	1				1
86	9						1
88	4						
89	11						
91	22						
92	18						

Poznámka: TBT – technické bariéry obchodu; SPS – sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia; INSP – inšpekcia pred odoslaním; QC – opatrenia na kontrolu kvality; PC – opatrenia na kontrolu ceny; EXP – opatrenia súvisiace s vývozom.

Zdroj: Vlastné spracovanie UNCTAD, 2017.

V predmetnej oblasti strojárstva bolo Slovensko ovplyvnené zo strany Kanady predovšetkým na úrovni technických prekážok obchodu, ktorým je venovaná celá štvrtá kapitola dohody CETA. V nej sa zúčastnené strany zaväzujú k užšej spolupráci v rámci prípravy, adaptácie a aplikácie technických predpisov v oblasti testovania kvality a výkonu, certifikácie produktov, štandardov, metrológie, ale napríklad aj v oblasti dohľadu a monitorovania. Zároveň však platí, že tento záväzok je dobrovoľný a v žiadnom prípade nemôže nútiť zúčastnené strany k tomu aby svoje štandardy znížili.

Odhadnúť náklady spojené s netarifnými opatreniami je pomerne ťažké, preto sme vychádzali z dostupných údajov databázy Svetovej banky, ktorá vykazuje dva druhy netarifných nákladov spojených so získaním nevyhnutných dokumentov a absolvovaním hraničných kontrol potrebných pre uskutočnenie cezhraničného obchodu. V nasledujúcej tabuľke uvádzame porovnanie týchto dvoch kategórií nákladov vyjadrených v USD, ako aj v hodinách potrebných na ich absolvovanie. Sú v nej zachytené čas a náklady spojené so splnením všetkých požiadaviek na dokumenty zo strany zodpovedných autorít domácej ekonomiky, cieľovej ekonomiky, ako aj všetkých tranzitných ekonomík. Tento ukazovateľ predstavuje celkové bremeno, ktoré musia firmy znášať pri príprave všetkých dokumentov potrebných na uskutočnenie obchodu medzi dvoma krajinami.

Tab. B17: Náklady na import a export spojené s netarifnými opatreniami, USD, hodiny, 2016

	Kanada	EÚ
Import – hraničná kontrola (USD)	172	29,2
Import – splnenie podmienok na dokumenty (USD)	163	4,5
Export – hraničná kontrola (hodiny)	2,0	8,1
Export – splnenie podmienok na dokumenty (hodiny)	1,0	1,4
Import – hraničná kontrola (hodiny)	2,0	1,1
Import – splnenie podmienok na dokumenty (hodiny)	1,0	1,7
Export – hraničná kontrola (USD)	167	85,2
Export – splnenie podmienok na dokumenty (USD)	156	17,0

Zdroj: World Bank, 2017b.

Druhá skupina nákladov predstavuje čas a náklady súvisiace s dodržiavaním colných predpisov a nariadení týkajúcich sa colného odbavenia a iných povinných inšpekčných postupov potrebných na to, aby mohla zásielka prekročiť hranice ekonomiky, ako aj čas a náklady

spojené s manipuláciou v prístave, alebo na hraniciach³⁴. Z údajov Svetovej banky je zrejmé, že úspory získané zo skrátenia doby a zmenšenia byrokracie potrebnej na splnenie požadovaných podmienok pre uskutočnenie cezhraničnej obchodnej výmeny by mali byť väčšie na strane EÚ, resp. Slovenska.

Spolupráca v oblasti regulácie a technické prekážky obchodu

Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že netarifné opatrenia a požiadavky predstavujú významnú prekážku obchodu, často väčšiu, než samotné tarifné prekážky. Taktiež predstavujú relatívne väčšiu finančnú záťaž pre malé a stredné podniky. Ich liberalizácia by tak mohla priniesť tomuto segmentu podnikov nemalé úspory a podporiť tak väčšiu obchodnú výmenu medzi Kanadou a Slovenskom. Zúčastnené strany pritom uznávajú význam spolupráce v regulačnej oblasti so všetkými relevantnými obchodnými partnermi vždy, keď je to vzájomne prospešné.

Spoluprácu v oblasti regulácie upravuje kapitola 21, kde sú špecifikované metodologické aspekty prípravy a aplikácie regulačných opatrení, ktoré vychádzajú z pravidiel a zásad GATT 1994 a GATS pri zaistení vysokej miery ochrany životného prostredia. Spolupráca v regulačnej oblasti bude sledovať prevenciu vzniku a elimináciu zbytočných regulačných rozdielov a bariér pre obchod a investovanie. Zámerom je identifikovať nové spôsoby a oblasti spolupráce tak, aby sa zvýšila konkurencieschopnosť dotknutých odvetví a efektívnosť podnikov pri minimalizácii administratívnych nákladov, či eliminácii duplicitných regulačných požiadaviek a nákladov na ich dodržiavanie.

Kompatibilita regulačných opatrení a rámcov, ako aj vzájomné uznávanie zhody, bude podporovať konvergenciu, konkurencieschopnosť a inovácie. K tomu je potrebné dodržiavať vysokú mieru transparentnosti a informovanosti všetkých relevantných ekonomických subjektov (firíem, ako aj spotrebiteľov). Odbúranie informačnej asymetrie môže pomôcť pri hľadaní alternatív, či identifikovaní a predchádzaní mnohých rizík, spojených napríklad s vedením motorového vozidla. Výmena informácií a uznávanie zhody odbúra duplicitu vo výskume, čím uvoľní zdroje pre získanie nových poznatkov a inovácií. Problémy, na ktoré sú regulačné opatrenia zamerané, tak budú môcť byť riešené konzistentnejšie a efektívnejšie. Cieľom je okrem iného využiť medzinárodné zdroje v oblasti výskumu a vývoja tak, aby sa dostali do súladu s regulačným rámcom a pravidlami ktoré adresujú dôležité lokálne, národné ale aj medzinárodné výzvy (napr. znižovanie emisií CO₂). Každá zo zúčastnených strán môže prijímať vlastné regulačné opatrenia, avšak pri príprave nových pravidiel musí prihliadať na regulačný rámec a pravidlá platné v danej oblasti na území druhej strany.

Otázku technických prekážok obchodu upravuje dohoda CETA vo svojej štvrtej kapitole, kde sa venuje pozornosť príprave, zavádzaniu, ako aj aplikácii technických pravidiel a štandardov. Podporuje sa spolupráca zodpovedných autorít s cieľom dosiahnutia kompatibility technických noriem a pravidiel, pričom významné sú v tomto smere najmä postupy pre uznávanie zhody, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi zúčastnenými stranami.

Cieľom spolupráce je dosiahnuť kompatibilitu technických predpisov prostredníctvom výmeny relevantných informácií, štúdií a dát potrebných pri ich príprave. V tejto oblasti musia zúčastnené strany dodržiavať „*Protokol o vzájomnom uznávaní výsledkov posudzovania zhody*“, ktorý sa nachádza v prílohe dohody CETA. Je v ňom explicitne uvedené, že Kanada musí uznať akreditované európske inštitúcie za kompetentné pre posudzovanie zhody so špecifickými kanadskými technickými predpismi a normami. Uvedený protokol obsahuje prílohu č. 1 so zoznamom tovarov, ktorých sa uznávanie zhody priamo týka, pričom ide o nasledovné tovary:

- elektrické a elektronické zariadenia;
- rádiové zariadenia a koncové telekomunikačné zariadenia;

³⁴ Napríklad v prípade obchodovania medzi krajinami EÚ je táto hodnota rovná nule.

- elektromagnetická kompatibilita (EMC);
- hračky;
- stavebné výrobky;
- stroje, vrátane častí a súčiastok;
- meracie prístroje;
- teplovodné kotle, vrátane spotrebičov;
- vybavenie, stroje, prístroje, kontrolné súčiastky, ochranné systémy, bezpečnostné a kontrolné zariadenia a ochranné systémy určené na použitie v potenciálne výbušnej atmosfére (ATEX vybavenie);
- zariadenia pre vonkajšie použitie v súvislosti s emisiami hluku;
- rekreačné plavidlá vrátane ich súčastí.

Súčasťou tohto protokolu je aj príloha č. 2, ktorá obsahuje zoznam prioritných kategórií tovarov, nad ktorými sa uvažuje, že sa stanú súčasťou dohody o uznávaní zhody. Tento zoznam v prílohe č. 2 obsahuje nasledovné kategórie:

- zdravotnícke pomôcky, vrátane príslušenstva;
- tlakové zariadenia, vrátane príslušenstva;
- spotrebiče spaľujúce plynné palivá;
- osobné ochranné prostriedky;
- železničné sústavy, subsystemy a komponenty interoperability;
- zariadenia umiestnené na palube lodí.

Uvedené kategórie tovarov by sa mali stať súčasťou Protokolu o tri roky po vstupe dohody CETA do platnosti, čím sa otvára priestor pre dopĺňanie ďalších kategórií tovarov do zoznamov spadajúcich pod Protokol o vzájomnom uznávaní výsledkov posudzovania zhody. To by malo podstatným spôsobom znížiť náklady firiem pri prieniku na kanadský trh aj v ďalších oblastiach a sektoroch.

Harmonizácia pravidiel v regulačnej oblasti bude prebiehať v súlade so záujmami štátu a štandardmi ochrany spotrebiteľa, zdravia, či životného prostredia. Ekonomické subjekty pocítia zmeny najmä v spôsobe regulácie a ani nie tak v miere ochrany, ktorá je už dnes na vysokej úrovni tak v Kanade, ako aj v EÚ. Diferencie v regulačných systémoch ale vznikali desaťročia a vyplývajú z rozdielnych kultúrnych a spoločenských zvyklostí. V nami sledovaných troch priemyselných odvetviach sú technické prekážky obchodu spojené predovšetkým s rozdielnymi požiadavkami na štandardy, testovanie a certifikáciu. Predstavujú významnú a z hľadiska dosiahnutia cieľov ochrany dnes už ale zbytočnú prekážku pre obchod, ktorej odstránením sa harmonizujú systémy regulácie a sfunkční medzinárodná obchodná výmena a výroba.

Príloha 4-A dohody CETA obsahuje konkrétne ciele a záväzky týkajúce sa spolupráce v rámci automobilového priemyslu. Zúčastnené strany v nej potvrdzujú svoj spoločný záväzok zlepšiť bezpečnostné a environmentálne parametre automobilov na základe presadzovania harmonizácie podľa dohodnutého rámca OSN (*1998 Global Agreement administered by the World Forum for the Harmonization of Vehicle Regulations*). Zároveň zúčastnené strany navzájom uznávajú právo každej z nich na určenie vlastnej úrovne ochrany zdravia, bezpečnosti, životného prostredia a spotrebiteľov.

V tejto prílohe sú ďalej presne špecifikované oblasti spolupráce v rámci tvorby a aplikácie technických predpisov v automobilovom priemysle. Zástupcovia Európskej Komisie a Kanady by sa mali preto stretávať aspoň jedenkrát do roka a vymieňať si informácie týkajúce sa ich domácej a medzinárodnej agendy v tejto oblasti, pričom by mali v automobilovom priemysle spoločne podporovať väčšiu medzinárodnú harmonizáciu technických predpisov a požiadaviek.

B.4. Aplikácia multiregionálneho input-output modelu pre analýzu dopadov CETA

Odstránenie tarifných bariér v medzinárodnom obchode medzi EÚ a Kanadou ovplyvní slovenskú ekonomiku dvojakým spôsobom. Jednak priamo, cez zmeny v bilaterálnom obchode medzi Slovenskom a Kanadou a zároveň nepriamo, cez zmeny v medzinárodnom obchode medzi ostatnými krajinami EÚ a Kanadou. Okrem toho sa nepriame efekty na slovenskú ekonomiku prejavajú zo zvýšeného rastu európskej ekonomiky, pretože väčšina exportu zo Slovenska smeruje práve tam a rast v týchto krajinách tým nepriamo generuje efekty na pridanú hodnotu a zamestnanosť na Slovensku.

Pri aplikácii multiregionálneho input-output modelu³⁵ sa opierame o viaceré štúdie, ktoré hodnotili dopady CETA na EÚ, Kanadu a Českú republiku. Rozsiahla prognóza autorov Kirkpatrick a kol. (2011) analyzovala predpokladané dopady v troch oblastiach: ekonomickom, sociálnom a environmentálnom. Z dlhodobého hľadiska autori predpokladajú pozitívny vplyv dohody na obe strany partnerstva v celkovom blahobyte, reálnom HDP, celkovom exporte a mzdách. Dôvodom takéhoto optimistického dopadu je podľa autorov najmä liberalizácia služieb a uvoľnenie tarifných a netarifných obmedzení v poľnohospodárstve, ako aj iných sektoroch. V spracovateľskom sektore sa rovnako predpokladá nárast celkovej produkcie, a to najmä v odvetviach textilného a automobilového sektora. Nemalý význam má i zvýšená možnosť investícií v dôsledku uvoľnenia obmedzení v transfere kapitálu, autori predpokladajú rast európskych investícií najmä pri ťažbe ropy a plynu v Kanade. V sociálnej oblasti je očakávaná implementácia európskych štandardov ILO pri kolektívnom vyjednávaní a právach odborov. V otázke životného prostredia zostáva nezodpovedaný dopad spomenutých investícií v odvetviach ťažby. Autori predpokladajú limitovaný dopad, avšak zdôrazňujú, že takýto predpoklad je založený na kontrolovanom toku kapitálu smerom k ťažbe v Kanade. Určitý negatívny dopad na životné prostredie je očakávaný v dôsledku rastu celkového exportu, a teda i dopravy najmä formou kontajnerových lodí, ktoré sú považované za významného znečisťovateľa. (Kirkpatrick a kol., 2011).

Kolektív autorov na Technickej univerzite v Liberci vypracoval obdobnú štúdiu dopadov na Českú ekonomiku. V dôsledku relatívne nízkej významnosti obchodných vzťahov medzi ČR a Kanadou predpokladajú autori len malý, no nie negatívny dopad na domácu ekonomiku. Na základe prognózy by česká ekonomika mala vzrásť o 0,0052 respektíve o 0,0072 percenta v dôsledku uzavretia bilaterálnej dohody. V otázke miezd predpokladajú významnejší dopad na odmeny kvalifikovanej pracovnej sily v porovnaní s nízko kvalifikovanou. Významnejší nárast je predpokladaný tiež na strane exportu, než importu. Úspora pri odstránení tarifných a netarifných obmedzení v prípade českých exportérov je asi 200 mil. Kč. (asi 7,5 mil. EUR). V štruktúre exportu je predpokladaný najvýznamnejší nárast v odvetviach výroby textilu, strojárskom, elektrotechnickom, automobilovom a chemickom sektore. Uvedené odvetvia budú najviac profitovať z liberalizácie colných a netarifných obmedzení. Hlavnými predpokladmi takéhoto optimistického vývoja sú zmienené postupné odstránenia obchodných obmedzení, prehĺbenie regulačnej a certifikačnej politiky, dlhodobý a stály prístup na zahraničné trhy, trh s verejnými zákazkami a transparentnosť pri riešení prípadných sporov. Implementovaná dohoda by podľa autorov nemala mať negatívny dopad na ekonomiku ČR,

³⁵ Odvodenie modelu je uvedené v prílohe P4B a opis jednotlivých scenárov v časti B.4.2.2.

a to i napriek nízkej významnosti stávajúcich exportno-importných vzťahov skúmaných krajín (Kocourek a Šímanová, 2016).

Kanadská vládna štúdia predpokladá len skromné pozitívne dopady na domácu ekonomiku. Prírastok pre kanadský domáci produkt je očakávaný na úrovni 0,4 % v dlhodobom horizonte, a to najmä na základe vyššej špecializácie a s tým spojenej efektívnosti celkovej produkcie. Časť vyššieho rastu exportu je podľa štúdie na úkor súčasného vývozu do USA, čo v určitej miere znižuje celkový pozitívny dopad bilaterálnej zmluvy. Očakávané je tiež prehĺbenie obchodného deficitu kanadskej ekonomiky s členskými krajinami EÚ. Štúdia predpovedá negatívny dopad na odvetvia spracovateľského priemyslu s vyššou váhou smerom k textilnej a strojárnskej výrobe a produkcii mlieka v poľnohospodárstve. Naopak pozitívny dopad a mierny rast by mohli zaznamenať odvetvia poskytujúce služby dopravy, nemetalické kovy, automobilový priemysel a výroba pšenice. (Office of the Parliamentary Budget Officer Canada, 2017).

B.4.1. Použité údaje a štruktúra obchodných vzťahov

Základným zdrojom údajov je Svetová input-output databáza³⁶, ktorá obsahuje svetové input-output tabuľky (World Input-Output Tables – WIOT), sociálno-ekonomické účty a environmentálne účty. Z tejto databázy vychádzame preto, lebo zachytáva komplexné toky medziproduktov a finálnych produktov medzi v krajinami v detailnom odvetvovom členení. Prvá verzia databázy pokrývala obdobie rokov 1995 až 2009 s odhadmi do roku 2011. Novšia verzia, z ktorej vychádzame v tejto štúdii, je zostavená pre obdobie rokov 2000 až 2014. V porovnaní s predchádzajúcou verziou obsahuje detailnejšie členenie odvetví a viacero krajín. Celkovo je zostavená pre 43 krajín, vrátane všetkých krajín Európskej únie a Kanady, a pre zvyšok sveta. Údaje sú v bežných cenách v mil. USD, pričom jednotlivé ekonomiky sú rozčlenené do 56 odvetví. Odvetvia zodpovedajú klasifikácii podľa Medzinárodného štandardu odvetvovej klasifikácie (ISIC Rev. 4), pričom tabuľky zodpovedajú štandardu systému národných účtov z roku 2008 (SNA 2008). Súčasťou input-output tabuliek sú údaje o pridanej hodnote. Kým v predchádzajúcej verzii obsahovala databáza podrobné informácie o zamestnanosti, v novej verzii budú údaje v sociálno-ekonomických účtoch, ktorých súčasťou sú aj údaje o zamestnanosti, publikované až koncom roka 2017. Pre potreby štúdie preto vychádzame z údajov o zamestnanosti zo Štatistického úradu SR v odvetvovom členení, ktoré sme prispôbili agregácii použitej v svetových input-output tabuľkách. Zameriavame sa na vybrané sektory slovenskej ekonomiky, a to najmä na automobilový, strojárnsky a elektrotechnický priemysel. Pri ich vymedzení vychádzame z medzinárodnej metodiky Európskeho systému národných účtov a z odvetvovej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE Rev. 2), ktorá zodpovedá SNA 2008. Všetky odvetvia, ktoré sú predmetom našej analýzy spadajú pod priemyselnú výrobu (sekcia C, divízie 10 – 33). Agregácia pre potreby našej štúdie je uvedená v tabuľke B18.

³⁶ Svetová input-output databáza je voľne dostupná na stránke: <http://www.wiod.org/home>. Podrobnosti k spôsobu zostrojenia databázy sú opísané napr. v Timmer (2012), Dietzenbacher et al. (2013), Timmer et al. (2015).

Tab. B18: Priemyselná výroba, agregácia na základe klasifikácie SK NACE Rev. 2

Elektrotechnický priemysel	
C26	Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
C27	Výroba elektrických zariadení
Strojársky priemysel	
C25	Výroba hotových kovových výrobkov okrem strojov a zariadení
C28	Výroba strojov a zariadení inde nezahrnutá
C30	Výroba ostatných dopravných prostriedkov
Automobilový priemysel	
C29	Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov
Zvyšné odvetvia priemyselnej výroby	
C10 – C12	Výroba kovových konštrukcií
C13 – C15	Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov
C16	Spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva
C17	Výroba papiera a papierových výrobkov
C18	Tlač a reprodukcia záznamových médií
C19	Výroba koksu a rafinovaných ropných produktov
C20	Výroba chemikálií a chemických produktov
C21	Výroba základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov
C22	Výroba výrobkov z gumy a plasty
C23	Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov
C24	Výroba a spracovanie kovov
C31 – C32	Výroba nábytku a iná výroba
C33	Oprava a inštalácia strojov a prístrojov

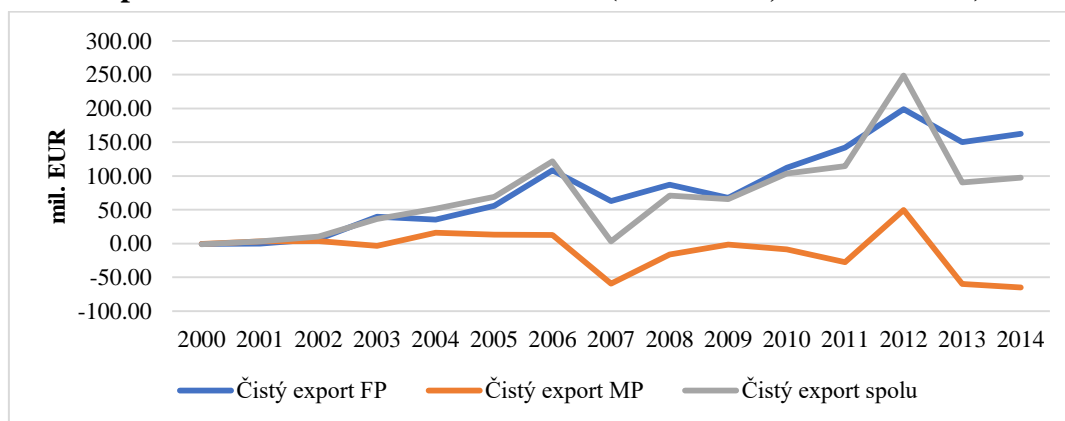
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR.

Štruktúra obchodných vzťahov medzi SR a Kanadou vo svetových input-output tabuľkách

V tejto časti štúdie sa bližšie pozrieme na štruktúru a objem exportu medzi Slovenskom a Kanadou za roky 2000 – 2014 podľa svetových input-output tabuliek, ktoré nám umožňujú zvlášť preskúmať obchod s finálnymi statkami a medziproduktmi.

Na základe grafu B12 možno konštatovať, že Slovensko má s Kanadou dlhodobu kladnú bilanciu, čo sa týka čistého exportu, pričom do Kanady vyváža najmä finálne produkty. Objem čistého exportu predstavoval v roku 2014 takmer 100 mil. EUR, pričom čistý export finálnych produktov presiahol hodnotu 162 mil. EUR. Dovozy finálnych statkov z Kanady na Slovensko je takmer zanedbateľný. V rámci obchodu s medziproduktmi bola Slovenská republika väčšinu sledovaného obdobia čistým importérom medziproduktov z Kanady.

Graf B12: Vývoj čistého exportu finálnych produktov, medziproduktov a celkový čistý export medzi Slovenskom a Kanadou (v mil. EUR, s.c. roku 2005)

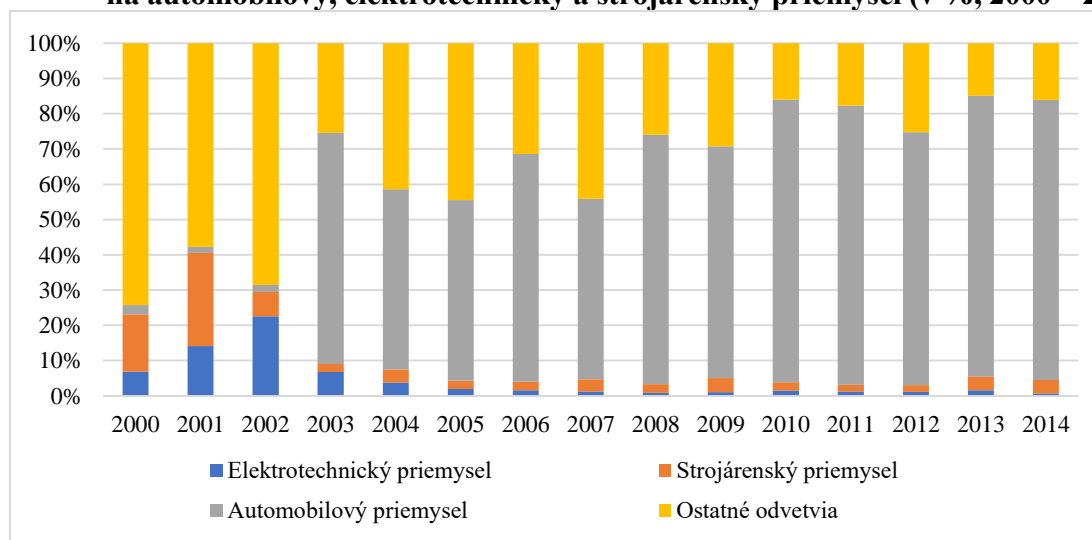

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WIOT (wiod.org).

Vysvetlivky: FP – finálne produkty, MP – medziprodukty.

Vzhľadom na zvyšujúci sa význam exportu finálnych produktov zo Slovenska do Kanady sa bližšie pozrieme na jeho štruktúru (graf B13). S príchodom automobilového priemyslu na Slovensko začína v roku 2003 výrazne dominovať export finálnych produktov do Kanady práve z tohto odvetvia (takmer 80 % z celkového exportu finálnych produktov zo Slovenska do Kanady). Vo vývoze finálnych produktov do Kanady má svoj význam aj strojársky priemysel, aj keď nie tak veľký ako pred rokom 2003.

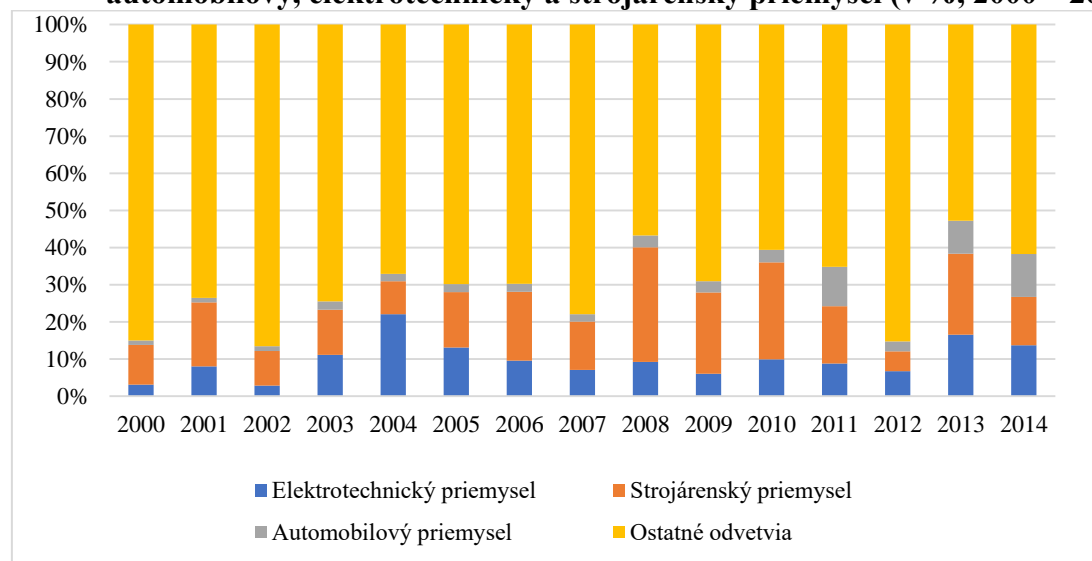
Graf B13: Štruktúra exportu finálnych produktov zo Slovenska do Kanady so zreteľom na automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel (v %, 2000 – 2014)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WIOT (wiod.org).

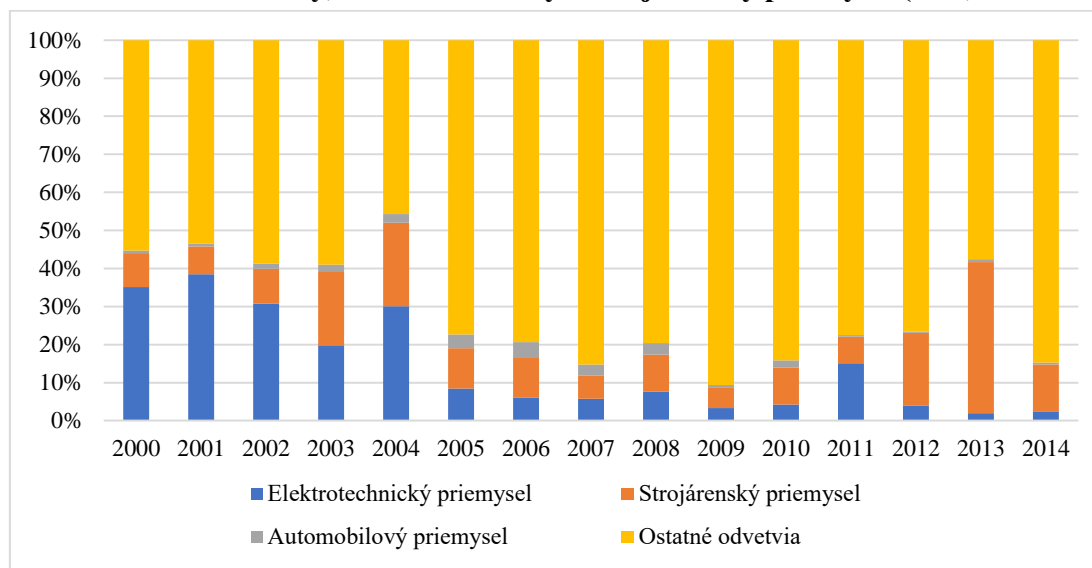
Pomerne veľký význam zohráva strojársky a elektrotechnický priemysel vo vývoze medziproduktov do Kanady, aj keď vývoz medziproduktov predstavuje len približne 20 % celkového vývozu zo Slovenska do Kanady (graf B14). Z ostatných odvetví majú najväčší význam ostatné služby a výroba nábytku a iná výroba.

Graf B14: Štruktúra exportu medziproduktov zo Slovenska do Kanady so zreteľom na automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel (v %, 2000 – 2014)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WIOT (wiod.org).

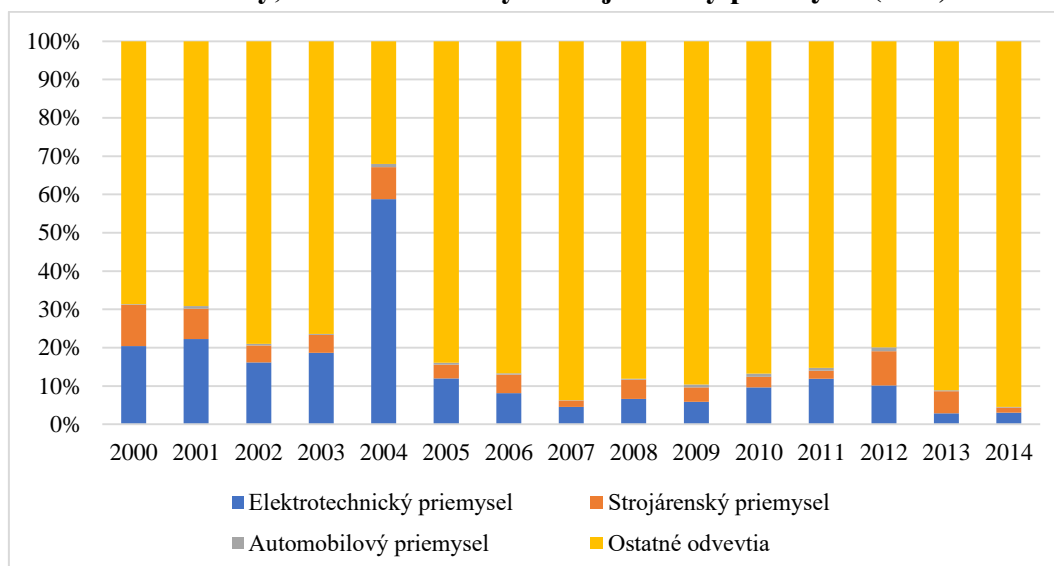
Graf B15: Štruktúra importu finálnych produktov z Kanady na Slovensko so zreteľom na automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel (v %, 2000 – 2014)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WIOT (wiod.org).

Import finálnych produktov z Kanady na Slovensko tvoril v roku 2014 len niečo viac ako 12 mil. EUR. Z jeho štruktúry na grafe B15 možno vyčítať zanedbateľný význam automobilového priemyslu, na rozdiel od strojárstva, ktorému patrí tretí najväčší podiel v štruktúre importu finálnych produktov. Viac importuje Slovensko z odvetvia výroby základných farmaceutických výrobkov a farmaceutických prípravkov a ťažobného priemyslu.

Graf B16: Štruktúra importu medziproduktov z Kanady na Slovensko so zreteľom na automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel (v %, 2000 – 2014)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa WIOT (wiod.org).

Vo väčšom objeme dováža Slovensko z Kanady medziprodukty, a to v hodnote takmer 120 mil. EUR. Štruktúra importu v roku 2014 sa značne odlišuje od štruktúry v roku 2000. Charakteristickým je najmä pokles významu nami sledovaných odvetví v čase a výrazný nárast importu medziproduktov z odvetvia ťažby po roku 2007 (graf B16). Podiel dovozu medziproduktov v automobilovom priemysle je v celom období veľmi nízky.

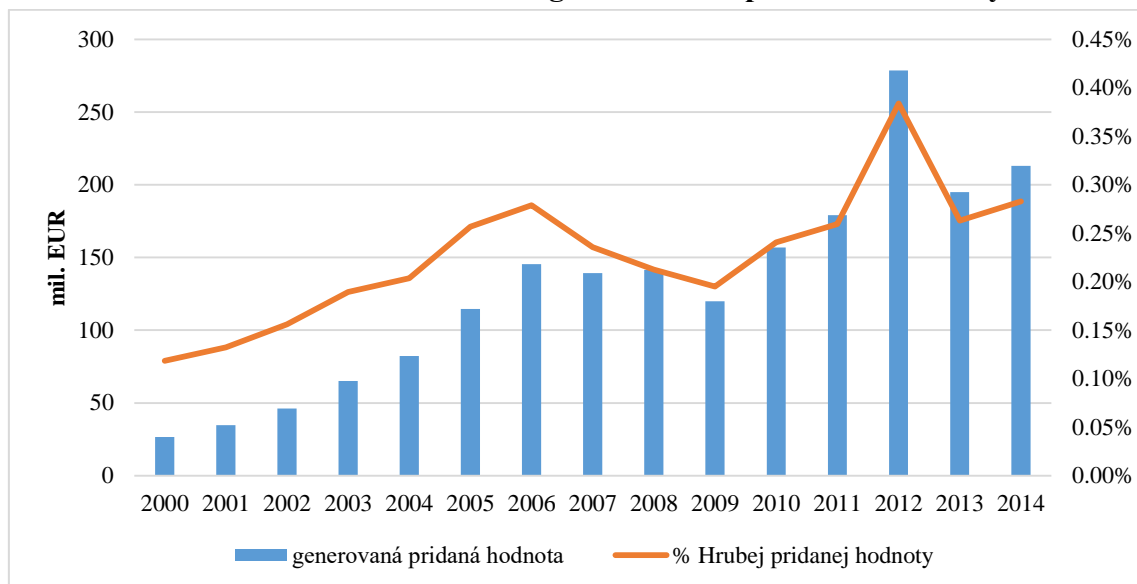
B.4.2. Výsledky aplikácie multiregionálneho input-output modelu

Odhad efektov dohody CETA na pridanú hodnotu, zamestnanosť a medzinárodný obchod je urobený na základe zmien vyplývajúcich z tejto dohody v porovnaní so základným scenárom pred prijatím týchto zmien. V nasledujúcej časti najskôr uvádzame priame a nepriame efekty kanadskej ekonomiky na slovenskú ekonomiku. Priame efekty vyplývajú z exportu medziproduktov a finálnych produktov do Kanady. Nepriame efekty sú generované exportom medziproduktov do iných krajín, ktoré ich následne po spracovaní vyvážajú do Kanady. V ďalšej časti sú vysvetlené jednotlivé scenáre, ktoré sme zostrojili pre odhad dopadov CETA na slovenskú ekonomiku. Osobitne v nich sledujeme nepriame efekty dohody CETA na slovenskú ekonomiku, ktoré na ňu budú pôsobiť cez zmeny v ekonomickom raste a medzinárodnom obchode medzi EÚ a Kanadou. V ostatných scenároch zohľadňujeme aj priame dopady na zmeny v bilaterálnom obchode medzi Slovenskom a Kanadou. Výhodou zostrojenia viacerých scenárov vývoja je získanie prehľadu o variabilite možných dopadov v závislosti od rôznych reakcií ekonomických subjektov na zmenené tarifné opatrenia. V poslednej časti prezentujeme výsledky odhadov dopadov CETA na ekonomiku Slovenska ako celok, ako aj na skúmané odvetvia automobilového, strojárského a elektrotechnického priemyslu.

B.4.2.1. Efekty generované exportom do Kanady pred prijatím CETA

V roku 2014 generoval export do Kanady priamo i nepriamo takmer 283 miliónov EUR pridanej hodnoty na Slovensku, čo predstavuje asi 0,3 % celkovej hrubej pridanej hodnoty domácej ekonomiky. Tento podiel nie je najvyšší za posledných 15 rokov, avšak trend je dlhodobý rastúci, tak v absolútnom vyjadrení generovanej pridanej hodnoty, ako i relatívne voči celkovej pridanej hodnote vytvorenej na Slovensku.

Graf B17: Pridaná hodnota na Slovensku generovaná exportom do Kanady

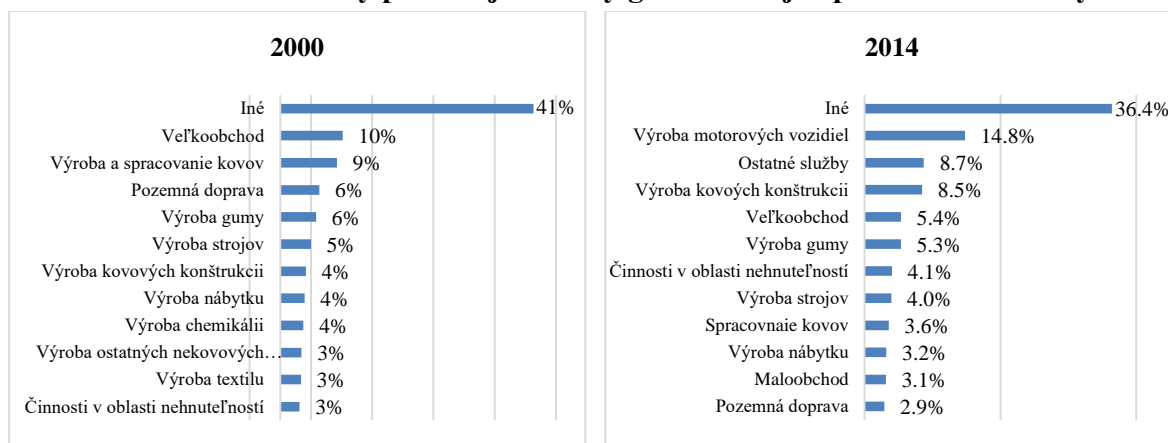

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty, v cenách roku 2005.

Graf B17 zobrazuje zmienený trend, ktorý je spôsobený rastúcim objemom exportu do Kanady, ako i zmenou v štruktúre tohto exportu smerom k odvetviám s vyššou mierou pridanej hodnoty.

Štruktúra generovanej pridanej hodnoty na Slovensku prešla výraznou zmenou medzi rokmi 2000 a 2014. Signifikantný vplyv mal najmä nárast automobilového odvetvia po roku 2001 na území SR, čo sa odrazilo na štruktúre exportu a následne tvorbe pridanej hodnoty v tomto odvetví.

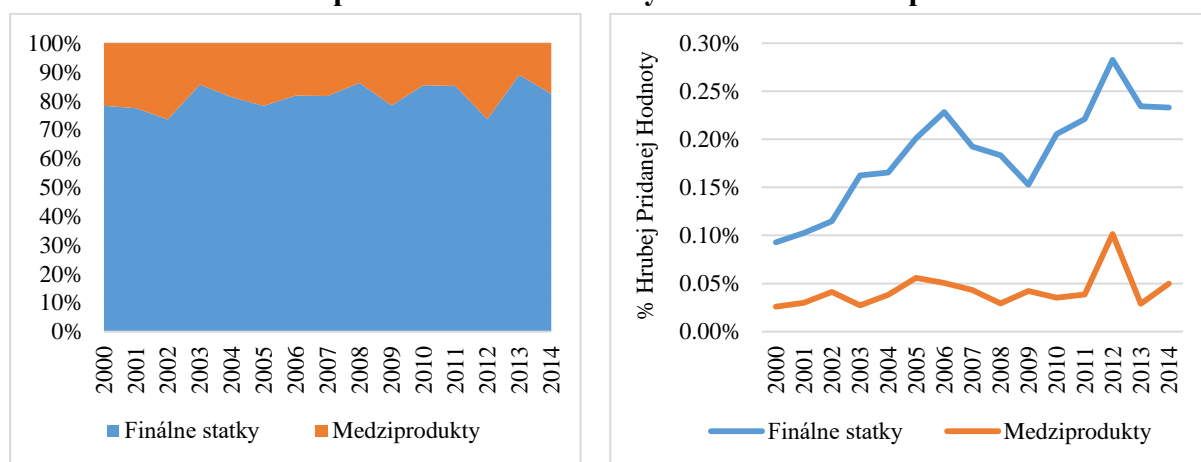
Graf B18: Zmena štruktúry pridanej hodnoty generovanej exportom do Kanady

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Efekty na pridanú hodnotu vznikajú exportom dvoch typov statkov: (i) finálnych statkov do konečnej spotreby kanadských domácností, mimovládnych organizácií a firiem formou tvorby hrubého fixného kapitálu, alebo (ii) exportom medziproduktov, ktoré sú v Kanade ďalej spracované. Napriek meniacej sa štruktúre exportu je pomer v generovanej pridanej hodnote v závislosti od typu statku relatívne stály. V roku 2000 generoval dopyt po finálnych statkoch v Kanade 78 % celkovej pridanej hodnoty generovanej exportom do Kanady, respektíve 0,09 % celkovej hrubej pridanej hodnoty vytvorenej v SR. V roku 2014 tento pomer vzrástol na 82 %, respektíve 0,23 % hrubej pridanej hodnoty.

Graf B19: Generovaná pridaná hodnota finálnych statkov a medziproduktov samostatne

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Štruktúra najvýznamnejších odvetví, v ktorých vzniká pridaná hodnota v dôsledku exportu do Kanady je relatívne rovnaká i v prípade samostatného pohľadu na vývoz medziproduktov a finálnych statkov. Okrem silne zastúpeného odvetvia výroby motorových vozidiel pri oboch typoch statkov je jedinou významnejšou odchýlkou odvetvie ostatných služieb, kde vzniká takmer 30 % pridanej hodnoty v dôsledku exportu medziproduktov.

B.4.2.2. Opis scenárov využitých pri modelovaní dopadov CETA

Použitím input-output analýzy a Leontiefovho modelu pri prognózovaní dopadov zmluvy CETA na slovenskú ekonomiku je nutné zohľadniť niekoľko scenárov vývoja premenných, ktoré do modelu vstupujú vo forme exogénne daných veličín³⁷. Pri tvorbe jednotlivých scenárov využívame výsledky zo štúdií opísaných v časti B.4.

Ako exogénne veličiny do modelu vstupujú:

- 1) Zmena v objeme hrubého domáceho produktu krajín EÚ
- 2) Zmena v objeme hrubého domáceho produktu Kanady
- 3) Rast celkového exportu EÚ
- 4) Rast celkového exportu Kanady
- 5) Rast celkového exportu SR

Pre odhad zmien v bodoch 1-4 vyžívame štúdiu Kirkpatrick a kol., v dvoch variantoch, a to Scenár A a Scenár D. Scenár A vychádza z obmedzenej liberalizácie v poľnohospodárstve a spracovaných poľnohospodárskych produktoch, čoho výsledkom je 95 % celková liberalizácia obchodu s tovarmi v zmysle tarifných opatrení a menej ambiciózne liberalizácia služieb. Vybrané produkty poľnohospodárstva teda nie sú liberalizované, pričom priemyselné produkty sú plne liberalizované. Pre služby je koeficient poklesu nákladov, ktorý bol modelovaný v podpornej podkladovej štúdii, znížený koeficientom 0,6. V Scenári D sú tovary liberalizované na 100 % a takisto sa predpokladá ambicióznejšia liberalizácia služieb, pričom pokles nákladov pre služby, odhadnutý v podkladovej štúdii, zostáva nezmenený. Kirkpatrick a kol. (2011) uvádzajú aj výsledky ďalších dvoch scenárov, ktorých odhady dopadov sú však v intervale medzi vybranými dvoma scenármi.

Tab. B20: Prehľad exogénne zadaných zmien v dôsledku uzatvorenia CETA na základe Kirkpatrick a kol. 2011

	Scenár A	Scenár D
Zmena v objeme HDP EÚ 27	0,02 %	0,03 %
Zmena v objeme HDP Kanady	0,18 %	0,36 %
Rast celkového exportu EÚ	0,05 %	0,07 %
Rast celkového exportu Kanady	0,54 %	1,56 %

Zdroj: Kirkpatrick a kol., 2011.

V prípade 5. bodu počítame s (i) konštantným nárastom objemu exportu SR do Kanady v rovnakej výške ako priemer EÚ 27, t. j. 0,05 %, respektíve (ii) nárastom zohľadňujúcim zmenu v clách t. j. v cenách najvýznamnejších exportovaných komodít. V takomto prípade je nutné poznať elasticity, teda citlivosti zmeny exportu a importu na zmeny v clách.

V tomto prípade využívame tri štúdie, ktoré priamo dopočítavajú elasticity:

- a) Ingersoll a kol., 2004 - elasticity odhadnuté pomocou GTAP modelu
- b) Ingersoll a kol., 2004 - elasticity odhadnuté pomocou USITC modelu
- c) Gallaway a kol., 2002 – krátkodobé elasticity, ekonometrický odhad

³⁷ Viac o Leontiefovom modeli v technickej prílohe.

Tab. B21: Prehľad použitých elasticít

	GTAP	USITC	Galloway*
Strojársky priemysel	2,8	2,2	0,71
Elektrotechnický priemysel	2,8	2,6	1,19
Automobilový priemysel	5,2	2,7	0,0094

* Vypočítané na základe prevodníkov a agregované váhami najvýznamnejších exportných komodít zo SR do Kanady v príslušných odvetviach.

Zdroj: Ingersoll a kol., 2004, Galloway a kol, 2002.

Okrem toho sme vypočítali vážené priemery colných sadzieb pre sledované odvetvia, a to na základe bilaterálneho obchodu medzi SR a Kanadou.

Zohľadnením všetkých vyššie uvedených zmien dostávame nasledujúcich 10 scenárov zobrazených v tabuľke B22.

Tab. B22: Prehľad scenárov využitých pri prognóze dopadov CETA

	Variant (1-4)	Zmena v objeme exportu SR (5)	Elasticita zmeny exportu (a-c)
1	Scenár A, odhad nepriamych efektov	bez priamej zmeny exportu finálnych produktov SR do Kanady	-
2	Scenár A, obmedzená liberalizácia	nárast exportu na úrovni priemeru EÚ 27 o 0,05%	-
3		v závislosti od elasticít	Galloway, krátkodobé elasticity
4		v závislosti od elasticít	USITC
5		v závislosti od elasticít	GTAP
6	Scenár D, odhad nepriamych efektov	bez priamej zmeny exportu finálnych produktov SR do Kanady	-
7	Scenár D, úplná liberalizácia	nárast exportu na úrovni priemeru EÚ 27 o 0,07%	-
8		v závislosti od elasticít	Galloway, krátkodobé elasticity
9		v závislosti od elasticít	USITC
10		v závislosti od elasticít	GTAP

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej časti, dohoda CETA ovplyvní slovenskú ekonomiku aj nepriamo, nielen cez zmenu bilaterálneho obchodu s Kanadou. Pre odhad nepriamych efektov na slovenskú ekonomiku bez ostatných zmien sme využili scenáre 1 a 6, t.j. vo verzii čiastočnej a úplnej liberalizácie obchodu s tovarmi a viac alebo menej ambiciózne liberalizácii služieb. Ostatné scenáre zachytávajú dopady CETA vrátane zmien v bilaterálnom obchode s finálnymi produktmi medzi SR a Kanadou na základe špecifickej štruktúry zahraničného obchodu medzi nimi a rôznych veľkostí elasticít v medzinárodnom obchode s príslušnými tovarmi.

B.4.2.3. Nepriame efekty CETA na ekonomiku SR a skúmané odvetvia

Z predchádzajúcej kapitoly je zrejmé, že scenáre 1 a 6 majú v určitej forme špecifický charakter, pretože odrážajú len tie zmeny v slovenskej ekonomike, ktoré sú vyvolané nepriamo. V tomto kontexte v súlade s tabuľkou B22 pod nepriamymi efektmi chápeme také zmeny, ktoré nie sú vyvolané zmenami v obchodnej bilancii medzi Kanadou a Slovenskom. V závislosti od variantu (scenára A resp. D) potom rozlišujeme práve dva scenáre (prvý a šiesty), pričom sa zameriavame na dopady na pridanú hodnotu v rámci celej ekonomiky, ako i samostatne pre tri

vybrané odvetvia spracovateľského priemyslu. V rovnakej štruktúre nás zaujímajú i efekty na export zo Slovenska do Kanady, čistý export a tvorbu pracovných miest.

Tab. B23: Efekty vybraných scenárov na pridanú hodnotu

Ukazovateľ	mil. USD		% hrubej pridanej hodnoty	
	1	6	1	6
Variant Scenáru				
Efekt na pridanú hodnotu spolu	4,06	6,23	0,005	0,007
Efekt na pridanú hodnotu v elektrotechnickom priemysle	0,14	0,22	0,008	0,012
Efekt na pridanú hodnotu v strojárskom priemysle	0,50	0,77	0,011	0,017
Efekt na pridanú hodnotu v automobilovom priemysle	0,26	0,39	0,007	0,011

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Dolný odhad nepriamych efektov (scenár 1) predpokladá nárast hrubej pridanej hodnoty v rámci celej ekonomiky SR približne o 4 mil. USD, kým horný odhad (scenár 6) je približne o 50 % vyšší s predpokladaným nárastom 6,23 mil. USD. Rovnakú relatívnu zmenu medzi scenármi pozorujeme i samostatne pri vybraných odvetviach spracovateľského priemyslu s najvyšším absolútnym i relatívnym dopadom na odvetvie výroby strojov. Pretože export SR do Kanady je tradične založený na vývoze finálnych výrobkov, najmä automobilov, predpokladom je nárast práve tohto odvetvia. V scenároch 1 a 6 však rátame s nepriamymi efektmi tzn. bez efektu nárastu zmienených finálnych tovarov zo Slovenska do Kanady. V tomto kontexte je automobilový priemysel penalizovaný na úkor takých odvetví, ktoré vyvážajú relatívne viac medziproduktov.

Percentuálne nárasty pridanej hodnoty 0,005 %, v optimistickom prípade 0,007 % svojim nepriamym, obmedzeným charakterom predstavujú najnižší odhad zo všetkých prognózovaných scenárov.

Tab. B24: Efekty vybraných scenárov na export a čistý export do Kanady

Ukazovateľ	mil. USD		% zmena	
	1	6	1	6
Variant scenáru				
Efekt na celkový export zo Slovenska do Kanady	0,16	0,37	0,054	0,125
Efekt na export elektrotechnického priemyslu do Kanady	0,02	0,05	0,175	0,412
Efekt na export strojárkeho priemyslu do Kanady	0,02	0,04	0,106	0,244
Efekt na export automobilového priemyslu do Kanady	0,02	0,06	0,014	0,036
Efekt na čistý export s Kanadou	0,14	0,35	0,122	0,294
Efekt na čistý export s Kanadou v elektro. priemysle	0,02	0,05	0,301	0,711
Efekt na čistý export s Kanadou v strojárskom priemysle	0,02	0,04	0,134	0,31
Efekt na čistý export s Kanadou automobilovom priemysle	0,0139	0,0365	0,02	0,06

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

V rozmedzí od 160 000 až po 370 000 USD je predpokladaný nárast hrubého exportu SR v dôsledku nepriamych efektov CETA. V prípade čistého vývozu ide o nárast vo výške 140 000 až 350 000 USD. Vzájomná bilancia v prípade oboch scenárov zostáva výrazne prebytková. V otázke štruktúry pre vybrané odvetvia je v kontexte relatívneho nárastu najvýraznejší vplyv v elektrotechnickom priemysle, kde sa predpokladá nárast 0,18 % až 0,41 %, v prípade čistého exportu je výraznejší relatívny nárast strojárkeho priemyslu v rozmedzí 0,3 % až po 0,7 %, čo je vysoko nad priemerom ostatných odvetví.

Tab. B25: Efekty vybraných scenárov na zamestnanosť v SR

Ukazovateľ	Počet prac. miest		% zmena	
	1	6	1	6
Variant scenáru				
Efekt na zamestnanosť spolu	91	140	0,0042	0,0064
Efekt na zamestnanosť v elektrotechnickom priemysle	4	6	0,0003	0,0005
Efekt na zamestnanosť v strojárskom priemysle	13	19	0,0004	0,0007
Efekt na zamestnanosť v automobilovom priemysle	5	7	0,0004	0,0006

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Scenáre, ktoré nerátajú s priamou zmenou v objeme exportu medzi Slovenskom a Kanadou, predpokladajú nárast zamestnanosti na Slovensku od 91 po 140 zamestnancov v dôsledku zmeny objemu domáceho dopytu a exportu Kanady a 27 krajín EÚ zapríčinennej prijatím dohody. Štruktúra dopadov na jednotlivé odvetvia je potom veľmi podobná štruktúre dopadov na pridanú hodnotu. Efekty na zamestnanosť v strategických odvetviach slovenského priemyslu tvoria necelých 24 % celkového efektu na zamestnanosť. Takáto relatívne nízka hodnota je spojená s vysokou produktivitou práce v sledovaných odvetviach priemyslu.

B.4.2.2. Celkové efekty CETA na ekonomiku SR a skúmané odvetvia

Rozdielom oproti predchádzajúcej časti sú priame efekty medzinárodnej dohody vyvolané dodatočnou zmenou objemov v slovensko-kanadskej obchodnej bilancii pri zachovaní nepriamych efektov opísaných v predchádzajúcej kapitole v bodoch 1 – 4. V závislosti od tejto zmeny následne rozlišujeme niekoľko scenárov a ich dopadov. Pre prehľadnosť opisu výsledkov modelov volíme formu zobrazenia všetkých scenárov podľa jednotlivých ukazovateľov.

Efekty na pridanú hodnotu

Pridaná hodnota je najdôležitejšou zložkou hrubého domáceho produktu. Na rozdiel od hrubého domáceho produktu sa však vyказuje aj na odvetvovej úrovni. Zmeny v pridanej hodnote významne ovplyvňujú celkové zmeny v hrubom domácom produkte a pri nezmene-ných nepriamych daniach subvenciách sú s nimi totožné.

Tab. B26: Efekty CETA na tvorbu pridanej hodnoty SR a vybraných odvetví

Variant scenáru	Efekt na pridanú hodnotu v celom NH		Efekt na pridanú hodnotu v elektrotechnickom priemysle		Efekt na pridanú hodnotu v strojárskom priemysle		Efekt na pridanú hodnotu v automobilovom priemysle	
	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena
2	6,92	0,008	0,27	0,015	0,80	0,018	0,68	0,019
3	6,76	0,007	0,15	0,009	0,81	0,018	1,72	0,049
4	11,67	0,013	0,18	0,010	1,39	0,031	4,46	0,128
5	18,63	0,020	0,20	0,011	2,20	0,050	8,36	0,239
7	10,23	0,011	0,40	0,022	1,19	0,027	0,98	0,028
8	8,96	0,010	0,23	0,013	1,08	0,024	1,86	0,053
9	13,87	0,015	0,25	0,014	1,65	0,037	4,60	0,131
10	21,31	0,023	0,30	0,017	2,71	0,061	8,59	0,246
Priemer	12,29	0,013	0,25	0,014	1,48	0,034	3,91	0,112
Štandardná odchýlka	5,33	0,006	0,08	0,004	0,68	0,015	3,17	0,091
Minimum	6,76	0,007	0,15	0,009	0,80	0,018	0,68	0,019
Maximum	21,31	0,023	0,40	0,022	2,71	0,061	8,59	0,246

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Po zohľadnení viacerých možností vývoja exportu SR do Kanady sa ako najoptimistickejší (scenár s najvyššími pozitívnymi dopadmi pre slovenskú ekonomiku) javí variant č. 10. V prípade elastických zmien po odstránení cieľ a optimistického variantu D – vývoja HDP zvyšku EÚ a Kanady predpokladáme až 0,023 % nárast HDP Slovenska, v absolútnej hodnote 21,31 mil. USD. Ťažiskom tohto optimistického scenára je automobilový priemysel citlivo reagujúci na zmeny v tarifách (percentuálna zmena v cenách sa odrazí až v 5 % náraste exportu). Pri úplnej redukcii súčasných taríf vývozu automobilov do Kanady a zohľadnení vysokej citlivosti odvetvia na takúto zmenu predpokladáme takmer 30 % nárast exportu automobilov do Kanady, čo sa prejaví nárastom tvorby pridanej hodnoty vybraného odvetvia o 0,246 %.

Spodný odhad vplyvu CETA na slovenskú ekonomiku predstavuje 3. scenár. Krátkodobé elasticity zo štúdie Gallaway a kol. (2002) predpokladajú takmer úplne neelastický vzťah medzi poklesom taríf a exportom finálnych produktov odvetvia vyrábajúceho automobily. V tomto smere je teda výrazne penalizovaný dominant slovenského exportu do Kanady, čo sa odráža na výsledkoch daného scenára. V kombinácii s čiastočnou liberalizáciou cieľ je potom celkový dopad na HDP Slovenska na úrovni 6,76 mil. USD, čo predstavuje asi 0,007 % HDP. I pri nízkej elasticite sa automobilový sektor podieľa 25-timi % na celkovej zmene nárastom tvorby pridanej hodnoty o 1,72 mil. USD.

Priemer celkového dopadu uvažovaných scenárov na domácu ekonomiku je na úrovni 12,3 mil. USD pri štandardnej odchýlke 5,33 mil. USD. Takýto nárast zodpovedá asi 0,013 % HDP s majoritným príspevkom spracovateľského priemyslu, najmä však odvetvia výroby automobilov. Rozdiel medzi najoptimistickejším a najpesimistickejším scenárom dopadov medzinárodnej obchodnej dohody je približne 14,5 mil. USD, ktoré závisia od úrovne liberalizácie taríf a citlivosti slovenského exportu na takýto pokles taríf - cien exportovaných komodít.

Efekty na export a čistý export Slovenska do Kanady

Tab. B27: Efekty CETA na export zo Slovenska do Kanady

Variant scenáru	Efekt na celkový export zo Slovenska do Kanady		Efekt na export elektrotechnického priemyslu do Kanady		Efekt na export strojárského priemyslu do Kanady		Efekt na export automobilového priemyslu do Kanady	
	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena
2	0,26	0,090	0,02	0,181	0,02	0,128	0,11	0,061
3	9,71	3,326	0,03	0,214	0,02	0,134	9,45	5,304
4	27,37	9,376	0,03	0,261	0,04	0,193	27,09	15,21
5	52,44	17,963	0,03	0,267	0,04	0,217	52,16	29,28
7	0,51	0,176	0,05	0,42	0,05	0,275	0,18	0,103
8	9,96	3,413	0,06	0,451	0,05	0,272	9,49	5,327
9	27,62	9,463	0,06	0,498	0,06	0,331	27,13	15,232
10	54,00	18,498	0,16	1,301	0,66	3,570	52,81	29,648
Priemer	22,73	7,788	0,06	0,449	0,12	0,64	22,30	12,521
Štandardná odchýlka	21,50	7,366	0,04	0,363	0,22	1,186	21,31	11,965
Minimum	0,26	0,090	0,02	0,181	0,02	0,128	0,11	0,061
Maximum	54,00	18,498	0,16	1,301	0,66	3,570	52,81	29,648

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Export finálnych výrobkov je exogénne zadanou premennou v použitej input-output analýze. Z tohto dôvodu je nutné priamy vývoz odhadnúť inou formou a nie je výstupom

samotného modelu. Napriek tomu nás však zaujímajú i nepriame efekty nárastu objemu exportu do Kanady na ekonomiku SR. O fakte vysokej citlivosti na zvolený scenár svedčí štandardná odchýlka takmer na úrovni priemernej hodnoty vývozu z predpokladaných ôsmich scenárov.

Vo všetkých variantoch je dominantným sektorom automobilový priemysel. Pri najoptimistickejšom predpoklade je očakávaný nárast o už zmienených 30 % súčasného exportu automobilov do Kanady, čo predstavuje takmer 53 mil. USD. Dôvodom je predpokladaná vysoká elasticita a 100 % liberalizácia colných sadzieb. V takomto variante by 98 % rastu exportu tvoril rast vývozu automobilového priemyslu.

Vysoká závislosť exportu od elasticity je v určitej miere zohľadnená v 2. a 7. scenári, ktoré predpokladajú konštantný nárast objemov exportu v hodnote 0,05 %. Tieto scenáre zároveň možno považovať za najpesimistickejšie v kontexte dopadov na export SR do Kanady. Pri druhom a siedmom scenári je jasne viditeľný efekt nepriamych väzieb v ekonomike. Ak predpokladáme priamy konštantný nárast objemu exportu do Kanady o 0,05 %, celkovo vzrastie export do Kanady o 0,09 % v prípade čiastočnej liberalizácie a o viac ako 0,17 % v prípade úplnej.

Tab. B28: Efekty CETA na čistý export zo Slovenska do Kanady

Variant scenáru	Efekt na čistý export s Kanadou		Efekt na čistý export s Kanadou v elektrotechnickom priemysle		Efekt na čistý export s Kanadou v strojárskom priemysle		Efekt na čistý export s Kanadou automobilovom priemysle	
	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena	mil. USD	% zmena
2	0,16	0,136	0,02	0,277	0,01	0,086	0,11	0,061
3	9,52	8,059	0,02	0,259	0,01	0,046	9,44	5,315
4	27,13	22,962	0,01	0,207	-0,02	-0,139	27,08	15,243
5	52,16	44,155	0,01	0,196	-0,03	-0,217	52,14	29,344
7	0,24	0,204	0,04	0,636	0,02	0,13	0,18	0,102
8	9,50	8,043	0,05	0,668	0,03	0,221	9,48	5,338
9	27,11	22,946	0,04	0,617	0,01	0,037	27,12	15,266
10	53,36	45,165	0,13	1,853	0,50	3,491	52,79	29,713
Priemer	22,40	18,959	0,04	0,589	0,07	0,457	22,29	12,548
Štandardná odchýlka	21,40	18,117	0,04	0,55	0,18	1,234	21,31	11,991
Minimum	0,16	0,136	0,01	0,196	-0,03	-0,217	0,11	0,061
Maximum	53,36	45,165	0,13	1,853	0,50	3,491	52,79	29,713

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Takmer totožný vývoj možno pozorovať aj v prípade čistého exportu. Pesimistickými odhadmi sú scenáre 2 a 7, ktoré sú nezávislé od elasticít odhadnutých v podkladových štúdiách. Vysoká štandardná odchýlka na úrovni priemeru je dôkazom vzťahu medzi predpokladanými dopadmi a odhadnutou elasticitou. Takmer úplná závislosť medzi vývojom čistého exportu automobilového sektora a celkového čistého exportu zase potvrdzuje dominantné postavenie vybraného odvetvia na exporte finálnych komodít zo Slovenska do Kanady.

V kontexte čistého exportu je nutné si uvedomiť, že celkový čistý export môže byť nižší ako hodnota čistého exportu za vybrané odvetvie (vid' scenár 9). Takáto situácia vzniká v dôsledku deficitnej vzájomnej bilancie SR s Kanadou v určitých odvetviach. Takýmto

príkladom je strojárenský priemysel v scenári 4 a 5, kde je predpokladaný čistý pokles exportu slovenských výrobkov do Kanady a zhoršenie vzájomnej bilancie daného odvetvia.

Efekty na tvorbu pracovných miest

Efekty na zamestnanosť sú tradične najfrekvencovanejšou otázkou problematik hospodárskej politiky. Nie je tomu inak ani v prípade medzinárodného obchodu a medzinárodných zmlúv. V nasledujúcej tabuľke je zobrazený prehľad vybraných scenárov bližšie opísaných v predchádzajúcej časti, ktoré predpokladajú určitú zmenu i v objeme priameho exportu finálnych produktov zo Slovenska do Kanady.

Uplatnenie dohody a liberalizácia colných taríf spojená s nárastom objemu exportu by mali priniesť 148 až 457 pracovných miest na Slovensku. Rozdelenie scenárov je v kontexte s doteraz opísanými výsledkami, a teda platí, že vyššie elasticity v súlade s nárastom vývozu automobilov prispievajú k pozitívnejšiemu vývoju hodnoteného ukazovateľa.

Tab. B29: Efekty na zamestnanosť na Slovensku

Variant scenáru	Efekt na zamestnanosť v celom hospodárstve		Efekt na zamestnanosť v elektrotechnickom priemysle		Efekt na zamestnanosť v strojárenskom priemysle		Efekt na zamestnanosť v automobilovom priemysle	
	Prac. miesta	% zmena	Prac. miesta	% zmena	Prac. miesta	% zmena	Prac. miesta	% zmena
2	157	0,007	7	0,0006	21	0,0007	13	0,001
3	148	0,007	4	0,0003	20	0,0007	32	0,0026
4	250	0,011	5	0,0004	34	0,0012	84	0,0068
5	396	0,018	6	0,0004	53	0,002	157	0,0127
7	232	0,011	11	0,0008	30	0,0011	18	0,0015
8	198	0,009	7	0,0005	27	0,001	35	0,0028
9	300	0,014	7	0,0005	41	0,0015	87	0,007
10	457	0,021	9	0,0006	67	0,0024	162	0,013
Priemer	267	0,012	7	0,0005	37	0,0013	74	0,0059
Štandardná odchýlka	111	0,005	2	0,0002	16	0,0006	60	0,0048
Minimum	148	0,007	4	0,0003	20	0,0007	13	0,0010
Maximum	457	0,021	11	0,0008	67	0,0024	162	0,013

Zdroj: WIOD.org, vlastné výpočty.

Kým pri pridanej hodnote, ale najmä exporte platilo, že výraznú, až takmer úplnú časť celkového dopadu tvoril automobilový priemysel, v prípade zamestnanosti nové pracovné miesta vzniknú naprieč celou ekonomikou. Tento fakt je spôsobený vysokou produktivitou práce skúmaných odvetví spracovateľského priemyslu. Príkladom je 2. scenár, nezávislý od odhadu parametra elasticity. Konštantný nárast objemu exportu v hodnote 0,05 % by priniesol takmer 157 pracovných miest, z čoho len 13 by vzniklo v strategickom a exportne dominantnom automobilovom odvetví. Optimistické varianty 7 a 10 relatívne vyvažujú vysokú produktivitu práce vyššou elasticitou daného odvetvia na zmeny v sadzbách taríf.

V priemere možno očakávať, pri zohľadnení ôsmich scenárov, nárast celkovej zamestnanosti o viac ako 267 pracovných miest na Slovensku, čo však predstavuje len asi 0,01 % súčasnej celkovej zamestnanosti.

B.4.3. Zhrnutie

Slovensko má s Kanadou dlhodobu aktívne saldo obchodnej bilancie, a to vďaka obchodu s finálnymi produktmi. V obchode s medziproduktmi Slovensko vo vzťahu ku Kanade dosahuje mierny pasívne saldo obchodnej bilancie. Slovensko dosahuje aktívne saldo obchodnej bilancie s hotovými výrobkami hlavne kvôli vývozu automobilov zo Slovenska, ktoré tvoria viac ako 80 % celkového vývozu hotových výrobkov. Zo strojárskoho a elektrotechnického priemyslu slovenský vývoz do Kanady predstavuje najmä medziprodukty. Celkovo vyvážame do Kanady najmä hotové výrobky. Štyri pätiny celkových efektov exportu do Kanady sú tak generované práve exportom hotových výrobkov.

Pri hodnotení dopadov pri implementácii dohody CETA na pridanú hodnotu a zamestnanosť na Slovensku a vo vybraných odvetviach sme vychádzali z viacerých scenárov vývoja, v ktorých sme odhadli jej priame ako aj nepriame dopady. Tvorba viacerých scenárov bola dôležitá vzhľadom na neurčitosť vývoja niektorých základných parametrov, ktoré ovplyvňujú výsledné dopady a pre poznanie veľkosti a variability efektov.

Z analýzy dopadov jednotlivých scenárov je zrejmé, že dominantný efekt bude pôsobiť cez zmeny v priamom bilaterálnom obchode medzi Slovenskom a Kanadou. Nepriame efekty na pridanú hodnotu predstavujú 0,005 – 0,007 % celkovej pridanej hodnoty. Okrem toho sú nepriame efekty na export zo Slovenska do Kanady na úrovni 0,054 – 0,125 % celkového exportu do Kanady, s pozitívnym efektom na čistý export. Efekty na zamestnanosť generované nepriamo zo zmien v obchode medzi EÚ a Kanadou sú v rozmedzí 0,0042 – 0,0064 %.

Celkové efekty, ktoré zohľadňujú priame aj nepriame zmeny v obchode s Kanadou, sú v porovnaní s čisto nepriamymi efektmi vyššie, ale zároveň sú citlivé na odhad zmien v objeme bilaterálneho obchodu, ktorý vyplýva z reakcie na cenové zmeny po odstránení tarifných bariér.

Pri odhadoch dopadov preto uvažujeme s tromi rôznymi scenármi reakcie v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle na zmeny v tarifách a na základe toho sme odhadli dopady na pridanú hodnotu, export, čistý export a zamestnanosť v týchto odvetviach, ako aj v celej ekonomike SR. Takto bolo možné získať lepšiu predstavu o tom, aké efekty môže priniesť CETA na skúmané veličiny a mieru neistoty, ktorá je s týmito dopadmi spojená.

Priemerný efekt na HDP je odhadnutý na 0,013 %. V krátkom období, ako aj bez zohľadnenia špecifickej štruktúry slovenského exportu, je na úrovni 0,007 – 0,01 %. Pri zohľadnení dlhodobých elasticít v skúmaných odvetviach je v rozmedzí 0,013 – 0,023 %.

V strojárskom, elektrotechnickom, ale najmä v automobilovom priemysle môžeme očakávať nadpriemerný efekt na rast ich pridanej hodnoty. V automobilovom priemysle je to nárast o 0,112 % pridanej hodnoty s maximálnou hodnotou 0,246 % pri vysokej elasticite zmien na pokles taríf.

Priemerný efekt na zmenu v exporte do Kanady je na úrovni 8 %. Tento efekt výrazne závisí od zmien v exporte automobilov, a preto je aj pri odhadoch efektov na zmeny v exporte pomerne veľká variabilita. V dlhodobom horizonte totiž môže narásť export automobilov do Kanady až o vyše 29 %, čo by spôsobilo celkový nárast exportu do Kanady o viac ako 18 %.

V scenároch s menšou reakciou zmien objemu vývozu na odstránenie taríf v automobilovom priemysle môžeme očakávať zvýšenie exportu automobilov o 5 – 15 %. Automobilový priemysel najvýznamnejšie ovplyvňuje celkové zmeny v čistej obchodnej bilancii

s Kanadou. V priemere by sa mala čistá obchodná bilancia zvýšiť až o takmer 19 %. Aj pri malých zmenách vo vývoze automobilov však zostáva aktívna vo všetkých scenároch, aj keď v niektorých odvetviach môže dôjsť k miernemu zhoršeniu čistej obchodnej bilancie, napr. v niektorých scenároch v strojárskom priemysle.

Pri efektoch na tvorbu pracovných miest odhadujeme vytvorenie 148 – 457 pracovných miest priamo a nepriamo v dôsledku dohody CETA. Celkové dopady však budú závisieť od dostupných kapacít a zmien v produktivite práce, ktoré sme v tejto štúdii explicitne neskúmali.

Vysoký rast produktivity práce bude pôsobiť smerom k nižším efektom CETA na zamestnanosť. V strojárskom, elektrotechnickom a najmä automobilovom priemysle sú efekty na tvorbu pracovných miest v porovnaní so zmenami v pridanej hodnote a exporte nižšie v dôsledku vysokej produktivity práce v týchto odvetviach. V priemere možno očakávať rast zamestnanosti o 0,012 %.

Záver

- Na základe rôznych variantov vývoja je z odstránenia tarifných prekážok očakávaný priemerný dopad dohody CETA na slovenskú ekonomiku na úrovni 0,013 % HDP;
- Dopad CETA na tvorbu pracovných miest na Slovensku je na úrovni 0,012 % celkovej zamestnanosti;
- Prijatie dohody CETA bude mať pozitívny efekt na čistú zahranično-obchodnú výmenu medzi Slovenskom a Kanadou, a to najmä vďaka očakávaným pozitívnym efektom v automobilovom priemysle;
- Odstránenie tarifných prekážok by malo viesť k zvýšeniu exportu do Kanady v priemere o 8 %, v prípade vysokej reakcie na pokles cien až o 18 %.
- Pre Slovensko je v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle dôležitý hlavne tzv. vnútro-úniový zahraničný obchod. Kanada sa podieľala v roku 2016 na celkovom automobilovom exporte Slovenska len približne 1 %, pričom v elektrotechnickom a strojárskom priemysle tento podiel nedosahoval ani 0,5 %.
- Slovensko (ale aj celá EÚ) má s Kanadou dlhodobo vysoké aktívne saldo obchodnej bilancie práve v automobilovom priemysle. K pasívnemu saldu obchodnej bilancie Slovenska s Kanadou v niektorých rokoch v elektrotechnickom a strojárskom priemysle prispievajú najmä nasledovné tovarové položky: „Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti“; „Lode, člny a plávajúce zariadenia“ a „Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické vrátane ich častí, súčastí a príslušenstva“.
- Export v rámci nami skúmaných troch odvetví zo Slovenska do Kanady je neporovnateľne viac koncentrovaný ako import z Kanady na Slovensko.
- V exporte Slovenska do Kanady má prevahu automobilový priemysel (73 % celkového exportu Slovenska do Kanady), s dominantným zastúpením osobných automobilov na celkovom exporte.
- Uzavretie dohody o voľnom obchode s Kanadou by tak malo byť najmä príležitosťou pre automobilové spoločnosti pôsobiace na území SR na zvýšenie vývozu do Kanady, čo by prispelo k jeho väčšej diverzifikácii.
- V dovoze Slovenska z Kanady v automobilovom priemysle dominujú medziprodukty, čo súvisí s tým, že výroba konštrukcií a komponentov sa v Kanade podieľala na celkovom objeme výroby v automobilovom priemysle viac ako polovicou.

- Veľká časť produkcie v automobilovom, strojárskom a elektrotechnickom priemysle je koncentrovaná v západoslovenskom regióne, čo znamená, že prípadné benefity plynúce z uzatvorenia dohody CETA nebudú na Slovensku rovnomerne rozložené.
- Ťažobný priemysel tvoril 39 % z celkového dovozu Slovenska z Kanady. Odstránenie tarifných a netarifných bariér pre slovenských importérov by mohlo pomôcť znížiť náklady podnikov na vstupy, ktoré potrebujú k výrobe konečných produktov.
- Až približne 80% z celkového počtu importujúcich firiem v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle tvorili malé a stredné podniky.
- Z celkového počtu exportujúcich firiem pôsobiacich na Slovensku necelé jedno percento exportuje do Kanady (bez ohľadu na priemyselné odvetvie). Na exporte SR do Kanady v rámci automobilového priemyslu sa podieľal približne rovnaký počet malých a stredných podnikov ako veľkých firiem.
- Priame benefity plynúce z odstránenia tarifných a netarifných bariér po schválení CETA budú v tomto odvetví rozdelené medzi malý počet firiem (v roku 2016 exportovalo do Kanady v automobilovom priemysle len 11 podnikov).
- Prevažnú väčšinu z celkového počtu exportujúcich firiem do Kanady v elektrotechnickom a strojárskom priemysle tvoria práve malé a stredné podniky, ktoré by mali z uzatvorenia CETA dohody najviac profitovať.
- Postupné odstraňovanie tarifných aj netarifných prekážok obchodu môže pomôcť čiastočne zvýšiť konkurencieschopnosť slovenských malých a stredných podnikov na kanadskom trhu, ktoré sú pri existencii súčasných bariér zahraničného obchodu len ťažko schopné konkurovať etablovaným veľkým spoločnostiam, prípadne transnacionálnym korporáciám.
- Hodnota colných platieb týkajúcich sa tovaru v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle s deklaroványm pôvodom Kanada tvorila len 0,5 % celkových vybraných colných platieb súvisiacich s dovozom zo všetkých krajín, z tohto dôvodu odstránenie tarifných bariér s Kanadou nebude mať pre štátny rozpočet SR významný dopad.
- Eliminácia netarifných obmedzení obchodu by mohla európskym firmám priniesť v porovnaní s tarifnými prekážkami na strane Kanady väčšie pozitívne efekty.
- Na strane Kanady je účinných viac netarifných obmedzení ako na strane EÚ, na základe čoho by sme mohli očakávať väčšie pozitívne efekty z ich odbúrania pre európske a slovenské firmy.

Prehľad použitej literatúry

1. COSS, P. (2016): The importance of International Trade to the Canadian Economy: An Overview. Dostupné na: <<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/the-importance-of-international-trade-to-the-canadan-economy-an-overview-post.pdf>>, dňa 7. 8. 2017.
2. DESJARDINS (2017): Economic viewpoint. Canada: Many Detours Ahead for the Auto Industry. Dostupné na: <<https://www.desjardins.com/ressources/pdf/pv170511-e.pdf>>, dňa 31. 7. 2017.
3. DIETZENBACHER, E. et al. 2013. The Construction of World Input-Output Tables in the WIOD Project. *Economic Systems Research*, 25, 71-98.
4. EUROPEAN COMMISSION (2014): CETA – Summary of the final negotiating results. Dostupné na: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/december/tradoc_152982.pdf>, dňa 21.7.2017.
5. EUROPEAN COMMISSION (2017): European Union, Trade in goods with Canada. Dostupné na: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113363.pdf>, dňa 3.8.2017.
6. EUROPEAN COMMISSION (2017): In Focus: Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) explained. Dostupné na: <<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-explained/>>, dňa 13.8.2017.
7. EUROPEAN COMMISSION (2017): CETA chapter by chapter. Dostupné na: <<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta/ceta-chapter-by-chapter/>>, dňa 4. 7. 2017.
8. EUROPEAN COMMISSION (2016): Investment provisions in the EU-Canada free trade agreement (CETA). Dostupné na: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/november/tradoc_151918.pdf>, dňa 15. 7. 2017.
9. EU SME CENTRE (2015): The Automotive Industry in China. Dostupné na: <https://www.ccilc.pt/sites/default/files/eu_sme_centre_sector_report_-_the_automotive_market_in_china_update_-_may_2015.pdf>, dňa 14. 8. 2017.
10. GALLAWAY, M. P. et al. 2002. Short-run and long-run industry-level estimates of U.S. Armington Elasticities. *North American Journal of Economics and Finance*, 14, 49-68.
11. GOGA, M. 2009. Input output analýza. Bratislava: Iura Edition, 2009.
12. GOVERNMENT of CANADA (2017): Opportunities and Benefits of CETA for Canada's Automotive Exporters. Dostupné na: <<http://www.international.gc.ca/gac-amc/campaign-campagne/ceta-aecg/automotive-automobile.aspx?lang=eng>>, dňa 17.8.2017
13. HUSÁR, J. - MOKRÁŠOVÁ, V. - GOGA, M.: Input-output analýza a systém národných účtov. 2. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007.
14. INGERSOLL, D. 2004: Revised Armington Elasticities of Substitution for the USITC Model and the Concordance for Constructing a Consistent Set for the GTAP Model. Research Note No. 2004-01-A. Washington, D.C.: Office of Economics – U.S. International Trade Commission, 2004.
15. KENDERA, T. (2016): Na ktorých zahraničných trhoch sa najviac presadzujú automobily zo Slovenska? *NBS, Biatec*, roč. 24, č. 2. Dostupné na: <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2016/02-2016/biatec_02_2016_Kendera.pdf>, dňa 17. 8. 2017.
16. KIRKPATRICK, C. 2011: Trade Sustainability Impact Assessment (SIA) on the Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) between the EU and Canada: Final Report. MPRA Paper No. 28812.

17. KOCOUREK, A. – ŠIMANOVÁ, J. (2016): Studie dopadů uzavření Komplexní hospodářské a obchodní dohody mezi Kanadou na jedné straně a Evropskou unií a jejími členskými státy na straně druhé na Českou republiku a její ekonomiku.
18. LEONTIEF, W. (1951): *The Structure of American Economy, 1919-1939: An Empirical Application of Equilibrium Analysis*. New York: Oxford University Press, 1951.
19. LUPTÁČIK, M. a kol. (2016): Spracovateľský priemysel Slovenskej republiky: stav a perspektívy rozvoja. Dostupné na <http://mot.sk/media/2016/03/Studia_Sprac_Priem.pdf>, dňa 14. 8. 2016.
20. MILLER, R. E. – BLAIR, P. D. (2009): *Input-Output Analysis: Foundations and Extensions*. 2nd Edition. Cambridge University Press, 2009.
21. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ SR (2017): Ekonomická informácia o teritóriu. Kanada. Dostupné na: <<https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Kanada++ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2017>>, dňa 31. 7. 2017.
22. OFFICE of the PARLIAMENTARY BUDGET OFFICER (2017): *The Canada-EU Comprehensive Economic and Trade Agreement. A Prospective Analysis*. Dostupné na: <http://www.pbo-dpb.gc.ca/web/default/files/Documents/Reports/2017/CETA/CETA_EN.pdf>, dňa 26.7.2017.
23. OICA (2017): *World Motor Vehicle Production by Country and Type*. Dostupné na: <<http://www.oica.net/wp-content/uploads//Total-2016.pdf>>, dňa 31.7.2017.
24. SLOVAK BUSINESS AGENCY (2017): *Analýza exportu malých a stredných podnikov na Slovensku*. Dostupné na: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/analyza_exportu_msp-2017.pdf>, dňa 31.7.2017.
25. TIMMER, M. P. (2012): *The World Input-Output Database (WIOD): Contents, Sources and Methods*. WIOD working paper 10. Liberec: Technická univerzita v Liberci.
26. TIMMER, M. P. et. al. (2015): *An Illustrated User Guide to the World Input-Output Database: the Case of Global Automotive Production*. *Review of International Economics*, 23: 575–605.
27. UNCTAD (2017): *TRAINS, The global database on Non-Tariff Measures*. Dostupné na: <<http://i-tip.unctad.org/Forms/MeasureView.aspx?mode=modify&action=search>>, dňa 5.8.2017.
28. UNCTAD (2017b): *Data Centre*. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en>, dňa 10.8.2017.
29. WORKIE T.M. – LÁBAJ, M. – DUJAVA, D. 2011. *Štruktúra ekonomiky a ekonomický rast: Ako naplniť teóriu číslami*. Bratislava: Milan Štefanko - IRIS, 2011.
30. WORLD BANK, (2017): *UNCTAD – Trade Analysis Information System*. Dostupné na: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=UNCTAD--Trade-Analysis-Information-System-%28TRAINS%29> , dňa 10.8.2017.
31. WORLD BANK, (2017b): *World Development Indicators*. Dostupné na: <<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators#>>, dňa 10.8.2017.

Prílohy A

- Tab. P1A: Vývoj zahraničného obchodu Kanady (v mil. EUR)
- Tab. P2A: Vývoj zahraničného obchodu EÚ-28 (v mil. EUR)
- Tab. P3A: Vývoj zahraničného obchodu SR (v mil. EUR)
- Tab. P4A: Podiel agropotravinárskeho zahraničného obchodu na celkovom zahraničnom obchode (v %)
- Tab. P5A: Podiel krajín EÚ-28 na agropotravinárskom dovoze Kanady (v %)
- Tab. P6A: Podiel krajín EÚ-28 na agropotravinárskom vývoze Kanady (v %)
- Tab. P7A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom dovoze EÚ-28 (v %)
- Tab. P8A: Podiel Kanady na agropotravinárskom dovoze EÚ-28 z tretích krajín (v %)
- Tab. P9A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom vývoze EÚ-28 (v %)
- Tab. P10A: Podiel Kanady na agropotravinárskom vývoze EÚ-28 do tretích krajín (v %)
- Tab. P11A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom dovoze SR (v %)
- Tab. P12A: Podiel Kanady na agropotravinárskom dovoze SR z tretích krajín (v %)
- Tab. P13A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom vývoze SR (v %)
- Tab. P14A: Podiel Kanady na agropotravinárskom vývoze SR do tretích krajín (v %)
- Tab. P15A: Podiel agropotravinárskeho dovozu jednotlivých členských krajín EÚ na celkovom agrodovoze EÚ z Kanady v roku 2015 (%)
- Tab. P16A: Podiel agropotravinárskeho vývozu jednotlivých členských krajín EÚ na celkovom agrovývoze EÚ do Kanady v roku 2015 (%)
- Tab. P17A: Gravitačné modely slovenského exportu
- Tab. P18A: Gravitačné modely kanadského exportu

Tab. P1A: Vývoj zahraničního obchodu Kanady (v mil. EUR)

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016***	Ø 2005-16
Dovoz	HS 01-24*	14 687	16 539	17 771	18 558	18 781	21 890	24 048	27 335	27 214	28 202	32 256	32 150	23 286
	HS 01-99**	252 487	278 818	277 694	277 817	230 332	295 288	323 498	359 515	347 663	348 384	378 104	364 095	311 141
Vývoz	HS 01-24*	20 059	22 220	23 907	27 330	24 435	28 657	31 978	36 831	36 283	38 187	49 065	42 741	31 808
	HS 01-99**	289 510	309 004	306 317	309 672	225 993	291 124	323 391	353 087	343 758	357 478	384 276	351 406	320 418
Saldo	HS 01-24*	5 372	5 681	6 136	8 773	5 655	6 766	7 931	9 496	9 069	9 985	16 809	10 591	8 522
	HS 01-99**	37 023	30 187	28 623	31 855	-4 339	-4 164	-107	-6 428	-3 905	9 094	6 172	-12 689	9 277

Pramen: International Trade Centre.

* Agropotravinársky zahraničný obchod.

** Celkový zahraničný obchod.

*** Predbežné údaje.

Tab. P2A: Vývoj zahraničního obchodu EÚ-28 (v mil. EUR)

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016***	Ø 2005-16
Dovoz	HS 01-24*	282 271	304 841	338 381	371 133	346 220	373 826	416 182	434 962	447 424	454 623	482 821	494 356	395 587
	HS 01-99**	3 345 120	3 801 446	4 062 878	4 250 068	3 383 556	4 017 307	4 486 154	4 570 083	4 457 799	4 546 453	4 722 861	4 745 207	4 199 078
Vývoz	HS 01-24*	271 712	294 719	322 137	353 490	330 202	366 093	407 552	434 835	455 105	460 949	482 832	497 321	389 746
	HS 01-99**	3 281 661	3 668 435	3 915 422	4 048 727	3 307 948	3 910 607	4 377 875	4 523 729	4 575 672	4 635 591	4 857 474	4 857 280	4 163 368
Saldo	HS 01-24*	-10 559	-10 122	-16 245	-17 643	-16 018	-7 733	-8 630	-128	7 681	6 325	12	2 965	-5 841
	HS 01-99**	-63 459	-133 011	-147 457	-201 340	-75 608	-106 700	-108 280	-46 355	117 873	89 139	134 612	112 073	-35 709

Pramen: Eurostat.

* Agropotravinársky zahraničný obchod.

** Celkový zahraničný obchod.

*** Predbežné údaje.

Tab. P3A: Vývoj zahraničného obchodu SR (v mil. EUR)

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016***	Ø 2005-16
Dovoz	HS 01-24*	2 222	2 274	2 694	2 909	2 782	3 120	3 723	3 964	3 898	3 790	3 845	4 103	3 277
	HS 01-99**	35 547	43 422	48 076	50 280	38 775	47 494	55 768	58 588	59 940	60 019	64 361	66 402	52 389
Vývoz	HS 01-24*	1 556	1 779	2 000	2 037	1 933	2 162	2 919	3 593	3 215	2 734	2 800	2 830	2 463
	HS 01-99**	33 014	40 924	47 351	49 522	39 721	48 272	56 783	62 144	64 172	64 721	67 680	70 074	53 698
Saldo	HS 01-24*	-666	-495	-694	-872	-849	-958	-805	-371	-683	-1 055	-1 045	-1 274	-814
	HS 01-99**	-2 533	-2 498	-725	-758	946	779	1 016	3 556	4 232	4 702	3 319	3 672	1 309

Prameň: ŠÚ SR.

* Agropotravinársky zahraničný obchod.

** Celkový zahraničný obchod.

*** Predbežné údaje.

Tab. P4A: Podiel agropotravinárskeho zahraničného obchodu na celkovom zahraničnom obchode (v %)

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Kanada	Dovoz	5,82	5,93	6,40	6,68	8,15	7,41	7,43	7,60	7,83	8,10	8,53	8,83	7,39
	Vývoz	6,93	7,19	7,80	8,83	10,81	9,84	9,89	10,43	10,55	10,68	12,77	12,16	9,82
EÚ-28	Dovoz	8,44	8,02	8,33	8,73	10,23	9,31	9,28	9,52	10,04	10,00	10,22	10,42	9,38
	Vývoz	8,28	8,03	8,23	8,73	9,98	9,36	9,31	9,61	9,95	9,94	9,94	10,24	9,30
Slovensko	Dovoz	6,25	5,24	5,60	5,78	7,18	6,57	6,68	6,77	6,50	6,31	5,97	6,18	6,25
	Vývoz	4,71	4,35	4,22	4,11	4,87	4,48	5,14	5,78	5,01	4,23	4,14	4,04	4,59

Prameň: International Trade Centre, Eurostat, ŠÚ SR, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P5A: Podiel krajín EÚ-28 na agropotravinárskom dovoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	15,46	13,76	14,92	14,03	13,01	13,76	12,63	15,26	22,16	18,42	19,59	16,52	15,79
02	Maso a jedle droby	3,25	1,99	1,36	1,60	1,06	1,26	1,43	1,85	2,33	3,10	3,69	6,02	2,41
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	2,64	2,56	1,96	1,77	1,95	1,89	1,45	1,69	1,61	2,01	2,19	2,93	2,05
04	Mlieko+mliecne výrobky,vajcia,prir.med,...	28,95	33,15	29,20	31,42	33,89	34,14	34,15	31,82	29,13	25,23	23,79	27,96	30,24
05	Výrobky živočíšneho pôvodu inde neuviedene	10,46	8,37	6,10	4,41	4,07	4,42	4,96	5,17	5,38	5,26	6,65	6,77	6,00
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	18,96	17,63	18,01	17,08	15,46	14,60	14,74	12,89	12,80	12,76	12,07	12,38	14,95
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	4,27	4,27	3,29	3,35	2,99	2,31	2,32	1,86	1,80	2,02	2,44	2,62	2,80
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	2,09	1,70	1,87	1,52	1,31	1,23	1,34	1,72	1,39	2,49	2,42	2,24	1,78
09	Kava,čaj,mate a korenie	11,37	11,53	11,86	11,41	10,90	9,84	8,52	8,46	9,23	5,86	5,40	5,67	9,17
10	Obilie	0,54	0,58	0,55	0,65	0,44	0,51	0,57	0,61	1,64	2,31	5,37	4,31	1,51
11	Mlynar. výrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	11,49	8,87	8,64	9,27	9,15	9,50	8,88	8,84	9,65	10,64	10,23	10,97	9,68
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	6,39	6,92	7,40	5,78	6,62	7,24	7,27	6,41	6,87	6,61	7,50	7,99	6,92
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	29,75	30,36	28,37	26,83	26,40	28,25	20,57	13,86	18,76	18,65	25,78	30,31	24,82
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	2,33	3,11	0,98	1,96	3,16	7,79	5,86	7,54	8,89	6,09	6,04	9,10	5,24
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	21,97	23,82	19,92	16,18	14,90	15,36	15,70	13,95	15,81	17,98	17,99	21,04	17,89
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	1,77	1,70	1,59	1,84	1,63	1,65	1,64	1,58	1,83	2,06	2,07	2,79	1,85
17	Cukor a cukrovinky	8,11	6,46	7,72	7,13	6,33	5,44	4,77	6,12	6,22	6,25	6,64	6,87	6,50
18	Kakao a kakaove pripravky	20,00	20,76	22,88	20,79	20,24	19,70	19,52	21,07	20,14	18,15	16,82	16,84	19,74
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	11,79	11,63	11,50	12,17	11,00	10,87	11,30	11,02	11,19	10,55	8,70	8,83	10,88
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	8,20	7,78	7,30	7,20	7,16	7,66	7,95	7,63	7,57	7,70	7,66	7,97	7,65
21	Rozne potravinove pripravky	8,39	7,60	7,86	6,43	6,08	6,12	6,64	5,58	6,03	6,49	5,71	5,87	6,57
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	49,37	50,13	45,87	45,14	45,06	44,36	41,24	40,27	39,98	38,13	38,33	38,86	43,06
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	2,55	2,07	2,14	1,56	1,82	2,66	2,99	3,33	2,77	2,71	3,04	3,50	2,59
24	Tabak a vyrobené tabakové nahradky	26,81	9,63	6,69	23,94	21,64	15,13	16,91	18,29	21,33	22,93	22,97	22,74	19,08
	HS 01-24 spolu	13,13	13,05	12,62	12,21	11,64	11,74	11,43	11,13	11,25	10,88	10,65	11,11	11,74

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P6A: Podiel krajín EÚ-28 na agropotravinárskom vývoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,45	0,33	0,50	0,56	0,62	0,48	0,85	0,74	0,36	0,27	0,30	0,32	0,48
02	Maso a jedle droby	2,20	3,13	1,27	1,71	1,61	1,24	1,18	1,26	1,14	0,80	0,85	0,64	1,42
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	10,25	12,07	12,54	11,02	10,40	8,54	7,54	6,84	7,07	8,23	8,77	7,62	9,24
04	Mlieko+mliecne výrobky,vajcia,prir.med,...	18,85	18,55	14,28	15,60	15,92	11,72	6,68	4,42	5,96	4,65	4,16	3,21	10,33
05	Výrobky živočíšneho pôvodu inde neuviedene	16,91	15,05	16,12	15,34	14,48	15,71	16,68	15,99	14,52	12,98	10,35	10,63	14,56
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	1,32	2,67	2,04	1,92	1,29	1,14	1,42	1,28	1,17	0,48	0,05	0,02	1,23
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	13,99	12,74	9,01	8,40	6,94	7,68	6,38	7,95	6,47	6,44	5,35	5,62	8,08
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	14,22	16,13	15,70	16,70	16,48	16,22	20,27	17,12	13,69	13,31	10,30	10,04	15,02
09	Kava,čaj,mate a korenie	1,24	2,00	2,57	2,99	1,46	1,02	0,58	0,52	0,74	1,08	0,92	0,77	1,32
10	Obilie	11,38	9,21	10,14	7,67	10,62	8,97	10,72	7,34	7,35	13,59	8,14	11,31	9,70
11	Mlynar. výrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,25	0,46	2,06	0,78	0,20	0,33	0,29	0,34	0,31	0,34	0,38	0,32	0,51
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	13,67	11,63	12,52	12,34	11,02	16,34	13,94	12,47	11,74	10,28	9,61	11,42	12,25
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	18,42	18,33	15,59	21,66	24,93	20,24	20,86	11,66	10,75	16,63	19,34	19,42	18,15
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	4,49	0,38	4,84	0,44	0,10	0,29	0,82	1,48	2,46	0,00	0,46	1,10	1,41
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	4,17	18,39	4,13	0,85	1,03	2,15	6,64	1,42	0,81	0,77	0,88	0,78	3,50
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	13,04	16,55	20,44	15,24	12,55	16,07	16,20	13,56	12,73	13,72	11,42	8,47	14,17
17	Cukor a cukrovinky	3,22	4,03	5,00	5,60	6,64	5,90	5,92	6,01	6,46	7,15	7,17	7,80	5,91
18	Kakao a kakaove pripravky	0,41	0,49	0,91	0,89	0,71	0,69	0,52	0,26	0,22	0,33	0,22	0,11	0,48
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	1,01	1,08	1,18	1,32	0,92	1,07	1,21	1,34	1,58	1,71	1,15	0,91	1,21
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	2,15	2,10	2,82	2,75	2,24	2,58	2,93	2,40	2,77	2,91	1,24	2,43	2,44
21	Rozne potravinove pripravky	4,07	4,58	6,02	3,89	3,22	3,30	2,92	3,27	3,26	4,26	4,08	3,96	3,90
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	3,22	3,38	3,45	3,75	4,19	3,21	3,16	2,65	2,65	3,11	2,75	2,77	3,19
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	7,30	5,66	5,85	6,59	6,42	5,60	5,00	4,76	4,80	3,93	5,77	6,05	5,65
24	Tabak a vyrobené tabakové nahradky	13,37	9,37	6,16	2,71	0,50	0,44	0,60	0,76	1,35	0,37	2,09	2,66	3,37
	HS 01-24 spolu	6,81	7,51	7,08	6,42	6,50	6,70	6,98	5,93	5,53	6,45	5,01	5,66	6,38

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P7A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom dovoze EÚ-28 (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,12	0,18	0,17	0,18	0,10	0,09	0,11	0,10	0,07	0,06	0,07	0,08	0,11
02	Maso a jedle droby	0,29	0,36	0,10	0,14	0,11	0,10	0,10	0,10	0,07	0,06	0,06	0,06	0,13
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	1,06	1,04	1,07	0,89	0,77	0,66	0,61	0,58	0,56	0,64	0,74	0,65	0,77
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	0,18	0,16	0,12	0,12	0,11	0,08	0,04	0,03	0,04	0,03	0,03	0,04	0,08
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	1,04	1,01	1,03	0,89	0,76	0,97	0,89	0,85	0,76	0,74	0,73	0,75	0,87
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,07	0,05	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04	0,04	0,03	0,07	0,05	0,05
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	1,53	1,35	0,95	1,15	1,04	0,99	0,97	0,87	0,84	0,97	0,92	0,95	1,04
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,18	0,22	0,20	0,19	0,17	0,17	0,24	0,25	0,19	0,17	0,18	0,16	0,19
09	Kava,caj,mate a korenje	0,02	0,03	0,04	0,04	0,03	0,03	0,02	0,01	0,02	0,02	0,03	0,02	0,03
10	Obilie	3,35	3,43	3,34	3,02	3,93	3,15	3,39	2,40	2,62	5,29	4,21	3,68	3,49
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,06	0,07	0,32	0,10	0,05	0,06	0,07	0,05	0,05	0,05	0,06	0,06	0,08
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	3,05	2,90	3,94	3,21	2,69	4,67	4,42	3,36	3,49	2,60	3,26	3,59	3,43
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	0,29	0,37	0,41	0,37	0,53	0,38	0,47	0,44	0,35	0,44	0,50	0,48	0,42
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,06	0,05	0,11	0,06	0,07	0,03	0,01	0,02	0,03	0,08	0,00	0,00	0,04
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,14	1,08	0,51	0,09	0,10	0,26	0,80	0,14	0,13	0,07	0,06	0,12	0,29
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	1,34	1,18	1,25	1,02	1,03	1,16	1,14	1,26	1,29	1,40	1,64	1,05	1,23
17	Cukor a cukrovinky	0,28	0,33	0,45	0,32	0,36	0,41	0,33	0,34	0,36	0,44	0,54	0,57	0,39
18	Kakao a kakaove pripravky	0,04	0,05	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	0,03	0,03	0,02	0,03
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlika,jem.pecivo	0,12	0,13	0,12	0,12	0,09	0,10	0,09	0,10	0,11	0,14	0,14	0,12	0,12
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,12	0,10	0,12	0,13	0,12	0,14	0,15	0,14	0,16	0,16	0,19	0,21	0,15
21	Rozne potravinove pripravky	0,19	0,20	0,33	0,26	0,21	0,25	0,22	0,22	0,21	0,21	0,22	0,20	0,23
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	0,12	0,12	0,10	0,10	0,10	0,10	0,08	0,08	0,08	0,09	0,08	0,09	0,09
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,22	0,18	0,18	0,22	0,23	0,30	0,32	0,40	0,39	0,40	0,47	0,46	0,31
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,19	0,16	0,08	0,09	0,05	0,04	0,04	0,04	0,03	0,05	0,02	0,02	0,07
	HS 01-24 spolu	0,55	0,58	0,58	0,54	0,50	0,55	0,60	0,49	0,50	0,57	0,56	0,53	0,55

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P8A: Podiel Kanady na agropotravinárskom dovoze EÚ-28 z tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	1,28	2,05	2,41	3,36	2,44	2,34	4,14	2,95	2,75	2,38	2,25	2,47	2,57
02	Maso a jedle droby	2,16	2,80	0,77	1,19	0,98	0,93	0,86	0,96	0,72	0,54	0,57	0,56	1,09
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	2,03	1,92	2,00	1,67	1,47	1,26	1,15	1,11	1,10	1,25	1,44	1,27	1,47
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	4,47	4,09	3,62	3,24	3,02	2,40	1,26	0,95	1,41	0,98	0,90	1,13	2,29
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	2,31	2,28	2,42	2,07	1,87	2,46	2,19	2,17	2,08	1,97	1,93	2,07	2,15
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,48	0,30	0,38	0,31	0,33	0,26	0,25	0,26	0,23	0,19	0,47	0,34	0,32
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	8,41	7,54	4,73	5,96	5,67	5,52	5,13	4,93	4,96	5,42	5,17	5,22	5,72
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,40	0,50	0,46	0,43	0,41	0,39	0,55	0,60	0,44	0,38	0,40	0,36	0,44
09	Kava,caj,mate a korenie	0,03	0,04	0,05	0,06	0,05	0,04	0,03	0,02	0,03	0,04	0,04	0,04	0,04
10	Obilie	15,69	16,38	10,56	9,34	18,89	16,29	13,70	9,61	10,43	18,52	15,18	14,16	14,06
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	1,64	1,72	7,06	3,48	1,59	1,65	1,58	1,29	1,36	1,28	1,40	1,26	2,11
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	5,48	5,33	7,31	5,89	5,10	9,07	8,97	6,58	6,58	5,04	6,44	7,02	6,57
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	0,68	0,91	1,01	0,92	1,31	0,87	1,06	0,98	0,80	1,04	1,14	1,13	0,99
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,10	0,08	0,20	0,10	0,11	0,04	0,01	0,03	0,04	0,12	0,00	0,00	0,07
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,43	3,06	1,45	0,23	0,28	0,70	2,19	0,38	0,38	0,20	0,16	0,34	0,82
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	3,93	3,46	3,73	2,85	2,97	3,32	3,30	3,61	3,71	4,24	5,05	3,43	3,64
17	Cukor a cukrovinky	1,28	1,47	2,12	1,46	1,83	2,07	1,27	1,51	1,46	2,09	2,72	2,79	1,84
18	Kakao a kakaove pripravky	0,13	0,20	0,14	0,12	0,10	0,10	0,10	0,10	0,08	0,11	0,11	0,07	0,11
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlika,jem.pecivo	2,20	2,33	2,14	2,07	1,59	1,66	1,39	1,69	1,87	2,26	2,18	1,89	1,94
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,49	0,43	0,50	0,53	0,55	0,62	0,65	0,57	0,67	0,67	0,72	0,89	0,61
21	Rozne potravinove pripravky	1,50	1,54	2,50	2,04	1,68	1,95	1,68	1,58	1,51	1,48	1,53	1,43	1,70
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	0,68	0,68	0,55	0,59	0,58	0,60	0,54	0,52	0,49	0,56	0,50	0,55	0,57
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,51	0,42	0,44	0,51	0,54	0,73	0,78	0,96	1,00	1,00	1,20	1,24	0,78
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	1,07	0,89	0,42	0,52	0,26	0,22	0,20	0,20	0,14	0,27	0,09	0,12	0,37
	HS 01-24 spolu	2,07	2,19	2,18	1,98	1,91	2,08	2,22	1,83	1,90	2,13	2,07	1,96	2,04

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P9A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom vývoze EÚ-28 (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,17	0,18	0,18	0,20	0,22	0,21	0,17	0,22	0,20	0,25	0,25	0,26	0,21
02	Maso a jedle droby	0,10	0,07	0,05	0,05	0,04	0,06	0,06	0,09	0,10	0,14	0,18	0,24	0,10
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	0,11	0,11	0,13	0,12	0,13	0,11	0,11	0,14	0,14	0,16	0,17	0,22	0,14
04	Mlieko+mliecne výrobky,vajcia,prir.med,....	0,39	0,40	0,33	0,33	0,34	0,34	0,32	0,32	0,29	0,28	0,32	0,37	0,34
05	Výrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	0,19	0,23	0,15	0,12	0,13	0,12	0,10	0,13	0,14	0,14	0,17	0,14	0,15
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,44	0,44	0,43	0,41	0,43	0,38	0,33	0,32	0,31	0,31	0,34	0,33	0,37
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	0,35	0,34	0,27	0,26	0,27	0,22	0,22	0,18	0,15	0,20	0,24	0,27	0,25
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,24	0,20	0,21	0,16	0,17	0,15	0,18	0,28	0,18	0,33	0,35	0,30	0,23
09	Kava,caj,mate a korenie	1,85	1,75	1,68	1,41	1,45	1,46	1,37	1,36	1,17	0,67	0,59	0,62	1,28
10	Obilie	0,03	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,06	0,12	0,23	0,11	0,06
11	Mlynar. výrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,25	0,21	0,21	0,19	0,15	0,19	0,23	0,18	0,18	0,29	0,29	0,32	0,22
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	0,34	0,33	0,29	0,24	0,32	0,36	0,30	0,33	0,46	0,41	0,49	0,49	0,36
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	0,51	0,65	0,53	0,63	0,68	1,22	1,07	0,92	1,05	0,98	1,07	0,93	0,85
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,20	0,22	0,20	0,14	0,27	0,26	0,21	0,11	0,08	0,07	0,06	0,13	0,16
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,82	0,80	0,75	0,56	0,56	0,63	0,50	0,47	0,48	0,59	0,57	0,68	0,62
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	0,12	0,12	0,10	0,11	0,11	0,12	0,12	0,14	0,17	0,19	0,20	0,25	0,15
17	Cukor a cukrovinky	0,48	0,43	0,46	0,44	0,48	0,48	0,48	0,50	0,53	0,59	0,71	0,74	0,53
18	Kakao a kakaove pripravky	1,15	1,22	1,24	1,16	1,21	1,21	1,21	1,24	1,11	1,00	0,99	1,00	1,15
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlika,jem.pecivo	0,75	0,80	0,74	0,80	0,83	0,82	0,87	0,86	0,83	0,74	0,68	0,64	0,78
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,64	0,60	0,53	0,50	0,51	0,57	0,56	0,59	0,57	0,58	0,60	0,59	0,57
21	Rozne potravinove pripravky	0,63	0,69	0,61	0,51	0,43	0,48	0,51	0,48	0,53	0,54	0,56	0,57	0,55
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	2,40	2,59	2,43	2,45	2,41	2,60	2,42	2,55	2,52	2,44	2,50	2,44	2,48
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,13	0,16	0,12	0,10	0,13	0,19	0,21	0,19	0,17	0,18	0,19	0,38	0,18
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,18	0,12	0,15	0,21	0,14	0,14	0,10	0,12	0,17	0,14	0,12	0,13	0,14
	HS 01-24 spolu	0,65	0,69	0,64	0,60	0,60	0,64	0,61	0,64	0,62	0,62	0,66	0,67	0,64

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P10A: Podiel Kanady na agropotravinárskom vývoze EÚ-28 do tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	1,22	1,36	1,25	1,51	1,66	1,34	0,88	1,09	1,13	1,32	1,09	1,08	1,24
02	Maso a jedle droby	0,81	0,56	0,44	0,37	0,28	0,35	0,31	0,46	0,53	0,75	0,92	1,06	0,57
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	0,72	0,73	0,84	0,69	0,84	0,70	0,62	0,73	0,74	0,89	0,99	1,38	0,82
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	1,95	2,15	1,71	1,68	1,84	1,60	1,46	1,36	1,28	1,18	1,35	1,58	1,59
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	0,68	0,77	0,56	0,41	0,44	0,39	0,34	0,44	0,49	0,44	0,51	0,43	0,49
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	3,16	2,90	2,71	2,62	2,91	2,45	2,12	1,94	1,80	1,85	1,97	1,99	2,37
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	3,56	3,11	2,36	2,16	2,40	1,72	1,55	1,24	1,03	1,39	1,80	1,96	2,02
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	2,51	1,74	1,72	1,34	1,39	1,13	1,20	1,67	1,15	2,16	2,75	2,49	1,77
09	Kava,caj,mate a korenie	7,31	7,00	7,06	6,66	7,09	6,95	6,58	6,46	5,35	3,22	2,99	3,10	5,82
10	Obilie	0,11	0,10	0,08	0,06	0,07	0,05	0,05	0,08	0,15	0,30	0,54	0,30	0,16
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,58	0,51	0,53	0,50	0,41	0,47	0,60	0,47	0,47	0,73	0,72	0,78	0,56
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	1,61	1,50	1,25	1,12	1,52	1,67	1,44	1,65	2,06	1,68	2,04	1,96	1,63
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	1,10	1,41	1,22	1,54	1,50	2,59	2,32	1,97	2,25	2,15	2,19	1,91	1,84
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	1,43	0,95	0,58	0,48	0,85	2,12	1,52	0,90	0,59	0,61	0,55	1,15	0,98
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	3,48	3,72	3,76	3,04	2,79	3,06	2,48	2,11	2,06	2,54	2,36	2,73	2,85
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	1,02	1,09	0,96	1,01	1,07	1,10	1,01	1,09	1,37	1,63	1,86	2,43	1,30
17	Cukor a cukrovinky	1,83	1,45	2,63	2,73	2,69	2,18	2,57	2,45	2,77	2,89	3,30	3,40	2,57
18	Kakao a kakaove pripravky	5,96	5,96	6,16	5,63	5,67	4,97	4,93	4,75	4,41	4,12	4,28	4,26	5,09
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	3,35	3,49	3,20	3,44	3,48	3,19	3,18	2,91	2,69	2,25	2,09	2,00	2,94
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	3,54	3,39	3,05	2,95	3,02	3,07	2,95	2,92	2,79	2,73	2,81	2,79	3,00
21	Rozne potravinove pripravky	2,16	2,28	2,09	1,83	1,61	1,68	1,71	1,57	1,68	1,74	1,88	1,90	1,84
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	5,85	6,04	5,87	6,16	6,18	6,19	5,48	5,50	5,51	5,36	5,40	5,25	5,73
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,81	0,95	0,73	0,64	0,74	1,01	1,05	0,92	0,91	0,91	0,92	1,72	0,94
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,59	0,33	0,57	0,72	0,49	0,46	0,34	0,38	0,50	0,42	0,39	0,42	0,47
	HS 01-24 spolu	3,01	3,03	2,98	2,76	2,82	2,74	2,50	2,51	2,41	2,39	2,50	2,54	2,68

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P11A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom dovoze SR (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,000	0,000	0,108	0,000	0,000	0,000	0,000	0,069	0,000	0,000	0,000	0,000	0,015
02	Maso a jedle droby	0,000	0,000	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	0,730	1,035	0,843	0,638	0,592	0,401	0,382	1,239	0,270	0,141	0,355	0,459	0,590
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	0,418	1,074	0,704	0,811	0,834	1,940	1,534	0,804	0,635	1,119	0,542	0,740	0,930
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,043	0,050	0,049	0,033	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,015
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	1,084	1,067	1,356	1,573	1,166	1,001	0,968	0,924	1,012	0,871	0,969	1,111	1,092
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,006	0,025	0,010	0,030	0,022	0,008	0,010	0,009	0,023	0,013	0,016	0,003	0,015
09	Kava,caj,mate a korenie	0,000	0,000	0,000	0,087	0,040	0,004	0,001	0,000	0,000	0,003	0,000	0,008	0,012
10	Obilie	0,000	0,000	0,003	0,000	0,000	0,000	0,000	0,006	0,000	0,000	0,000	0,001	0,001
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,106	0,000	0,037	0,014	0,017	0,020	0,010	0,006	0,002	0,000	0,000	0,000	0,018
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	0,225	0,161	0,172	0,177	0,160	0,087	0,094	0,046	0,134	0,071	0,216	0,026	0,131
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	0,325	0,367	0,010	0,077	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,050	0,000	0,000	0,069
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,000	0,000	0,000	0,016	0,172	0,139	0,000	0,004	0,001	0,000	0,001	0,001	0,028
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	0,002	0,002	0,000	0,000	0,000	0,002	0,001	0,001	0,004	0,002	0,001	0,001	0,001
17	Cukor a cukrovinky	0,030	0,016	0,000	0,001	0,009	0,016	0,005	0,007	0,012	0,013	0,020	0,033	0,014
18	Kakao a kakaove pripravky	0,005	0,003	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,003	0,001
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	0,001	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,004	0,002	0,001
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,000	0,004	0,087	0,002	0,000	0,000	0,038	0,001	0,003	0,004	0,002	0,000	0,012
21	Rozne potravinove pripravky	0,338	0,286	0,262	0,300	0,400	0,474	0,499	0,647	0,763	0,554	0,745	0,822	0,508
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	0,170	0,120	0,061	0,049	0,040	0,068	0,041	0,054	0,047	0,048	0,030	0,031	0,063
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	1,179	0,873	0,665	0,438	2,212	0,768	0,547	0,429	0,396	0,593	0,864	0,856	0,818
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	HS 01-24 spolu	0,169	0,175	0,157	0,153	0,215	0,150	0,123	0,121	0,131	0,126	0,161	0,173	0,155

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P12A: Podiel Kanady na agropotravinárskom dovoze SR z tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,000	0,000	10,322	0,000	0,000	0,000	0,000	73,512	0,000	0,000	0,000	0,000	6,986
02	Maso a jedle droby	0,000	0,009	0,053	0,000	0,000	0,000	0,000	0,004	0,000	0,000	0,000	0,000	0,006
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	1,410	2,271	1,941	1,535	1,338	0,852	0,964	3,677	0,812	0,463	0,859	1,181	1,442
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	0,000	0,309	0,000	0,000	0,035	0,009	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,001	0,029
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	8,838	9,616	8,983	8,908	6,761	15,466	9,497	3,912	2,976	3,629	2,201	3,254	7,003
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,704	0,783	0,672	0,441	0,000	0,000	0,000	0,000	0,007	0,000	0,000	0,000	0,217
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	6,148	7,091	8,898	9,768	8,326	9,460	12,069	11,556	13,394	9,130	14,137	14,833	10,401
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,013	0,057	0,024	0,070	0,053	0,020	0,029	0,025	0,058	0,028	0,044	0,009	0,036
09	Kava,caj,mate a korenie	0,000	0,000	0,003	0,648	0,469	0,041	0,012	0,003	0,000	0,034	0,000	0,106	0,110
10	Obilie	0,000	0,000	1,017	0,000	0,000	0,000	0,024	0,848	0,015	0,022	0,013	0,036	0,165
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	12,822	0,000	1,596	1,607	4,012	2,211	1,120	2,084	0,099	0,000	0,000	0,037	2,132
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	1,032	0,950	1,078	1,037	1,209	0,669	1,013	0,650	0,803	0,632	1,609	0,254	0,911
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	2,426	1,425	0,044	0,446	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,226	0,000	0,000	0,381
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,000	0,000	0,000	0,949	6,280	10,944	0,014	0,093	0,019	0,003	0,025	0,019	1,529
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	0,020	0,027	0,004	0,001	0,003	0,039	0,022	0,019	0,087	0,035	0,019	0,032	0,026
17	Cukor a cukrovinky	0,498	0,302	0,009	0,033	0,670	0,689	0,165	0,511	0,465	0,360	0,421	0,620	0,395
18	Kakao a kakaove pripravky	0,032	0,016	0,005	0,000	0,000	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	0,011	0,021	0,007
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	0,013	0,000	0,032	0,000	0,000	0,000	0,002	0,000	0,000	0,000	0,146	0,086	0,023
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,000	0,019	0,398	0,008	0,000	0,000	0,207	0,008	0,017	0,027	0,014	0,000	0,058
21	Rozne potravinove pripravky	2,940	2,992	3,762	4,337	4,345	5,582	6,135	7,877	8,578	5,876	7,895	8,702	5,752
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	4,101	2,332	1,230	0,862	0,843	1,278	0,841	1,040	0,848	0,862	0,526	0,455	1,268
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	21,957	14,120	11,298	4,679	31,020	9,957	8,132	8,015	9,463	12,980	20,241	19,148	14,251
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	HS 01-24 spolu	1,425	1,456	1,517	1,553	2,592	1,845	1,714	1,687	1,519	1,378	1,798	2,033	1,710

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P13A: Podiel Kanady na celkovom agropotravinárskom vývoze SR (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	0,094	0,060	0,025	0,025	0,014	0,000	0,005	0,012	0,004	0,006	0,016	0,022	0,024
02	Maso a jedle droby	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	0,000	0,000	0,000	0,534	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,009	0,009	0,046
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	0,000	0,000	0,000	0,013	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,001
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
09	Kava,caj,mate a korenie	0,000	0,010	0,000	0,001	0,000	0,001	0,001	0,000	0,002	0,007	0,013	0,002	0,003
10	Obilie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,001	0,001	0,000
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,014	0,014	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,002
17	Cukor a cukrovinky	0,000	0,000	0,000	0,039	0,000	0,000	0,000	0,000	0,235	0,416	0,401	0,451	0,129
18	Kakao a kakaove pripravky	0,108	0,130	0,172	0,271	0,159	0,142	0,085	0,096	0,317	0,210	0,085	0,006	0,148
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	0,000	0,014	0,000	0,025	0,013	0,018	0,019	0,015	0,016	0,020	0,047	0,133	0,027
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,019	0,033	0,010	0,007	0,005	0,014	0,009	0,008	0,016	0,004	0,011	0,006	0,012
21	Rozne potravinove pripravky	0,000	0,130	0,002	0,003	0,008	0,006	0,006	0,006	0,009	0,010	0,011	0,025	0,018
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	0,726	0,684	0,264	0,241	0,294	0,336	0,243	0,246	0,348	0,225	0,316	0,307	0,352
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	HS 01-24 spolu	0,051	0,054	0,035	0,046	0,033	0,031	0,022	0,019	0,062	0,067	0,061	0,058	0,045

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P14A: Podiel Kanady na agropotravinárskom vývoze SR do tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
01	Zive zvierata	1,559	1,431	0,533	0,384	0,138	0,000	0,125	0,100	0,087	0,166	0,108	0,105	0,395
02	Maso a jedle droby	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
03	Ryby a korovce,makkyse a ostatne vod.bezstav.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	-	0,000	0,000	0,000	0,000	-	0,000
04	Mlieko+mliecne vyrobky,vajcia,prir.med,....	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000
05	Vyrobky zivocisneho povodu inde neuvedene	0,000	0,000	0,000	16,746	0,000	0,000	0,000	0,032	0,000	0,000	0,037	0,090	1,409
06	Zive stromy+ost.rastliny,cibulky,korene,kvety	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
07	Zelenina,jedle rastliny,korene a hluzu	0,000	0,001	0,000	0,245	0,000	0,004	0,000	0,000	0,019	0,000	0,003	0,000	0,023
08	Jedle ovocie+orechy,supy citr.plodov a melon.	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,003	0,007	0,000	0,004	0,000	0,001
09	Kava,caj,mate a korenie	0,000	0,143	0,000	0,043	0,056	0,105	0,288	0,144	0,467	2,657	8,393	1,955	1,188
10	Obilie	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,001	0,000	0,000	0,000	0,000
11	Mlynar. vyrobky,slad,skroby,inulin,psen.lepok	0,000	0,000	0,005	0,005	0,010	0,004	0,006	0,006	0,010	0,010	0,007	0,013	0,006
12	Semena+plody,priem.+liec.rastl.,slama a krmov	0,000	0,002	0,000	0,000	0,000	0,030	0,000	0,000	0,004	0,000	0,000	0,000	0,003
13	Selak,gumy,zivice a ine rastl.stavy a vytazky	-	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,017	0,002
14	Rastl.pletacie mater.a ine prod.rastl.povodu	0,000	0,000	0,000	-	-	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
15	Zivocisne a rastl.tuky a oleje,....	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,004	0,002	0,002	0,014	0,000	0,024	0,015	0,005
16	Pripr.z masa,ryb,korovcov,makkysov ...	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	1,117	0,273	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,116
17	Cukor a cukrovinky	0,001	0,002	0,000	2,425	0,034	0,024	0,027	0,022	13,451	13,349	10,587	10,295	4,185
18	Kakao a kakaove pripravky	1,737	2,335	1,841	2,851	2,019	1,731	1,134	1,305	4,780	3,516	2,259	0,239	2,146
19	Pripr.z obilia,muky,skrobu,mlieka,jem.pecivo	0,000	0,302	0,000	0,774	0,439	0,855	0,752	0,294	0,240	0,252	0,541	1,696	0,512
20	Pripr.zo zeleniny,ovocia,orech.a in.c.rastlin	0,390	0,644	0,194	0,548	0,573	1,091	0,598	0,317	0,416	0,072	0,294	0,334	0,456
21	Rozne potravinove pripravky	0,000	2,277	0,039	0,045	0,162	0,074	0,062	0,058	0,085	0,095	0,099	0,282	0,273
22	Nealkolicke a alkoholické napoje a ocot	10,430	9,012	6,312	7,995	15,898	16,452	10,242	9,647	6,694	4,899	7,675	5,476	9,228
23	Zvysky a odpady v potr.priemysle,pripr.krmivo	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
24	Tabak a vyrobene tabakove nahradky	0,000	0,000	0,000	-	-	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
	HS 01-24 spolu	0,757	0,840	1,053	1,266	1,193	1,110	0,769	0,610	1,798	1,696	1,288	1,209	1,132

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P15A: Podiel agropotravinárskeho dovozu jednotlivých členských krajín EÚ na celkovom agrodovoze EÚ z Kanady v roku 2015 (v %)

HS	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GB	GR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	EÚ-15
HS 01	0,4	4,2	0,0	0,0	1,3	49,9	0,1	0,0	0,8	0,0	11,3	9,0	0,0	0,0	0,1	2,9	0,4	0,0	13,6	0,0	0,0	5,8	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,00	98,6
HS 02	0,0	18,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,9	3,0	32,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	34,4	0,0	0,0	10,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	100,0
HS 03	0,0	13,7	1,5	0,0	0,0	5,4	14,9	0,5	8,9	1,0	20,8	13,5	0,3	0,0	0,0	0,0	6,5	0,1	0,0	0,3	0,0	6,4	2,9	0,9	0,2	2,0	0,0	0,02	94,3
HS 04	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	29,0	32,4	1,4	2,9	0,0	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	30,7	1,2	0,0	0,0	0,0	0,00	66,4
HS 05	1,0	0,4	0,5	0,5	1,8	8,8	1,4	0,1	8,7	2,5	10,6	15,7	0,0	0,0	2,2	0,2	8,2	0,6	0,0	0,2	0,0	27,4	3,2	0,9	0,4	4,1	0,1	0,60	89,8
HS 06	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,6	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	96,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	100,0
HS 07	0,2	4,8	1,1	0,5	2,6	6,9	0,1	0,0	8,3	0,0	7,9	32,1	6,2	0,7	1,2	0,8	19,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7	0,7	2,5	0,0	0,6	0,3	0,70	92,3
HS 08	1,0	12,8	0,5	0,0	0,0	30,9	0,5	0,0	0,7	0,0	8,3	16,5	0,0	0,0	0,0	1,4	1,4	0,3	0,0	0,5	0,3	21,3	2,8	0,6	0,0	0,2	0,0	0,00	95,7
HS 09	0,1	0,5	0,0	1,5	3,9	2,2	0,0	0,0	0,6	0,0	7,0	41,7	1,4	0,0	0,0	8,9	2,4	0,5	0,0	0,8	0,0	6,1	9,2	3,2	0,7	9,4	0,0	0,00	83,5
HS 10	0,0	13,6	0,0	0,0	0,0	2,8	0,0	0,0	7,3	0,0	0,0	13,0	0,0	0,0	0,0	1,2	55,7	0,0	0,0	0,0	0,1	3,3	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	0,00	99,9
HS 11	0,2	17,5	0,0	0,0	0,0	2,6	0,1	0,0	3,8	0,0	17,8	34,8	18,0	0,0	0,0	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	99,3
HS 12	0,1	23,6	0,0	0,0	0,6	11,4	0,3	0,0	3,7	0,3	13,8	3,7	0,7	0,0	0,0	0,8	9,4	0,1	0,0	0,0	0,0	29,4	0,4	1,7	0,0	0,1	0,0	0,02	98,9
HS 13	0,2	0,6	0,0	0,0	2,3	22,3	0,3	0,0	7,8	0,0	6,5	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	2,8	0,0	0,0	0,0	0,0	52,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	97,3
HS 14	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	37,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	62,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	100,0
HS 15	0,0	10,6	0,0	0,0	0,2	27,4	3,8	0,1	0,0	0,0	21,1	21,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,7	0,0	0,0	2,4	1,3	0,0	0,02	97,2
HS 16	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,8	30,2	0,0	0,0	0,1	1,0	59,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,1	0,0	0,0	4,4	0,0	0,00	99,9
HS 17	1,6	2,1	0,1	0,0	1,2	28,1	7,5	0,0	1,5	0,3	15,3	24,9	0,0	0,0	0,1	2,6	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	10,2	1,0	0,0	0,3	0,6	0,0	0,01	97,2
HS 18	0,5	11,2	0,2	0,1	3,0	0,7	0,2	0,0	0,2	0,8	25,8	6,5	0,0	0,8	0,0	11,9	1,4	0,4	0,0	0,0	0,4	27,1	0,1	0,0	0,1	8,7	0,0	0,04	95,0
HS 19	0,4	5,5	0,1	0,0	0,2	0,8	0,4	0,0	0,1	0,0	3,6	79,8	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,2	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	0,03	99,6
HS 20	1,2	12,1	0,0	0,1	1,0	14,8	0,7	0,0	7,5	0,5	5,5	11,7	0,4	0,1	0,3	1,6	7,4	0,0	0,0	0,0	0,0	32,4	1,4	0,0	0,0	1,4	0,0	0,00	97,2
HS 21	0,9	5,2	2,6	0,2	8,4	5,6	9,7	0,8	0,6	0,4	4,3	18,7	0,3	0,5	0,4	4,9	8,2	0,8	0,0	0,1	0,1	14,8	0,6	0,1	3,1	4,6	0,2	3,97	78,3
HS 22	0,1	1,1	0,0	0,1	6,4	12,7	1,1	0,7	2,8	5,8	24,0	20,4	0,7	0,0	0,6	0,6	1,5	1,5	0,2	0,0	0,0	11,7	0,3	0,1	0,4	6,0	1,3	0,02	88,7
HS 23	0,0	16,0	0,2	0,6	5,8	0,5	1,5	0,2	16,7	1,3	3,0	8,3	1,4	0,2	0,9	27,4	2,0	0,4	0,0	0,4	0,1	1,9	4,3	0,0	0,7	5,3	0,2	0,55	85,4
HS 24	0,1	2,6	0,0	0,0	0,2	82,7	0,0	0,0	0,0	0,0	2,3	1,3	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	8,1	0,0	0,0	0,0	0,00	97,2
HS 01-24	0,2	13,2	0,3	0,1	0,9	7,1	5,2	0,1	5,6	0,4	7,9	18,4	0,8	0,1	0,2	2,2	21,1	0,1	0,3	0,1	0,0	11,7	0,9	1,5	0,1	1,3	0,0	0,16	96,8

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

Tab. P16A: Podiel agropotravinárskeho vývozu jednotlivých členských krajín EÚ na celkovom agrovývoze EÚ do Kanady v roku 2015 (v %)

HS	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GB	GR	HR	HU	IE	IT	LT	LU	LV	MT	NL	PL	PT	RO	SE	SI	SK	EÚ-15
HS 01	0,1	28,9	0,0	0,0	0,2	27,4	0,1	0,0	0,3	0,0	2,1	9,5	0,0	0,0	0,6	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	29,7	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,12	98,6
HS 02	1,7	0,7	0,0	0,0	0,0	21,2	14,5	0,0	11,6	1,1	2,7	0,2	0,0	0,0	8,3	2,9	14,9	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9	13,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,00	78,6
HS 03	0,0	0,6	0,0	0,6	0,0	10,0	2,7	0,1	3,4	0,0	1,7	16,9	14,0	0,0	0,0	11,6	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	11,5	3,9	18,4	0,0	3,4	0,0	0,00	95,4
HS 04	0,3	1,2	0,9	0,2	0,0	3,7	9,6	0,0	3,1	0,0	25,0	9,5	3,7	0,0	0,2	2,1	28,8	0,0	0,0	0,0	0,0	8,6	1,7	1,3	0,0	0,0	0,0	0,00	96,9
HS 05	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	11,7	7,1	0,0	12,3	0,2	31,3	11,0	0,1	0,0	3,8	0,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7	1,2	3,8	0,0	0,0	0,0	0,04	95,0
HS 06	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,1	0,0	0,0	0,0	2,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	93,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,00	99,9
HS 07	0,1	19,0	0,0	0,0	0,0	4,3	0,0	0,0	30,1	0,0	11,2	5,3	0,7	0,1	1,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18,2	6,7	0,3	0,1	0,0	0,0	0,00	92,1
HS 08	0,0	0,6	1,7	0,6	0,0	1,5	0,0	0,0	52,3	0,0	2,2	0,1	4,5	0,0	0,0	0,0	27,2	0,1	0,0	0,0	0,0	3,8	3,1	2,4	0,0	0,0	0,0	0,00	94,4
HS 09	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	17,0	0,0	0,0	7,2	0,1	3,4	30,3	0,3	0,1	0,1	0,1	32,3	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5	1,1	3,7	0,0	1,3	0,0	0,04	98,5
HS 10	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	1,2	35,4	0,0	0,2	0,0	0,9	17,8	0,2	0,0	0,0	0,0	4,4	0,0	0,0	0,0	0,0	24,5	0,0	0,1	12,0	3,1	0,0	0,00	87,9
HS 11	0,7	10,5	0,0	0,0	0,0	29,8	6,8	0,0	0,9	0,1	12,0	16,4	0,0	0,0	0,0	0,0	13,4	1,7	0,0	0,0	0,1	2,2	3,6	0,3	0,1	1,2	0,0	0,00	94,4
HS 12	0,2	0,3	6,4	0,0	0,7	11,0	1,7	0,0	0,8	0,0	1,7	5,9	0,6	0,1	0,1	0,4	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	67,8	0,5	0,2	0,1	0,0	0,0	0,00	92,1
HS 13	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	32,0	36,6	0,0	9,1	0,0	6,5	2,0	0,2	0,0	0,0	0,4	9,3	0,0	1,7	0,0	0,0	1,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,3	0,00	99,5
HS 14	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	5,9	0,0	0,0	14,3	0,0	31,6	8,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	38,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00	100,0
HS 15	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	1,1	0,3	0,0	6,0	0,0	2,9	3,4	11,1	0,0	0,0	0,0	71,2	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,2	2,2	0,0	0,1	0,0	0,00	99,7
HS 16	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	8,1	1,5	0,0	8,4	0,0	10,0	10,3	0,1	0,9	1,5	0,0	43,1	0,3	0,0	1,7	0,0	0,2	3,9	8,2	0,1	1,1	0,2	0,00	91,4
HS 17	0,1	12,9	0,1	0,0	3,1	18,3	0,3	0,0	9,2	1,4	4,2	28,8	0,9	0,3	0,6	2,1	3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	4,4	8,2	0,2	0,0	0,3	0,1	1,20	86,5
HS 18	0,2	20,6	0,1	0,0	0,4	20,7	0,1	0,0	1,3	0,0	13,8	15,3	0,1	0,2	0,7	1,7	10,5	0,0	0,0	0,1	0,0	7,0	6,4	0,1	0,2	0,3	0,0	0,08	91,8
HS 19	0,5	9,7	1,0	0,2	0,1	14,9	2,0	0,0	2,7	0,2	6,6	17,9	1,3	0,4	0,1	3,9	31,5	0,1	0,0	0,0	0,3	2,2	2,1	1,1	0,1	1,2	0,0	0,02	95,6
HS 20	2,3	5,4	0,7	0,0	0,0	5,0	0,2	0,0	20,5	0,0	11,7	2,8	14,8	0,4	1,4	0,0	23,8	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	5,9	2,5	0,2	0,6	0,1	0,00	91,3
HS 21	1,3	5,9	0,9	0,0	0,0	17,4	1,1	3,0	1,7	0,0	16,5	20,8	0,6	0,8	0,5	0,7	9,3	0,1	0,0	0,1	0,0	2,1	2,9	0,7	0,1	13,4	0,1	0,01	91,6
HS 22	0,4	2,6	0,0	0,0	0,3	4,1	0,6	0,0	5,9	0,1	30,2	15,0	0,4	0,0	0,2	4,2	25,1	0,0	0,1	0,2	0,0	5,3	0,6	2,8	0,1	1,7	0,0	0,03	98,5
HS 23	2,0	3,7	1,1	0,0	0,1	2,4	21,4	0,0	0,2	0,0	37,5	12,4	0,0	0,2	0,1	1,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	13,6	0,1	0,0	0,9	0,4	0,0	0,00	97,5
HS 24	0,0	52,5	1,2	0,0	0,0	16,0	0,8	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	3,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	7,4	12,7	0,0	0,0	5,3	0,0	0,00	86,1
HS 01-24	0,5	5,2	0,4	0,0	0,3	8,2	2,6	0,1	7,3	0,1	19,3	13,3	1,9	0,1	0,5	2,7	22,7	0,0	0,1	0,1	0,0	7,9	2,3	2,1	0,3	1,7	0,0	0,05	95,7

Prameň: Eurostat, vlastné výpočty.

Tab. P17A: Gravitačné modely slovenského exportu
Hospodárstvo SR

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 597				
		Uncensored obs = 3576				
		Wald chi2(8) = 7433.31				
Log likelihood = -8586.271		Prob > chi2 = 0.0000				
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.323947	0.017692	18.31	0	0.289273	0.358622
EU_m	0.530016	0.152299	3.48	0.001	0.231516	0.828516
ltariff	-4.042115	0.585008	-6.91	0	-5.188709	-2.895521
lgdp_d	1.027984	0.019208	53.52	0	0.990336	1.065631
lgdp_o	0.198502	0.055954	3.55	0	0.088833	0.30817
lgdpdif	-0.073984	0.026406	-2.8	0.005	-0.125738	-0.02223
contig	3.068953	0.201684	15.22	0	2.673659	3.464247
lpolity	-0.0904	0.046688	-1.94	0.053	-0.181908	0.001107
_cons	23.78562	2.702601	8.8	0	18.48862	29.08262
select						
lgdp_d	0.459567	0.017024	27	0	0.426201	0.492934
lgdpdif	-0.05922	0.018595	-3.18	0.001	-0.095666	-0.022774
_cons	3.496213	0.107338	32.57	0	3.285835	3.706591
/athrho	-0.021934	0.04957	-0.44	0.658	-0.11909	0.075222
/lnsigma	0.668303	0.011828	56.5	0	0.645121	0.691484
rho	-0.021931	0.049546			-0.11853	0.07508
sigma	1.950923	0.023075			1.906218	1.996677
lambda	-0.042785	0.096674			-0.232263	0.146693
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.20 Prob > chi2 = 0.6560						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -295773.63						
R-squared: .63453541						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.259048	0.019675	13.17	0	0.220487	0.29761
EU_m	0.677795	0.149681	4.53	0	0.384425	0.971164
ltariff	-4.604909	1.581155	-2.91	0.004	-7.703915	-1.505902
lgdp_d	0.871656	0.035103	24.83	0	0.802856	0.940457
lgdp_o	0.378181	0.110099	3.43	0.001	0.162392	0.593971
lgdpdif	-0.14529	0.052775	-2.75	0.006	-0.248728	-0.041852
contig	2.03361	0.092245	22.05	0	1.852814	2.214406
lpolity	-0.188754	0.051488	-3.67	0	-0.289669	-0.087839
_cons	27.88777	7.176998	3.89	0	13.82112	41.95443

Pol'nohospodárstvo

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 2776				
		Uncensored obs = 1397				
		Wald chi2(8) = 952.88				
Log likelihood = -5209.716		Prob > chi2 = 0.0000				
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.161734	0.029688	5.45	0	0.103548	0.219921
EU_m	1.989447	0.240004	8.29	0	1.519048	2.459845
ltariff	-1.929027	0.733532	-2.63	0.009	-3.366722	-0.491331
lgdp_d	0.372085	0.066938	5.56	0	0.240888	0.503281
lgdp_o	-0.095157	0.122312	-0.78	0.437	-0.334884	0.144569
lgdpdif	-0.212879	0.063353	-3.36	0.001	-0.337047	-0.08871
contig	4.350846	0.261967	16.61	0	3.837401	4.864291
lpolity	0.497964	0.115102	4.33	0	0.272369	0.72356
_cons	5.329571	3.425242	1.56	0.12	-1.383781	12.04292
select						
lgdp_d	0.327468	0.011663	28.08	0	0.304609	0.350327
lgdpdif	0.090792	0.015278	5.94	0	0.060848	0.120735
_cons	0.89382	0.04644	19.25	0	0.802799	0.98484
/athrho	0.105952	0.117566	0.9	0.367	-0.124474	0.336378
/lnsigma	0.902245	0.020312	44.42	0	0.862434	0.942056
rho	0.105557	0.116256			-0.123835	0.32424
sigma	2.465131	0.050072			2.368919	2.565251
lambda	0.260213	0.288555			-0.305344	0.82577
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.74 Prob > chi2 = 0.3907						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -5779.5769						
R-squared: .72889696						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.356245	0.022011	16.18	0	0.313103	0.399386
EU_m	0.380661	0.165378	2.3	0.021	0.056525	0.704796
ltariff	-4.433067	0.789341	-5.62	0	-5.980147	-2.885988
lgdp_d	0.345052	0.045366	7.61	0	0.256136	0.433967
lgdp_o	0.032109	0.1038	0.31	0.757	-0.171336	0.235554
lgdpdif	0.059317	0.065216	0.91	0.363	-0.068504	0.187138
contig	2.734089	0.094236	29.01	0	2.54939	2.918787
lpolity	0.311727	0.117	2.66	0.008	0.082411	0.541043
_cons	19.3887	3.630504	5.34	0	12.27305	26.50436

Potravinárstvo

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 2374				
		Uncensored obs = 1799				
		Wald chi2(8) = 984.50				
Log likelihood = -6513.71		Prob > chi2 = 0.0000				
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.266013	0.029876	8.9	0	0.207456	0.324569
EU_m	1.7415	0.24743	7.04	0	1.256546	2.226453
ltariff	-3.691821	0.593973	-6.22	0	-4.855987	-2.527655
lgdp_d	0.398964	0.054362	7.34	0	0.292416	0.505512
lgdp_o	-0.168667	0.118854	-1.42	0.156	-0.401617	0.064283
lgdpdif	-0.057706	0.065798	-0.88	0.38	-0.186667	0.071255
contig	4.476344	0.299909	14.93	0	3.888533	5.064155
lpolity	-0.200598	0.093177	-2.15	0.031	-0.383223	-0.017974
_cons	15.33987	2.775667	5.53	0	9.899667	20.78008
select						
lgdp_d	0.335177	0.011363	29.5	0	0.312907	0.357448
lgdpdif	0.132946	0.014907	8.92	0	0.103728	0.162163
_cons	1.301735	0.049915	26.08	0	1.203904	1.399566
/athrho	0.200311	0.078265	2.56	0.01	0.046914	0.353708
/lnsigma	1.05756	0.018654	56.69	0	1.020998	1.094122
rho	0.197674	0.075207			0.04688	0.33966
sigma	2.879337	0.053712			2.775965	2.986558
lambda	0.56917	0.221528			0.134983	1.003357
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 5.35 Prob > chi2 = 0.0207						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -16365.477						
R-squared: .6445478						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.401157	0.023254	17.25	0	0.35558	0.446734
EU_m	0.074225	0.209627	0.35	0.723	-0.336637	0.485087
ltariff	-7.492542	1.06466	-7.04	0	-9.579238	-5.405846
lgdp_d	0.322358	0.05049	6.38	0	0.223401	0.421316
lgdp_o	0.473686	0.154752	3.06	0.002	0.170377	0.776995
lgdpdif	-0.294997	0.089995	-3.28	0.001	-0.471384	-0.11861
contig	2.813495	0.104714	26.87	0	2.60826	3.01873
lpolity	0.112664	0.087086	1.29	0.196	-0.058021	0.28335
_cons	36.45641	4.863759	7.5	0	26.92362	45.9892

Agropotravinárstvo

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 2104				
		Uncensored obs = 2069				
		Wald chi2(8) = 1287.68				
Log likelihood = -7099.889		Prob > chi2 = 0.0000				
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.267441	0.027221	9.83	0	0.21409	0.320792
EU_m	1.946239	0.228174	8.53	0	1.499027	2.393451
ltariff	-3.322967	0.535349	-6.21	0	-4.372231	-2.273704
lgdp_d	0.436098	0.047074	9.26	0	0.343836	0.528361
lgdp_o	-0.133874	0.104676	-1.28	0.201	-0.339034	0.071287
lgdpdif	-0.121272	0.05183	-2.34	0.019	-0.222858	-0.019686
contig	4.534426	0.282396	16.06	0	3.980939	5.087912
lpolity	-0.115843	0.082817	-1.4	0.162	-0.278161	0.046476
_cons	13.92737	2.503128	5.56	0	9.021332	18.83341
select						
lgdp_d	0.359152	0.011578	31.02	0	0.33646	0.381844
lgdpdif	0.073798	0.014564	5.07	0	0.045252	0.102343
_cons	1.577943	0.053118	29.71	0	1.473833	1.682053
/athrho	0.200359	0.072766	2.75	0.006	0.057742	0.342977
/lnsigma	1.000848	0.017152	58.35	0	0.967231	1.034465
rho	0.197721	0.069921			0.057677	0.330133
sigma	2.720587	0.046663			2.630649	2.813599
lambda	0.537916	0.194319			0.157059	0.918774
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 6.17 Prob > chi2 = 0.0130						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -18889.79						
R-squared: .67051825						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.383218	0.0202	18.97	0	0.343628	0.422809
EU_m	0.258336	0.183844	1.41	0.16	-0.101992	0.618663
ltariff	-6.053711	0.854927	-7.08	0	-7.729337	-4.378084
lgdp_d	0.327823	0.045994	7.13	0	0.237677	0.41797
lgdp_o	0.345621	0.133796	2.58	0.01	0.083386	0.607855
lgdpdif	-0.212981	0.081676	-2.61	0.009	-0.373062	-0.052899
contig	2.789896	0.094813	29.43	0	2.604065	2.975726
lpolity	0.155369	0.082112	1.89	0.058	-0.005567	0.316305
_cons	29.58161	3.889311	7.61	0	21.9587	37.20452

Živé zvieratá

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 3446				
		Uncensored obs = 727				
		Wald chi2(8) = 562.85				
Log likelihood = -3063.758		Prob > chi2 = 0.0000				
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.140032	0.045402	3.08	0.002	0.051046	0.229018
EU_m	2.151981	0.319229	6.74	0	1.526305	2.777657
ltariff	-4.83791	0.832808	-5.81	0	-6.470184	-3.205636
lgdp_d	0.332584	0.133084	2.5	0.012	0.071745	0.593423
lgdp_o	-0.280372	0.191777	-1.46	0.144	-0.656248	0.095504
lgdpdif	0.185451	0.141588	1.31	0.19	-0.092057	0.462959
contig	3.038631	0.308572	9.85	0	2.43384	3.643421
lpolity	0.032045	0.215145	0.15	0.882	-0.389631	0.453721
_cons	1.54596	0.779359	1.98	0.047	0.018445	3.073475
select						
lgdp_d	0.356377	0.015111	23.58	0	0.32676	0.385994
lgdpdif	0.165096	0.020304	8.13	0	0.1253	0.204891
_cons	0.267246	0.04737	5.64	0	0.174403	0.360089
/athrho	0.419777	0.188088	2.23	0.026	0.051131	0.788423
/lnsigma	1.052979	0.053934	19.52	0	0.947271	1.158688
rho	0.396743	0.158482			0.051086	0.657515
sigma	2.866178	0.154585			2.578662	3.185751
lambda	1.137135	0.508714			0.140074	2.134195
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 3.90 Prob > chi2 = 0.0482						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -1918564.5						
R-squared: .44516346						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.278916	0.058626	4.76	0	0.16401	0.393821
EU_m	1.227069	0.283967	4.32	0	0.670504	1.783633
ltariff	-1.971982	1.137765	-1.73	0.083	-4.201961	0.257997
lgdp_d	0.406062	0.071903	5.65	0	0.265134	0.54699
lgdp_o	0.80364	0.206461	3.89	0	0.398984	1.208297
lgdpdif	-0.428366	0.086365	-4.96	0	-0.597638	-0.259094
contig	2.456214	0.137456	17.87	0	2.186806	2.725623
lpolity	0.402512	0.157502	2.56	0.011	0.093814	0.71121
_cons	6.320106	0.628296	10.06	0	5.088669	7.551542

Mäso a výrobky z neho (okrem rýb)

Heckman selection model				Number of obs = 4173		
(regression model with sample selection)				Censored obs = 3655		
				Uncensored obs = 518		
				Wald chi2(8) = 233.07		
Log likelihood = -2477.835				Prob > chi2 = 0.0000		
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.025276	0.060547	0.42	0.676	-0.093393	0.143945
EU_m	1.932719	0.368327	5.25	0	1.210812	2.654627
ltariff	-1.477809	1.449366	-1.02	0.308	-4.318515	1.362896
lgdp_d	0.150786	0.214528	0.7	0.482	-0.269682	0.571253
lgdp_o	0.389406	0.203308	1.92	0.055	-0.009071	0.787882
lgdpdif	-0.023343	0.186297	-0.13	0.9	-0.388479	0.341793
contig	3.216974	0.296894	10.84	0	2.635072	3.798876
lpolity	-0.222002	0.224048	-0.99	0.322	-0.661128	0.217125
_cons	4.875828	1.39092	3.51	0	2.149675	7.601981
select						
lgdp_d	0.234615	0.013596	17.26	0	0.207968	0.261262
lgdpdif	0.103318	0.020248	5.1	0	0.063634	0.143002
_cons	-0.330279	0.045356	-7.28	0	-0.419174	-0.241383
/athrho	0.115731	0.454442	0.25	0.799	-0.774959	1.00642
/lnsigma	0.910526	0.050343	18.09	0	0.811857	1.009196
rho	0.115217	0.448409			-0.649804	0.764277
sigma	2.48563	0.125133			2.252085	2.743393
lambda	0.286387	1.125959			-1.920452	2.493225
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.03 Prob > chi2 = 0.8692						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -1479758.3						
R-squared: .65612202						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.19039	0.06355	3	0.003	0.065835	0.314945
EU_m	1.727072	0.339445	5.09	0	1.061772	2.392373
ltariff	-11.05491	2.250441	-4.91	0	-15.4657	-6.644128
lgdp_d	-0.107869	0.100315	-1.08	0.282	-0.304482	0.088744
lgdp_o	1.208182	0.278426	4.34	0	0.662477	1.753886
lgdpdif	-0.236081	0.156468	-1.51	0.131	-0.542752	0.07059
contig	3.710426	0.206661	17.95	0	3.305378	4.115474
lpolity	-0.206138	0.162486	-1.27	0.205	-0.524604	0.112329
_cons	7.255341	0.994477	7.3	0	5.306202	9.20448

Mlieko a mliečne výrobky

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 3489				
		Uncensored obs = 684				
		Wald chi2(8) = 410.91				
Log likelihood = -3076.66		Prob > chi2 = 0.0000				
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.10125	0.033053	3.06	0.002	0.036467	0.166033
EU_m	1.38892	0.230371	6.03	0	0.937402	1.840439
ltariff	-0.68288	0.391258	-1.75	0.081	-1.449732	0.083972
lgdp_d	-0.650571	0.074559	-8.73	0	-0.796703	-0.504438
lgdp_o	-0.030424	0.136652	-0.22	0.824	-0.298256	0.237409
lgdpdif	-0.411457	0.107595	-3.82	0	-0.622338	-0.200575
contig	1.88718	0.207856	9.08	0	1.479791	2.294569
lpolity	0.273362	0.111544	2.45	0.014	0.05474	0.491984
_cons	7.838436	0.582807	13.45	0	6.696156	8.980717
select						
lgdp_d	0.220259	0.011935	18.46	0	0.196867	0.24365
lgdpdif	0.070449	0.017766	3.97	0	0.035628	0.10527
_cons	-0.166782	0.042326	-3.94	0	-0.249739	-0.083826
/athrho	-2.543368	0.13596	-18.71	0	-2.809844	-2.276891
/lnsigma	1.535814	0.039374	39.01	0	1.458643	1.612986
rho	-0.98772	0.003319			-0.992775	-0.979165
sigma	4.645107	0.182896			4.300119	5.017771
lambda	-4.588063	0.190878			-4.962177	-4.213948
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 161.36 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -2118276.2						
R-squared: .3183005						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.328003	0.038056	8.62	0	0.253416	0.40259
EU_m	0.970869	0.417532	2.33	0.02	0.152521	1.789216
ltariff	-6.037603	1.206972	-5	0	-8.403225	-3.671981
lgdp_d	0.487079	0.073708	6.61	0	0.342615	0.631544
lgdp_o	0.286645	0.21121	1.36	0.175	-0.127319	0.70061
lgdpdif	-0.534479	0.146379	-3.65	0	-0.821377	-0.24758
contig	1.955388	0.18237	10.72	0	1.59795	2.312827
lpolity	1.105588	0.344217	3.21	0.001	0.430935	1.780242
_cons	3.805313	1.00183	3.8	0	1.841762	5.768865

Maslo a syry

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 3654				
		Uncensored obs = 519				
		Wald chi2(8) = 146.35				
Log likelihood = -2429.036		Prob > chi2 = 0.0000				
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.115208	0.045111	2.55	0.011	0.026792	0.203625
EU_m	1.465045	0.322004	4.55	0	0.83393	2.09616
ltariff	0.574686	0.538995	1.07	0.286	-0.481724	1.631096
lgdp_d	-0.262309	0.113768	-2.31	0.021	-0.485291	-0.039327
lgdp_o	-0.688712	0.212785	-3.24	0.001	-1.105763	-0.271661
lgdpdfif	-1.076943	0.165349	-6.51	0	-1.401021	-0.752865
contig	1.863961	0.279771	6.66	0	1.315621	2.412302
lpolity	-0.514536	0.220929	-2.33	0.02	-0.94755	-0.081523
_cons	8.031797	0.820232	9.79	0	6.424172	9.639422
select						
lgdp_d	0.198695	0.013007	15.28	0	0.173201	0.224189
lgdpdfif	0.221402	0.021078	10.5	0	0.18009	0.262714
_cons	-0.420012	0.045615	-9.21	0	-0.509417	-0.330607
/athrho	-1.74053	0.173054	-10.06	0	-2.07971	-1.401349
/lnsigma	1.459049	0.066629	21.9	0	1.328457	1.58964
rho	-0.940288	0.02005			-0.969247	-0.885643
sigma	4.301865	0.286631			3.775215	4.901983
lambda	-4.044992	0.346739			-4.724588	-3.365396
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 24.21 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -2052678.1						
R-squared: .311726						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.231459	0.034666	6.68	0	0.163515	0.299403
EU_m	0.734387	0.28884	2.54	0.011	0.168272	1.300502
ltariff	-5.438506	0.953245	-5.71	0	-7.306831	-3.570182
lgdp_d	0.382407	0.067126	5.7	0	0.250843	0.51397
lgdp_o	0.260389	0.178034	1.46	0.144	-0.08855	0.609328
lgdpdfif	-0.194118	0.128514	-1.51	0.131	-0.446001	0.057765
contig	2.222113	0.202683	10.96	0	1.824862	2.619363
lpolity	0.046902	0.148282	0.32	0.752	-0.243726	0.33753
_cons	6.268917	0.65393	9.59	0	4.987238	7.550595

Ovocie, zelenina a výrobky z nich

Heckman selection model			Number of obs = 4173			
(regression model with sample selection)			Censored obs = 3387			
			Uncensored obs = 786			
			Wald chi2(8) = 664.44			
Log likelihood = -3373.747			Prob > chi2 = 0.0000			
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.116894	0.035494	3.29	0.001	0.047327	0.18646
EU_m	0.98494	0.211375	4.66	0	0.570653	1.399226
ltariff	-2.04122	0.44941	-4.54	0	-2.922047	-1.160393
lgdp_d	-0.521595	0.080126	-6.51	0	-0.678639	-0.364551
lgdp_o	-0.395064	0.14006	-2.82	0.005	-0.669577	-0.120551
lgdpdfif	-0.727662	0.111697	-6.51	0	-0.946584	-0.50874
contig	3.543683	0.226869	15.62	0	3.099029	3.988338
lpolity	0.45515	0.148584	3.06	0.002	0.16393	0.74637
_cons	5.182384	0.559544	9.26	0	4.085699	6.27907
select						
lgdp_d	0.249762	0.011959	20.89	0	0.226323	0.273201
lgdpdfif	0.145937	0.017816	8.19	0	0.111018	0.180856
_cons	0.050783	0.042616	1.19	0.233	-0.032744	0.134309
/athrho	-2.27666	0.144647	-15.74	0	-2.560162	-1.993158
/lnsigma	1.531515	0.039083	39.19	0	1.454914	1.608115
rho	-0.979155	0.005967			-0.988123	-0.963541
sigma	4.625177	0.180764			4.284117	4.99339
lambda	-4.528766	0.197336			-4.915538	-4.141995
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 100.31 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -1855981.5						
R-squared: .42341391						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.206773	0.029149	7.09	0	0.149642	0.263904
EU_m	-0.049653	0.260907	-0.19	0.849	-0.56102	0.461715
ltariff	-15.26854	2.50347	-6.1	0	-20.17525	-10.36182
lgdp_d	0.323395	0.083581	3.87	0	0.159579	0.487211
lgdp_o	0.362506	0.199919	1.81	0.07	-0.029328	0.75434
lgdpdfif	-0.206604	0.130592	-1.58	0.114	-0.462559	0.049352
contig	3.047455	0.178385	17.08	0	2.697827	3.397082
lpolity	0.784258	0.236081	3.32	0.001	0.321547	1.246969
_cons	5.602788	0.764942	7.32	0	4.103529	7.102046

Cukor, cukrovinky, káva a kakao

Heckman selection model					Number of obs = 4173	
(regression model with sample selection)					Censored obs = 3164	
					Uncensored obs = 1009	
					Wald chi2(8) = 620.76	
Log likelihood = -4183.532			Prob > chi2 = 0.0000			
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.146127	0.038239	3.82	0	0.071181	0.221074
EU_m	1.541342	0.266203	5.79	0	1.019594	2.06309
ltariff	-6.798629	0.828616	-8.2	0	-8.422687	-5.174572
lgdp_d	0.382133	0.098895	3.86	0	0.188304	0.575963
lgdp_o	-0.112518	0.167772	-0.67	0.502	-0.441345	0.21631
lgdpdif	-0.511781	0.115368	-4.44	0	-0.737899	-0.285664
contig	3.342225	0.30713	10.88	0	2.740261	3.944188
lpolity	0.676454	0.160624	4.21	0	0.361637	0.991271
_cons	3.609887	0.604315	5.97	0	2.425451	4.794322
select						
lgdp_d	0.296136	0.012167	24.34	0	0.272289	0.319983
lgdpdif	0.153375	0.017163	8.94	0	0.119736	0.187013
_cons	0.4445	0.044744	9.93	0	0.356804	0.532196
/athrho	0.037485	0.151138	0.25	0.804	-0.25874	0.33371
/lnsigma	1.038455	0.022567	46.02	0	0.994224	1.082685
rho	0.037468	0.150926			-0.253117	0.321851
sigma	2.824848	0.063749			2.702626	2.952598
lambda	0.10584	0.426742			-0.730558	0.942239
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.06 Prob > chi2 = 0.8085						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -3357912.1						
R-squared: .63119503						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.333925	0.032999	10.12	0	0.269248	0.398601
EU_m	0.379763	0.187296	2.03	0.043	0.01267	0.746856
ltariff	-6.913704	1.063418	-6.5	0	-8.997964	-4.829443
lgdp_d	0.251832	0.052819	4.77	0	0.148309	0.355354
lgdp_o	0.881715	0.140227	6.29	0	0.606876	1.156554
lgdpdif	-0.325193	0.091619	-3.55	0	-0.504763	-0.145624
contig	2.695987	0.109276	24.67	0	2.481809	2.910165
lpolity	0.897895	0.218299	4.11	0	0.470036	1.325753
_cons	6.76282	0.598739	11.3	0	5.589313	7.936327

Nápoje

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 3183				
		Uncensored obs = 990				
		Wald chi2(8) = 463.97				
Log likelihood = -4031.674		Prob > chi2 = 0.0000				
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	-0.050779	0.037158	-1.37	0.172	-0.123607	0.02205
EU_m	1.974018	0.258491	7.64	0	1.467385	2.48065
ltariff	-1.250008	0.277443	-4.51	0	-1.793786	-0.70623
lgdp_d	0.458997	0.083956	5.47	0	0.294447	0.623547
lgdp_o	-0.31359	0.153469	-2.04	0.041	-0.614384	-0.012796
lgdpdfif	-0.079531	0.108054	-0.74	0.462	-0.291312	0.132251
contig	4.116103	0.290513	14.17	0	3.546709	4.685498
lpolity	0.365743	0.172391	2.12	0.034	0.027864	0.703623
_cons	1.604088	0.608842	2.63	0.008	0.410779	2.797396
select						
lgdp_d	0.302384	0.012435	24.32	0	0.278011	0.326757
lgdpdfif	0.179969	0.017436	10.32	0	0.145795	0.214143
_cons	0.458189	0.045684	10.03	0	0.36865	0.547728
/athrho	0.20089	0.127739	1.57	0.116	-0.049474	0.451254
/lnsigma	1.000283	0.027758	36.04	0	0.945878	1.054687
rho	0.198231	0.122719			-0.049433	0.422929
sigma	2.71905	0.075475			2.575074	2.871076
lambda	0.538999	0.342685			-0.132651	1.210648
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 2.00 Prob > chi2 = 0.1572						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -1546725.6						
R-squared: .36292416						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.074796	0.045197	1.65	0.098	-0.013788	0.163381
EU_m	0.352262	0.32116	1.1	0.273	-0.2772	0.981724
ltariff	-4.970106	1.032716	-4.81	0	-6.994193	-2.946019
lgdp_d	0.171824	0.068709	2.5	0.012	0.037156	0.306492
lgdp_o	0.464128	0.25517	1.82	0.069	-0.035996	0.964252
lgdpdfif	-0.08991	0.124956	-0.72	0.472	-0.334819	0.154999
contig	3.724268	0.217963	17.09	0	3.297069	4.151468
lpolity	0.510875	0.176362	2.9	0.004	0.165213	0.856538
_cons	5.673642	0.794462	7.14	0	4.116526	7.230758

Obilniny a výrobky z nich

Heckman selection model		Number of obs = 4173				
(regression model with sample selection)		Censored obs = 3191				
		Uncensored obs = 982				
		Wald chi2(8) = 429.81				
Log likelihood = -4332.268		Prob > chi2 = 0.0000				
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.018705	0.042139	0.44	0.657	-0.063885	0.101296
EU_m	1.51289	0.298771	5.06	0	0.927309	2.098472
ltariff	-5.556472	0.680717	-8.16	0	-6.890652	-4.222291
lgdp_d	0.143088	0.156897	0.91	0.362	-0.164424	0.4506
lgdp_o	-0.421564	0.179501	-2.35	0.019	-0.773379	-0.06975
lgdpdif	-0.282779	0.131005	-2.16	0.031	-0.539545	-0.026013
contig	4.28997	0.330205	12.99	0	3.642779	4.93716
lpolity	0.038311	0.141157	0.27	0.786	-0.238352	0.314974
_cons	3.473138	0.791082	4.39	0	1.922646	5.02363
select						
lgdp_d	0.246797	0.011403	21.64	0	0.224447	0.269147
lgdpdif	0.100844	0.016466	6.12	0	0.068572	0.133116
_cons	0.240454	0.042806	5.62	0	0.156555	0.324353
/athrho	0.051776	0.287102	0.18	0.857	-0.510934	0.614487
/lnsigma	1.108686	0.024756	44.79	0	1.060166	1.157206
rho	0.05173	0.286334			-0.470673	0.547278
sigma	3.030373	0.075019			2.886849	3.181032
lambda	0.156762	0.869302			-1.547039	1.860563
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.03 Prob > chi2 = 0.8682						

PPML

Number of parameters: 9						
Number of observations: 4173						
Pseudo log-likelihood: -3408613.1						
R-squared: .80501761						
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.293548	0.026752	10.97	0	0.241114	0.345981
EU_m	0.085044	0.173781	0.49	0.625	-0.255559	0.425648
ltariff	-6.881834	1.228758	-5.6	0	-9.290155	-4.473513
lgdp_d	0.479614	0.047832	10.03	0	0.385865	0.573363
lgdp_o	0.343835	0.124432	2.76	0.006	0.099954	0.587717
lgdpdif	-0.435372	0.07829	-5.56	0	-0.588819	-0.281926
contig	2.972166	0.123733	24.02	0	2.729655	3.214677
lpolity	0.310315	0.138823	2.24	0.025	0.038228	0.582402
_cons	7.152358	0.483744	14.79	0	6.204237	8.100478

Olejniny a výrobky z nich

Heckman selection model						Number of obs = 4173	
(regression model with sample selection)						Censored obs = 3779	
						Uncensored obs = 394	
						Wald chi2(8) = 387.19	
Log likelihood = -1840.578				Prob > chi2 = 0.0000			
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.519768	0.081258	6.4	0	0.360504	0.679031	
EU_m	2.025686	0.396245	5.11	0	1.249061	2.802312	
ltariff	3.953154	4.099606	0.96	0.335	-4.081925	11.98823	
lgdp_d	0.50966	0.180995	2.82	0.005	0.154916	0.864404	
lgdp_o	0.149445	0.239415	0.62	0.532	-0.3198	0.61869	
lgdpdfif	-0.016142	0.28925	-0.06	0.955	-0.583062	0.550778	
contig	3.696584	0.299263	12.35	0	3.110039	4.283129	
lpolity	-1.574276	0.739434	-2.13	0.033	-3.02354	-0.125013	
_cons	4.049158	2.040128	1.98	0.047	0.05058	8.047736	
select							
lgdp_d	0.245448	0.015755	15.58	0	0.214569	0.276328	
lgdpdfif	0.248083	0.024894	9.97	0	0.199291	0.296875	
_cons	-0.519587	0.04943	-10.51	0	-0.616467	-0.422706	
/athrho	0.267006	0.383506	0.7	0.486	-0.484652	1.018663	
/lnsigma	0.838316	0.08258	10.15	0	0.676462	1.00017	
rho	0.260836	0.357414			-0.449961	0.769321	
sigma	2.31247	0.190964			1.966906	2.718745	
lambda	0.603176	0.871712			-1.105348	2.3117	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 0.20 Prob > chi2 = 0.6586							

PPML

Number of parameters: 9							
Number of observations: 4173							
Pseudo log-likelihood: -2302415.2							
R-squared: .38805168							
Option strict is: off							
Robust							
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.603234	0.051858	11.63	0	0.501595	0.704873	
EU_m	1.302331	0.550525	2.37	0.018	0.223322	2.38134	
ltariff	-5.955187	3.575254	-1.67	0.096	-12.96255	1.052182	
lgdp_d	0.39376	0.166227	2.37	0.018	0.067962	0.719559	
lgdp_o	1.425868	0.244772	5.83	0	0.946123	1.905612	
lgdpdfif	0.119215	0.173511	0.69	0.492	-0.220861	0.459291	
contig	3.291138	0.152589	21.57	0	2.99207	3.590207	
lpolity	-0.050743	0.257365	-0.2	0.844	-0.55517	0.453684	
_cons	6.184588	0.812026	7.62	0	4.593047	7.776129	

Tab. P18A: Gravitačné modely kanadského exportu
Poľnohospodárstvo

Heckman selection model				Number of obs =	4014	
(regression model with sample selection)				Censored obs =	1096	
				Uncensored obs =	3057	
				Wald chi2(7) =	162.14	
Log likelihood = -9230.115				Prob > chi2 =	0	
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.191682	0.080605	2.38	0.017	0.033699	0.349665
ltariff	-1.525482	0.402796	-3.79	0	-2.314947	-0.736017
lgdp_o	-0.105694	0.090338	-1.17	0.242	-0.282753	0.071366
ldist	0.143968	0.148154	0.97	0.331	-0.146408	0.434344
ltdiff	0.222172	0.062875	3.53	0	0.098938	0.345405
contig	6.874145	0.882554	7.79	0	5.14437	8.603919
lpolity	0.172852	0.048121	3.59	0	0.078537	0.267167
_cons	-0.380077	1.292501	-0.29	0.769	-2.913331	2.153178
select						
gdpcap_d	1.33E-07	1.22E-06	0.11	0.913	-2.25E-06	2.52E-06
gdp_d	2.77E-06	1.23E-07	22.47	0	2.53E-06	3.01E-06
tdiff	0.003931	0.005558	0.71	0.479	-0.006962	0.014825
tariff	0.514257	0.107149	4.8	0	0.304248	0.724266
_cons	-0.397231	0.137395	-2.89	0.004	-0.66652	-0.127941
/athrho	-2.584559	0.09634	-26.83	0	-2.773382	-2.395736
/lnsigma	1.261381	0.014166	89.05	0	1.233617	1.289145
rho	-0.988685	0.002168			-0.99223	-0.983536
sigma	3.530294	0.050009			3.433626	3.629683
lambda	-3.490349	0.052654			-3.59355	-3.387149
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 1109.18 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-565.2282					
R-squared:	0.870797					
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.128715	0.063148	2.04	0.042	0.004948	0.252482
ltariff	-2.310643	0.978125	-2.36	0.018	-4.227732	-0.393554
lgdp_o	0.014303	0.131639	0.11	0.913	-0.243705	0.272311
ldist	-2.659331	0.195486	-13.6	0	-3.042476	-2.276185
ltdiff	4.20287	0.285449	14.72	0	3.6434	4.76234
contig	5.934915	0.466492	12.72	0	5.020607	6.849223
lpolity	0.131465	0.190923	0.69	0.491	-0.242738	0.505667
_cons	12.56457	1.86536	6.74	0	8.908527	16.2206

Potravinárstvo

Heckman selection model							Number of obs =	4020
(regression model with sample selection)							Censored obs =	740
							Uncensored obs =	3280
							Wald chi2(7) =	266.27
Log likelihood = -9434.601							Prob > chi2 =	0
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]			
rta	0.264757	0.073564	3.6	0	0.120574	0.40894		
ltariff	-0.526964	0.372042	-1.42	0.157	-1.256153	0.202224		
lgdp_o	0.577843	0.100328	5.76	0	0.381204	0.774483		
ldist	-0.830606	0.149079	-5.57	0	-1.122796	-0.538416		
ltdiff	-0.239356	0.063153	-3.79	0	-0.363135	-0.115578		
contig	4.359213	0.818961	5.32	0	2.754078	5.964347		
lpolity	0.070556	0.054907	1.29	0.199	-0.03706	0.178171		
_cons	10.23908	1.30173	7.87	0	7.687737	12.79043		
select								
gdpcap_d	-1.95E-06	1.58E-06	-1.24	0.216	-5.04E-06	1.14E-06		
gdp_d	2.32E-06	1.47E-07	15.77	0	2.03E-06	2.61E-06		
tdiff	0.031556	0.006265	5.04	0	0.019276	0.043835		
tariff	0.657721	0.150835	4.36	0	0.362091	0.953352		
_cons	-0.425432	0.186747	-2.28	0.023	-0.791449	-0.059414		
/athrho	-2.144434	0.094156	-22.78	0	-2.328976	-1.959892		
/lnsigma	1.184583	0.01404	84.37	0	1.157065	1.2121		
rho	-0.972931	0.005029			-0.981207	-0.961082		
sigma	3.269322	0.0459			3.180586	3.360534		
lambda	-3.180823	0.053705			-3.286083	-3.075563		
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 634.03 Prob > chi2 = 0.0000								

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-932.2778					
R-squared:	0.941621					
Option strict is:	off					
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.306448	0.037734	8.12	0	0.232492	0.380405
ltariff	-2.205151	0.638367	-3.45	0.001	-3.456326	-0.953975
lgdp_o	1.010306	0.082098	12.31	0	0.849396	1.171215
ldist	-1.350651	0.13468	-10.03	0	-1.614618	-1.086684
ltdiff	0.829452	0.098225	8.44	0	0.636934	1.02197
contig	2.626057	0.203953	12.88	0	2.226317	3.025796
lpolity	-0.065128	0.114912	-0.57	0.571	-0.290352	0.160097
_cons	8.310194	1.27	6.54	0	5.821039	10.79935

Agropotravinárstvo

Heckman selection model						Number of obs = 4014	
(regression model with sample selection)						Censored obs = 601	
						Uncensored obs = 3413	
						Wald chi2(7) = 278.33	
Log likelihood = -9556.923						Prob > chi2 = 0	
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.274973	0.078245	3.51	0	0.121615	0.428331	
ltariff	-0.630183	0.366219	-1.72	0.085	-1.347958	0.087593	
lgdp_o	0.483862	0.092763	5.22	0	0.30205	0.665673	
ldist	-0.983499	0.140895	-6.98	0	-1.259648	-0.707351	
ltdiff	-0.119136	0.060261	-1.98	0.048	-0.237244	-0.001027	
contig	4.535255	0.81584	5.56	0	2.936238	6.134272	
lpolity	0.165404	0.04941	3.35	0.001	0.068562	0.262245	
_cons	11.38374	1.226508	9.28	0	8.979827	13.78765	
select							
gdpcap_d	-3.49E-06	1.47E-06	-2.37	0.018	-6.37E-06	-6.05E-07	
gdp_d	2.12E-06	1.47E-07	14.46	0	1.83E-06	2.41E-06	
tdiff	0.036418	0.005932	6.14	0	0.024791	0.048044	
tariff	0.553231	0.163604	3.38	0.001	0.232573	0.873888	
_cons	-0.206694	0.201006	-1.03	0.304	-0.600658	0.18727	
/athrho	-2.477723	0.109216	-22.69	0	-2.691782	-2.263664	
/lnsigma	1.170996	0.013116	89.28	0	1.145289	1.196703	
rho	-0.986009	0.003035			-0.990859	-0.978612	
sigma	3.225203	0.042302			3.143349	3.309188	
lambda	-3.180078	0.045719			-3.269686	-3.09047	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 690.94 Prob > chi2 = 0.0000							

PPML

Number of parameters:		8				
Number of observations:		3787				
Pseudo log-likelihood:		-1333.071				
R-squared:		0.925046				
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.277271	0.042643	6.5	0	0.193692	0.36085
ltariff	-2.554427	0.769254	-3.32	0.001	-4.062137	-1.046716
lgdp_o	0.636596	0.093819	6.79	0	0.452714	0.820479
ldist	-1.563768	0.151489	-10.32	0	-1.860681	-1.266855
ltdiff	1.238638	0.135815	9.12	0	0.972445	1.504831
contig	2.904889	0.227444	12.77	0	2.459108	3.35067
lpolity	-0.054089	0.137121	-0.39	0.693	-0.322841	0.214662
_cons	10.01185	1.460123	6.86	0	7.150061	12.87364

Živé zvieratá

Heckman selection model						Number of obs =	4357
(regression model with sample selection)						Censored obs =	3232
						Uncensored obs =	1125
						Wald chi2(7) =	255.12
Log likelihood = -4298.3						Prob > chi2 =	0
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.284091	0.053098	5.35	0	0.180021	0.38816	
ltariff	-0.084876	0.254849	-0.33	0.739	-0.584371	0.41462	
lgdp_o	-0.289415	0.139098	-2.08	0.037	-0.562042	-0.016787	
ldist	-0.363957	0.212491	-1.71	0.087	-0.780431	0.052517	
ltdiff	-0.00439	0.082032	-0.05	0.957	-0.165169	0.156389	
contig	6.136648	0.64552	9.51	0	4.871453	7.401844	
lpolity	-0.438358	0.093169	-4.7	0	-0.620966	-0.255749	
_cons	3.520536	1.829873	1.92	0.054	-0.065949	7.107022	
select							
gdpcap_d	6.39E-06	1.31E-06	4.87	0	3.82E-06	8.96E-06	
gdp_d	1.95E-06	9.08E-08	21.47	0	1.77E-06	2.13E-06	
tdiff	-0.01926	0.006815	-2.83	0.005	-0.032617	-0.005903	
tariff	0.078206	0.040487	1.93	0.053	-0.001146	0.157558	
_cons	-1.028906	0.077838	-13.22	0	-1.181465	-0.876347	
/athrho	-1.087571	0.075737	-14.36	0	-1.236013	-0.93913	
/lnsigma	0.913458	0.028362	32.21	0	0.857869	0.969048	
rho	-0.79599	0.02775			-0.844315	-0.734822	
sigma	2.492929	0.070706			2.35813	2.635433	
lambda	-1.984346	0.114985			-2.209714	-1.758979	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 226.51 Prob > chi2 = 0.0000							

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-31.49537					
R-squared:	0.951547					
Option strict is:	off					
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.302795	0.063245	4.79	0	0.178836	0.426753
ltariff	-1.794257	0.202872	-8.84	0	-2.19188	-1.396634
lgdp_o	0.417981	0.098359	4.25	0	0.225201	0.610762
ldist	-3.65863	0.782287	-4.68	0	-5.191884	-2.125375
ltdiff	2.71358	0.795789	3.41	0.001	1.153861	4.273298
contig	4.914245	0.489014	10.05	0	3.955796	5.872694
lpolity	0.157494	0.143988	1.09	0.274	-0.124717	0.439704
_cons	19.51855	5.837605	3.34	0.001	8.077059	30.96005

Mäso a výrobky z neho (okrem rýb)

Heckman selection model							Number of obs =	4131
(regression model with sample selection)							Censored obs =	2044
							Uncensored obs =	2087
							Wald chi2(7) =	214.99
Log likelihood = -7225.923							Prob > chi2=	0
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]			
rta	0.148564	0.067081	2.21	0.027	0.017087	0.280041		
ltariff	-1.169594	0.203678	-5.74	0	-1.568796	-0.770393		
lgdp_o	1.060753	0.116626	9.1	0	0.832171	1.289335		
ldist	0.162279	0.185637	0.87	0.382	-0.201564	0.526122		
ltdiff	-0.075987	0.076559	-0.99	0.321	-0.226039	0.074066		
contig	5.035704	0.782486	6.44	0	3.502059	6.569349		
lpolity	0.170464	0.065232	2.61	0.009	0.042613	0.298316		
_cons	0.085702	1.58929	0.05	0.957	-3.029249	3.200654		
select								
gdpcap_d	1.38E-07	1.24E-06	0.11	0.911	-2.29E-06	2.57E-06		
gdp_d	1.55E-06	8.70E-08	17.83	0	1.38E-06	1.72E-06		
tdiff	-0.043539	0.006399	-6.8	0	-0.056081	-0.030997		
tariff	0.145476	0.028044	5.19	0	0.090511	0.20044		
_cons	-0.121483	0.063834	-1.9	0.057	-0.246595	0.003629		
/athrho	-1.464664	0.080677	-18.15	0	-1.622789	-1.306539		
/lnsigma	1.141344	0.024912	45.82	0	1.092518	1.190171		
rho	-0.898555	0.015538			-0.925028	-0.863397		
sigma	3.130974	0.077999			2.981772	3.287642		
lambda	-2.813351	0.111922			-3.032714	-2.593989		
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 344.12 Prob > chi2 = 0.0000								

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-173.5838					
R-squared:	0.839074					
Option strict is:	off					
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.359915	0.051809	6.95	0	0.258372	0.461457
ltariff	-3.180822	0.424023	-7.5	0	-4.011891	-2.349754
lgdp_o	0.783885	0.128851	6.08	0	0.531341	1.036428
ldist	-1.097448	0.258548	-4.24	0	-1.604192	-0.590704
ltdiff	1.372333	0.241619	5.68	0	0.898769	1.845897
contig	2.723679	0.449143	6.06	0	1.843375	3.603982
lpolity	0.780008	0.246466	3.16	0.002	0.296944	1.263072
_cons	1.601692	2.57582	0.62	0.534	-3.446822	6.650206

Mlieko a mliečne výrobky

Heckman selection model						Number of obs =	4235
(regression model with sample selection)						Censored obs =	2784
						Uncensored obs =	1451
						Wald chi2(7) =	205.35
Log likelihood = -5734.451						Prob > chi2 =	0
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.06002	0.067923	0.88	0.377	-0.073108	0.193147	
ltariff	-0.80078	0.261305	-3.06	0.002	-1.312929	-0.288631	
lgdp_o	-0.087607	0.146984	-0.6	0.551	-0.375691	0.200477	
ldist	0.711679	0.228141	3.12	0.002	0.264531	1.158827	
ltdiff	-0.078988	0.092926	-0.85	0.395	-0.261119	0.103143	
contig	3.155695	0.891111	3.54	0	1.40915	4.902241	
lpolity	-1.024698	0.087932	-11.65	0	-1.197041	-0.852355	
_cons	-2.680964	1.994255	-1.34	0.179	-6.589632	1.227704	
select							
gdpcap_d	-2.22E-06	1.15E-06	-1.92	0.055	-4.48E-06	4.48E-08	
gdp_d	1.20E-06	7.21E-08	16.58	0	1.05E-06	1.34E-06	
tdiff	-0.066359	0.006581	-10.08	0	-0.079258	-0.05346	
tariff	0.045796	0.021208	2.16	0.031	0.004229	0.087362	
_cons	-0.207282	0.05715	-3.63	0	-0.319293	-0.09527	
/athrho	-1.531959	0.096128	-15.94	0	-1.720366	-1.343552	
/lnsigma	1.270298	0.031791	39.96	0	1.207988	1.332608	
rho	-0.910759	0.016392			-0.937907	-0.872523	
sigma	3.561912	0.113238			3.346743	3.790916	
lambda	-3.244045	0.153603			-3.545101	-2.942989	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 138.59 Prob > chi2 = 0.0000							

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-20.20812					
R-squared:	0.674431					
Option strict is:	off					
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.422199	0.045988	9.18	0	0.332064	0.512335
ltariff	-0.487389	0.238605	-2.04	0.041	-0.955047	-0.019732
lgdp_o	0.27286	0.141391	1.93	0.054	-0.004261	0.549982
ldist	-1.539272	0.214565	-7.17	0	-1.959811	-1.118732
ltdiff	0.20989	0.075895	2.77	0.006	0.06114	0.358641
contig	0.913222	0.373557	2.44	0.014	0.181064	1.645379
lpolity	-0.635937	0.059203	-10.74	0	-0.751972	-0.519901
_cons	6.994395	1.900535	3.68	0	3.269416	10.71937

Maslo a syry

Heckman selection model						Number of obs = 4308	
(regression model with sample selection)						Censored obs = 3440	
						Uncensored obs = 868	
						Wald chi2(7) = 173.92	
Log likelihood = -3930.313						Prob > chi2 = 0	
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.020966	0.081059	0.26	0.796	-0.137908	0.179839	
ltariff	-1.791183	0.367953	-4.87	0	-2.512357	-1.070009	
lgdp_o	-1.062623	0.180216	-5.9	0	-1.41584	-0.709406	
ldist	-0.783502	0.282835	-2.77	0.006	-1.337848	-0.229156	
ltdiff	0.690469	0.116075	5.95	0	0.462966	0.917971	
contig	0.431593	1.055606	0.41	0.683	-1.637357	2.500543	
lpolity	-0.679564	0.099192	-6.85	0	-0.873977	-0.485151	
_cons	10.22153	2.406292	4.25	0	5.505287	14.93778	
select							
gdpcap_d	7.32E-06	1.24E-06	5.91	0	4.89E-06	9.74E-06	
gdp_d	4.25E-07	3.67E-08	11.59	0	3.53E-07	4.97E-07	
tdiff	-0.060015	0.006874	-8.73	0	-0.073488	-0.046543	
tariff	0.261166	0.046035	5.67	0	0.170939	0.351393	
_cons	-1.025484	0.086806	-11.81	0	-1.195621	-0.855347	
/athrho	-1.751856	0.152177	-11.51	0	-2.050116	-1.453595	
/lnsigma	1.411193	0.04976	28.36	0	1.313664	1.508721	
rho	-0.941586	0.017259			-0.967403	-0.896402	
sigma	4.100844	0.204059			3.71978	4.520945	
lambda	-3.861299	0.255481			-4.362033	-3.360565	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 80.63 Prob > chi2 = 0.0000							

PPML

Number of parameters:		8					
Number of observations:		3787					
Pseudo log-likelihood:		-9.605214					
R-squared:		0.667963					
Option strict is: off							
Robust							
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	-0.180616	0.094205	-1.92	0.055	-0.365255	0.004023	
ltariff	-0.669184	0.306042	-2.19	0.029	-1.269015	-0.069353	
lgdp_o	-0.480158	0.180156	-2.67	0.008	-0.833257	-0.127059	
ldist	-5.636375	0.82741	-6.81	0	-7.258068	-4.014681	
ltdiff	1.80361	0.277379	6.5	0	1.259958	2.347262	
contig	0.537212	0.576771	0.93	0.352	-0.593239	1.667662	
lpolity	-0.240751	0.153965	-1.56	0.118	-0.542518	0.061016	
_cons	39.45736	7.074155	5.58	0	25.59227	53.32245	

Ovocie a zelenina a výrobky z nich

Heckman selection model				Number of obs =	4008	
(regression model with sample selection)				Censored obs =	998	
				Uncensored obs =	3010	
				Wald chi2(7) =	216.61	
Log likelihood = -8998. Prob > chi2 =				Prob > chi2 =	0	
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.137599	0.064065	2.15	0.032	0.012035	0.263164
ltariff	-0.345659	0.225802	-1.53	0.126	-0.788224	0.096905
lgdp_o	0.752127	0.110098	6.83	0	0.536339	0.967914
ldist	0.776138	0.186989	4.15	0	0.409646	1.14263
ltdiff	-0.524331	0.077634	-6.75	0	-0.676491	-0.37217
contig	6.228431	0.713648	8.73	0	4.829707	7.627155
lpolity	-0.144144	0.057581	-2.5	0.012	-0.257001	-0.031287
_cons	-5.343254	1.590578	-3.36	0.001	-8.460729	-2.225779
select						
gdpcap_d	7.34E-06	1.95E-06	3.76	0	3.52E-06	1.12E-05
gdp_d	2.66E-06	2.34E-07	11.36	0	2.20E-06	3.12E-06
tdiff	-0.005625	0.00737	-0.76	0.445	-0.020069	0.00882
tariff	0.559084	0.069673	8.02	0	0.422528	0.69564
_cons	-0.304389	0.114293	-2.66	0.008	-0.528398	-0.080379
/athrho	-0.894986	0.062002	-14.43	0	-1.016507	-0.773466
/lnsigma	1.025994	0.017627	58.2	0	0.991445	1.060543
rho	-0.713848	0.030407			-0.76844	-0.64894
sigma	2.789867	0.049178			2.695126	2.887938
lambda	-1.99154	0.111686			-2.210442	-1.772639
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 165.17 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters:		8				
Number of observations:		3787				
Pseudo log-likelihood:		-235.9393				
R-squared:		0.495785				
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	-0.322636	0.085663	-3.77	0	-0.490533	-0.15474
ltariff	0.536687	0.163262	3.29	0.001	0.2167	0.856675
lgdp_o	1.3111	0.173413	7.56	0	0.971217	1.650984
ldist	2.65892	0.303361	8.76	0	2.064345	3.253496
ltdiff	-0.825019	0.090205	-9.15	0	-1.001817	-0.648222
contig	9.008308	0.618945	14.55	0	7.795199	10.22142
lpolity	0.965661	0.31024	3.11	0.002	0.357602	1.57372
_cons	-29.51211	3.059183	-9.65	0	-35.508	-23.51622

Cukor, cukrovinky, káva a kakao

Heckman selection model							Number of obs =	4219
(regression model with sample selection)							Censored obs =	2499
							Uncensored obs =	1720
							Wald chi2(7) =	214.84
Log likelihood = -5842.698							Prob > chi2 =	0
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]			
rta	0.152192	0.048438	3.14	0.002	0.057255	0.247129		
ltariff	-1.735903	0.286201	-6.07	0	-2.296846	-1.17496		
lgdp_o	-0.55584	0.103669	-5.36	0	-0.759028	-0.352653		
ldist	0.203239	0.173238	1.17	0.241	-0.136302	0.542779		
ltdiff	-0.054033	0.077936	-0.69	0.488	-0.206785	0.098719		
contig	5.685494	0.738797	7.7	0	4.237479	7.13351		
lpolity	0.243612	0.064744	3.76	0	0.116717	0.370507		
_cons	-2.212312	1.497465	-1.48	0.14	-5.14729	0.722666		
select								
gdpcap_d	1.82E-05	1.31E-06	13.97	0	1.57E-05	2.08E-05		
gdp_d	2.19E-06	1.21E-07	18.1	0	1.95E-06	2.42E-06		
tdiff	-0.048428	0.006178	-7.84	0	-0.060537	-0.036319		
tariff	0.453114	0.053883	8.41	0	0.347506	0.558721		
_cons	-1.029844	0.093749	-10.99	0	-1.213589	-0.8461		
/athrho	-1.928802	0.06558	-29.41	0	-2.057337	-1.800267		
/lnsigma	1.118697	0.0197	56.79	0	1.080087	1.157307		
rho	-0.958636	0.005313			-0.967862	-0.946834		
sigma	3.060863	0.060297			2.944935	3.181355		
lambda	-2.934255	0.067284			-3.066129	-2.802382		
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 862.45 Prob > chi2 = 0.0000								

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-28.0959					
R-squared:	0.985196					
Option strict is:	off					
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.285995	0.045281	6.32	0	0.197246	0.374743
ltariff	-2.485201	0.342155	-7.26	0	-3.155812	-1.81459
lgdp_o	0.982752	0.074897	13.12	0	0.835956	1.129548
ldist	-2.072915	0.303329	-6.83	0	-2.66743	-1.4784
ltdiff	1.412213	0.122292	11.55	0	1.172525	1.651901
contig	3.093743	0.412778	7.49	0	2.284713	3.902773
lpolity	2.810563	0.407651	6.89	0	2.011581	3.609545
_cons	3.097783	3.202298	0.97	0.333	-3.178606	9.374171

Nápoje

Heckman selection model				Number of obs =		4191	
(regression model with sample selection)				Censored obs =		2309	
				Uncensored obs =		1882	
				Wald chi2(7) =		190.56	
Log likelihood = -6592.974				=		Prob > chi2 =	
						0	
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.00848	0.059844	0.14	0.887	-0.108811	0.125772	
ltariff	0.030474	0.15437	0.2	0.844	-0.272086	0.333034	
lgdp_o	-0.90462	0.122095	-7.41	0	-1.143922	-0.665317	
ldist	0.429336	0.20021	2.14	0.032	0.036932	0.82174	
ltdiff	0.11334	0.079972	1.42	0.156	-0.043401	0.270082	
contig	7.322263	0.762099	9.61	0	5.828577	8.815949	
lpolity	0.341118	0.082392	4.14	0	0.179632	0.502603	
_cons	-4.646472	1.72009	-2.7	0.007	-8.017786	-1.275158	
select							
gdpcap_d	1.61E-05	1.63E-06	9.85	0	1.29E-05	1.93E-05	
gdp_d	1.93E-06	1.11E-07	17.37	0	1.71E-06	2.15E-06	
tdiff	-0.043359	0.006784	-6.39	0	-0.056656	-0.030063	
tariff	0.020716	0.009595	2.16	0.031	0.00191	0.039521	
_cons	-0.27176	0.048771	-5.57	0	-0.367348	-0.176171	
/athrho	-1.356823	0.072718	-18.66	0	-1.499349	-1.214298	
/lnsigma	1.119511	0.023238	48.18	0	1.073966	1.165056	
rho	-0.875654	0.01696			-0.905031	-0.837964	
sigma	3.063356	0.071185			2.926965	3.206101	
lambda	-2.68244	0.10558			-2.889374	-2.475507	
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 368.01 Prob > chi2 = 0.0000							

PPML

Number of parameters:		8				
Number of observations:		3787				
Pseudo log-likelihood:		-39.92174				
R-squared:		0.990064				
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.428008	0.085178	5.02	0	0.261061	0.594954
ltariff	-0.338634	0.165343	-2.05	0.041	-0.6627	-0.014567
lgdp_o	0.025592	0.047008	0.54	0.586	-0.066541	0.117725
ldist	-2.544739	0.32307	-7.88	0	-3.177945	-1.911533
ltdiff	1.578671	0.137657	11.47	0	1.308868	1.848474
contig	2.974703	0.739066	4.02	0	1.526161	4.423245
lpolity	0.299048	0.167848	1.78	0.075	-0.029928	0.628024
_cons	12.37101	2.95541	4.19	0	6.578513	18.16351

Obilniny a výrobky z nich

Heckman selection model							Number of obs =	4138
(regression model with sample selection)							Censored obs =	1811
							Uncensored obs =	2327
							Wald chi2(7) =	211.96
Log likelihood = -8176.006							Prob > chi2 =	0
lexport	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]			
rta	0.194321	0.079099	2.46	0.014	0.039291	0.349351		
ltariff	-1.375228	0.314635	-4.37	0	-1.991901	-0.758554		
lgdp_o	0.081091	0.139649	0.58	0.561	-0.192616	0.354797		
ldist	1.747299	0.220116	7.94	0	1.31588	2.178718		
ltdiff	-0.5098	0.08857	-5.76	0	-0.683393	-0.336207		
contig	5.897687	0.995082	5.93	0	3.947362	7.848013		
lpolity	-0.66284	0.08837	-7.5	0	-0.836043	-0.489638		
_cons	-10.54194	1.936962	-5.44	0	-14.33831	-6.745563		
select								
gdp_cap_d	-1.56E-06	1.50E-06	-1.04	0.298	-4.50E-06	1.38E-06		
gdp_d	2.74E-06	1.35E-07	20.29	0	2.47E-06	3.00E-06		
tdiff	-0.051647	0.006664	-7.75	0	-0.064708	-0.038586		
tariff	0.580063	0.049398	11.74	0	0.483246	0.676881		
_cons	-0.583698	0.084639	-6.9	0	-0.749587	-0.417809		
/athrho	-1.599365	0.087082	-18.37	0	-1.770042	-1.428687		
/lnsigma	1.399035	0.020564	68.03	0	1.35873	1.43934		
rho	-0.921573	0.013124			-0.943614	-0.891397		
sigma	4.05129	0.083311			3.891249	4.217912		
lambda	-3.733559	0.119293			-3.967369	-3.499748		
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 393.08 Prob > chi2 = 0.0000								

PPML

Number of parameters:	8						
Number of observations:	3787						
Pseudo log-likelihood:	-391.2748						
R-squared:	0.899419						
Option strict is:	off						
Robust							
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]		
rta	0.319894	0.03562	8.98	0	0.250081	0.389707	
ltariff	0.824835	0.153758	5.36	0	0.523476	1.126195	
lgdp_o	1.040463	0.091588	11.36	0	0.860954	1.219971	
ldist	-0.302753	0.155121	-1.95	0.051	-0.606786	0.001279	
ltdiff	0.042426	0.076533	0.55	0.579	-0.107576	0.192428	
contig	3.248656	0.258608	12.56	0	2.741793	3.755518	
lpolity	-0.156475	0.072827	-2.15	0.032	-0.299214	-0.013736	
_cons	-1.366777	1.373274	-1	0.32	-4.058344	1.324791	

Olejníny a výrobky z nich

Heckman selection model				Number of obs =	4233	
(regression model with sample selection)				Censored obs =	2133	
				Uncensored obs =	2100	
				Wald chi2(7) =	76.62	
Log likelihood = -8004. Prob > chi2 =				Prob > chi2 =	0	
lexports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	0.094902	0.080114	1.18	0.236	-0.062119	0.251923
ltariff	0.309382	0.290061	1.07	0.286	-0.259128	0.877892
lgdp_o	0.964745	0.169479	5.69	0	0.632573	1.296918
ldist	-0.248799	0.255659	-0.97	0.33	-0.749881	0.252282
ltdiff	0.135981	0.105176	1.29	0.196	-0.070161	0.342122
contig	4.160215	0.837929	4.96	0	2.517904	5.802526
lpolity	-0.096986	0.088344	-1.1	0.272	-0.270136	0.076165
_cons	1.530796	2.187691	0.7	0.484	-2.756999	5.818591
select						
gdpcap_d	9.63E-06	1.47E-06	6.56	0	6.76E-06	1.25E-05
gdp_d	1.38E-06	1.05E-07	13.2	0	1.18E-06	1.59E-06
tdiff	0.016695	0.006376	2.62	0.009	0.004199	0.029192
tariff	0.164411	0.043855	3.75	0	0.078458	0.250364
_cons	-0.601584	0.082465	-7.29	0	-0.763213	-0.439954
/athrho	-0.303464	0.061083	-4.97	0	-0.423184	-0.183744
/lnsigma	1.154303	0.01822	63.35	0	1.118593	1.190014
rho	-0.294479	0.055786			-0.39961	-0.181703
sigma	3.171812	0.05779			3.060544	3.287126
lambda	-0.934033	0.1866			-1.299762	-0.568304
LR test of indep. eqns. (rho = 0): chi2(1) = 23.23 Prob > chi2 = 0.0000						

PPML

Number of parameters:	8					
Number of observations:	3787					
Pseudo log-likelihood:	-249.6575					
R-squared:	0.015676					
Option strict is: off						
Robust						
exports	Coef.	Std. Err.	z	P>z	[95% Conf. Interval]	
rta	-0.646846	0.052434	-12.34	0	-0.749616	-0.544077
ltariff	-1.671171	0.310992	-5.37	0	-2.280704	-1.061637
lgdp_o	1.449132	0.275882	5.25	0	0.908413	1.98985
ldist	0.856621	0.258098	3.32	0.001	0.35076	1.362483
ltdiff	-0.235364	0.099259	-2.37	0.018	-0.429908	-0.040821
contig	5.504123	0.418007	13.17	0	4.684844	6.323403
lpolity	0.172379	0.135977	1.27	0.205	-0.094131	0.438888
_cons	-11.83587	2.36883	-5	0	-16.47869	-7.193044

Prílohy B

P1B: Harmonogram znižovania cieľ na strane Kanady

P2B: Harmonogram znižovania cieľ na strane EÚ

P3B: Zahraničný obchod s Kanadou v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle

Tab. P3B1: Základná štatistika o dovoze SR z Kanady so zameraním na automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel (v tis., EUR), r. 2012-2016

Tab. P3B2: Základná štatistika o vývoze SR do Kanady so zameraním na automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel (v tis., EUR), r. 2012-2016

Tab. P3B3: Podiel krajín EÚ-28 na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Kanady (v %)

Tab. P3B4: Podiel krajín EÚ-28 na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Kanady (v %)

Tab. P3B5: Podiel Slovenska na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Kanady (v %)

Tab. P3B6: Podiel Slovenska na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Kanady (v %)

Tab. P3B7: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze EÚ28 (v %)

Tab. P3B8: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze EÚ28 (v %)

Tab. P3B9: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze EÚ-28 z tretích krajín (v %)

Tab. P3B10: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze EÚ-28 do tretích krajín (v %)

Tab. P3B11: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Slovenska (v %)

Tab. P3B12: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Slovenska (v %)

Tab. P3B13: Vývoj zahraničného obchodu Kanady (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

Tab. P3B14: Vývoj zahraničného obchodu EÚ (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

Tab. P3B15: Vývoj zahraničného obchodu Slovenska (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

Tab. P3B16: Vývoj zahraničného obchodu EÚ28 s Kanadou (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

Graf P3B17: Index koncentrácie exportu a importu Slovenska pri obchodovaní s krajinami OECD

Tab. P3B18: Celkové počty exportujúcich firiem v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle

P4B: Technická príloha – Multiregionálny input-output model

P1B: Harmonogram znižovania ciel na strane Kanady

Skupina B (3 roky)

Podskupina so základnou colnou sadzbou 3,5 % :

- Ostatné motorové vozidlá na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žiarovou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Ostatné motorové vozidlá na nákladnú dopravu s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton, ale nepresahujúcou 20 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu s celkovou hmotnosťou s celkovou hmotnosťou presahujúcou 20 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov.

Podskupina so základnou colnou sadzbou 10 % :

- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žiarovou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton s motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton s motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2800 cm³.

Podskupina so základnou colnou sadzbou 22 %:

- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žiarovou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton s motorom s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu s celkovou hmotnosťou s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton, ale nepresahujúcou 20 ton;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu s celkovou hmotnosťou s celkovou hmotnosťou presahujúcou 20 ton;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton ostatné s motorom s objemom valcov presahujúcim 2800 cm³;
- Motorové vozidlá na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton.

Skupina C (5 rokov)

Podskupina so základnou colnou sadzbou na úrovni 10 %:

- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov nepresahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča ostatné so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2800 cm³;
- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča s ostatnými motormi;

- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s objemom valcov nepresahujúcim 1000 cm³;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov – ostatné;

Podskupina so základnou colnou sadzbou 16 %:

- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča ostatné so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 2800 cm³.

Skupina D (7 rokov)

Základná sadzba 10 %:

- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1000 cm³, ale nepresahujúcim 1500 cm³;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 3000 cm³ - motorové karavany;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 3000 cm³ – ostatné;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 3000 cm³;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov nepresahujúcim 1500 cm³;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 2500 cm³ – motorové karavany;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 2500 cm³ – ostatné;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³ – motorové karavany;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³ – ostatné.

P2B: Harmonogram znižovania ciel na strane EÚ

Skupina B (3 roky)

Podskupina so základnou colnou sadzbou 3,5 %:

- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žieravou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žieravou hlavou) s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton, ale nepresahujúcou 20 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žieravou hlavou) s celkovou hmotnosťou presahujúcou 20 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton špeciálne určené na prepravu vysokorádioaktívnych materiálov

Podskupina so základnou colnou sadzbou 10 % :

- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žieravou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton a s motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton a s motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2800 cm³.

Podskupina so základnou colnou sadzbou 22 % :

- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žieravou hlavou) s celkovou hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton a s motorom s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žiarovou hlavou) s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton, ale nepresahujúcou 20 ton;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo s motorom so žiarovou hlavou) s celkovou hmotnosťou presahujúcou 20 ton;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s hmotnosťou nepresahujúcou 5 ton a s objemom valcov presahujúcim 2800 cm³;
- Motorové vozidlá určené na nákladnú dopravu so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s celkovou hmotnosťou presahujúcou 5 ton.

Skupina C (5 rokov)

Podskupina so základnou colnou sadzbou 16 %:

- Motorové vozidlá na prepravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na prepravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 2800 cm³ – ostatné.

Podskupina so základnou colnou sadzbou 10 %:

- Motorové vozidlá na dopravu desiatich alebo viacerých osôb, vrátane vodiča iba s vznetovým piestovým spaľovacím motorom (dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov nepresahujúcim 2500 cm³;
- Motorové vozidlá na dopravu desiatich a viacerých osôb, vrátane vodiča so zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov nepresahujúcim 2800 cm³;
- Motorové vozidlá na dopravu desiatich a viacerých osôb, vrátane vodiča s ostatnými motormi;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým motorom s objemom valcov nepresahujúcim 1000 cm³;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov ostatných.

Skupina D (7 rokov)

Základná colná sadzba 10 %:

- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1000 cm³, ale nepresahujúcim 1500 cm³;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 3000 cm³ - motorové karavany;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 3000 cm³ – ostatné;
- Osobné automobily a ostatné motorové vozidlá konštruované hlavne na prepravu osôb (vozidlá iné ako sú uvedené v položke 8702), vrátane osobných dodávkových a pretekárskych automobilov s vratným zážihovým piestovým spaľovacím motorom s objemom valcov presahujúcim 3000 cm³;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov nepresahujúcim 1500 cm³;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 2500 cm³ – motorové karavany;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 1500 cm³, ale nepresahujúcim 2500 cm³ – ostatné;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³ – motorové karavany;
- Ostatné vozidlá, iba so vznetovým piestovým spaľovacím motorom (s dieselovým motorom alebo motorom so žiarovou hlavou) s objemom valcov presahujúcim 2500 cm³ – ostatné.

P3B: Zahraničný obchod s Kanadou v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle

Tab. P3B1: Základná štatistika o dovoze SR z Kanady so zameraním na automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel (v tis., EUR), r. 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Celkový dovoz SR (svet)	58 588 352	59 939 871	60 018 731	64 360 678	66 401 807
Celkový dovoz SR (Kanada)	52 467	95 798	50 136	78 429	85 173
Podiel Kanady na celkovom dovoze SR	0,09	0,16	0,08	0,12	0,13
Celkový dovoz SR automobilový p. (svet)	6 963 623	7 227 282	7 684 485	9 236 861	9 989 102
Celkový dovoz SR automobilový p. (Kanada)	1 642	1 587	1 205	1 162	2 869
Podiel Kanady na celkovom dovoze SR (automobilový p.)	0,02	0,02	0,02	0,01	0,03
Celkový dovoz SR strojársky p. (svet)	6 877 693	7 063 345	7 523 440	8 488 315	8 738 186
Celkový dovoz SR strojársky p. (Kanada)	14 537	17 285	4 482	16 400	28 474
Podiel Kanady na celkovom dovoze SR (strojársky. p.)	0,21	0,24	0,06	0,19	0,33
Celkový dovoz SR elektrotech. p. (svet)	13 103 319	13 737 260	13 920 939	15 503 796	15 969 689
Celkový dovoz SR elektrotech. p. (Kanada)	4 361	4 669	4 772	8 664	4 896
Podiel Kanady na celkovom dovoze SR (elektrotech. p.)	0,03	0,03	0,03	0,06	0,03

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Tab. P3B2: Základná štatistika o vývoze SR do Kanady so zameraním na automobilový, strojársky a elektrotechnický priemysel (v tis., EUR), r. 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Celkový vývoz SR (svet)	62 144 033	64 172 256	64 721 141	67 679 880	70 073 861
Celkový vývoz SR (Kanada)	138 387	150 712	145 988	165 523	283 019
Podiel Kanady na celkovom vývoze SR	0,22	0,23	0,23	0,24	0,40
Celkový vývoz SR automobilový p. (svet)	14 683 646	15 755 891	16 133 154	18 305 720	19 851 680
Celkový vývoz SR automobilový p. (Kanada)	105 819	106 714	109 305	119 032	206 294
Podiel Kanady na celkovom vývoze SR (automobilový p.)	0,72	0,68	0,68	0,65	1,04
Celkový vývoz SR strojársky p. (svet)	7 306 035	8 052 294	8 336 295	8 750 541	9 141 005
Celkový vývoz SR strojársky p. (Kanada)	11 668	14 964	8 484	17 369	38 736
Podiel Kanady na celkovom vývoze SR (strojársky. p.)	0,16	0,19	0,10	0,20	0,42
Celkový vývoz SR elektrotech. p. (svet)	13 445 492	13 968 412	14 318 509	14 648 422	15 056 390
Celkový vývoz SR elektrotech. p. (Kanada)	2 178	4 329	5 781	6 067	12 338
Podiel Kanady na celkovom vývoze SR (elektrotech. p.)	0,02	0,03	0,04	0,04	0,08

Zdroj: Spracované z údajov ŠÚ SR.

Tab. P3B3: Podiel krajín EÚ-28 na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.82	0.78	0.93	0.98	0.88	0.72	0.76	0.57	0.72	0.63	0.64	0.66	0.76
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prestoje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	11.22	11.78	10.65	9.34	9.12	9.38	10.71	10.55	8.80	8.57	8.32	8.65	9.76
90	Nástroje a prestoje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	16.52	16.19	16.29	15.62	16.69	16.73	15.88	14.70	15.16	16.93	16.11	14.75	15.96
	Elektrotechnický priemysel spolu	12.28	12.69	11.83	10.83	11.02	11.32	12.15	11.72	10.69	11.16	10.81	10.66	11.43
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	8.96	9.74	10.08	10.17	10.32	9.75	9.42	9.39	9.14	9.25	9.08	9.40	9.56
86	Lokomotívy, kofajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	3.81	12.29	18.96	24.81	8.20	19.67	8.50	1.81	1.23	0.99	1.14	1.57	8.58
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	13.37	26.12	20.56	23.49	28.66	31.07	23.20	19.59	16.16	17.79	17.15	24.65	21.82
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	9.25	6.16	9.92	10.10	9.42	11.73	8.59	8.62	8.04	24.26	10.33	36.55	12.75
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	3.74	4.75	3.21	7.17	3.96	3.63	4.13	4.02	3.50	2.95	4.29	2.37	3.98
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	16.78	18.22	18.72	20.86	24.56	20.21	19.72	18.53	15.58	15.22	14.03	15.89	18.19
	Strojársky priemysel spolu	9.84	13.33	12.58	13.24	15.06	15.23	12.63	11.69	10.80	11.65	11.29	13.41	12.56
	HS 84-92 spolu	5.52	6.88	6.85	7.56	8.87	7.90	7.14	6.30	5.88	6.32	6.04	6.39	6.80

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B4: Podiel krajín EÚ-28 na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	6.26	6.82	6.70	7.97	8.46	8.26	8.51	8.87	8.81	8.81	9.04	9.30	8.15
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	6.56	6.64	6.41	7.82	7.17	7.45	7.00	6.85	7.35	7.79	7.20	7.72	7.16
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	16.94	17.08	18.10	19.43	18.98	18.63	19.58	18.23	19.04	19.37	19.28	18.68	18.61
	Elektrotechnický priemysel spolu	8.98	9.00	8.91	10.32	9.85	9.84	9.73	9.45	9.99	10.40	9.96	10.26	9.72
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	13.41	13.77	13.98	14.99	15.08	13.61	14.30	14.09	15.45	15.16	15.14	14.15	14.43
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	3.81	3.55	5.13	3.81	4.53	4.47	9.31	15.52	7.49	3.33	2.94	4.63	5.71
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	20.02	22.94	17.16	20.25	24.67	29.64	26.11	22.40	21.65	17.65	21.54	20.63	22.06
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	19.01	9.55	11.94	24.51	30.77	7.62	6.96	4.82	16.61	9.07	24.57	24.46	15.83
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	4.54	3.89	4.09	3.96	3.41	3.40	3.17	2.88	2.65	2.93	2.65	2.31	3.32
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	8.32	9.56	9.71	8.62	8.97	9.59	10.64	9.55	9.73	9.22	9.83	10.02	9.48
	Strojársky priemysel spolu	13.87	14.22	14.09	15.41	16.09	14.69	14.95	14.56	15.79	15.05	15.71	14.65	14.92
	HS 84-92 spolu	9.90	10.21	10.08	11.51	11.82	11.07	11.28	11.14	11.70	11.62	11.86	11.57	11.15

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B5: Podiel Slovenska na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.063	0.122	0.118	0.155	0.172	0.194	0.249	0.271	0.267	0.258	0.296	0.416	0.22
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.02	0.02	0.01	0.02	0.04	0.03	0.03	0.03	0.04	0.04	0.04	0.05	0.03
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.02	0.01
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.01	0.02	0.01	0.02	0.03	0.02	0.03	0.03	0.03	0.03	0.03	0.04	0.03
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.02	0.02	0.02	0.04	0.04	0.04	0.04	0.05	0.05	0.04	0.05	0.05	0.04
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.46	0.04
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	0.00	0.01	0.03	0.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.00	0.00	0.01	0.02	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.01	0.01	0.00
	Strojársky priemysel spolu	0.00	0.01	0.02	0.03	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.06	0.01
	HS 84-92 spolu	0.04	0.07	0.07	0.09	0.09	0.11	0.13	0.15	0.15	0.15	0.16	0.24	0.12

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B6: Podiel Slovenska na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Kanady (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.003	0.002	0.002	0.004	0.003	0.003	0.004	0.001	0.000	0.000	0.000	0.002	0.00
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.02	0.01	0.03	0.02	0.02	0.05	0.14	0.04	0.03	0.03	0.02	0.06	0.04
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.03	0.02	0.02	0.03	0.02	0.05	0.02	0.03	0.03	0.02	0.04	0.01	0.03
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.02	0.01	0.03	0.03	0.02	0.05	0.11	0.04	0.03	0.03	0.02	0.04	0.04
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.01	0.02	0.02	0.02	0.01	0.02	0.10	0.13	0.09	0.03	0.01	0.04	0.04
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.09	0.01
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	0.02	0.00	0.00	0.01	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.00	0.00	0.00	0.02	0.00	0.03	0.00	0.00	0.02	0.05	0.05	0.03	0.02
	Strojársky priemysel spolu	0.01	0.01	0.01	0.02	0.01	0.02	0.08	0.10	0.06	0.02	0.01	0.03	0.03
	HS 84-92 spolu	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02	0.05	0.04	0.03	0.01	0.01	0.02	0.02

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B7: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze EÚ28 (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.10	0.10	0.09	0.09	0.08	0.11	0.12	0.13	0.10	0.11	0.09	0.12	0.10
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.46	0.42	0.38	0.34	0.34	0.31	0.35	0.37	0.31	0.23	0.22	0.21	0.33
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.67	0.69	0.70	0.72	0.69	0.66	0.64	0.61	0.59	0.60	0.62	0.60	0.65
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.50	0.48	0.44	0.41	0.42	0.38	0.41	0.42	0.38	0.31	0.31	0.30	0.40
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.60	0.65	0.64	0.60	0.62	0.55	0.53	0.56	0.51	0.51	0.53	0.51	0.57
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.32	1.20	1.96	1.76	0.41	0.82	0.24	0.05	0.90	0.55	0.08	0.10	0.70
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	2.83	4.29	2.34	4.53	5.75	7.52	3.08	2.64	2.52	3.11	2.25	2.90	3.65
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	0.93	0.32	0.45	0.30	0.29	0.97	0.25	0.60	0.38	0.52	1.24	0.15	0.53
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.02	0.02	0.02	0.02	0.02	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.02
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.70	0.86	0.79	0.74	0.84	0.74	0.73	0.63	0.61	0.53	0.52	0.53	0.69
	Strojársky priemysel spolu	0.81	1.00	0.76	0.96	1.21	1.40	0.77	0.78	0.73	0.79	0.76	0.82	0.90
	HS 84-92 spolu	0.52	0.58	0.47	0.54	0.66	0.72	0.48	0.50	0.45	0.45	0.43	0.45	0.52

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B8: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze EÚ28 (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.61	0.65	0.58	0.60	0.69	0.75	0.69	0.86	0.78	0.78	0.81	0.82	0.72
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.38	0.37	0.37	0.42	0.42	0.52	0.48	0.47	0.50	0.47	0.45	0.47	0.44
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.99	1.02	0.99	1.03	1.00	0.92	0.87	0.91	0.90	0.86	0.86	0.79	0.93
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.52	0.52	0.51	0.56	0.57	0.62	0.59	0.59	0.61	0.58	0.56	0.55	0.56
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.98	0.96	0.84	0.83	0.85	0.83	0.88	0.95	0.95	0.93	0.98	0.91	0.91
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.39	0.39	0.30	0.19	0.36	0.24	1.16	0.89	0.56	0.27	0.33	0.44	0.46
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	1.94	1.80	0.70	1.63	1.28	1.14	1.16	1.10	1.12	1.21	1.41	1.01	1.29
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	1.07	0.22	0.52	0.83	0.89	0.99	0.28	0.50	0.11	0.85	0.76	1.14	0.68
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.40	0.39	0.25	0.23	0.27	0.31	0.18	0.21	0.28	0.22	0.23	0.25	0.27
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.90	0.96	0.76	0.80	0.73	0.84	0.74	0.71	0.75	0.63	0.75	0.76	0.78
	Strojársky priemysel spolu	1.06	1.01	0.81	0.90	0.89	0.86	0.90	0.95	0.94	0.95	1.02	0.92	0.93
	HS 84-92 spolu	0.77	0.75	0.66	0.72	0.74	0.75	0.75	0.82	0.80	0.79	0.82	0.78	0.76

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B9 Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze EÚ-28 z tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0,74	0,68	0,62	0,53	0,51	0,62	0,67	0,77	0,64	0,63	0,51	0,65	0,63
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	1,08	1,04	0,85	0,72	0,65	0,60	0,56	0,62	0,55	0,55	0,50	0,48	0,68
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	1,52	1,53	1,56	1,59	1,54	1,40	1,38	1,33	1,34	1,40	1,46	1,36	1,45
	Elektrotechnický p. spolu	1,18	1,15	0,99	0,90	0,86	0,76	0,74	0,78	0,73	0,74	0,71	0,68	0,85
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	1,85	1,80	1,82	1,73	1,73	1,41	1,42	1,51	1,41	1,45	1,46	1,45	1,59
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	2,36	9,03	9,13	9,71	2,19	6,51	1,36	0,34	0,53	3,55	0,52	0,51	3,81
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	1,72	3,86	3,64	4,38	5,34	4,06	5,87	3,18	4,15	4,71	5,36	6,32	4,38
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	1,42	0,45	0,50	0,44	0,39	1,22	0,29	0,74	0,47	0,65	1,66	0,20	0,70
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0,01	0,02	0,01	0,02	0,02	0,02
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	1,19	0,30	0,26	0,25	0,31	0,24	0,20	0,16	0,15	0,14	0,12	0,15	0,29
	Strojársky p. spolu	1,76	1,92	1,96	1,99	2,15	1,76	1,83	1,63	1,67	1,83	1,97	2,15	1,89
	HS 84-92 spolu	1,40	1,44	1,38	1,34	1,41	1,19	1,21	1,16	1,15	1,23	1,24	1,31	1,29

Prameň: Európska komisia, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B10 Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze EÚ-28 do tretích krajín (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	2,24	2,38	2,17	2,09	2,49	2,23	1,98	2,21	2,05	2,15	2,32	2,52	2,24
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	1,06	1,17	1,09	1,17	1,21	1,47	1,34	1,32	1,42	1,39	1,35	1,40	1,28
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	2,15	2,15	2,10	2,18	2,17	1,90	1,81	1,76	1,73	1,71	1,72	1,57	1,91
	Elektrotechnický p. spolu	1,38	1,46	1,38	1,46	1,51	1,61	1,49	1,47	1,53	1,50	1,49	1,47	1,48
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	2,48	2,33	2,06	1,94	1,91	1,79	1,88	1,98	1,99	2,00	2,17	2,07	2,05
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	1,35	1,29	0,80	0,56	0,87	0,60	2,48	2,01	1,26	0,64	0,82	1,13	1,15
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	1,17	1,22	1,11	0,85	0,84	0,89	1,10	0,90	0,99	1,65	2,52	1,80	1,25
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	1,68	0,35	0,74	1,29	1,45	1,49	0,39	0,72	0,16	1,16	0,99	1,44	0,99
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0,77	0,88	0,51	0,45	0,54	0,60	0,34	0,40	0,52	0,43	0,48	0,53	0,54
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0,60	0,68	0,53	0,54	0,50	0,44	0,34	0,29	0,30	0,25	0,29	0,31	0,42
	Strojársky p. spolu	2,22	2,08	1,85	1,75	1,72	1,63	1,71	1,77	1,75	1,88	2,15	1,97	1,87
	HS 84-92 spolu	1,95	1,94	1,78	1,74	1,79	1,75	1,71	1,79	1,76	1,84	2,00	1,95	1,83

Prameň: Európska komisia, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B11: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom dovoze Slovenska (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.03	0.01	0.02	0.01	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	0.01	0.03	0.02
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.09	0.04	0.05	0.06	0.04	0.05	0.04	0.02	0.02	0.03	0.04	0.02	0.04
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.13	0.06	0.12	0.18	0.09	0.11	0.07	0.07	0.08	0.06	0.16	0.08	0.10
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.10	0.04	0.06	0.07	0.05	0.06	0.05	0.03	0.03	0.03	0.06	0.03	0.05
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.11	0.09	0.08	0.05	0.07	0.06	0.11	0.14	0.17	0.06	0.04	0.16	0.10
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	0.46	0.01	0.25	0.03	0.01	0.06	0.14	13.48	10.11	0.06	16.88	15.54	4.75
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	0.21	1.37	1.79	3.85	3.01	6.29	1.61	1.82	1.19	2.63	2.92	0.04	2.23
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.01	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.59	0.33	0.48	0.58	1.30	1.34	0.25	0.15	0.34	0.14	0.11	0.24	0.49
	Strojársky priemysel spolu	0.11	0.09	0.08	0.05	0.07	0.06	0.11	0.21	0.24	0.06	0.19	0.32	0.13
	HS 84-92 spolu	0.08	0.05	0.05	0.05	0.05	0.05	0.06	0.07	0.08	0.04	0.08	0.10	0.06

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B12: Podiel Kanady na automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom vývoze Slovenska (v %)

HS	Názov komoditnej skupiny	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel														
87	Vozidlá, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.44	0.74	0.45	0.54	0.71	0.69	0.78	0.72	0.68	0.68	0.65	1.04	0.68
Elektrotechnický priemysel														
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia, prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu, ich časti a súčasti	0.02	0.03	0.02	0.01	0.02	0.01	0.03	0.01	0.02	0.04	0.04	0.08	0.03
90	Nástroje a prístroje optické, fotografické, kinematografické, lekárske, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.03	0.00	0.13	0.15	0.05	0.05	0.04	0.04	0.21	0.03	0.06	0.07	0.07
	Elektrotechnický priemysel spolu	0.02	0.03	0.02	0.02	0.02	0.02	0.03	0.02	0.03	0.04	0.04	0.08	0.03
Strojársky priemysel														
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ich časti a súčasti	0.14	0.32	0.21	0.15	0.24	0.07	0.11	0.17	0.19	0.11	0.21	0.42	0.19
86	Lokomotívy, koľajové vozidlá (ich časti a súčasti), dopravné signalizačné zariadenia	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.66	0.06
88	Lietadlá, kozmické lode, ich časti a súčasti	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00
89	Lode, člny a plávajúce zariadenia	0.06	0.05	4.82	0.00	0.00	0.00	0.03	0.11	0.10	0.31	0.18	0.05	0.48
91	Hodiny a hodinky, ich časti a súčasti	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.02	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00
92	Hudobné nástroje, ich časti, súčasti a príslušenstvo	0.00	0.22	0.08	0.37	0.21	0.13	0.15	0.06	0.08	0.28	0.10	0.07	0.15
	Strojársky priemysel spolu	0.13	0.29	0.26	0.14	0.22	0.06	0.10	0.16	0.19	0.10	0.20	0.42	0.19
	HS 84-92 spolu	0.22	0.38	0.25	0.25	0.30	0.27	0.34	0.34	0.33	0.32	0.34	0.58	0.33

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B13: Vývoj zahraničného obchodu Kanady (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel													
Dovoz	43 603	47 640	46 876	40 497	31 151	44 152	46 131	55 011	53 965	53 058	60 198	60 985	48 606
Vývoz	52 005	51 605	46 659	34 558	24 176	36 733	37 955	47 662	44 627	45 133	54 325	58 090	44 461
Saldo	8 402	3 965	-217	-5 939	-6 975	-7 419	-8 176	-7 349	-9 338	-7 925	-5 873	-2 895	-4 145
Elektrotechnický priemysel													
Dovoz	32 411	35 376	35 179	34 615	31 259	39 655	41 691	45 794	44 149	42 814	48 272	46 646	39 822
Vývoz	17 018	18 603	17 562	16 086	13 619	14 984	15 298	16 246	15 048	14 864	17 499	17 031	16 155
Saldo	-15 393	-16 773	-17 617	-18 529	-17 640	-24 671	-26 393	-29 548	-29 101	-27 950	-30 773	-29 615	-23 667
Strojárske priemysel													
Dovoz	47 387	50 925	49 669	47 475	38 930	47 605	52 498	59 069	56 764	58 866	68 076	64 878	53 512
Vývoz	29 854	32 033	32 917	30 859	26 465	28 963	30 225	34 262	32 053	34 657	39 908	37 035	32 436
Saldo	-17 533	-18 892	-16 752	-16 616	-12 465	-18 642	-22 273	-24 807	-24 711	-24 209	-28 168	-27 843	-21 076

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B14: Vývoj zahraničného obchodu EÚ (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel													
Dovoz	339 394	374 588	414 786	386 533	281 427	325 437	366 672	348 833	362 264	392 059	454 718	494 609	378 443
Vývoz	384 466	415 400	454 031	440 699	323 998	398 646	461 021	469 869	484 975	510 801	574 157	603 210	460 106
Saldo	45 072	40 812	39 245	54 166	42 571	73 209	94 349	121 036	122 711	118 742	119 439	108 601	81 663
Elektrotechnický priemysel													
Dovoz	429 735	490 965	494 691	494 801	429 788	525 126	542 460	548 419	543 065	563 424	642 377	654 363	529 935
Vývoz	440 477	505 575	481 271	486 536	416 953	497 141	528 118	554 173	552 570	570 475	624 013	639 039	524 695
Saldo	10 742	14 610	-13 420	-8 265	-12 835	-27 985	-14 342	5 754	9 505	7 051	-18 364	-15 324	-5 239
Strojárske priemysel													
Dovoz	501 660	561 844	567 121	584 200	474 150	550 980	577 021	595 037	595 664	621 224	686 865	698 280	584 504
Vývoz	573 911	649 141	679 791	697 462	574 712	654 483	725 989	776 030	784 790	798 323	853 247	856 346	718 685
Saldo	72 251	87 297	112 670	113 262	100 562	103 503	148 968	180 993	189 126	177 099	166 382	158 066	134 182

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Tab. P3B15: Vývoj zahraničného obchodu Slovenska (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

	2012	2013	2014	2015	2016	Ø 2012-16
Automobilový priemysel						
Dovoz	6 964	7 227	7 685	9 237	9 989	8 220
Vývoz	14 684	15 756	16 133	18 306	19 852	16 946
Saldo	7 720	8 529	8 448	9 069	9 863	8 726
Elektrotechnický priemysel						
Dovoz	13 103	13 737	13 921	15 504	15 969	14 447
Vývoz	13 445	13 968	14 319	14 648	15 056	14 287
Saldo	342	231	398	-856	-913	-160
Strojársky priemysel						
Dovoz	6 878	7 063	7 523	8 488	8 738	7 738
Vývoz	7 306	8 052	8 336	8 751	9 141	8 317
Saldo	428	989	813	263	403	579

Prameň: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

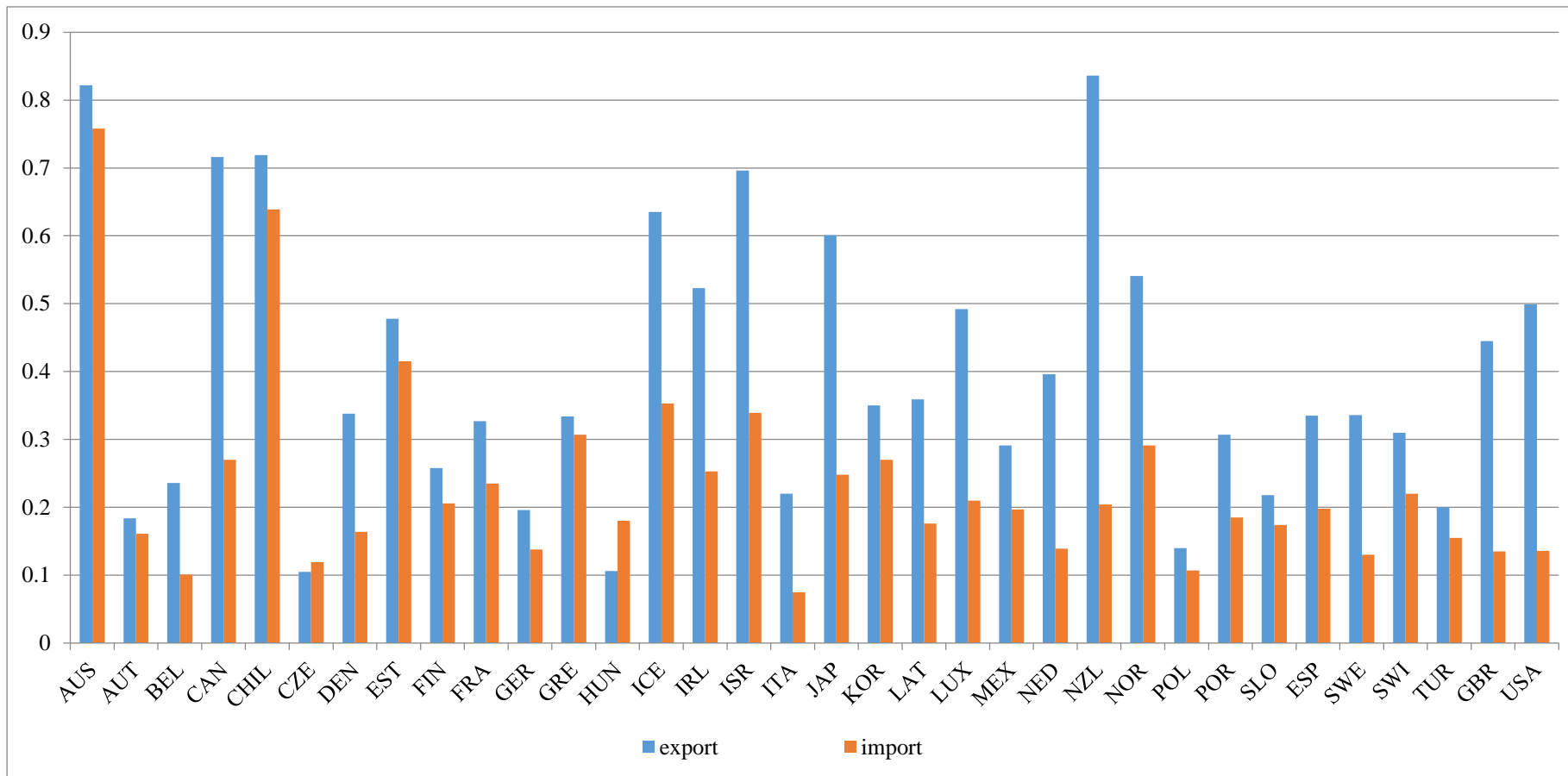
Tab. P3B16: Vývoj zahraničného obchodu EÚ28 s Kanadou (v mil. EUR), automobilový, elektrotechnický a strojársky priemysel

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*	Ø 2005-16
Automobilový priemysel													
Dovoz	354	372	392	341	236	347	436	453	375	415	389	606	393
Vývoz	2 353	2 701	2 640	2 660	2 250	2 973	3 185	4 031	3 774	3 969	4 632	4 941	3 343
Saldo	1 999	2 329	2 248	2 319	2 014	2 626	2 749	3 578	3 399	3 554	4 243	4 335	2 950
Elektrotechnický priemysel													
Dovoz	2 165	2 360	2 183	2 044	1 801	2 008	2 220	2 309	2 041	1 764	2 002	1 951	2 070
Vývoz	2 294	2 605	2 471	2 743	2 380	3 078	3 095	3 256	3 365	3 288	3 505	3 545	2 969
Saldo	129	245	288	699	579	1 070	875	947	1 324	1 524	1 503	1 594	899
Strojársky priemysel													
Dovoz	4 088	5 591	4 306	5 584	5 747	7 735	4 429	4 635	4 345	4 914	5 212	5 715	5 192
Vývoz	6 067	6 533	5 509	6 252	5 116	5 620	6 518	7 404	7 405	7 569	8 689	7 845	6 711
Saldo	1 979	942	1 203	668	-631	-2 115	2 089	2 769	3 060	2 655	3 477	2 130	1 519

Prameň: International Trade Centre, vlastné výpočty.

* Predbežné údaje.

Graf P3B17: Index koncentrácie exportu a importu Slovenska pri obchodovaní s krajinami OECD

Prameň: UNCTAD 2017c.

Tab. P3B18: Celkové počty exportujúcich firiem v automobilovom, elektrotechnickom a strojárskom priemysle

Celkový počet exportujúcich firiem v automobilovom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	6 109	3 729	3 698
10-49	1 316	1 208	1 170
50-249	395	391	360
250+	127	132	117
Nešpecifikované	1 376	1 367	1 221
Spolu	9 323	6 827	6 566
Celkový počet exportujúcich firiem v strojárskom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	10 206	6 698	5 689
10-49	2 470	2 325	2 099
50-249	845	806	800
250+	293	278	289
Nešpecifikované	2 014	1 920	1 674
Spolu	15 828	12 027	10 551
Celkový počet exportujúcich firiem v elektrotechnickom priemysle			
Veľkostná štruktúra firmy	2014	2015	2016
0-9	10 543	9 206	8 352
10-49	2 067	2 337	2 173
50-249	751	782	789
250+	331	353	352
Nešpecifikované	3 638	4 041	4 502
Spolu	17 330	16 719	16 168

Zdroj: Spracované podľa údajov ŠÚ SR

P4B: Technická príloha – Multiregionálny input-output model

Multiregionálny input-output model (MIOM) je vhodný nástroj pre zhodnotenie dopadov zmien v konečnom dopyte, vrátane zmien v medzinárodnom obchode, na ostatné makroekonomické veličiny ako produkcia, pridaná hodnota, či zamestnanosť. Podkladom k zostrojeniu MIOM sú medzinárodné input-output tabuľky, ktoré detailne zachytávajú toky produkcie, tvorbu pridanej hodnoty a konečné použitie tovarov a služieb naprieč jednotlivými odvetviami a krajinami. Medzi prednosti MIOM patrí to, že dokáže zachytiť komplexné väzby medzi odvetviami a krajinami, ktoré vyplývajú z použitia medziproduktov v jednotlivých odvetviach a z medzinárodného obchodu s medziproduktmi. V súvislosti s predmetnou štúdiou umožňuje zachytiť nie len priame efekty zmien v bilaterálnom obchode medzi Slovenskom a Kanadou, ale aj nepriame efekty na slovenskú ekonomiku vyplývajúce z efektov na medzinárodný obchod medzi Kanadou a Európskou úniou ako celkom.

MIOM je rozšírenou verziou otvoreného statického input-output modelu pre jednu ekonomiku. Za rozpracovanie tohto modelu bola W. Leontiefovi (1951) udelená Nobelova cena za ekonómiu (preto sa tento model zvykne označovať aj ako Leontiefov model). Jeho výhodou oproti iným makroekonomickým modelom je to, že umožňuje analyzovať štruktúrne väzby v ekonomike. Zatiaľ čo pri agregovaných modeloch uvažujeme o celkovej produkcii v ekonomike vo forme jedného produktu, v Leontiefovom modeli vychádzame z toho, že výstupom z výrobného procesu sú rôzne tovary a služby, ktoré sú určené buď pre ďalšie spracovanie vo výrobnom procese alebo pre konečné použitie. Moderné spracovania a vysvetlenie detailov modelu je možné nájsť napr. v monografii Miller – Blair (2009). V nej sú podrobne vysvetlené aj základné prvky viacregionálnych input-output modelov, z ktorých vychádzame pri odvodení a odhade MIOM v tejto štúdii. Okrem nej môžeme nájsť vysvetlenie takéhoto typu modelov v slovenskej literatúre napr. v Goga (2009), Husár-Mokrášová-Goga (2007), alebo Workie-Lábaj-Dujava (2011).

Medzinárodné input-output tabuľky rozširujú jednotlivé časti národných symetrických input-output tabuliek. Tým poskytujú podrobnejšie informácie o medziodvetvových tokoch produkcie medzi odvetviami a tokoch tovarov a služieb do konečného použitia. V štúdii využívame verziu medzinárodných input-output tabuliek zostrojených na základe tzv. Modelu D v rozmere odvetvia x odvetvia (Miller – Blair, 2009; Dietzenbacher et al, 2013). Zjednodušenú medzinárodnú input-output tabuľku pre tri regióny uvádzame v nasledujúcej tabuľke. Prostredníctvom nej možné vystihnúť jej hlavné aspekty a prednosti v porovnaní s národnými input-output tabuľkami a agregovanými modelmi.

Medzinárodné input-output tabuľky majú tri základné bloky, a to tabuľku medzispotreby, tabuľku pridanej hodnoty a tabuľku konečného použitia. V porovnaní s národnými input-output tabuľkami z nej vieme vyčítať krajinu pôvodu tovarov a služieb (pri ich dovoze do medzispotreby a konečného použitia), a taktiež krajinu určenia pri exporte tovarov a služieb z domácej ekonomiky. Tabuľka medzispotreby je zostavená pre tri krajiny, ktoré sa nachádzajú v jej riadkoch ako aj stĺpcoch. S národnými tabuľkami medzispotreby sú totožné tabuľky na hlavnej diagonále, ktoré predstavujú medzispotrebu domácej produkcie v národnej ekonomike. Na rozdiel od nich však medzinárodné input-output tabuľky poskytujú informácie o pôvode dovozu do medzispotreby, ktorý je špecifikovaný podľa jednotlivých krajín. Tabuľka, ktorá sa nachádza v druhom riadku a prvom stĺpci matice medzispotreby nám napríklad udáva odvetvovú štruktúru dovozu z krajiny B pre medzispotrebu v krajine A. Podobne môžeme interpretovať aj prvky v ostatných častiach matice medzispotreby. V bloku konečného použitia je rozčlenený export podľa toho, pre ktorú krajinu je určený. Vieme z nej vyčítať, aká časť skončila v konečnom použití v inej krajine (ako priamy dovoz príslušnej krajiny určenia). Tabuľka v piatom stĺpci a prvom riadku napríklad udáva, aká časť exportu z krajiny A skončila v domácom konečnom použití krajiny B. Druhý stĺpec v prvom riadku nám zároveň ukazuje

medzispotrebu exportu z krajiny A v krajine B. Blok pridanej hodnoty je rovnaký ako v národných input-output tabuľkách, keďže sa stále jedná o pridanú hodnotu vyprodukovanú na území danej krajiny v príslušných odvetviach. Súčet riadkov a stĺpcov je rovný celkovej produkcii jednotlivých odvetví.

Tab. P4B1: Zjednodušená svetová input-output tabuľka pre tri regióny

		Krajina A	Krajina B	Zvyšok sveta (ZS)	Krajina A	Krajina B	Zvyšok sveta	Spolu
		Medzispotreba	Medzispotreba	Medzispotreba	Domáce konečné použitie	Domáce konečné použitie	Domáce konečné použitie	
		Odvetvia	Odvetvia	Odvetvia				
Krajina A	Odvetvia	Medzispotreba domácej produkcie	Medzispotreba krajiny B z exportu krajiny A	Medzispotreba zvyšku sveta z exportu krajiny A	Konečné použitie domácej produkcie	Konečné použitie v B z exportu A	Konečné použitie vo zvyšku sveta z exportu A	Produkcía v A
Krajina B	Odvetvia	Medzispotreba krajiny A z exportu krajiny B	Medzispotreba domácej produkcie	Medzispotreba zvyšku sveta z exportu krajiny B	Konečné použitie v A z exportu B	Konečné použitie domácej produkcie	Konečné použitie vo zvyšku sveta z exportu B	Produkcía v B
Zvyšok sveta	Odvetvia	Medzispotreba krajiny A z exportu zvyšku sveta	Medzispotreba krajiny B z exportu zvyšku sveta	Medzispotreba domácej produkcie	Konečné použitie v A z exportu zvyšku sveta	Konečné použitie v B z exportu zvyšku sveta	Konečné použitie domácej produkcie	Produkcía ZS
		Pridaná hodnota	Pridaná hodnota	Pridaná hodnota				
		Produkcía v krajine A	Produkcía v krajine B	Produkcía vo zvyšku sveta				

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Pre odvodenie a zostrojenie modelu je vhodné zapísať medzinárodnú input-output tabuľku vo forme matic a vektorov. Maticu medzispotreby označíme písmenom \mathbf{Z} , maticu konečného dopytu písmenom \mathbf{Y} , vektor celkovej produkcie \mathbf{x} , vektor pridanej hodnoty \mathbf{p} a vektor zamestnanosti \mathbf{e} . V matici \mathbf{Z} sú zachytené toky medziproduktov medzi jednotlivými odvetviami i ($i=1\dots N$, kde N je počet odvetví) a krajinami k ($k=1\dots K$, kde K je počet krajín v medzinárodnej input-output tabuľke). Jej jednotlivé prvky preto vyzerajú nasledovne

$$\mathbf{Z} = \{z_{ij}^{pu}\} = \begin{bmatrix} \mathbf{Z}^{11} & \dots & \mathbf{Z}^{1K} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \mathbf{Z}^{K1} & \dots & \mathbf{Z}^{KK} \end{bmatrix}$$

Každý prvok v matici medzispotreby zachytáva produkciu z odvetvia i krajiny pôvodu p určenú k medzispotrebe v odvetví j v krajine určenia u . V submaticiach na hlavnej diagonále zachytáva toky domácich medziproduktov medzi odvetviami v národnej ekonomike. Všetky ostatné submatice obsahujú prvky, ktoré sú súčasťou obchodu s medziproduktmi v celosvetovom meradle. Podobne obsahuje matica konečného použitia \mathbf{Y} informácie o tom,

kde sú použité finálne produkty vyrobené odvetviami v jednotlivých krajinách. Tieto sú opäť spotrebované buď niektorou zložkou konečného dopytu v domácej ekonomike alebo v zahraničí. Jedná sa teda o priame exporty a importy finálnych produktov do konečného použitia. Súčasťou tejto matice je napríklad vývoz automobilov zo Slovenska do konečného použitia v Kanade. Vektor celkovej produkcie \mathbf{x} obsahuje informácie o produkcii odvetvia i v krajine k

$$\mathbf{x} = \{x_i^k\} = \begin{bmatrix} \mathbf{x}^1 \\ \vdots \\ \mathbf{x}^K \end{bmatrix}$$

Pri odvodení MIOM vychádzame z matice vstupných koeficientov \mathbf{A} , ktorú vypočítame tak, že každý prvok matice medzispotreby predelíme príslušnou produkciou odvetví v jednotlivých krajinách.

$$\mathbf{A} = \mathbf{Z}\hat{\mathbf{x}}^{-1}$$

Strieška nad symbolom pritom označuje diagonalizovaný príslušný vector. Matica vstupných koeficientov obsahuje tzv. technické koeficienty v submaticiach na hlavnej diagonále, t.j. pre $k=k$, a obchodné koeficienty v ostatných submaticiach.

$$\mathbf{A} = \begin{bmatrix} \mathbf{A}^{11} & \dots & \mathbf{A}^{1R} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \mathbf{A}^{R1} & \dots & \mathbf{A}^{RR} \end{bmatrix}$$

Jej prvky udávajú produkciu odvetvia i v krajine p pre výrobu jednej jednotky produkcie v odvetví j v krajine u . Jedná sa o priame väzby medzi odvetviami a krajinami pre vyprodukovanie jednej jednotky produkcie.

S využitím vektora celkovej produkcie, vektora finálneho dopytu a matice medzispotreby môžeme zostrojiť sústavu bilančných rovníc a na základe nich odvodiť medzinárodný input-output model. Jednotlivé kroky sú podrobne opísané napr. v Miller – Blair (2009). MIOM má po odvodení nasledovnú podobu

$$\mathbf{x} = (\mathbf{I} - \mathbf{A})^{-1} \mathbf{y} = \mathbf{L}\mathbf{y}$$

pričom matica \mathbf{L} označuje tzv. Leontiefovú inverznú maticu, ktorá je základom modelu a obsahuje v sebe komplexné väzby medzi odvetviami a krajinami. Jej jednotlivé prvky udávajú produkciu v odvetví i a krajine p potrebnú pre uspokojenie jednej jednotky konečného dopytu v krajine u po tovaroch a službách v odvetvia j . Na rozdiel od matice vstupných koeficientov vyjadrujú vzťah k jednej jednotke konečného dopytu a obsahujú priamu aj nepriamu produkciu potrebnú na jeho uspokojenie.

Rozšírenie modelu o vektor pridanej hodnoty a zamestnanosti nám umožňuje analyzovať efekty konečného dopytu a jeho zmien na tieto premenné. Riadkový vektor pridanej hodnoty \mathbf{p}' obsahuje údaje z medzinárodných input-output tabuliek o tom, aká pridaná hodnota sa vytvorí v odvetví i v krajine k .

$$\mathbf{p}' = [\mathbf{p}'^1 \quad \dots \quad \mathbf{p}'^K] = [p_1^1 \quad \dots \quad p_n^1 \quad \dots \quad p_1^K \quad \dots \quad p_n^K]$$

Predelením jednotlivých prvkov vektora pridanej hodnoty príslušnou produkciou odvetvia, dostávame tzv. priame koeficienty pridanej hodnoty \mathbf{p}_c , ktoré nám udávajú, akú pridanú hodnotu vyprodukuje jednotlivé odvetvia na jednu jednotku ich produkcie

$$\mathbf{p}_c = \mathbf{p}'\hat{\mathbf{x}}^{-1}$$

Hlavným prvkom k prepojeniu konečného použitia s generovanou pridanou hodnotou na jednotlivých stupňoch výroby v rôznych častiach sveta je práve Leontiefova inverzná matica zostrojená pre viacej krajín. Vynásobením zdiagonalizovaného vektora priamych koeficientov pridanej hodnoty Leontiefovou inverznou maticou dostaneme maticu kumulatívnych koeficientov pridanej hodnoty. Jej prvky zachytávajú globálne hodnotové reťazce spojené s konečným použitím jednotlivých komodít v jednotlivých krajinách sveta. Formálne môžeme tento výpočet zapísať nasledovne

$$\mathbf{P} = \hat{\mathbf{p}}_c \mathbf{L} = \begin{bmatrix} \hat{\mathbf{p}}_c^1 & \dots & \mathbf{0} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \mathbf{0} & \dots & \hat{\mathbf{p}}_c^K \end{bmatrix} \times \begin{bmatrix} \mathbf{L}^{11} & \dots & \mathbf{L}^{1K} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \mathbf{L}^{K1} & \dots & \mathbf{L}^{KK} \end{bmatrix}$$

Vynásobením matice \mathbf{P} vektorom konečného dopytu dostaneme jeho efekty na pridanú hodnotu generovanú v jednotlivých krajinách a príslušných odvetviach. Pri skúmaní efektov na slovenskú ekonomiku je potom potrebné vybrať príslušné prvky z tejto matice, ktoré zachytávajú pridanú hodnotu vytvorenú v jednotlivých odvetviach slovenského hospodárstva.

Podobným spôsobom je možné analyzovať efekty konečného dopytu na zamestnanosť. Kým údaje o pridanej hodnote sú súčasťou medzinárodných input-ouput tabuliek, údaje o zamestnanosti je potrebné doplniť. Keďže nová verzia svetových input-output tabuliek (podrobnejšie opísaná nižšie) neobsahuje údaje o zamestnanosti, pri odhadoch sme využili údaje o zamestnanosti zo Štatistického úradu SR, upravené do odvetvového členenia použitých v medzinárodných input-ouput tabuľkách.

Efekty zmien v konečnom dopyte vyplývajúce z jednotlivých scenárov opísaných v štúdiu sú agregované do vektora \mathbf{y}^{ex} . Dopady týchto zmien na pridanú hodnotu a zamestnanosť sú potom vypočítané na základe týchto vzťahov

$$\begin{aligned} \mathbf{p}^{gen} &= \hat{\mathbf{p}}_c \mathbf{L} \mathbf{y}^{ex} \\ \mathbf{e}^{gen} &= \hat{\mathbf{e}}_c \mathbf{L} \mathbf{y}^{ex} \end{aligned}$$

kde \mathbf{p}^{gen} označuje efekty na pridanú hodnotu a \mathbf{e}^{gen} označuje efekty zmien na zamestnanosť. Okrem toho je z modelu možné vyčítať efekty zmien v konečnom dopyte na celkové zmeny v medzinárodnom obchode, t.j. vrátane nepriamych efektov vyplývajúcich z obchodu s medziproduktmi. To nám umožňuje analyzovať zmeny v exporte zo Slovenska do Kanady v jednotlivých scenároch, ako aj dopady na čistý export Slovenska do Kanady tak celkovo, ako aj pre jednotlivé odvetvia.